

Op Wateren

Hoe identiteit een belangrijke rol kan spelen bij het bevorderen van de saamhorigheid in de wijk Feijenoord

Colofon

Hoe identiteit een belangrijke rol kan spelen bij het bevorderen van de saamhorigheid in de wijk Feijenoord

Daniëlle Bakker
1502220
danielle.bakker90@gmail.com

Sanne Loeve
1506013
sanneloeve@hotmail.com

Femke van de Meulengraaf
1503103
femke.meulengraaf@hotmail.com

Goytom Negassi
1352954
g.negassi@student.tudelft.nl

Docenten	
Dr. Ir. Remon Rooij	Ruimtelijke Planning en Strategie
Drs. Herman Rosenboom	Ruimtelijke Planning en Strategie

Dit rapport is tot stand gekomen in het kader van het MINOR programma:
Sociaal-Duurzame Wijk - Transitiestrategieën voor Probleemwijken

Rotterdam, januari 2011

Veldacademie

Voorwoord

Dit rapport is geschreven in het kader van de Minor 'Sociaal-Duurzame Wijk'. Deze Minor is tot stand gekomen in samenwerking met Veldacademie Rotterdam, de TU Delft (Faculteit Bouwkunde), Erasmus Universiteit Rotterdam (Faculteit Sociale Wetenschappen) en de Gemeente Rotterdam. Door middel van onderzoek, analyse en ontwerp is gewerkt aan een (sociaal-fysieke) transitiestrategie voor de wijk Feijenoord, met als doel het verbeteren van de leefbaarheid.

De eerste bijeenkomst begon gelijk met een rondleiding door de wijk, het 'veld', tevens was er een discussie met de lokale 'actoren'. Na een aantal weken op verschillende manieren bezig te zijn geweest met de wijk analyseren, werd een ieder gevraagd op papier te zetten waar hij of zij onderzoek naar zou willen doen. Uit onze interesses bleek dat de identiteit van Feijenoord ons erg aansprak. Er zijn veel verschillende percepties op hoe de wijk Feijenoord is. Negatieve beeldvorming door de media beïnvloedt het imago van de wijk. Onze vragen waren dan ook: Hoe wordt identiteit gevormd? Hoe zorg je ervoor dat die verschillen bij elkaar komen? En hoe kun je het imago verbeteren?

Een proces van literatuuronderzoek, met bewoners en ondernemers praten, pannenkoeken voor buurtbewoners bakken, kickbokslessen volgen, rondgeleid worden door de wijk en bewonersbijeenkomsten bijwonen heeft uiteindelijk geleid tot de transitiestrategie 'OpWateren'. Een transitiestrategie welke het proces tot het bevorderen van de saamhorigheid in gang zal zetten door de identiteit van de wijk te versterken.

Onze dank gaat uit naar onze begeleidende docenten Remon Rooij en Herman Rosenboom, de (gast-)docenten en de medewerkers van de Veldacademie. Maar bovenal naar de bewoners van de wijk die hebben meegewerkt aan het tot stand komen van dit project en dit projectrapport. Wij wensen u bij deze veel leesplezier toe.

Rotterdam, januari 2011

Daniëlle Bakker
Sanne Loeve
Femke van de Meulengraaf
Goytom Negassi

Samenvatting

In dit rapport staat een transitiestrategie voor de wijk Feijenoord in Rotterdam beschreven. Het doel van deze strategie is het vergroten van de saamhorigheid binnen de wijk. Saamhorigheid binnen een wijk zorgt namelijk voor het afnemen van de anonimiteit, vergroot de verdraagzaamheid tegenover anderen en geeft het gevoel van samen staan we sterk. Aanleiding voor deze strategie was onder andere het slechte imago dat de wijk heeft.

De strategie is gebaseerd op de identiteit van de wijk. Identiteit is namelijk datgene wat aan de basis van het imago ligt. Zo stelt Pellenbarg: 'Identiteit is wat je werkelijk bent, c.q. waarin je verschilt van anderen (...) Als identiteit is wat je bent, is imago wat je lijkt.' (Pellenbarg 1991, p.2)

Identiteit is in dit onderzoek uitgesplitst in vier aspecten namelijk, sociale identiteit, fysieke identiteit, geografische identiteit en historische identiteit. Om de identiteit van de wijk Feijenoord vast te stellen is onderzoek naar deze vier aspecten gedaan. Hieruit hebben we geconcludeerd dat het water (de Persoonhaven, Nassauhaven en de Maas) een belangrijke identiteitsdrager van de wijk Feijenoord is. Vanuit historisch oogpunt, kan namelijk gesteld worden dat de haven en industriële activiteiten de wijk gevormd hebben tot wat hij nu is. Vanuit fysiek oogpunt kan men ook niet om het water heen,

het is namelijk zeer overvloedig aanwezig, er wordt momenteel echter geen optimaal gebruik van gemaakt.

Op basis hiervan is het idee voor een transitiestrategie waarbij het water een hoofdrol speelt ontstaan. Door verscheidene ingrepen die een connectie hebben met het water en tevens gelinkt zijn aan andere aspecten van de identiteit, verwachten wij dat het water in de wijk een belangrijke rol kan gaan spelen.

De fysieke ingrepen die passen binnen de transitiestrategie OpWateren, worden verdeeld over drie fases. Fase één (deze zal binnen één jaar gerealiseerd worden) is bedoeld om het vertrouwen van de bewoners in deze transitiestrategie te winnen, zodat er bij ingrepen in de volgende fases een breder draagvlak is, en bewoners ook actief zullen participeren in het ontwerpproces ervan. Daarom worden er in deze fase een drietal relatief kleine ingrepen uitgevoerd, die echter wel grote ergernissen van bewoners weg kunnen nemen. Om ook het imago dat de wijk Feijenoord heeft aan te pakken, sluit deze wijk zich aan bij de Wereldhavendagen, zodat 'bezoekers' een ander beeld van de wijk krijgen en deze hoger gaan waarderen. In fase twee (welke gerealiseerd zal kunnen worden binnen vijf jaar) zullen de kades, die momenteel de wijk begrenzen, worden aangepakt. Deze kades moeten een fijne plek worden, en een doorgaande route rond en door de wijk gaan vormen. In fase drie (welke gerealiseerd zal kunnen worden binnen tien jaar) kan deze route volledig worden doorgetrokken. In fase twee en drie worden ook nog andere gebieden binnen de wijk

aangepakt, een concreet plan voor deze gebieden wordt niet geboden in deze strategie. Dit, omdat er uitgegaan is van identiteit en identiteit is dynamisch, deze verandert, doordat de bewonersgroep verandert, er gebouwen gesloopt worden et cetera. Plannen en ontwerpen die nu passend zijn bij de huidige identiteit, kunnen over enkele jaren totaal niet meer relevant of wenselijk zijn.

Door deze transitiestrategie kan de saamhorigheid binnen de wijk Feijenoord worden bevorderd, doordat plekken die identiteits dragend zijn meer bij de wijk worden betrokken. Het zal voor de bewoners hierdoor mogelijk zijn zich met deze plekken te identificeren, waardoor zij er graag zullen komen. Indien veel bewoners graag naar dezelfde plekken komen zal dit de sociale interactie tussen deze bewoners bevorderen en mede daarmee het saamhorigheidsgevoel.

Inhoud

Voorwoord	1	2.3.4 Water	18
Samenvatting	2	2.3.5 Terugkoppeling Saamhorigheid & Identiteit	20
1 Inleiding	6	3 Strategie	22
1.1 Aanleiding.....	6	3.1 Visie	22
1.2 Doelstelling.....	6	3.2 Fasering	22
1.3 Probleemstelling	7	3.3 Ingrepen	28
1.4 Onderzoeksaanpak	7	3.3.1 Nassaubrug.....	28
1.5 Onderzoeksmethoden.....	9	3.3.2 Speelplaats Feijenoordhaven	30
1.6 Opbouw rapport.....	2	3.3.3 Jongerenschip Persoonshaven.....	37
2 Onderzoek naar Identiteit.....	4	3.3.4 Kades	45
2.1 Theoretisch Kader van het onderzoek	4	3.3.5 Wereldhavendagen	63
2.1.1 Saamhorigheid	4	3.3.6 Andere Ingrepen	72
2.1.2 Wijkidentiteit	5	3.4 Haalbaarheid	77
2.1.3 Imago	6	3.4.1 Financiële haalbaarheid	77
2.1.4 Relatie Imago & Identiteit	8	3.4.2 Technische haalbaarheid	78
2.1.5 Praktijk	8	3.5 Risicofactoren.....	79
2.1.6 Toepassing	9	3.5.1 Algemeen	79
2.2 Resultaten	10	3.5.2 Wereldhavendagen	79
2.2.1 Sociale Identiteit	10	3.5.3 Jongerenschip	80
2.2.2 Fysieke Identiteit	10	3.5.4 Speelplaats Feijenoordhaven	81
2.2.3 Geografische Identiteit	10	3.5.5 Kades	82
2.2.4 Historische Identiteit	10	4 Conclusies.....	84
2.3 Conclusies.....	11	4.1 Conclusies & Evaluatie	84
2.3.1 Conclusies uit Onderzoek	11	4.2 Aanbevelingen	86
2.3.2 Toetsing	15	Referentielijst	88
2.3.3 Toetsing	16	Bijlagen	90
		A. Casestudies	90
		I. Theoretisch Kader	90

II.	Klarendal, Arnhem	91
III.	Mariahoeve, Den Haag	99
IV.	Hoogvliet, Rotterdam	106
V.	Wielwijk, Dordrecht	119
VI.	Identiteitsonderzoek Feijenoord	127
VII.	Analyse Resultaten Onderzoek naar Identiteit	147
B.	Interviews	149
VIII.	Interview met Jeff Erkens	149
IX.	Straatinterviews	163
C.	Verslagen	175
X.	Confrontatiecollege.....	175
XI.	De Koepels	179
XII.	<i>Rondleiding ‘Thuis Op Straat’</i>	181

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Feijenoord wil van slecht imago af

ROTTERDAM - Niet 'kansarm' en 'probleemgebied' maar 'kansrijk' en 'ontwikkelgebied'.

Bron: Algemeen Dagblad, 14 mei 2006

De Rotterdamse wijk Feijenoord (voor lokatie van Feijenoord zie figuur 1) heeft een slecht imago. De wijk wordt gezien als 'probleemwijk' met alle verschillende associaties die daarbij horen. Dit negatieve beeld van de wijk wordt veelal gevoed door de media. Percepties op hoe Feijenoord is verschillen per persoon. Deze percepties beïnvloeden beslissingen die voor de wijk genomen worden. Zo komen we tot de vraag: Hoe is Feijenoord nou echt? Wat is de identiteit van Feijenoord?

Feijenoord is een cultureel diverse wijk. De verschillende groepen in de wijk maken dat een willekeurige bewoner zich met zijn of haar groep identificeert (Ufkes 2010). Hierdoor ontstaan er aparte groepen in de wijk (dit blijkt uit interviews die zijn gehouden). Om de saamhorigheid in de wijk te bevorderen (het leven in de stad is namelijk vaak erg

individualistisch) is het nodig dat de bewoners zich ook kunnen identificeren met (bepaalde plekken in) de wijk.

Om het imago van wijken te verbeteren worden er tijdens herstructureringsprocessen doorgaans veel woningen gesloopt waar betere woningen voor in de plaats komen. Gebleken is echter dat met het verbeteren van het imago, de betrokkenheid, de sfeer en de sociale cohesie in de wijk vaak achteruit gaan (Uitermark et al. 2007). De geschiedenis en de achtergrond van de wijk hebben zich in het collectieve geheugen genesteld (Hazeu et al. 2005), slopen en herbouwen doet hier afbreuk aan.

1.2 Doelstelling

Dit alles leidt tot de volgende doelstelling:

Door de wijkidentiteit te versterken de saamhorigheid bevorderen, waardoor tevens de wijk een betere uitstraling krijgt

Dat de bewoners van de wijk zich kunnen identificeren met de wijk waardoor ze zich verantwoordelijkheid zullen voelen voor hun omgeving en betrokken worden met andere mensen uit hun wijk.

Het bevorderen van de saamhorigheid wordt bereikt door de identiteit, en de verschillende percepties op deze identiteit van

de wijk Feijenoord in kaart te brengen, zodat er een gezamenlijke basis gecreëerd wordt waarop professionals, bestuurders en bewoners kunnen samenwerken. Zodat de plannen die gemaakt worden, en de zaken die besproken worden niet tegen die identiteit ingaan, maar deze identiteit: of versterken, of ondergeschoven gedeeltes naar boven halen, of missende elementen creëren. In plaats van dat deze verschillende percepties er voor zorgen dat men elkaar niet begrijpt en er veranderingen in de wijk worden aangebracht die niet conform de identiteit van Feijenoord zijn.

Door te weten hoe de wijk is kunnen de fysieke ontwerpen hieraan (aan de identiteit) toetsen. Dit doen we door de kenmerken van de wijkidentiteit te versterken. Plekken vinden waar transitie nodig is en samen met de gebruikers van deze plekken komen tot een ontwerp. Dit is geen kwestie van iets neerzetten, maar vereist een strategische benadering.

1.3 Probleemstelling

Welke vorm deze transitie heeft laat zich niet van te voren te bepalen. We hebben een uitvoerig gediscussieerd over hoe we deze transitie moeten benoemen: een fysiek object neerzetten?, een ontwerp maken voor een plein of gebouw?, een sociaal project opstarten? Uiteindelijk zijn we gekomen tot het “iets” dat de transitie zal bewerkstelligen. De reden dat het “iets” niet benoemd wordt is dat de vorm hiervan naar voren moet komen na het identiteitsonderzoek. Als dit “iets” van

tevorens wordt bepaald, wordt de uitkomst van het onderzoek beïnvloed. Dit terwijl de vorm van dit “iets” naar voren zal moeten komen vanuit de gebruikers van de wijk. Dit “iets” moet de saamhorigheid bevorderen, waardoor tevens de wijk Feijenoord een betere uitstraling krijgt.

Dit maakt dat we tot de hoofdvraag komen:

Hoe wordt de identiteit van de wijk Feijenoord gepercipieerd door de gebruikers van de wijk, en hoe kun je dit gebruiken om ‘iets’ te creëren waarmee de gebruikers zich kunnen identificeren?

1.4 Onderzoeksaanpak

Om vat te krijgen op de begrippen wordt er een theoretisch kader (2.1) opgesteld. Door het uitvoeren van literatuurstudie zal antwoord gegeven worden op de volgende deelvragen:

Wat is saamhorigheid? (2.1.1)

Wat is (wijk)identiteit? (2.1.2)

Wat is imago? (2.1.3)

Omdat de betekenissen van de begrippen ‘identiteit’ en ‘imago’ dicht bij elkaar liggen, zal antwoord worden gegeven op de deelvraag:

Wat is de relatie tussen identiteit en imago? (2.1.4)

Door het doen van casestudies naar wijken waar identiteit en imago een belangrijke rol hebben gespeeld in het herstructureringsproces, zal antwoord worden gegeven op de vraag:

Hoe worden imago en identiteit toegepast in de praktijk? (2.1.5)

Met de opgedane kennis kan nu vastgesteld worden waarnaar (2.1.6) en met welke methoden (2.2) er onderzoek gedaan kan worden, om antwoord te geven op de eerste helft van de hoofdvraag:

Hoe wordt de identiteit van de wijk Feijenoord gepercipieerd door de gebruikers van de wijk? (2.3)

Nadat er een bevredigend antwoord op deze vraag is gevonden, zal deze gemeenschappelijke basis gebruikt worden om tot het 'iets' te komen waarmee de gebruikers van de wijk zich kunnen identificeren. Om totdat 'iets' te komen zullen er een aantal tussenstappen gezet moeten worden.

Eerst zullen de punten uit het onderzoek naar voren worden gehaald waarmee de identiteit van de wijk versterkt wordt (2.4.1). Deze punten zullen getoetst worden aan de hand van criteria van relevantie en uitvoerbaarheid (2.4.2). Nadat de

terugkoppeling is gemaakt met het begrippenkader (2.4.3) zal met deze resultaten de volgende stap gezet worden tot onze visie op de wijk Feijenoord (3.1). Deze visie op de wijk zal geconcretiseerd worden in de strategie (3.2, 3.3). In deze strategie wordt uitgewerkt hoe het proces tot het bevorderen van de saamhorigheid in de wijk Feijenoord in gang gezet zal worden.

1.5 Onderzoeksmethoden

1. Wat is saamhorigheid?

Literatuuronderzoek

Op deze manier hebben we een theoretisch kader rond het begrip saamhorigheid getracht op te zetten. Zodat we dit konden gebruiken bij de analyse van de wijk Feijenoord.

2. Wat is (wijk)identiteit?

Literatuuronderzoek

Op deze manier hebben we een theoretisch kader rond het begrip (wijk)identiteit getracht op te zetten. Zodat we dit konden gebruiken bij de analyse van de wijk Feijenoord.

3. Wat is imago?

Literatuuronderzoek

Op deze manier hebben we een theoretisch kader rond het begrip imago getracht op te zetten. Zodat we dit konden gebruiken bij de analyse van de wijk Feijenoord.

4. Wat is de relatie tussen identiteit en saamhorigheid?

Literatuuronderzoek

Door een relatie tussen beiden begrippen (identiteit en imago) te leggen, verschaft je extra duidelijkheid over de definities, en daarnaast verschaft het duidelijkheid bij de analyse van Feijenoord.

5. Hoe worden imago en identiteit toegepast in de praktijk?

Literatuuronderzoek

Door het bestuderen van een aantal casestudies (Klarendal, Mariahoeve, Hoogvliet en Wielwijk), verschaft ons dit inzicht in de rol die identiteit kan spelen bij herstructurering.

6. Wat is de identiteit van Feijenoord?

6.1 Wat is de sociale identiteit?

Interview

Het doel is om te weten te komen hoe de sociale cohesie binnen Feijenoord is. Hebben de bewoners veel contact met mede-bewoners, en hoe verloopt dat contact?

Literatuuronderzoek

Via de literatuur hebben we demografische gegevens opgezocht van Feijenoord.

Observatie/Participatie

We gaan bij verschillende activiteiten, maar ook op pleinen en in straten observeren om een beeld te vormen van de mensen die zich in de openbare ruimte bevinden en hoe zij zich hier gedragen.

Mental Mapping

Het achterhalen van waar belangrijke locaties binnen de wijk zich bevinden. Waar komen de mensen vaak langs of waar verblijven zij vaak.

6.2 Wat is de fysieke identiteit

Interview

Achterhalen welke plekken binnen de wijk belangrijk zijn, en wanneer een bepaalde plek als fijn wordt ervaren, of juist niet fijn en welke aspecten daarbij een rol spelen.

Literatuuronderzoek

Met behulp van literatuur (onder andere kaartmateriaal) achter komen wat voor bebouwing aanwezig is in Feijenoord en hoe de openbare ruimte is ingericht.

Observatie/Participatie

Door middel van observatie gaan waarnemen hoe de openbare ruimte en bebouwing in werkelijkheid in elkaar zit. En welke uitstraling deze gebouwen en openbare plekken hebben.

Mental Mapping

Door middel van mental mapping achter de volgens de bewoners belangrijke gebouwen en openbare plekken komen.

6.3 Wat is de geografische identiteit

Interview

Speelt het leven van de bewoners zich voornamelijk binnen de wijk af, of ook daar buiten.

Literatuuronderzoek

Via literatuur en dan vooral kaartmateriaal ontdekken welke verbindingen er zijn met andere delen van Rotterdam.

Mental Mapping

Door middel van mental mapping er achter komen wat de belangrijkste verbindingen en routes binnen en buiten de wijk volgens de bewoners van Feijenoord zijn.

6.4 Wat is de historische identiteit

Interview

Door te vragen welke (grote) veranderingen de bewoners de afgelopen (tientallen)jaren hebben waargenomen, kunnen wij afleiden wat zij kenmerkend vonden aan het vroegere Feijenoord.

Literatuuronderzoek

Via de literatuur achter de historie en monumenten komen van de wijk Feijenoord.

Deelvragen	Interview	Literatuur	Observatie/Participatie	Mental Mapping
1. Wat is saamhorigheid?		x		
2. Wat is (wijk)identiteit?		x		
3. Wat is imago?		x		
4. Wat is de relatie tussen identiteit en imago?		x		
5. Hoe worden imago en identiteit toegepast in de praktijk?		x		
6. Wat is de identiteit van Feijenoord?				
6.1 Wat is de sociale identiteit	x	x	x	x
6.2 Wat is de fysieke identiteit	x	x	x	x
6.3 Wat is de geografische identiteit	x	x		x
6.4 Wat is de historische identiteit	x	x		

Figuur1. Onderzoeksmethoden in schema

1.6 Opbouw rapport

Om het onderzoek en de ingrepen op een overzichtelijke manier aan u duidelijk te maken is dit rapport onderverdeeld in vier hoofdstukken met daarachter nog enkele bijlagen.

Het eerste hoofdstuk bevat de inleiding, het tweede hoofdstuk bevat het onderzoek naar identiteit, in het derde hoofdstuk wordt de strategie OpWateren uitgelegd en tot slot worden in het vierde hoofdstuk de conclusies besproken.

In het tweede hoofdstuk staat het onderzoek naar identiteit.

De eerste paragraaf bevat het theoretisch kader waar de begrippen saamhorigheid, wijkidentiteit, imago worden verklaard. Tevens wordt de relatie tussen imago en identiteit beschreven en worden er voorbeelden vanuit de praktijk besproken. In de tweede paragraaf worden de onderzoeksmethoden voor de identiteit van de wijk Feijenoord besproken, in de derde paragraaf worden de resultaten van het identiteitsonderzoek van de wijk Feijenoord besproken.

Vervolgens wordt in de vierde paragraaf de conclusies van het identiteitsonderzoek van de wijk Feijenoord besproken en wordt er een terugkoppeling tussen identiteit en saamhorigheid gemaakt.

In het derde hoofdstuk wordt de strategie OpWateren nader verklaard. In de eerste paragraaf wordt de visie uitgelegd, vervolgens wordt in de tweede paragraaf de fasering uitgelegd en tenslotte worden enkele ingrepen nader verklaard in de derde paragraaf.

In het vierde hoofdstuk wordt in de eerste paragraaf de conclusies besproken daarna worden in de tweede paragraaf nog enkele aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek gedaan.

2 Onderzoek naar Identiteit

2.1 *Theoretisch Kader van het onderzoek*

2.1.1 Saamhorigheid

In de van Dale (2010) wordt saamhorigheid omschreven als 'het bij elkaar horen van mensen'. Vaak gebruikt men ook het woord saamhorigheidsgevoel, dan is de betekenis het gevoel dat je bij elkaar hoort. De synoniemen van saamhorigheid zijn onder andere: eendrachtigheid, eensgezindheid, lotsverbondenheid, solidariteit, solidair en verbondenheid. Bij saamhorigheid in de wijk moet men denken aan plaatsen waar men samen komt om het over gemeenschappelijke ideeën te hebben of om gemeenschappelijk activiteiten uit te voeren. Vroeger gebeurde dit in wijken in de Kerk of bij de bakker of slager om de hoek. Tegenwoordig zijn er steeds minder van deze activiteiten in de wijk te vinden, maar locaties waar men samenkomt blijven noodzakelijk. De rol van de bakker en de slager wordt tegenwoordig vaak overgenomen door de scholen. (Colijn 2001). Op deze manier worden de scholen als het ware het hart van de wijk. Als het gebied dat bij de voorziening hoort kleiner is, wordt het gemakkelijker om in een woonmilieu te gaan wonen dat past bij de bewoner. Bovendien doen de bewoners ook gemakkelijker mee aan activiteiten, waardoor de bewoners hun mede buurtbewoners leren kennen zodat er meer verdraagzaamheid en saamhorigheid ontstaat (Colijn 2001).

Voorbeeld:

In Nederland is relatief gezien geen groot gevoel van saamhorigheid onder de mensen. (Feijter 2006) Dit komt vooral door dat er grote verschillen zijn ontstaan door verschillende geloven, gedachten, meningen, culturen, verschil in inkomen et cetera. Maar af en toe ontstaat er een groot saamhorigheidsgevoel in Nederland bijvoorbeeld tijdens WK voetbal. Ineens zie je iedereen in oranje shirt lopen en strijd iedereen voor een gemeenschappelijk doel: 'Winnen'. Tijdens zulke periodes is er geen onderscheid tussen de 'verschillende' Nederlanders en worden alle problemen tijdelijk vergeten.

Om saamhorigheid te vormen moeten de mensen uit de wijk bij elkaar komen, dit moet op een natuurlijke manier gebeuren. Je kunt mensen niet dwingen om met hun medebewoners om te gaan. De saamhorigheid kan dus worden gestimuleerd en bevorderd, maar saamhorigheid kunstmatig creëren is onmogelijk (KEI-Centrum 2003).

Uit wetenschappelijk onderzoek (Feijter 2006) is naar voren gekomen dat de bewoners van wijken met een zeer gemixte samenstelling het minst met elkaar in contact komen en het meest langs elkaar heen leven. Mensen leven daar gemakkelijk langs elkaar heen. Juist in de grote steden is het niet meer nodig om je buren te kennen, er zijn immers genoeg andere mensen uit eigen sociale kringen in de buurt waar je mee om kan gaan. (Feijter 2006) Zo kan het voorkomen dat in een straat een buurman zit die zijn contacten onderhoudt via datingsites

of homocafes, zijn buurman in de moslimwereld leeft via de moskee en zijn antenne en de derde buurman in de christelijke wereld leeft via zijn kerk en koor. Deze verschillende bezigheden zorgen ervoor dat deze drie buurmannen elkaar in hun dagelijkse levens(ritme) niet of nauwelijks zullen treffen. En als de mensen uit de straat elkaar niet treffen kan er tussen deze mensen ook geen saamhorigheid ontstaan, ze hebben namelijk geen gemeenschappelijke bezigheden(Feijter 2006).

2.1.2 Wijkidentiteit

Voordat de verklaring voor een wijkidentiteit te bepalen is, zal de betekenis van het woord 'identiteit' verklaard moeten worden. Van Dale (2010) geeft hiervoor de volgende drie betekenissen:

1. *Eenheid van wezen, volkomen overeenstemming*
2. *Eigen karakter, kenmerk van een persoon of groep*
3. *(Wiskunde-)Vergelijking die voor alle waarden der daarin voorkomende veranderlijke grootheden geldig is*

Identiteit is wat iemand of iets is en onderscheidt je van anderen. Voor de uitleg van het begrip 'wijkidentiteit' is de tweede betekenis van belang. Een wijk ontleent haar identiteit aan haar eigen karakter, dat wat de wijk kenmerkt. Een wijk heeft geen vaststaande identiteit: het begrip kan vanuit verschillende invalshoeken en door ieder persoon op een andere manier benaderd worden.

In dit onderzoek wordt het begrip identiteit benaderd vanuit de volgende vier invalshoeken; sociaal, fysiek geografisch en historisch. Deze vier invalshoeken zijn gebaseerd op literatuur. Een toelichting op de vier invalshoeken is hieronder te vinden.

1. Sociaal

Met het begrip 'Sociaal' wordt de wijkidentiteit vanuit een sociaal-culturele invalshoek bekeken. De omgangsvormen, relaties binnen de wijk, tradities en culturen.

2. Fysiek

Met het begrip 'Fysiek' wordt de wijkidentiteit vanuit een fysieke invalshoek benaderd. Qua architectuur: wat staat er, wat voor gebouwen, welke stijl, hoeveel, waar worden ze voor gebruikt. Qua stedenbouwkundige structuur: wat zijn de stedenbouwkundige structuren in de wijk, wat valt er op, of juist niet. Hoe zit het met de openbare ruimte, en hoe staat deze ten opzicht van de gebouwen en de verkeersinfrastructuur.

3. Geografisch

Met het begrip 'Geografisch' wordt de wijkidentiteit vanuit een geografische invalshoek benaderd. Wat is de locatie van de wijk ten opzichte van zijn omgeving, in wat voor veld bevindt de wijk zich, zowel fysisch, als sociaal, cultureel en economisch. Op welke manier maakt de wijk gebruik van haar omgeving, en andersom. Hoe staat de wijk ten opzichte van haar omgeving:

zowel ten opzichte van de omliggende wijken, als de stad in het geheel.

4. Historisch

Met het begrip 'Historisch' wordt de wijkidentiteit vanuit een historische invalshoek benaderd. Hoe is de wijk ontstaan en wat zie je daar nog van terug. Welk effect de geschiedenis van de wijk op het heden heeft. Wat er qua cultuur en architectuur is overgebleven, en hoe de wijk zich door de jaren heen heeft geëvolueerd en wat daarvan is overgebleven.

2.1.3 Imago

Het begrip imago en identiteit worden regelmatig als synoniem gebruikt, maar kunnen ook gebruikt worden als tegenstelling.

De definitie van het begrip imago zoals het in de van Dale (2010) staat, is als volgt:

1. *Image*
2. *Volkomen ontwikkeld insect.*

Waarbij het woord image gedefinieerd wordt als:

1. Voorstellingsbeeld van iemand of iets
2. Beeld in de publieke opinie.

Imago heeft dus betrekking op het beeld dat 'buitenstaanders' op iemand of iets (in het geval van dit onderzoek, de wijk Feijenoord) hebben.

Het verband tussen identiteit en imago, zo stelt Pellenbarg, is: 'Identiteit is wat je werkelijk bent, c.q. waarin je verschilt van anderen (...) Als identiteit is wat je *bent*, is imago wat je *lijkt*.' (Pellenbarg 1991, p.2).

Vorming van een imago

Een imago wordt gevormd door de berichtgeving (hetzij via media, of derden) over (in het geval van dit onderzoek) de wijk Feijenoord. Journalisten hebben veelal alleen interesse in een wijk als er iets (negatiefs) aan de hand is. Deze voorvallen zorgen daardoor voor een negatief imago, dat vaak zeer hardnekkig aan de wijk blijft plakken. Ook spelen opinieleiders een grote rol bij de beeldvorming. Als we specifiek naar de wijk Feijenoord kijken, zal de wooncoöperatie Woonstad een stevige vinger in de pap hebben als het gaat over berichtgeving. Veelal hebben de medewerkers (maar dit geldt vaak voor professionals in het algemeen) een negatiever beeld van de wijk waarbinnen zij actief zijn dan in werkelijkheid het geval is. Dit doordat zij voornamelijk met de 'probleemgevallen' te maken hebben.

Al met al blijkt het krijgen van een negatief imago dus sneller en gemakkelijker te gebeuren, dan dat het is om het weer kwijt te raken.

Gevolgen van een (negatief) imago

Het hebben van een negatief imago kan voor een wijk verstrekkende gevolgen hebben. Dit imago zorgt voor het wegtrekken van bewoners die daar de mogelijkheid toe hebben, en het wegblijven van nieuwe bewoners. Het imago of de reputatie van een wijk heeft ook gevolgen voor de reputatie/het imago van de bewoners. Jij, als bewoner, wordt namelijk geassocieerd met het imago van je wijk, en hierop aangekeken. Hierdoor blijven dus vooral de bewoners die geen andere optie hebben in de wijk wonen.

Aan de andere kant is er ook nog de beïnvloeding van de identiteit door een bepaald imago. (Houtum et al. 2003) constateert dat imago voor een belangrijk deel identiteit aanstuurt. De invloed van buiten zorgt ervoor dat mensen in het beeld (het imago) gaan geloven, waardoor het deel gaat uitmaken van wat volgens hen de identiteit van de wijk is. Vervolgens zullen zij zich hier ook naar gaan gedragen. Op deze manier kan een wijk dus in een negatieve spiraal raken, echter andersom (positieve beïnvloeding, door een positief imago) is ook mogelijk.

Herstructurering van wijken

Om imago in een fysiek context te plaatsen is de relatie tussen herstructurering en imago een goed voorbeeld. Herstructureren is een belangrijk middel om wijken weer leefbaar te maken. Dit leefbaar maken gaat vaak gepaard met het slopen van woningen, wat ervoor zorgt dat herstructureren

een negatief imago krijgt. Daarom worden er tegenwoordig vaak andere begrippen gebruikt als vervanging voor het woord herstructurering.

Achterstandswijken en imago

Als mensen denken aan het woord 'achterstandswijken' roept dit een negatief beeld op, dit woord heeft namelijk een negatief imago. Dit heeft tot gevolg dat mensen met een hoger inkomen niet in een achterstandswijk willen wonen. Het herstructureren van een achterstandswijk begint dan ook met een beter imago voor de wijk creëren, zodat de wijk weer aantrekkelijk wordt voor bewoners, bedrijven en bezoekers.

Branding

Bij het herstructureren wordt tegenwoordig steeds vaker gebruik gemaakt van 'branding'. Deze werkwijze houdt in dat een wijk neergezet wordt als een merk. Branding vanuit 'de marketing' gezien wordt als volgt omschreven:

"Het koppelen van een merk(naam) aan een product of dienst. De belangrijkste reden om een product, dienst of bedrijfsnaam te merken (branden) is om deze gemakkelijker en beter te laten herkennen door gebruikers en consumenten. Tweede reden is om onderscheidend te kunnen zijn middels die merknaam. De 'verkoper' of leverancier van een dienst wordt geïdentificeerd met dat merk of die naam"(VODW, 1999).

Het gebruik van 'branding' bij het herstructureren van een wijk gaat als volgt: mensen uit verschillende partijen komen bij elkaar en proberen, door gebruik te maken van verschillende kreten en beelden, op een merk voor de wijk uit te komen. Aan dit tot stand gekomen merk worden dan de verschillende herstructureringsplannen getoetst. Deze branding zorgt ervoor dat er een versnelde communicatie op gang komt waardoor een beter imago voor de wijk wordt gecreëerd. Een voorbeeld hiervan is terug te vinden in de casestudies.

2.1.4 Relatie Imago & Identiteit

Zoals al vermeld bij de uitleg van het begrip imago is het verband tussen identiteit en imago als volgt beschreven:

Het verband tussen identiteit en imago, zo stelt Pellenbarg, is:

'Identiteit is wat je werkelijk bent, c.q. waarin je verschilt van anderen (...) Als identiteit is wat je *bent*, is imago wat je *lijkt*.' (Pellenbarg 1991, p.2)

Imago gaat dus om de manier waarop de identiteit wordt waargenomen.

In de literatuur worden de begrippen identiteit en imago ook regelmatig door elkaar gebruikt. Dit is mogelijk doordat het kan zijn dat hetgeen dat is waargenomen ook daadwerkelijk hetzelfde is als de werkelijkheid. Het tegenovergestelde is echter ook mogelijk. Hetgeen waargenomen verschilt van de

realiteit of geeft hiervan slechts een beperkt beeld weer. Dit zal verduidelijkt worden aan de hand van de twee figuren hieronder.

Bij de linkse figuur zijn identiteit en imago gelijk aan elkaar. Beide strepen hebben de zelfde lengte, en dat wordt ook zo waargenomen. Bij de rechter figuur zijn opnieuw beide strepen even lang, maar dat zal door de kijker (bij (wijk)imago vaak iemand van buiten de wijk) niet op deze manier worden waargenomen. Hier ontstaat dus een verschil tussen imago en identiteit.

Identiteit en imago kunnen dus gelijk aan elkaar zijn, het is echter ook mogelijk dat deze (door een verschillende manier van kijken) totaal verschillend zijn.

2.1.5 Praktijk

De volgende vier wijken hebben als casestudies gediend:

Wielwijk in Dordrecht, Klarendal in Arnhem, Mariahoeve in Den Haag en Hoogvliet in Rotterdam (zie Bijlage A). Het zijn alle vier wijken waar identiteit en imago een belangrijke rol

hebben gespeeld in het herstructureringsproces. Na het bestuderen van deze vier cases, zijn de volgende conclusies te trekken:

- Sociale ingrepen zijn wijk specifiek, maar het creëren van ontmoetingsplekken gebeurt vaak op de zelfde manier. Een voorbeeld hiervan is dat parken worden geherstructureerd om de ontmoeting te stimuleren.
- Het toevoegen van bedrijfs-/winkelruimte in wijken met een hoge werkloosheid verhoogt in geringe mate de ondernemers- en bedrijvigheidsquote.
- In het algemeen zijn er in aandachtswijken/prachtwijken relatief veel sociale huurwoningen.
- De aandachtswijken/prachtwijken liggen vaak geïsoleerd van het centrum.
- In de aandachtswijken ligt de focus vaak op de scholen, op deze manier wil men een betere toekomst voor kinderen/jongeren stimuleren, waar de wijk mogelijk ook van zal kunnen profiteren.
- Het herstructureren van wijken met de focus op identiteit is nog een jonge methode, dit betekent dat er nog weinig bekend is over de gevolgen/effecten op lange termijn.

2.1.6 Toepassing

Zoals hiervoor reeds vermeld zal onderzoek naar de identiteit van de wijk Feijenoord worden gedaan op basis van vier aspecten, namelijk: sociale identiteit, fysieke identiteit, geografische identiteit en historische identiteit. Ook is uitgelegd wat deze vier invalshoeken inhouden en kan er dus bepaald worden welke concrete eigenschappen van de wijk er onder welke invalshoek van de identiteit vallen.

Concreet houdt dat in dat er onderzoek zal worden gedaan naar de volgende punten:

Sociaal

- Culturele activiteiten
- Relaties met burens
- Vrienden in de wijk
- Relaties tussen ondernemers en buurt
- Relaties met buurtbewoners uit andere cultuur
- Wijktradities
- Waar loop je en met wie praat je
- Hoe gaat men met elkaar om
- Culturele diversiteit
- Gegevens inkomen en opleidingsniveau

Fysiek

- Onderverdeling gebouwen naar type, typologie en stijl
- Onderverdeling gebouwen naar grootte en gebruik
- Overheersende stijl
- Stedenbouwkundige structuren: gebouwhoogtes, wegen, plinten
- Baksteen, gras, bomen, park, water, asfalt
- Openbare ruimte

Geografisch

- Fysisch: rivier, spoorlijn, haven, zeespiegel
- Ruimtelijke infrastructuur: bruggen, wegen, boten
- Economische structuur: woon-werk, geldstromen
- Stad ← → Wijk, gebruik maken van elkaar
- Effecten op ruimte beleving

Historisch

- Vroegere bedrijvigheid
- Havenstructuren
- Migratie
- Overgebleven tradities
- Geschiedenis bebouwing
- Culturele monumenten

2.2 Resultaten

2.2.1 Sociale Identiteit

Binnen de wijk Feijenoord zijn veel verschillende sociale groepen, binnen deze groepen is er echter veel gezelligheid en het 'ons-kent-ons' gevoel. Tussen de groepen onderling is minder contact. Daarnaast bestaat de bevolking van Feijenoord uit relatief veel laagopgeleiden en ligt het gemiddeld inkomen relatief laag.

2.2.2 Fysieke Identiteit

De structuur (openbare ruimte, water et cetera) is goed, de kwaliteit ervan is echter laag en daardoor wordt deze structuur niet (optimaal) benut.

2.2.3 Geografische Identiteit

De wijk ligt centraal in de regio (de stad), maar de verbindingen (hierbij spreken we niet alleen over de fysieke verbindingen maar onder ander ook over de economische verbindingen) missen.

2.2.4 Historische Identiteit

De oude haven activiteiten zijn verdwenen, maar de structuur daarvan is nog aanwezig.

2.3 Conclusies

2.3.1 Conclusies uit Onderzoek

Waar kunnen we de identiteit van Feijenoord versterken? Aan de hand van ons onderzoek trekken we de volgende conclusies:

Figuur2. Veel openbare ruimte zonder gebruikskwaliteit

Figuur3.

Relatief gezien heeft Feijenoord veel openbare ruimte. Alleen kwantitatief goede openbare ruimte garandeert kwaliteit niet. Het is stenig, er ligt veel zwerfvuil in en er is een overmatig heersend gevoel van onveiligheid.

Figuur4. De verschillende culturen komen niet samen

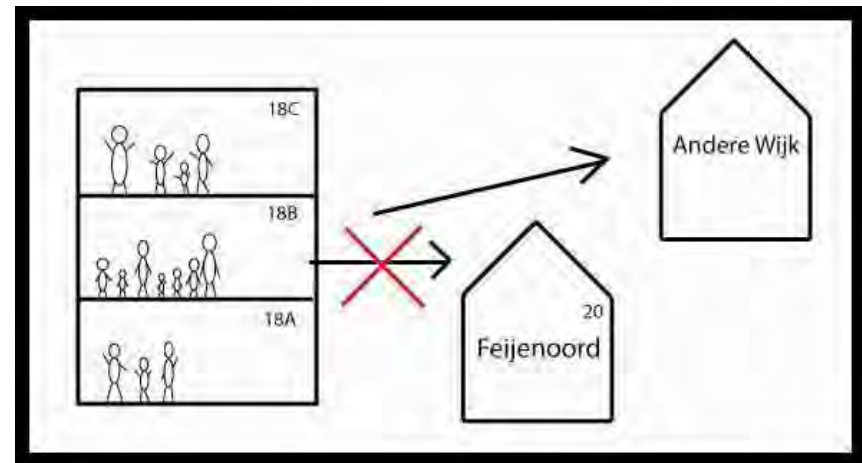
Figuur5.

Grofweg is de bevolking van de wijk Feijenoord in tweeën op te delen: de voormalige havenarbeiders en de mensen van buitenlandse afkomst. De voormalige havenarbeiders wonen al generaties lang, sinds eind 19de eeuw, in de wijk. De eerste buitenlanders kwamen begin jaren '70 van de 20ste eeuw. De laatste groep is in de meerderheid, namelijk meer dan 80%. De voormalige havenarbeiders vertegenwoordigen het oude karakter, de nieuwe bevolking vertegenwoordigt het huidige karakter van de wijk.

Figuur6. Fysieke kwaliteit garandeert sociale kwaliteit niet
Figuur7.

Er zijn in de wijk drie typen binnenplaatsen van woonblokken: besloten, half-besloten en open. De besloten binnenplaatsen zijn alleen toegankelijk voor bewoners van dat woonblok. Deze zijn over het algemeen goed onderhouden, prettig om te verblijven en rustig. De half-besloten zijn goed ingericht maar sociaal onveilig. De open binnenplaatsen daarentegen zijn wat kariger ingericht maar veiliger dan de half-besloten binnenplaatsen. De open binnenplaatsen worden naast verblijfsruimte ook als verkeersruimte gebruikt.

Figuur8. Kansrijken verlaten de wijk door ontbreken van
doorgroeimogelijkheden
Figuur9.

Feijenoord is qua woningvoorraad vrij eenzijdig: veelal portiekwoningen zonder lift. Voor doorstroming is weinig ruimte, wat maakt dat gezinnen met ruimtegebrek en een grotere beurs de wijk verlaten.

Figuur10. Geen relatie tussen multinationals en de wijk
Figuur11.

In Feijenoord zijn twee grote multinationals gevestigd: Unilever en Hunter Douglas. Van de honderden werknemers woont er maar een marginaal deel in de wijk. De terreinen zijn omringd door hoge muren met prikkeldraad en om 17.00 uur vormt er zich weer een file leaseauto's de wijk uit.

Figuur12. Skateland kan icoon voor de wijk zijn, maar heeft totaal geen relatie met de wijk

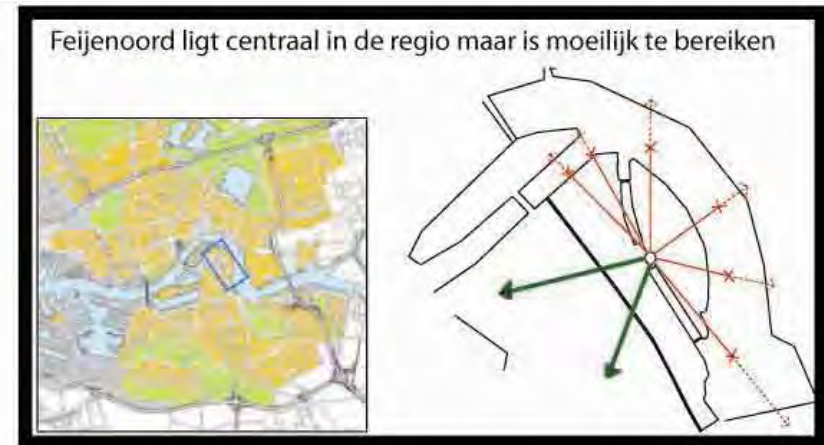
Figuur13.

Het op een na grootste skatepark van Nederland is in de wijk Feijenoord gevestigd: Skateland. Skatelifhebbers uit heel de regio komen naar Feijenoord om te skaten, het aandeel wijkbewoners op het totaal aantal bezoekers bedraagt niet meer dan 1%. De toegangsprijs en het gebrek aan geld voor materiaalhuur vormen de drempel.

Figuur14. Rijksmonument heeft geen (sociale) functie
Figuur15.

Van de industriële bebouwing is niet veel meer overgebleven. Wat er nog wel staat is veelal monument, één gebouw zelfs rijksmonument. Deze gebouwen staan er nu leeg en verlaten bij. Zie *bijlage B*

Figuur16. Feijenoord ligt centraal in de regio, maar is moeilijk bereikbaar
Figuur17.

Fysiek gezien ligt Feijenoord centraal in de Regio Rotterdam, half omsloten door de verbindende ader: de Maas. Deze positie wordt op dit moment niet benut. Er heerst economisch, maar ook mentaal gezien een grote afstand tot het centrum van de stad. Er zijn geen doorlopende routes de wijk in en uit. De routes worden veelal onderbroken door spoorlijn, viaduct of rivier. Dit gaat ten koste van de levendigheid tussen de wijken

Figuur18. Het water in en om de wijk wordt niet gebruikt
Figuur19.

De twee binnenhavens van de wijk, de Nassauhaven en de Persoonshaven, waren tot 30 jaar terug zeer bedrijvig. Veel industrieën waren er gevestigd en er werd druk op het water gevaren. Met de industrie is ook de bedrijvigheid vertrokken, de havens worden niet meer gebruikt en liggen er verlaten bij.

2.3.2 Toetsing

Om van de conclusies tot een oplossingsrichting te komen, wordt gebruik gemaakt van het Harris-profiel. Bij deze methode stelt men criteria op die men belangrijk acht (vergelijkbaar met een programma van eisen). De oplossingsrichtingen worden vervolgens getoetst aan deze criteria, op deze manier kan bepaald worden welke oplossingsrichting het meeste potentie heeft. Aan de hand van dit profiel worden de conclusies beoordeeld op relevantie en uitvoerbaarheid. Voor deze analysemethode zijn criteria opgesteld. Deze criteria zijn opgesteld zodat bekend wordt welke conclusies ook daadwerkelijk een positieve uitwerking op de identiteit

kunnen hebben. Hierbij gaat het naast het tot uitdrukking laten komen van de identiteit ook om het uitstralen van deze identiteit, het imago.

De criteria zijn als volgt:

- Van belang voor/heeft invloed op de sociale identiteit
- Van belang voor/heeft invloed op de fysieke identiteit
- Van belang voor/heeft invloed op de geografische identiteit
- Van belang voor/heeft invloed op de historische identiteit
- Kan overkoepelend zijn (de oplossing voor deze conclusie kan tevens dienen als oplossing voor een andere conclusie)
- Geeft de mogelijkheid tot een groot scala aan oplossingen (korte termijn/lange termijn, relatief goedkoop/duur etc.)

2.3.3 Toetsing

Om van de conclusies tot een oplossingsrichting te komen, wordt gebruik gemaakt van het Harris-profiel. Bij deze methode stelt men criteria op die men belangrijk acht (vergelijkbaar met een programma van eisen). De oplossingsrichtingen worden vervolgens getoetst aan deze criteria, op deze manier kan bepaald worden welke oplossingsrichting het meeste potentie heeft. Aan de hand van dit profiel worden de conclusies beoordeeld op relevantie en uitvoerbaarheid. Voor deze analysemethode zijn criteria opgesteld. Deze criteria zijn opgesteld zodat bekend wordt welke conclusies ook daadwerkelijk een positieve uitwerking op de identiteit kunnen hebben. Hierbij gaat het naast het tot uitdrukking laten komen van de identiteit ook om het uitstralen van deze identiteit, het imago.

De criteria zijn als volgt:

- Van belang voor/heeft invloed op de sociale identiteit
- Van belang voor/heeft invloed op de fysieke identiteit
- Van belang voor/heeft invloed op de geografische identiteit
- Van belang voor/heeft invloed op de historische identiteit
- Kan overkoepelend zijn (de oplossing voor deze conclusie kan tevens dienen als oplossing voor een andere conclusie)

- Geeft de mogelijkheid tot een groot scala aan oplossingen (korte termijn/lange termijn, relatief goedkoop/duur etc.)
- Spreekt de bewoners aan

Het schema waarin de verschillende oplossingsrichtingen worden beoordeeld naar de opgestelde criteria is te vinden op de volgende pagina.

	Sociaal					Fysiek					Geografisch					Historisch					Overkoepel-end					Scala aan Oplossingen					Spreekt bewoners aan					Score
	--	-	0	+	++	--	-	0	+	++	--	-	0	+	++	--	-	0	+	++	--	-	0	+	++	--	-	0	+	++	--	-	0	+	++	
1																																				+5
2																																				+1
3																																				+4
4																																				-3
5																																				+4
6																																				-1
7																																				+2
8																																				+1
9																																				+8

Figuur20. Harris-profiel

Kijkend naar het profiel is te zien dat het gebruik maken van het water in en om de wijk de meeste potentie heeft als oplossingsrichting. De kwaliteit van de openbare ruimte verhogen, het sociaal veiliger maken van de binnenplaatsen en het verbeteren van de interactie tussen de twee multinationals en de wijk scoren ook goed. Het verschil tussen de culturen, het gebruik van de monumenten en de centrale positie in de regio hebben nog positief gescoord. Skateland en de doorgroeimogelijkheden van huurders voldoen niet aan onze criteria van relevantie en uitvoerbaarheid, en hebben dus een lage potentie om tot een geslaagde transitiestrategie te komen.

Conclusie 9	Het water in en om de wijk wordt niet gebruikt	+8
Conclusie 1	Veel openbare ruimte zonder gebruikskwaliteit	+5
Conclusie 3	Fysieke kwaliteit garandeert sociale kwaliteit niet	+4
Conclusie 5	Geen relatie tussen multinationals en de wijk	+4
Conclusie 7	Rijksmonument heeft geen (sociale) functie	+2
Conclusie 2	De verschillende culturen komen niet samen	+1
Conclusie 8	Feijenoord ligt centraal in de regio, maar is moeilijk bereikbaar	+1
Conclusie 6	Skateland heeft totaal geen relatie met de wijk	-1
Conclusie 4	Doorgroeimogelijkheden woning ontbreken	-3

Figuur21. Conclusies Harris-profiel

2.3.4 Water

De waterstructuur

Onderstaande kaart geeft de waterstructuur (blauwe kleur) aan in en om de wijk Feijenoord.

Figuur22. Waterstructuur in en om Feijenoord

De waterkwaliteit

Water is veel aanwezig in de wijk Feijenoord, maar wordt weinig gebruikt in de hele wijk. Terwijl de wijk juist de kwaliteit van het water goed kan gebruiken. Water draagt de historische identiteit van Feijenoord en kan op die manier de identiteit van de wijk versterken. Daarnaast kan er ook veel op het water en naast het water gebeuren en ook een relatie met het water moet worden versterkt. Dit kan allemaal in de vorm van looppaden op het water, groenpaden met bankjes voor het uitzicht, plantenbakken op het water en de overloop van de kade naar het water groener maken. Daarnaast liggen de Persoonshaven en de Nassauhaven als een barricade in de wijk, door dit water te gaan gebruiken en de relatie met de rest van de wijk te vergroten kan deze barricade veel minder groot worden.

De waterpotenties

Water heeft vele mogelijkheden om iets mee te doen, om een goed beeld te krijgen van deze mogelijkheden is er onderzoek gedaan naar een groot deel van deze mogelijkheden die er zijn. De onderstaande punten zijn daar uitgekomen:

Park

- Terrassen vanaf Nassaupark richting water
- Verlaagd gedeelte aan waterzijde
- Plantenbakken op het water

- Dit kan wel in de havens maar niet in de Maas
- Park op het water maken/groen-blauw route
- Activiteiten
- Drijvende speeltuin
- Natuurspeeltuin, water moet ondiep zijn (afsluiten van Maas)
- Drijvend voetbalveld
- Waterski/Weakborden
- Dit is alleen bij het water bij Mallegat mogelijk
- Kanoën/Roeien
- Strand zonder zwemmen
- Strand met zwemmen
- Niet mogelijk in/bij Feijenoord
- Jachthaven
- Museum over havengeschiedenis Feijenoord op het water

Paviljoen

- Drijvende koepels
- Drijvende kas
- Gebouw op palen in het water
- Kantoorgebouwen in het water
- Horeca gelegenheden

Wonen

- Huizen met tuinen aan het water

- Woonboot en/of waterwoningen
- Wonen in oude schepen

Vervoer

- Tramstation op water maken
- Meer watertaxi punten
- Opstap rondvaartboot
- Trekvlot naar overzijde van het water vanaf Nassaupark
- Pontje naar het centrum
- Stapstenen naar de overkant van Nassaupark, moet wel ondiep worden
- Bruggen bij de havens

Duurzaam

- Opvang: regenwater afleiden naar oppervlaktewater – rietfilters aan oever, water van haventjes schoner, natuurlijke overgang kades naar water
- (her)gebruik: drinkwater besparen door hergebruik water, waterbesparende apparaten, systemen met opvangtanks en filters → bespaart bewoners geld, bewust van betekenis water
- Water als energiebron: oppervlaktewater en grondwater kan gebruikt worden ter verwarming/ verkoeling gebouwen, opp.water, grondwater moet daarvoor opgepompt worden, installaties binnenshuis wel alleen bij nieuwe gebouwen

- Oppervlaktewater als ruimte voor alternatieve energieopwekking: zonnepanelen, windmolens, waterkracht
- Getijdenverschil: energie opwekken

De wateropgave

Water kan op verschillende manieren gebruikt worden zoals te lezen is in bovenstaand stuk. Al deze verschillende manieren hebben ook verschillende effecten op de wijk (mochten deze manieren toegepast worden op de wijk Feijenoord). De effecten die het water in deze strategie gaat hebben is dat deze de saamhorigheid moet helpen versterken in de wijk en daarnaast is het ook belangrijk dat het water betrokken wordt bij de wijk. Welke manieren van het toepassen van water hiervoor wordt gebruikt, wordt in de paragraaf over de strategie verder op ingegaan.

2.3.5 Terugkoppeling Saamhorigheid & Identiteit

Om tot een transitiestrategie te komen zullen we ons concentreren op het water in en om de wijk. Het gaat er om dat wat nog niet ontwikkeld is, ontwikkeld wordt. Zodat de binnenhavens en de Maasoevers geen achtergelaten gebied blijven, maar de kwaliteiten van deze plekken benut worden. De andere conclusies uit ons onderzoek kunnen hierin meegenomen worden, zodat de bestaande problemen opgelost kunnen worden door middel van de ontwikkeling van de kades en de directe omgeving. Het gebruik maken van de kwaliteiten van de binnenhavens en de kades, kunnen een katalysator zijn voor andere ontwikkelingen. Zo kan het niet alleen een eerste stap zijn tot het verbeteren van de openbare ruimte, het water kan ook een verbindende factor zijn naar de omgeving.

Op deze manier wordt de identiteit van Feijenoord versterkt. We maken gebruik van de onbenutte fysieke mogelijkheden van de wijk door gebruik te maken van de binnenhavens en het wateroppervlak. Waar voorheen dit gebied de bron was van de bedrijvigheid in de wijk, zal deze weer terugkomen. Op deze ongebruikte locaties zal ruimte zijn om veranderingen van sociale processen in gang te zetten. Het upgraden van dit gedeelte van de wijk zal zowel bijdragen aan de eigen kijk op de wijk, als hoe de wijk in de regio wordt gezien. De kades zullen een plek van ontmoeting zijn, geschikt voor alle lagen van de bevolking. Dit gevoel van trots en eenheid zal bijdragen aan de saamhorigheid.

3 Strategie

3.1 Visie

Wat willen we

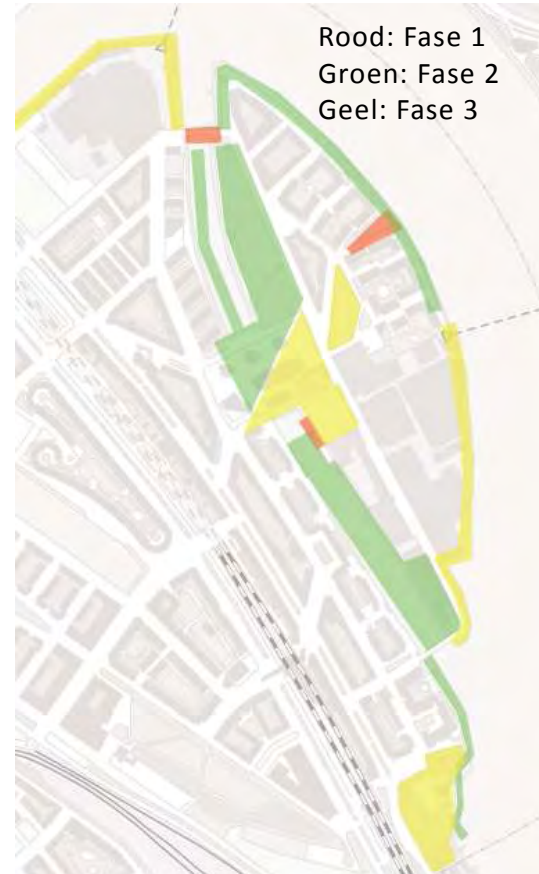
Feijenoord is een waterrijke wijk, deze potentiële kwaliteit moet zo optimaal mogelijk worden benut. De vele openbare ruimte binnen Feijenoord moet daarnaast ook kwaliteit krijgen. We willen dat meer 'bezoekers' (mensen die niet in de wijk Feijenoord wonen) gebruik gaan maken van de wijk. Tevens willen we dat de bewoners trots op hun wijk zijn en het er samen gezellig hebben en activiteiten ondernemen. Wij willen de zeer gunstige locatie van de wijk benutten.

Waarom willen we het/wat willen we er mee bereiken?

We willen het water benutten om de wijk aantrekkelijker te maken, zo kun je ontmoetingsplekken creëren, wat positieve gevolgen heeft voor de saamhorigheid en betrokkenheid. Door het benutten van het water worden de bewoners bewust van de kwaliteit die het water te bieden heeft. Bovendien kan dit er voor zorgen dat er mensen van buiten Feijenoord komen om te recreëren wat positieve invloed heeft op de bedrijvigheid in de wijk.

3.2 Fasering

Dit willen we gaan bereiken door middel van de ingrepen in de drie onderstaande fasen.

Figuur23. Kaart Feijenoord met de drie fases

Fase 1

Nassaubrug verbreden
Speelplaats in Feijenoordhaven realiseren
Jongerenschap in Persoonshaven plaatsen
Aansluiten bij de wereldhavendagen

Fase 2

Kades van Nassauhaven, verbinding tussen water en wijk creëren
Nassauhavenpark opnieuw inrichten
Kades aan de Maas, verbinding tussen water en wijk creëren
Persoonshaven, water een functie geven.
Kade Schietloodstraat, verbinding tussen water en wijk creëren
Gebied rond Mallegat, verbinding tussen water en wijk creëren
Event rond de wereldhavendagen verder uitbreiden
Persoonsdam deel 1
Hal aan persoonshaven een culturele functie geven
Helderheidplein, relatie tussen de wijk en Hunter Douglas bevorderen

Fase 3

Verlengen van Feijenoordkade
Kwaliteit van Nassaukade vergroten
Een op zich staand event organiseren
Voormalig Eco-park een nieuwe functie geven, bijvoorbeeld woningen.
Persoonsdam deel 2
Parkeerplaats bij Hunter Douglas herinrichten.

Omdat het niet mogelijk is om alle onderdelen in een keer kan aan passen is de strategie Opwateren onderverdeeld in drie fases. De ingrepen in de eerste fase moeten binnen een jaar gerealiseerd zijn, de ingrepen in de tweede fase binnen vijf jaar en de ingrepen in de derde binnen tien jaar.

Figuur24. Huidige situatie Feijenoordhaven

Fase 1

Uit diverse gesprekken met de bewoners is gebleken dat ze niet veel vertrouwen hebben in de Gemeente als het gaat over het verbeteren van hun wijk. Er is volgens de bewoners al vele

malen onderzoek gedaan wat er in de wijk moet veranderen maar dit heeft tot nu toe niet tot ingrepen geleid. Om dit vertrouwen terug te winnen is het belangrijk dat er snel resultaat komt van de ingrepen en ze ook de (grootste) problemen oplossen die de bewoners in de wijk ondervinden. Het is dus van belang dat er voor alle groepen binnen de wijk een voor hun relevante ingreep komt. Ze moeten immers allemaal vertrouwen krijgen, zodat er ook draagvlak ontstaat voor de ingrepen in volgende fases van de transitiestrategie. Om te zorgen dat het door de hele wijk merkbaar is dat er ingrepen worden gedaan om de situatie te verbeteren vinden de ingrepen verspreid over de wijk plaats. Om deze redenen is er gekozen voor de onderstaande ingrepen:

Nassaubrug verbreden

In de huidige situatie is de brug veel te smal. Dit creëert veel onveilige situaties en ouders laten hun kinderen er niet alleen over lopen. Ook is uit onderzoek gebleken dat de stoep zelfs zo smal is dat je er met een rolstoel en buggy gewoon niet door kan.

Realiseren van een speelplaats in de Feijenoordhaven

Uit het onderzoek is gebleken dat er dat er veel openbare ruimte in de wijk Feijenoord aanwezig is maar dat de kwaliteit van veel van deze ruimten beroerd is. Dit verhaal geldt ook voor de Feijenoordhaven, zoals op afbeelding 1 te zien is ligt deze er op het moment nogal troosteloos en vervuild bij. In het nieuwe ontwerp wordt het een speeltuin met haven thema, waarmee

de havenidentiteit terug komt in de Feijenoordhaven. Het is de bedoeling dat alle kinderen uit de wijk daar komen spelen en de ouders er ook naar toe komen om gezellig met elkaar te praten en elkaar te leren kennen.

Jongeren schip in de Persoonshaven plaatsen

Uit verschillende interviews, participatie onderdelen en andere gesprekken kwam naar voren dat er voor de jongeren uit de wijk weinig te doen is. Ze hebben geen plek waar ze samen kunnen komen. Om aan de vraag van de bewoners/jongeren tegemoet te komen wordt een oud vrachtschip omgebouwd tot jongerencentrum. Er wordt voor een schip gekozen omdat dit weer refereert aan de oude haven identiteit en de jongeren op deze manier bewust worden van de kwaliteiten van het water.

Aansluiten bij de Wereldhavendagen

Een belangrijk doel van onze strategie is om te zorgen dat er saamhorigheid in de wijk ontstaat, de wijk een goed imago krijgt en weer op de kaart van de regio staat. Door aan te sluiten bij de Wereldhavendagen komen er gemakkelijk veel mensen naar de wijk die je de kwaliteiten van de wijk kunt tonen. Het saamhorigheidsgevoel onder de bewoners wordt bevorderd doordat ze aan een gezamenlijk doel werken, namelijk het laten slagen van de wereldhavendagen.

Figuur25. Ingrepen Fase 1

Zoals te zien is op de kaart drie worden er ingrepen door de hele wijk gedaan dit is zodat alle bewoners het idee krijgen dat er ingrepen op hun deel van de wijk worden gedaan. Een uitgebreidere uitleg over de ingrepen in de eerste fase volgen in het volgende hoofdstuk.

Fase 2

Tijdens de eerste fase is er weer vertrouwen ontstaan bij de bewoners, daarom is er in de tweede fase wat ruimte om langer over de resultaten van de ingrepen te doen. Tevens zijn

ook nog niet alle ingrepen concreet. De invulling hier van staat namelijk niet vast, deze zijn afhankelijk van waar er op dat moment vraag naar is, participatie van de bewoners is in deze fase dus gewenst. Ook hierbij blijkt het vertrouwen winnen van de bewoners dus van belang te zijn.

In de tweede fase wordt een begin gemaakt om van de kades in de wijk Feijenoord een doorlopende route te maken zoals te zien is in onderstaande afbeelding.

Figuur26. Doorlopende Kades

Hierbij is het belangrijk dat de kades niet langer een grens van de wijk en het water zijn maar een verbinding tussen de wijk en het water, de wijk moet de kwaliteiten van het water

benutten, er moet een relatie tussen het water en de wijk ontstaan.

Ook zullen er ingrepen in de Persoonshaven plaats vinden, hier is het belangrijk dat het water een functie krijgt. Er kunnen woningen worden geplaatst maar ook andere opties zijn mogelijk. Dit is nog niet concreet ingevuld omdat er na de vele veranderingen in de wijk de vraag naar woningen kan zijn verdwenen of veranderd en misschien is er wel vraag naar iets heel anders.

Het evenement van de Wereldhavendagen wordt verder uitgebreid, het evenement moet uit meer activiteiten bestaan en de bewoners moet zelf steeds meer deelnemen en organiseren aan het evenement.

Voor de Persoonsdam zal een nieuw plan worden gemaakt, het is een mooie locatie met aan twee kanten zicht op het water die op het moment niet benut worden. De precieze ingrepen die worden gedaan staan nog niet vast en tegen die tijd zal er onderzoek moeten worden gedaan naar de mogelijkheden en naar de wensen van de bewoners.

De hal aan de Persoonshaven ten zuiden van Skateland zal een culturele functie krijgen. Op dit moment zijn er namelijk op Skateland na alleen maar bedrijven in dat gedeelte van de wijk, door het plaatsen van een cultureel centrum komt er in dat gedeelte van de wijk meer leven. De precieze indeling hier van is afhankelijk van de vraag die tegen die tijd opnieuw moet worden onderzocht.

Bij het Helderheidplein moet een relatie worden gemaakt met Hunter Douglas. In de huidige situatie is dit een muur waar letterlijk en figuurlijk tegen aan geschopt wordt, deze situatie moet worden verbeterd. Waar het bij deze ingreep op neer komt, is dat over de hele lijn vanaf het Helderheidplein tot aan de Maas een relatie tussen de wijk en Hunter Douglas moet worden gecreëerd.

Figuur27. Ingrepen Fase 2

Tijdens de derde fase zullen de laatste ingrepen aan de kades worden gedaan om er een doorlopende route van te maken. Na de derde fase moeten alle kades rondom de wijk Feijenoord vrij toegankelijk zijn.

De wereldhavendagen wordt ook nog steeds een groter evenement en het is de bedoeling dat het tijdens de derde fase steeds onafhankelijker wordt van de wereldhavendagen.

In de tweede fase is begonnen met het maken en uitvoeren van een plan voor de Persoonsdam, deze zullen in de derde fase nog verder worden uitgewerkt.

Het voormalige eco-park krijgt in de derde fase ook een andere functie omdat het eco-park tijdelijk is. Wat de nieuwe functie van de locatie moet worden is nu nog onbekend, er zal tegen die tijd moeten worden onderzocht waar vraag naar is.

De parkeerplaats bij Hunter Douglas aan het water zal ten slotte ook nog worden verbeterd, zo zou er bijvoorbeeld een parkeergarage kunnen komen met in de onderste plint ruimte voor bedrijfjes, of dit in de situatie van dan nodig is zal een onderzoek moeten uitwijzen. Wel is het belangrijk dat er zowel een relatie met het water als met Hunter Douglas wordt gemaakt.

Figuur28. Ingrepen Fase 3

3.3 Ingrepen

3.3.1 Nassaubrug

Waarom aanpassen

Om snel resultaat zichtbaar te maken voor de bewoners, en om het ontbrekende vertrouwen terug te winnen is gekozen om de Nassaubrug te verbreden. Zowel uit de interviews als tijdens de participatie aan verschillende activiteiten kwam naar voren dat er op dit moment veel problemen zijn bij deze brug. Zoals te zien is in figuur 15 is de stoep van de brug zeer smal en aangezien de constructie ook nog op de stoep staat blijft er helemaal niets van de stoep over. In de huidige situatie durven de ouders hun kinderen hier niet alleen over heen te laten lopen en fietsen en worden ze vaak met de auto naar school gebracht. Om er enkel een fiets/voetgangers brug van te maken is niet haalbaar, omdat er veel verkeer over gaat (onder andere lijnbussen en het vrachtverkeer van Unilever) waar geen andere route voor mogelijk is.

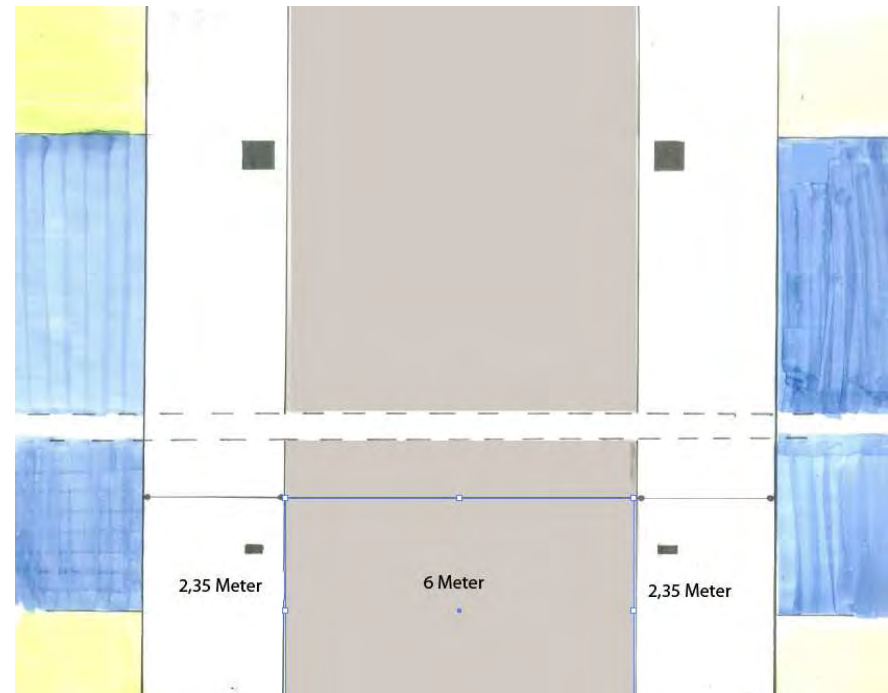
Figuur29. Huidige situatie Nassaubrug

Figuur30. Huidig uiterlijk Nassaubrug

Ingreep

De huidige brug zal worden weg gehaald en er zal een nieuwe brug worden geplaatst met precies dezelfde constructietechniek en daardoor het zelfde uiterlijk zoals te zien is op figuur 16. Er wordt een brug met hetzelfde uiterlijk terug geplaatst zodat de huidige identiteit van de brug blijft bestaan. Een brug met hetzelfde uiterlijk kan worden toegepast omdat dezelfde techniek voor bruggen nog steeds wordt gebruikt, onder andere door het bedrijf Groot Lemmer. Groot Lemmer kan een brug op maat leveren die aan de gewenste eisen voldoet. Om veiligheid te creëren zal de brug een stuk breder worden zodat de kinderen zelfstandig, veilig naar school kunnen lopen of fietsen. Aan beide buiten zijdes komt een stoep met een breedte van 2,35 meter, op deze manier is de stoep breed genoeg zodat twee personen met tassen en/of paraplu elkaar nog gemakkelijk kunnen passeren. De weg krijgt een breedte van 6 meter zodat twee voertuigen elkaar gemakkelijk kunnen passeren (zie figuur 17 en 18). Er komt geen los fietspad omdat deze in de rest van de wijk ook niet aanwezig is, de automobilisten kunnen met deze breedte prima rekening houden met de mogelijke fietsers.

Figuur31. Nieuwe situatie van de Nassaubrug

Betrokken actoren

Gemeente

Op dit moment is de gemeente eigenaar van de Nassauhaven en dus ook van de daarbij behorende brug. Zij zullen dus de kosten voor vervanging van de brug moeten betalen. Het voordeel wat de gemeente uit de verbreding van de brug kan halen is, dat ze een vertrouwensband van de bewoners opbouwen, ze laten zien dat ze daadwerkelijk willen helpen om de wijk te verbeteren.

Unilever

Unilever zou financieel kunnen bijdragen aan de brug, omdat hun vrachtverkeer hier ook regelmatig gebruik van maakt. Het voordeel wat ze hier zelf uit kunnen halen is dat ze aan de bewoners laten zien dat ze ook willen bijdragen aan het verbeteren van de verkeersveiligheid waar ze zelf ook aan deelnemen.

3.3.2 Speelplaats Feijenoordhaven

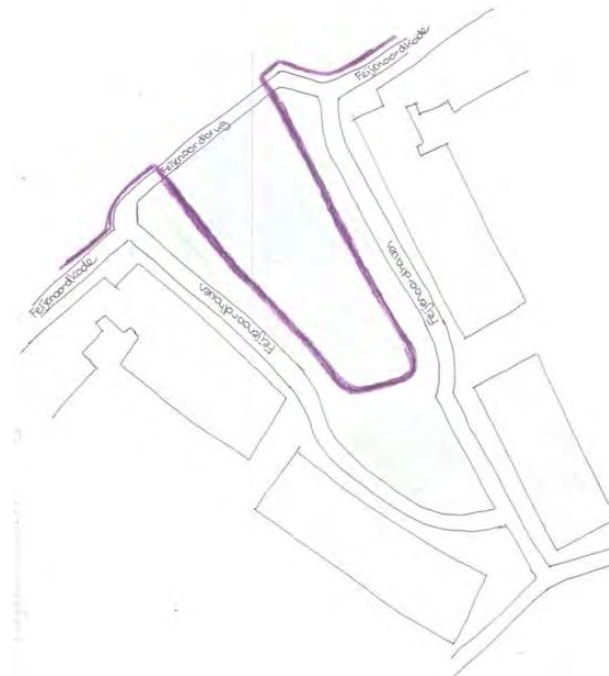
Op deze locatie zal een speelplaats voor kinderen worden gecreëerd. Deze speelplaats zal opgebouwd worden rond het thema haven. Dit zodat deze aansluit bij de (historische) identiteit van Feijenoord, en omdat dit de naam van de locatie (Feijenoordhaven) eer aan doet. Op de collage (deze is te vinden op de volgende pagina) zullen verschillende speeltoestellen worden getoond die gelinkt kunnen worden aan dit thema. Uiteindelijk zal een keuze gemaakt worden tussen deze toestellen en zal er een ontwerp van de speelplaats worden gemaakt waar de toestellen in terug komen. Doordat het niet zomaar een speelsplaats is maar een haven gerelateerde speelplaats, raken kinderen van jongs af aan hiermee bekend. Dat is belangrijk, omdat veel van de huidige bewoners nauwelijks kennis van de voormalige haven activiteiten heeft, ondanks dat deze zo een belangrijke rol hebben gespeeld bij de vorming van de wijk. De kinderen komen dat spelende wijs nu wel te weten.

Wij achten het niet noodzakelijk voor het creëren van een goede speelplaats om woningen te slopen. De afmetingen van de Feijenoordhaven zijn te vinden op figuur 19. De woningen rond de speelplaats maken deze extra veilig doordat er meer toezicht op is.

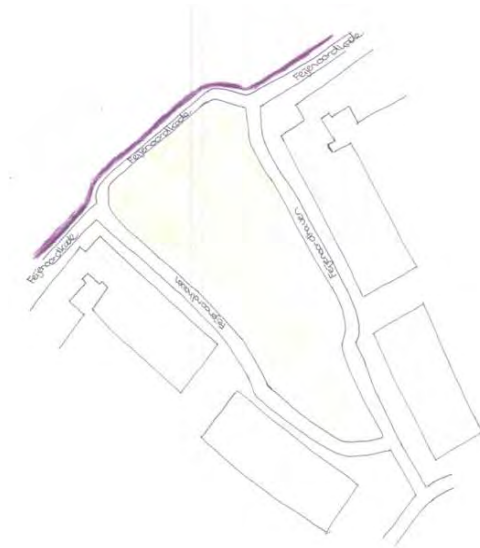

Figuur32. Afmetingen van de Feijenoordhaven

Wel achten wij het noodzakelijk om de kade door te trekken zoals op figuur 21 te zien is. Hierdoor is het mogelijk om het water dat momenteel in de Feijenoordhaven staat weg te pompen, zodat een droge en veilige speelplaats gecreëerd kan worden.

Figuur33. Huidig verloop kade

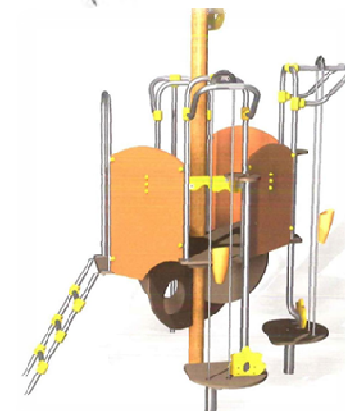

Figuur34. Verloop kade na aanpassing

speeltoestellen. Roteb zal zich hierbij voornamelijk richten op het schoonhouden van de speelplaats.

Actoren die bij het realiseren van deze speelplaats betrokken zullen worden zijn DS+V en woningcorporatie Woonstad. Deze hebben beide profijt bij het realiseren van een prettige woonomgeving, zodat er meer (nieuwe) bewoners naar deze wijk worden getrokken. Op deze manier worden de woonblokken rond de Feijenoordhaven aantrekkelijker voor gezinnen met kinderen.

De speelplaats zal beheerd worden door de Roteb en een bedrijf dat gespecialiseerd is in het onderhoud van

Het schip dat schipbreuk heeft geleden

Door het plaatsen van dit schip worden de kinderen spelenderwijs herinnerd aan het water en de haven die ooit op die plek waren. Het water is nu weg (door het doortrekken van de kade), maar dit schip is achtergebleven op deze plek.

Figuur35. Het schip dat schipbreuk heeft geleden

Kwikstaartje

Het kwikstaartje is een waterspeeltoestel. Het water kan vanuit de Maas opgepompt worden, waarna de kinderen ermee kunnen spelen. Uiteraard moet dit water wel eerst gefilterd worden. Op deze manier kunnen de kinderen (die nu, zo bleek uit de interviews, vooral bij het water uit de buurt gehouden worden) toch met het water spelen en er de kwaliteiten van in gaan zien.

Figuur36. Kwikstaartje

Vuurtoren

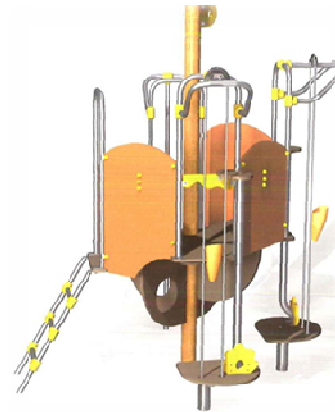
Door in de vuurtoren te klimmen kunnen de kinderen over de kade heen, de Maas zien. Op de vuurtoren zullen verrekijkers worden geplaatst, waardoor de kinderen bewuster naar de (vracht)schepen zullen kijken die voorbij komen.

Figuur37. Vuurtoren

Sahari

De Sahari is een zandspeeltoestel. Het zand kan opgetakeld worden, wat vergelijkbaar is met het lossen van vrachtschepen die zand vervoerden.

Figuur38. Sahari

Glijbanen

Het is in de transitiestrategie van groot belang zoveel mogelijk van de oude structuur te bewaren. Zo ook het hoogte verschil veroorzaakt door de voormalige kade rond de Feijenoordhaven. Dit hoogteverschil kan op een leuke manier gebruikt worden door er glijbanen te plaatsen. Deze glijbanen zullen gedecoreerd zijn met figuren die gerelateerd kunnen worden aan de haven (voor voorbeelden hiervan zie figuur 26).

Figuur39. Decoratieve figuren voor op de glijbaan

Figuur40. Glijbanen

AudionecticPlay

Door op het voetpedaal te trappen wekken de kinderen zelf energie op. Zodra er genoeg energie is opgewekt geeft de drukknop licht. Is er op de drukknop gedrukt dan geeft de Audionetic een opdracht, zingt hij een liedje, verteld hij een (educatief) verhaal et cetera. Dit speeltoestel lijkt op het eerste gezicht geen connectie met het haven thema te hebben. De verhaaltjes, opdrachten of liedjes kunnen echter haven gerelateerd zijn (het is mogelijk een usb-stick te plaatsen met daarop deze informatie). Op deze manier laat je de kinderen op een leuke manier kennismaken met het haven thema, en tevens pak je een groot probleem onder kinderen (met name uit steden) aan, namelijk overgewicht. Met dit speeltoestel worden kinderen namelijk gestimuleerd om te bewegen zodat er voldoende energie wordt opgewekt.

Figuur41. AudionecticPlay

3.3.3 Jongerenschip Persoonshaven

Het concept

Tijdens onderzoek naar de identiteit van Feijenoord, kwam in verschillende interviews onder bewoners/gebruikers van de wijk naar voren dat de jongeren een probleem vormen (zie bijlage C). De jongeren hebben binnen de wijk geen eigen plek, waardoor zij op straat rondhangen en overlast veroorzaken. De politie grijpt dan vaak wel in, maar in de interviews wordt aangegeven dat, dat niet de goede manier is om het probleem aan te pakken. Het creëren van een eigen plek voor deze jongeren is effectiever, omdat zij daar de dingen kunnen doen die ze willen en ze daardoor niet uit verveling op straat gaan rond hangen. Dit gaf de aanleiding tot het concept van het plaatsen van een oud binnenvaartschip in de Persoonshaven. Dit binnenvaartschip zal omgebouwd worden tot een multifunctioneel jongerencentrum. Door gebruik te maken van een binnenvaartschip in plaats van een gebouw komen de jongeren ook in contact met de historische identiteit (waarbij de haven centraal stond) van Feijenoord.

Fysieke uitwerking

Afmetingen Persoonshaven:

Allereerst is het van belang dat het schip in de Persoonshaven past zonder dat de Piekbrug aangepast hoeft te worden, of de Persoonshaven verbreedt moet worden. De breedte van de Piekbrug is 20,10 meter. De afmetingen van de Persoonshaven

(gemeten met behulp van Google earth) zijn 50 meter breed en 500meter lang. De vaardiepte van de Persoonshaven is uiteraard afhankelijk van het getijde. Het is echter mogelijk de Persoonshaven uit te graven (mocht dat noodzakelijk zijn). Het schip zal geplaatst worden aan de oostelijke kade, aan de huidige parkeerplaats. Deze locatie is in figuur 42 aangegeven in het rood. De lengte van de parkeerplaats waar het schip aan komt te liggen is ongeveer 65 meter.

Figuur42. Locatie waar het Jongerenschip zal komen te liggen

Type schip

Nu de maximale afmetingen bekend zijn is het van belang een binnenvaartschip te kiezen dat binnen deze afmetingen past. Er zijn echter veel verschillende soorten binnenvaartschepen, namelijk:

- Containerschepen
- Vrachtschepen
- Beunschepen
- Tankschepen
- Roroscepen
- Duwboot
- Duwbak
- Passagiersschepen
- Veerboten

Omdat het bij de identiteit van Feijenoord moet aansluiten vallen passagiersschepen en veerboten af. Daarna is gekeken naar de mogelijkheden die de verschillende soorten schepen bieden. Het is van belang dat jongeren het gehele jaar door terecht kunnen op het schip. Daarom is het van belang dat het zowel op het dek, als in het schip (binnen en buiten) mogelijkheden biedt. Tevens is het belangrijk dat het ombouwen van het schip tot accommodatie voor de jongeren zo eenvoudig en goedkoop mogelijk is. Dit heeft ervoor gezorgd dat de keuze is gevallen op het vrachtschip. Hierin bevinden zich namelijk verschillende ruimtes die afgesloten

kunnen worden met schuifpanelen (zie figuur 43). Deze schuifpanelen zijn vlak, waardoor ook de buitenruimte (op de panelen) benut kan worden.

Figuur43. Een vrachtschip, type Kempenaar, waarvan de schuifpanelen gedeeltelijk open staan

Uiteraard vallen er onder het begrip vrachtschip nog vele verschillende schepen. Om tussen deze soorten een keuze te maken is met name gekeken naar de afmetingen. Zoals reeds vermeld is de Piekbrug 20,10 meter breed, en is de lengte van de parkeerplaats ongeveer 65 meter. Een Kempenaar is een relatief klein vrachtschip, wat ruim binnen deze maten blijft, maar voldoende ruimte biedt voor het creëren voor een plek voor de jongeren uit de wijk. De afmetingen van de zijn: 50 meter lang, 6,60 meter breed en heeft een maximale diepgang van 2,50meter. Dit biedt voldoende mogelijkheden voor het creëren van een gevarieerd aanbod van activiteiten aan de jongeren. Wel moet er rekening mee worden gehouden dat een gedeelte van het schip niet beschikbaar als ruimte voor de jongeren, hierbij moet gedacht worden aan de machinekamer of de stuurhut. Deze blijven namelijk wel dezelfde functie houden, zodat er nog steeds met het schip gevaren kan worden. Het varen biedt namelijk de mogelijkheid tot extra activiteiten. Zo zou er zo nu een boottochtje gemaakt kunnen worden. Dit zorgt ervoor dat de jongeren buiten hun vertrouwde omgeving (de wijk) komen en door deze ervaringen samen op te doen zal de band tussen de jongeren die regelmatig op de boot te vinden zijn sterk worden.

Praktijk voorbeelden van het ombouwen van een binnenvaartschip

Het ombouwen van een vrachtschip tot een schip met andere doeleinde is een concept dat reeds vaker is toegepast. Zo zijn er ook enkele vrachtschepen omgebouwd tot hotel, zoals bijvoorbeeld 'Le Fabuleux Destin' (zie figuur 44). Daarnaast zijn er ook regelmatig (binnenvaart)schepen die omgebouwd worden tot 'woonboot'. Hiervoor zijn zelf architectenbureaus die zich hierin gespecialiseerd hebben. Ook is er reeds daadwerkelijk een vrachtschip omgebouwd tot een honk voor jongeren. Dit schip heet 'Friendship' (zie figuur 45).

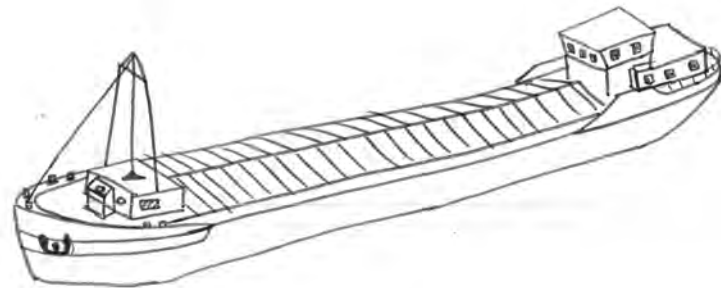
Figuur44. Vrachtschip 'Le Fabuleux Destin' dat is omgebouwd tot luxe hotel

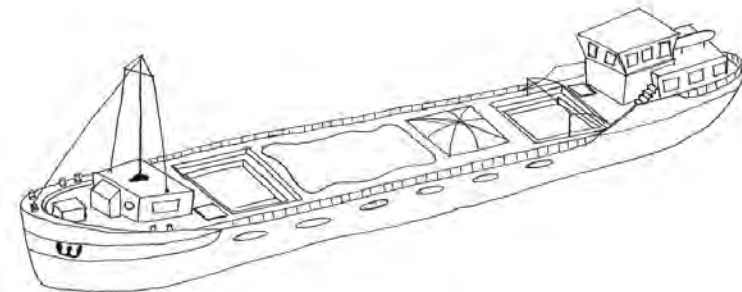
Figuur45. Vrachtschip 'Friendship' dat is omgebouwd tot jongeren honk

Het ontwerp

Op de onderstaande tekeningen vindt u een Kempenaar voor en na de aanpassingen tot Jongerenschip voor de wijk Feijenoord.

Figuur46. Kempenaar zonder aanpassing

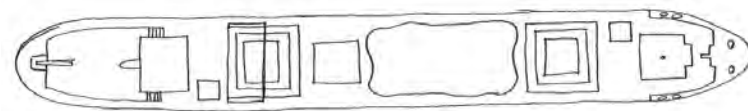

Figuur47. Kempenaar aangepast tot Jongerenschip

Zoals te zien is op de onderstaande figuren, zijn de schuifpanelen op het dek vervangen door vaste, vlakke platen. Er zijn twee zitkuilen gerealiseerd, waarvan één gedeeltelijk overdekt (om te roken op regenachtige dagen). Ook is er een lichtkoepel te zien en zijn er extra ramen aan de zijkant geplaatst, zodat het ook in het ruim voldoende licht is. Daarnaast is er een (kunst)grasveldje op het dek te vinden.

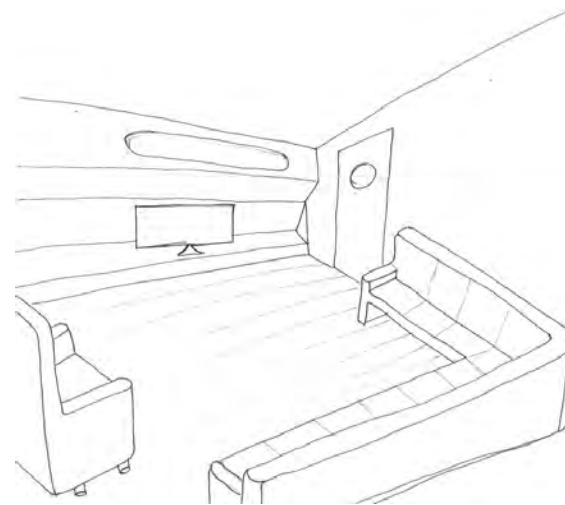
Figuur 48. Boven aanzicht Kempenaar

Figuur 49. Boven aanzicht Kempenaar, aangepast tot Jongerenschip

Zoals reeds gezegd zullen de machinekamers in het ruim behouden blijven, zoals te zien is op afbeelding 8. De ruimten die zich in het schip bevinden zullen nu van links naar rechts beschreven worden. Links is eerst één van de beide machinekamers te vinden, deze is voor de jongeren die op het schip komen niet toegankelijk. Daarnaast bevindt zich de ruimte waar de jongerenwerker zijn kantoor houdt. Rechts daarvan is een presentatie/workshop ruimte. Hier hangt een beamer zodat er presentaties gegeven kunnen worden. Verder

staan er computers, waar de jongeren op kunnen werken. In de gang die van het kantoor en de presentatie ruimte naar het lounge gedeelte gaat is ook een kapstok te vinden. In het lounge gedeelte staan gemakkelijke stoelen en banken (zie figuur 50), er is een tv, en een spelcomputer.

Figuur 50. Impressie van het lounge gedeelte van het jongeren schip

Het lounge gedeelte wordt aan de rechterkant begrensd door een bar, waarachter zich een kleine keuken bevindt. Aan de andere kant van de bar zijn verschillende activiteiten te ondernemen. Zo staat er een pooltafel en een airhockey tafel, ook is er een dartbord. In dit gedeelte zijn ook de toiletten te

vinden. Verder is er tegenover de bar een informatie muur, waar jongeren allerlei folders kunnen vinden. Het schip zal zoals vermeld in de Persoonshaven, aan de huidige parkeerplaats, komen te liggen. Op figuur 51 is te zien hoe het totaal plaatje van de Persoonshaven er uit komt te zien als het schip er ligt.

Figuur 51. Het Jongerenschip in de Persoonshaven

Betrokken actoren

Beginfase (het realiseren van het schip)

Om er voor te zorgen dat de kosten van het schip laag kunnen zijn is een samenwerking met het **Havenbedrijf Rotterdam** noodzakelijk. Mogelijk kunnen zij een Kempenaar aanbieden. Ook kunnen zij mogelijk helpen met het verbouwen hiervan. Dit zal hen positieve (media)aandacht opleveren, en tevens zal dit de jongeren in Feijenoord (en mogelijk ook in andere wijken als dit concept daar ook zal worden toegepast) kennis laten maken met de scheepvaart waardoor zij hier mogelijk in geïnteresseerd raken.

Ook kan **Stichting de Nieuwe Kans** hierbij betrokken worden. Zij zouden mee kunnen helpen met het verbouwen van het schip. Deze stichting wil jongeren die in de problemen zijn gekomen een (laatste) nieuwe kans aanbieden (zie interview met Jeff Erkens in bijlage C). Voor deze jongeren is het 'normale schoolgaan' het leren uit boeken moeilijk, terwijl praktisch bezig zijn veel beter bij hen past. Zij kunnen dus een helpende hand bieden bij het verbouwen van het schip. Ook kunnen Hunter Douglas en Unilever mogelijk betrokken worden als shareholder. Zij hebben namelijk veel financiële middelen en het deelnemen aan dit project levert hen veel positieve media aandacht op. Daarnaast is het een aantrekkelijk project voor **Hunter Douglas** en **Unilever** om mee te werken omdat zij op deze manier er voor zorgen dat er meer activiteiten voor de jongeren uit de wijk zijn, waardoor deze minder vaak vernielingen (zoals graffiti op de muren e.d.) aan zullen richten aan hun gebouwen. Ook kunnen deze beide

bedrijven in de latere fases regelmatig workshops of presentaties op het schip geven, zodat de jongeren uit de wijk bekend worden met de activiteiten van de bedrijven en mogelijk daar willen werken.

Uiteraard is er ook iemand/een partij nodig die toezicht houdt op het gehele proces. Deze taak zou door **Stichting Welzijn Feijenoord** (SWF) op zich genomen kunnen worden. Mogelijk is het (met name in deze beginfase, waarbij de verbouwing van het schip centraal staat) noodzakelijk dat de werknemer van SWF bijgestaan wordt door iemand met meer kennis van verbouwen van een schip (zoals iemand van het haven bedrijf Rotterdam).

Tweede fase (opstarten van de activiteiten)

Hang/chill plek: Het schip is er voor de jongeren en zij zullen er kennis van moeten krijgen dat zij daar terecht kunnen en niet langer op straat hoeven te verblijven. Waarschijnlijk is hun nieuwsgierigheid reeds gewekt, omdat zij het schip in de haven hebben zien liggen. Het zal dan echter nog niet bij hun bekend zijn wat de functie van het schip is. Om hen erop te attenderen dat het schip daar voor hen ligt, zullen er in eerste instantie inloop dagen worden gehouden. Zij kunnen dan geheel vrijblijvend binnen lopen om een kijkje en een hapje of een drankje te nemen. Uiteraard kunnen zij dan ook kennis maken met de betrokken **jongerenwerker van Stichting Welzijn Feijenoord**. De **ondernemers uit de wijk** kunnen ook participeren door het beschikbaar stellen van hapjes en drankjes. Naar verwachtingen zullen de ondernemers uit de

wijk hiervoor openstaan, doordat zij betrokken zijn bij de jongeren. Vaak wonen zij namelijk zelf ook in de wijk en hebben daar ook hun kinderen. Door de vrijblijvendheid van deze eerste kennismaking met het schip zullen de jongeren zich er snel thuis voelen.

Openingsfeest: Het schip verdient ook een officieel openingsfeest. Dit zal echter pas plaatsvinden na de inloop dagen. Op deze manier is er al goodwill bij de jongeren gekweekt, en is de jongerenwerker reeds in de gelegenheid geweest te peilen wat de jongeren interesseert. Mogelijk zijn een aantal jongeren zelfs al bereidt om mee te werken aan het organiseren van het openingsfeest. Op het openingsfeest worden flyers uitgedeeld waarop de agenda van de komende maand vermeld is. Hierop wordt verteld dat het schip doordeweeks van 9.00 tot 23.00uur open zal zijn en in het weekend van 9.00 tot 1.00uur en dat de jongeren dan altijd binnen kunnen lopen. Verder zal er in die eerste maand een filmavond, gameavond en een darttoernooi worden georganiseerd.

Het schip heeft echter ook een educatieve functie, zo is er een infomuur, waar de jongeren folders over voor hun relevante onderwerpen kunnen vinden (zoals beroepskeuze) en een presentatie-/workshopruimte. In deze presentatie-/workshopruimte zal in de eerste maand na de opening een rap workshop worden gegeven door de **Tuigcommissie**. Later zullen ook Hunter Douglas en Unilever hier workshops geven, en

kunnen ook scholen er een presentatie geven. De jongeren uit Feijenoord zijn relatief laag opgeleid. Dit komt vaak niet omdat zij onvoldoende capaciteiten hebben maar omdat de jongeren vaak thuis niet voldoende steun van hun ouders krijgen. Dit kan komen doordat de ouders zelf de taal niet voldoende beheersen of het nut van schoolgaan niet inzien. Daarnaast zijn omstandigheden thuis vaak niet optimaal (geen computer en internet, geen rustige werk omgeving etc.). Ook voor dit probleem biedt het schip een oplossing. Er wordt namelijk een studie ruimte beschikbaar gesteld. Hierin staan een aantal computers met internet verbinding. Tevens zal er huiswerkbegeleiding zijn voor de jongeren doordat studenten er stage kunnen lopen (samenwerkingsverband tussen **Hogeschool Rotterdam** en de **Erasmus Universiteit** en dit project).

Naast alle actoren die hun medewerking moeten verlenen, zodat er een divers aanbod aan activiteiten kan worden georganiseerd is het van belang dat er connecties zijn met reeds bestaande organisaties (zoals het buurthuis). Dit is noodzakelijk om voor een gevarieerd aanbod te zorgen, zodat er voor elke jongeren wat is, en er tussen de organisaties onderling geen concurrentie is.

Derde fase (draaiende houden van de activiteiten)

Tijdens deze fase zal de eerder genoemde huiswerkbegeleiding worden doorgezet, en zal het schip tevens nog op dezelfde tijden open zijn voor de jongeren. De invulling qua workshops,

presentaties en feesten en toernooien wordt nu echter door de jongeren bepaald. De jongerenwerker zal een aantal van de jongeren uitnodigen voor commissies. Vervolgens zal de jongerenwerker deze commissies sturing geven, maar zullen de jongeren de invulling qua activiteiten bepalen. Door deze commissies en de door hun georganiseerde activiteiten zullen de jongeren het schip echt als hun plek beschouwen. Tevens zorgen de commissies ervoor dat jongeren ervaring op doen met het organiseren van activiteiten en het samenwerken met elkaar, deze ervaringen zullen zij ook meenemen als zij in het bedrijfsleven terecht komen.

Beheer

Roteb zal een belangrijke rol spelen bij het schoonhouden van het schip. In eerste instantie zal van hen gevraagd worden, zowel op het dek als in het ruim het schip schoon te houden. Naarmate de jongeren het schip meer als hun eigen plek gaan beschouwen, zal hun gevraagd worden (waarschijnlijk zal dit echter ook al grotendeels van zelf gebeuren, door de verantwoordelijkheid die zij hiervoor voelen) het ruim van het schip schoon te houden. Uiteraard moet het schip ook op technisch gebied onderhouden worden. Hiervoor zal de medewerking van het **Havenbedrijf Rotterdam** gevraagd worden, maar zal ook **Stichting de Nieuwe Kans** een belangrijke rol spelen. De jongeren die het traject van stichting de nieuwe kans doorlopen zullen opgeleid worden door werknemers van het Havenbedrijf Rotterdam, waardoor de rol van het Havenbedrijf steeds geringer wordt.

3.3.4 Kades

Relatie tussen water en wijk verbeteren en de saamhorigheid versterken

Feijenoord is een wijk die voor een groot deel omsloten is door water, namelijk door de Maas, die langs een groot gedeelte van de wijk ligt, en de drie havens die in de wijk liggen. Water is dus heel duidelijk aanwezig in de wijk, alleen wordt er in de gehele wijk niets met dit water gedaan. De havens liggen er als een barricade tussen de verschillende gedeeltes van de wijk en de Maas zorgt ervoor dat de gehele wijk moeilijk bereikbaar is, terwijl Feijenoord zo centraal ligt in de stad Rotterdam.

Vroeger werd er in de wijk veel gebruik gemaakt van het water. Feijenoord was namelijk een industrie en scheepvaartrijke wijk. Hier is, afgezien van de bedrijventerreinen bij Hunter Douglas en Unilever, niets meer van over. Er zijn wel nog een aantal oude gebouwen over, die nu een andere functie hebben. Dit zijn nu monumenten. Ook zijn er nog de drie havens, welke echter niet meer gebruikt worden, terwijl deze havens een van de grootste dragers van de historische identiteit van Feijenoord zijn.

Dat er dus nog een aantal historische elementen in de wijk aanwezig zijn is niet erg te merken als je in de wijk loopt. Want als je om je heen kijkt dan gebeurt er eigenlijk niets met alles wat naar de historie linkt. Zoals eerder gezegd, behoort het

water tot de historische identiteit van Feijenoord, terwijl dit water in de huidige situatie niet bij de wijk betrokken wordt. Door een aantal ingrepen aan de kades en het water te doen, die als doel hebben het water bij de wijk te betrekken, en dat op een dergelijke manier te doen dat de saamhorigheid verbeterd kan worden, kan het doel bereikt worden.

Plekken voor saamhorigheid zijn plekken waar men naar toe gaat om te recreëren, om mensen te ontmoeten, om met mensen af te spreken. Het moeten daarom dus aantrekkelijke plekken worden waar men kan verblijven als het weer het toelaat. Het moet iets hebben wat mensen naar de plek toe trekt, bijvoorbeeld doordat er geweldig uitzicht is en je er kunt wandelen, fietsen of lekker zitten op een bankje.

Ingrepen

De ingrepen die op de kades toegepast worden hebben als doel de mensen meer naar de kades toe te trekken voor een wandeling of fietstocht, om een bankje te gaan pakken en genieten van het uitzicht of om met andere mensen te kletsen. Het worden plekken om te ontspannen en recreëren. Vooral door de overgang tussen de kade en het water anders aan te pakken en het toevoegen van groen of betere looppaden worden mensen naar deze plekken getrokken. Daarnaast wordt er een bijna doorlopende route gecreëerd zodat ook mensen van buitenaf een rondje Feijenoord kunnen maken en kunnen genieten van het mooie uitzicht.

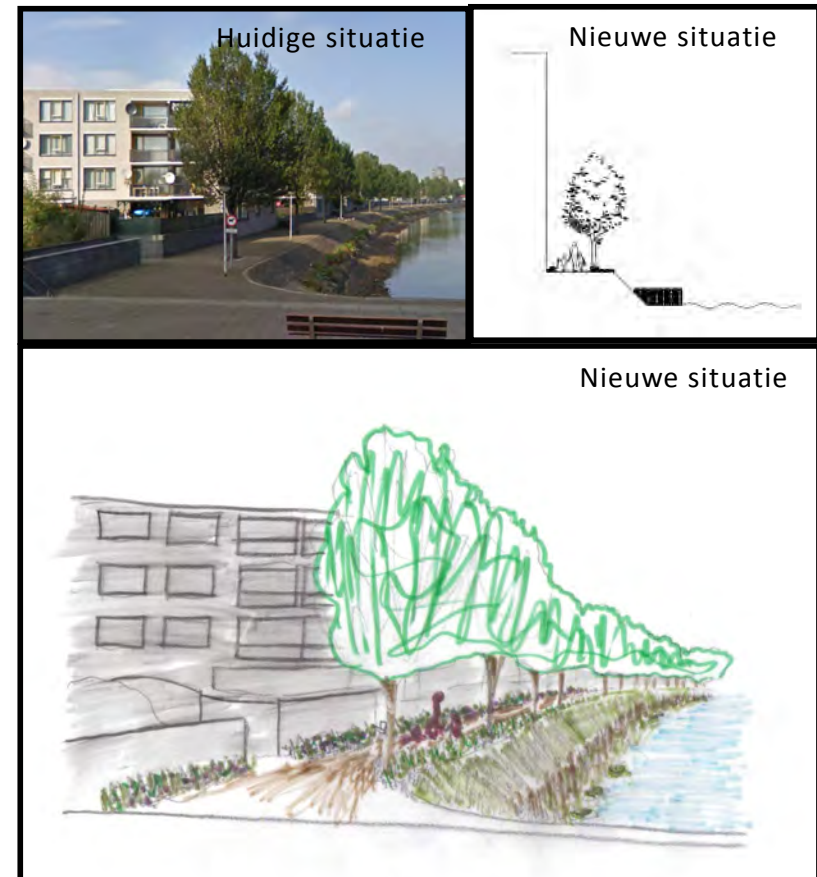
Ieder stuk kade is anders, andere bebouwing of afmetingen bijvoorbeeld. Dit zorgt ervoor dat de stukken kade elk een eigen plan en ontwerp vereisen, ook zullen niet alle kades in één fase worden aangepakt. De ingrepen worden hieronder per fase nader toegelicht.

Fase 2

Nassauhavenkade

De Nassauhavenkade, hierbij gaat het om de kade aan de westkant (de kant van de woningen aan de Nassauhavenstraat), is nu een kaal looppad met af en toe een boom. De overloop van het pad naar het water is een harde schuin aflopende kade. Het is niet heel erg uitnodigend om hier een wandeling langs te maken.

De bomen die langs de kade staan blijven staan maar op grond niveau worden gras en lage planten toegevoegd, zodat er een groenstrook tussen de bomen en het water ontstaat. Ook naast de woningen komt een groenstrook van een halve meter met vooral kleurrijke planten, afgewisseld met planten die ook in de winter groeien. Tussen beide groenstroken komt een looppad te liggen wat goed beloopbaar is en ook met de rolstoel of kinderwagen begaanbaar is. De groenstrook aan de kant van de bomen gaat over in waterplanten, zo komt er bijvoorbeeld riet. Dit maakt het pad aantrekkelijker om te belopen.

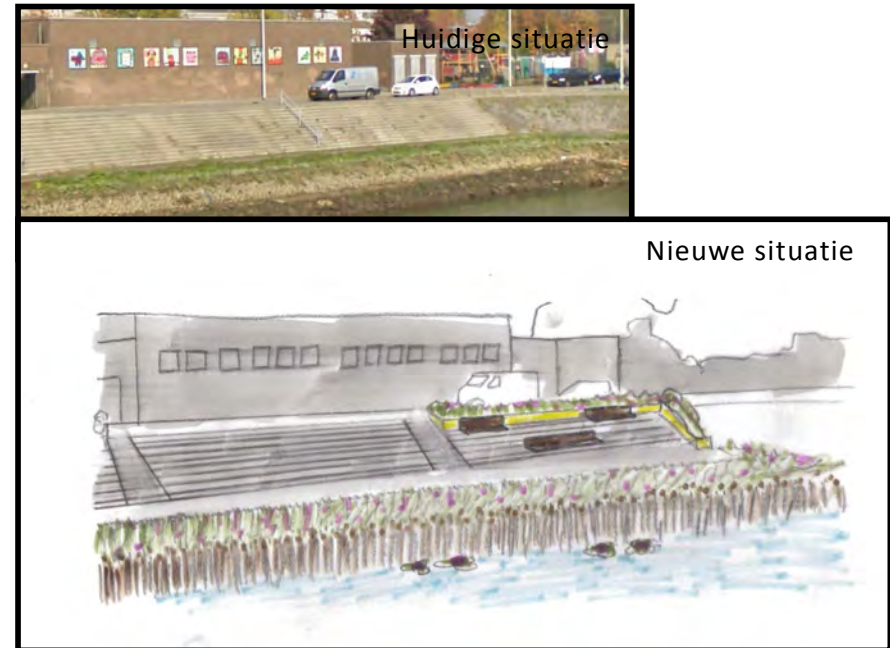

Figuur52. Nassauhavenkade

Kade Persoonsdam – beide kanten

De kades van de Persoonsdam, dit zijn de beide kopse kanten van de Persoonshaven en de Nassauhaven bestaan op dit moment uit een stenen trap, als je op deze trap staat heb je zicht op de Maas. De keren dat wij in de wijk geweest zijn hebben we niemand in de buurt van deze trap gezien, lag hij vol met puin en vonden wij het geen plek om te zitten terwijl het wel potentie heeft om een mooie plek te worden.

De trap blijft daarom op deze locatie liggen alleen komen er links en rechts grote bloembakken met kleine planten en bloemen. Daarnaast worden een aantal traptreden bekleed met hout zodat het een soort van bankjes worden. Op deze manier kun je met een groep mensen op de trappen gaan zitten en lekker kletsen of genieten van het uitzicht.

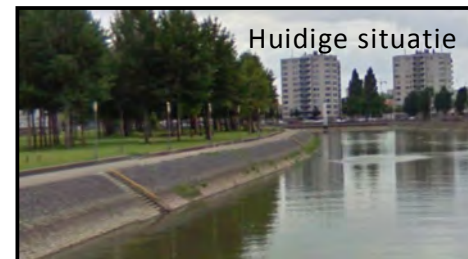
Figuur53. Kade Persoonsdam – Kant Persoonshaven

Kade Nassauhavenpark

Het Nassauhavenpark is een groot park dat zijn naam te danken heeft aan de haven die ernaast ligt. Veel relatie heeft het park echter niet met de haven, terwijl ze juist elkaars kwaliteiten kunnen versterken. Op dit moment is de scheiding tussen beide een looppad en een schuin aflopende stenen kade. Deze scheiding moet niet langer een scheiding zijn maar een relatie, daarom wordt er ter hoogte van het midden van het park en de haven een trap gecreëerd met diepe treden. De traptreden lopen zo ver dat je bij de laagste waterstand nog heel dicht bij het water kunt komen. Als het water hoger staat dan die laagste waterstand, dan staan er een aantal traptreden onder water, op deze manier is het water altijd dichtbij. De traptreden worden gemaakt van een materiaal zodat je erop kunt zitten. Daarnaast gaat ook deze kade bestaan uit waterplanten om de overgang minder hard te maken. Omdat het park heel breed is, worden er ook nog twee drijvende vlonders toegevoegd. Deze zijn drijvend zodat ze met de verschillende waterstanden meebewegen.

Figuur54. Nassauhavenpark

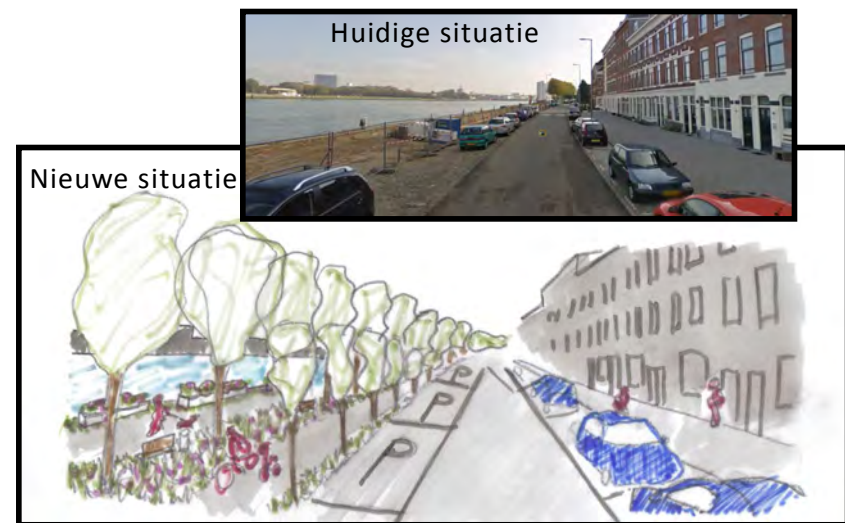
Figuur55. Kade Nassauhavenpark

Feijenoordkade

De Feijenoordkade is de kade die volledig langs de Maas loopt, als je hier langs loopt heb je heel mooi zicht op de Maas, maar ook op de kade en gebouwen aan de overkant. Deze kade is op dit moment niet erg aantrekkelijk om te wandelen. Er is niet op alle plekken een looppad, waardoor je over de weg moet lopen waar ook auto's rijden. Soms is er wel een pad maar dat ligt dan erg dicht aan het water. Ook staan er op sommige plekken auto's aan het water of dicht bij het water, wat het uitzicht op de Maas belemmert.

Om van de Feijenoordkade een mooie wandelzone te kunnen maken zijn op twee stukken kade de auto's niet meer toegestaan en hebben er ook een aantal parkeerplaatsen moeten wijken. Vanaf de Maas is de opbouw van de kade als volgt: in alle gevallen staat er om de 2 meter een bloembak, deze functioneren als een soort van hek, zodat men gewaarschuwd is dat erachter water is, daarna is er een wandelpad wat gevolgd wordt door een groenstrook die uit gras met bomen en planten bestaat en in sommige gevallen ook nog een bankje. Aangezien er verschillende breedtes zijn tussen de woningen en het water bieden sommige stukken kades geen toegang voor auto's, sommige hebben een fietsstrook, andere een parkeerstrook en weer andere stukken zelfs twee. De parkeerplaatsen zijn zo gesitueerd dat er geen auto's voor de balkons op de begane grond staan. Hieronder staan de verschillende stukken kades in tekening, deze delen vragen, zoals reeds vermeld, allemaal om een eigen plan en ontwerp.

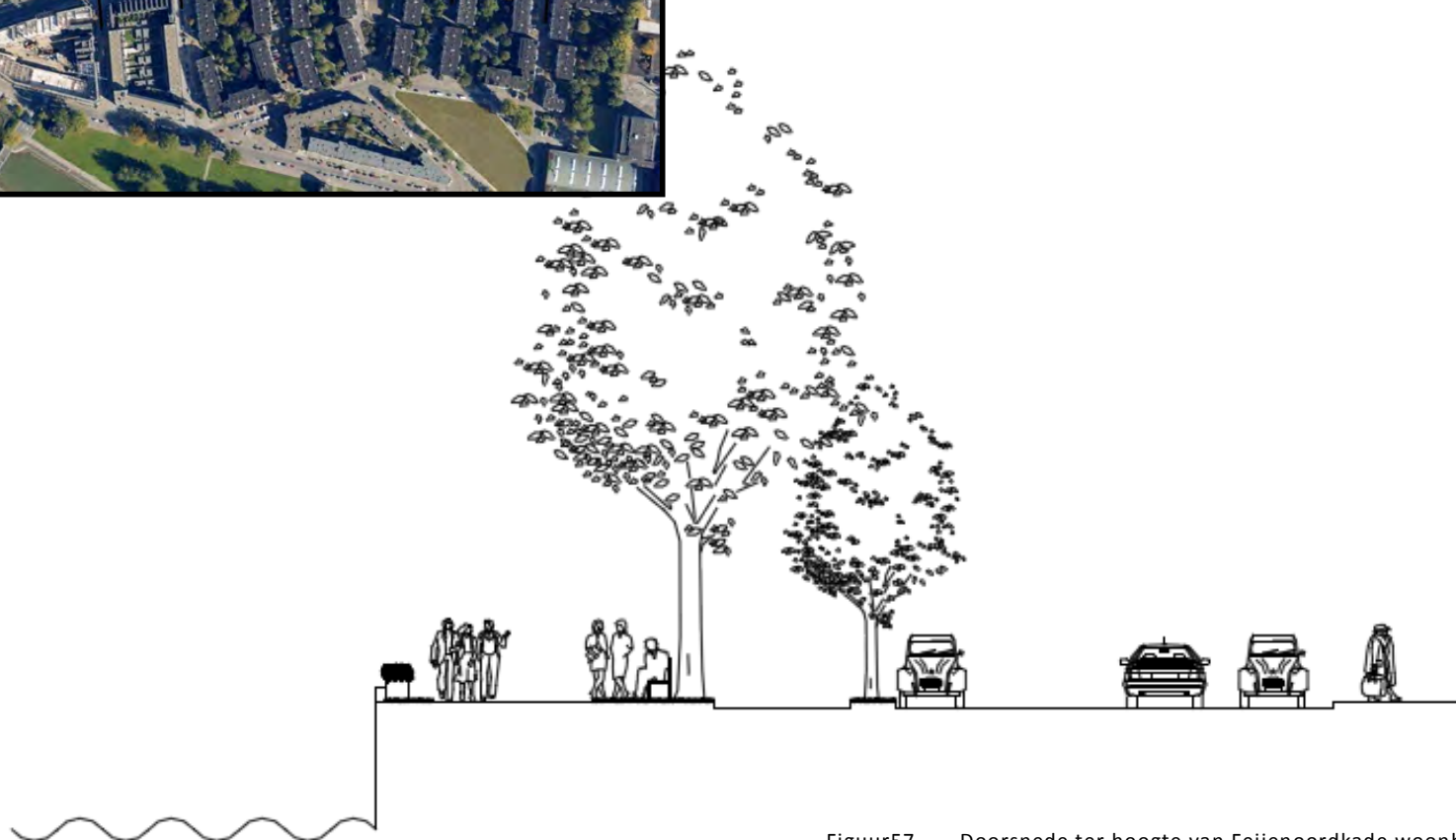
Feijenoordkade – Indeling in woonblokken:

Figuur56. Impressie ter hoogte van Feijenoordkade woonblok 1

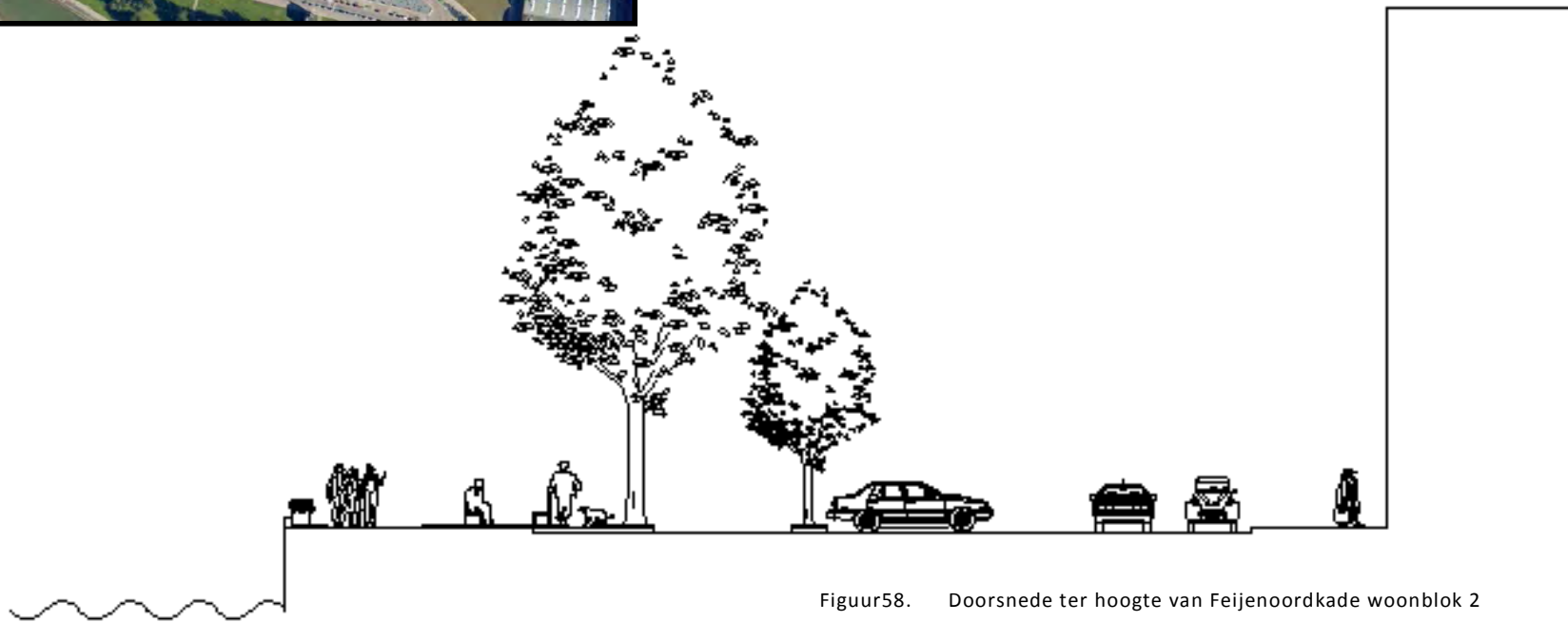
Feijenoordkade Woonblok 1

Figuur57. Doorsnede ter hoogte van Feijenoordkade woonblok 1

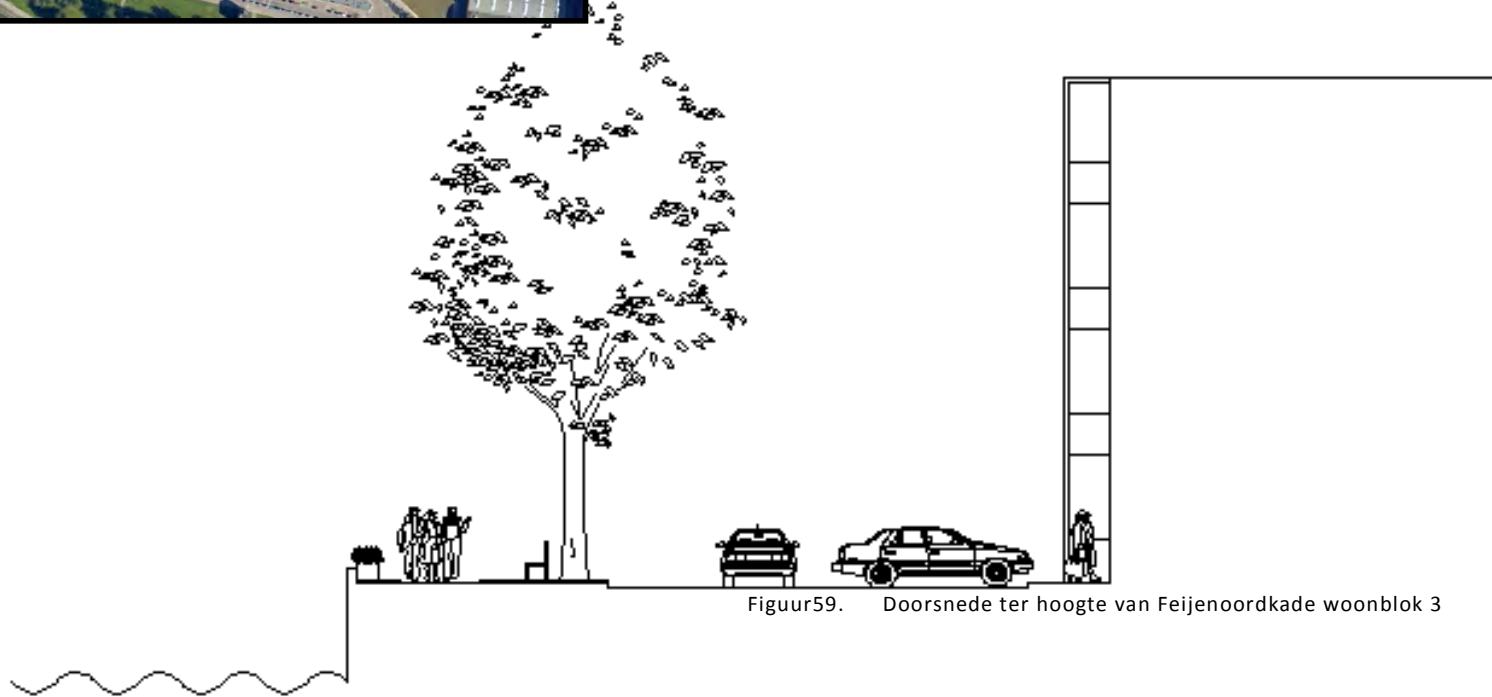
Feijenoordkade Woonblok 2

Figuur58. Doorsnede ter hoogte van Feijenoordkade woonblok 2

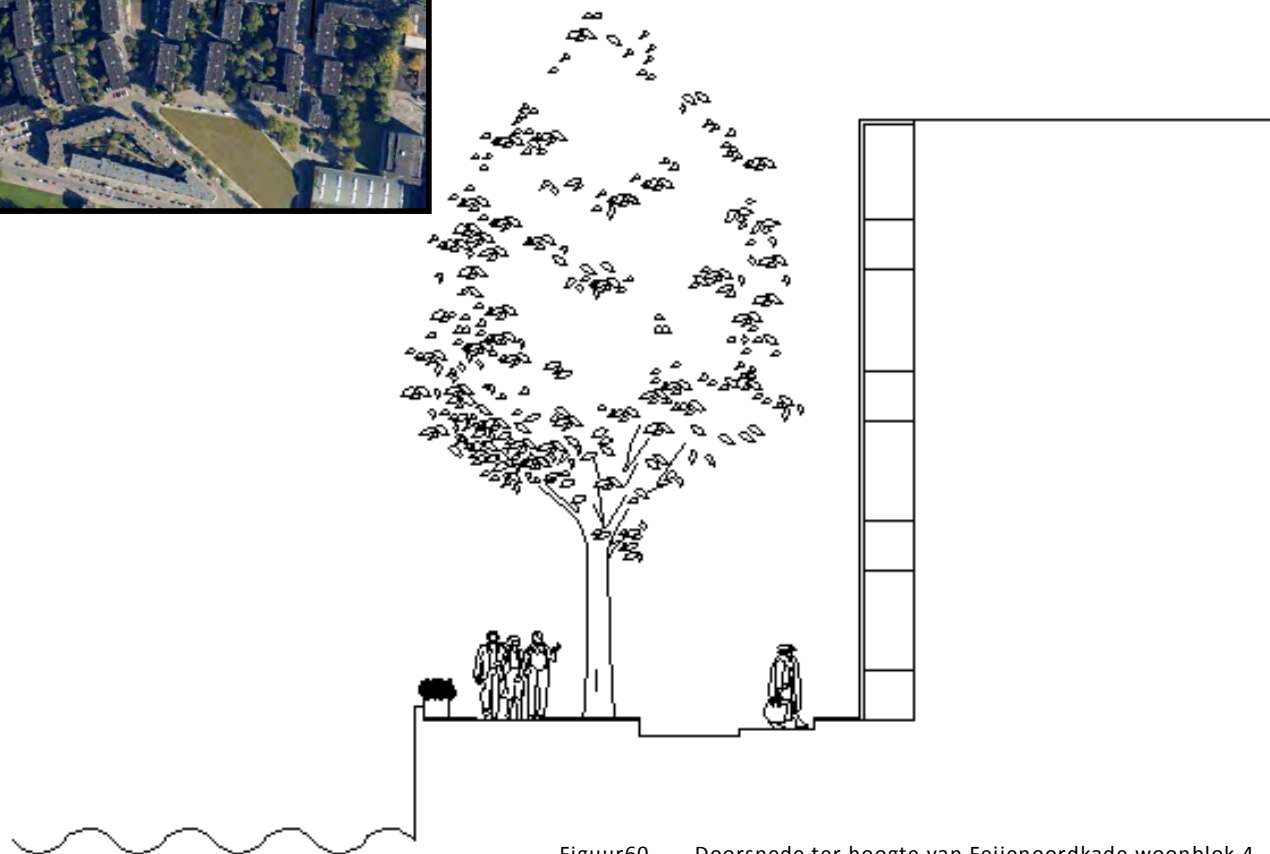
Feijenoordkade Woonblok 3

Figuur59. Doorsnede ter hoogte van Feijenoordkade woonblok 3

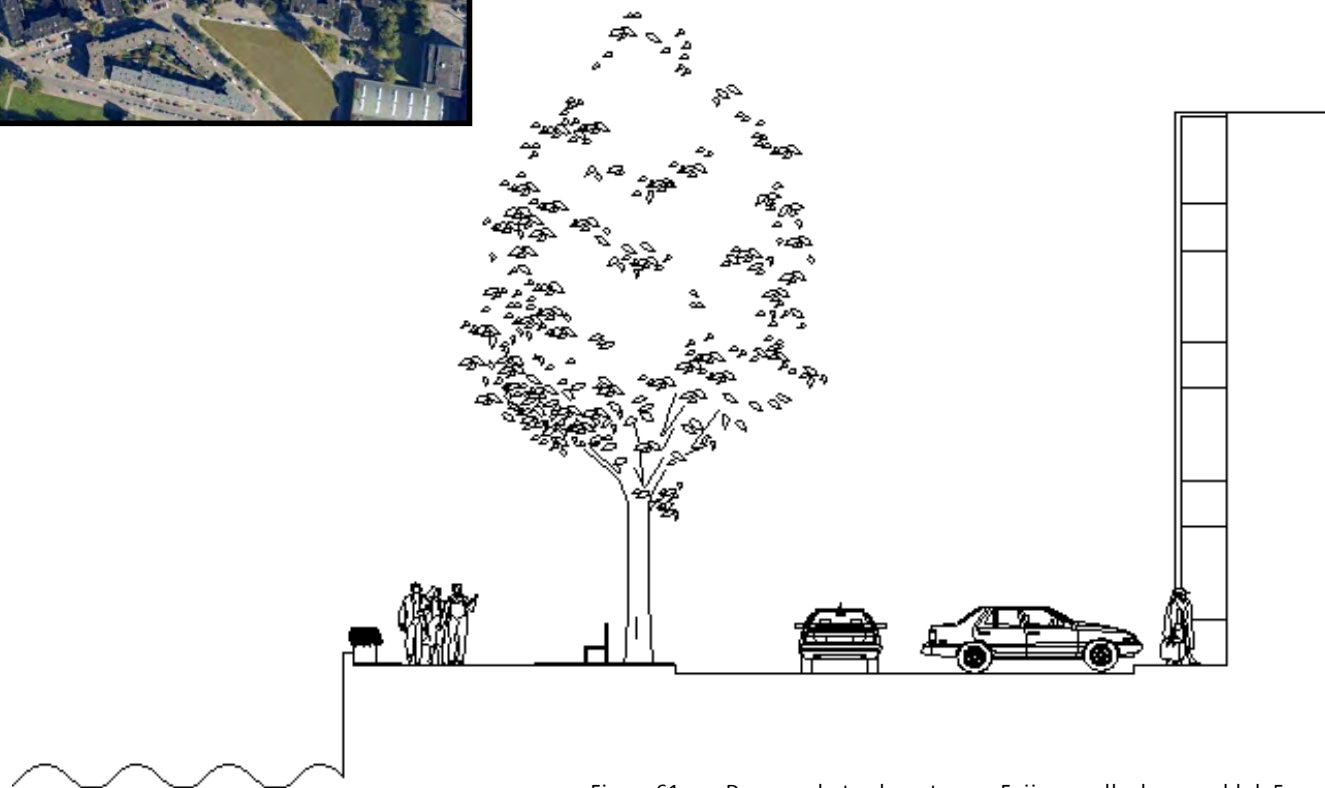
Feijenoordkade Woonblok 4

Figuur60. Doorsnede ter hoogte van Feijenoordkade woonblok 4

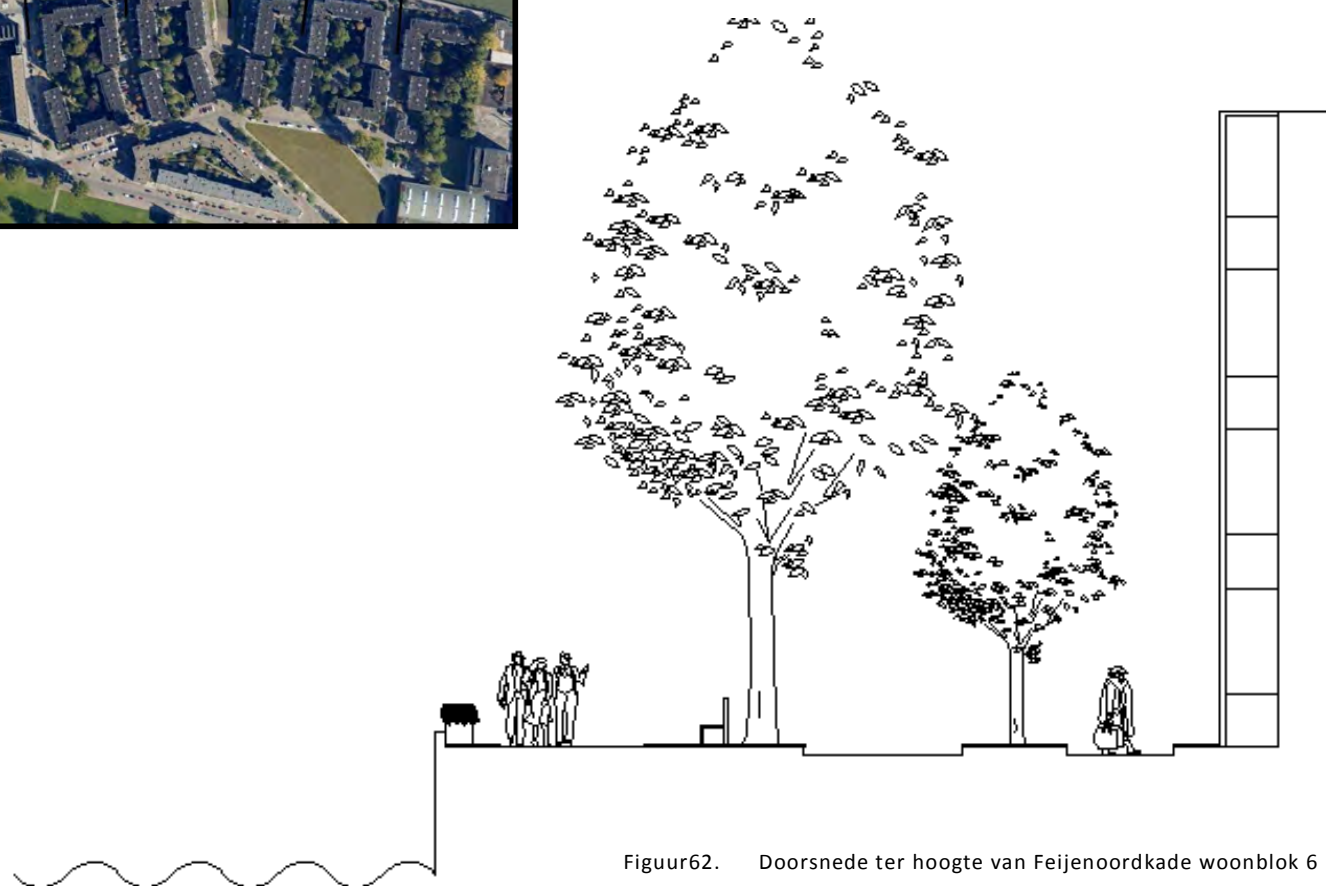

Feijenoordkade Woonblok 5

Figuur61. Doorsnede ter hoogte van Feijenoordkade woonblok 5

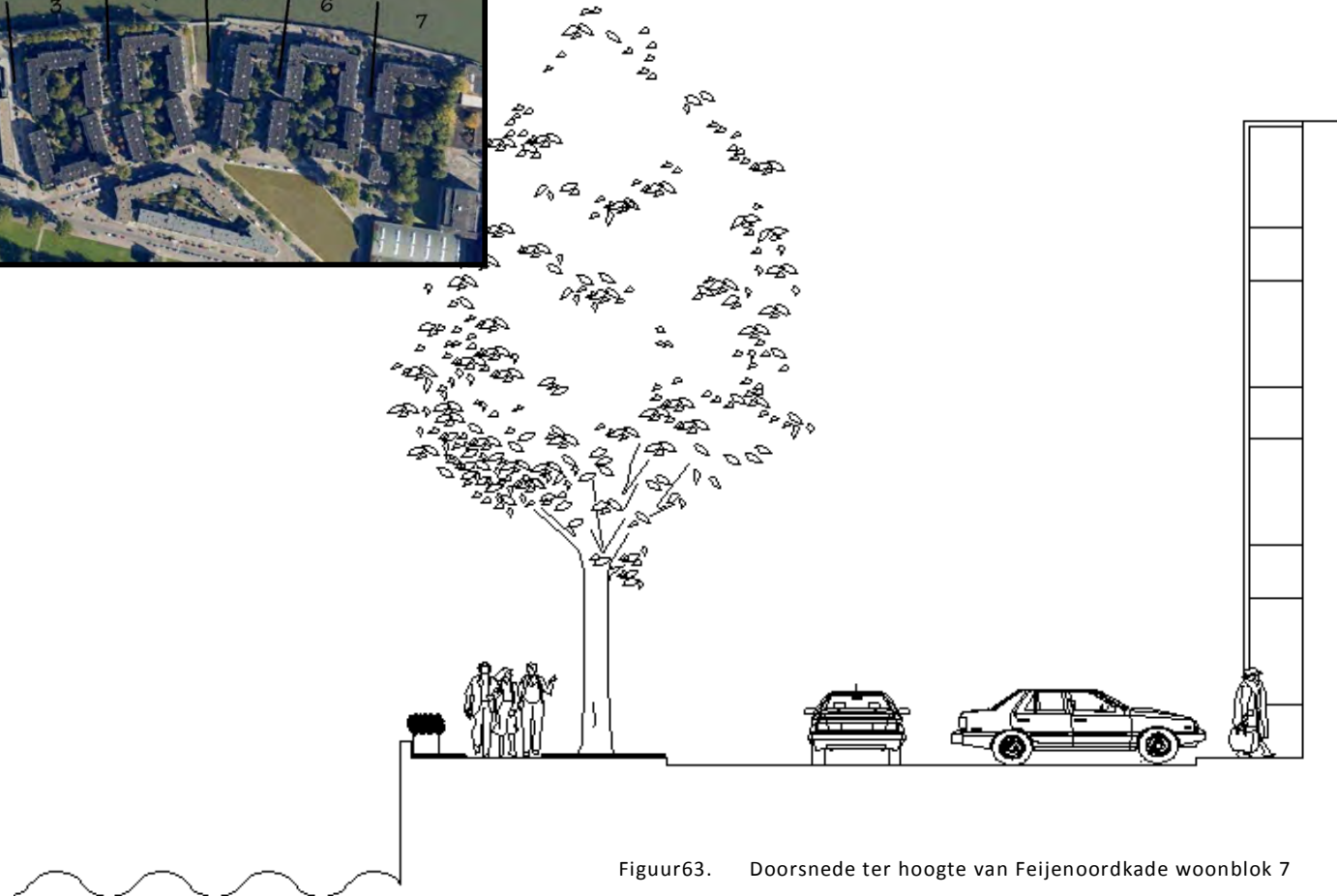
Feijenoordkade Woonblok 6

Figuur62. Doorsnede ter hoogte van Feijenoordkade woonblok 6

Feijenoordkade Woonblok 7

Figuur63. Doorsnede ter hoogte van Feijenoordkade woonblok 7

Huidige situatie

Huidige situatie

Nieuwe situatie

Figuur64. Impressie ter hoogte van woonblok 4

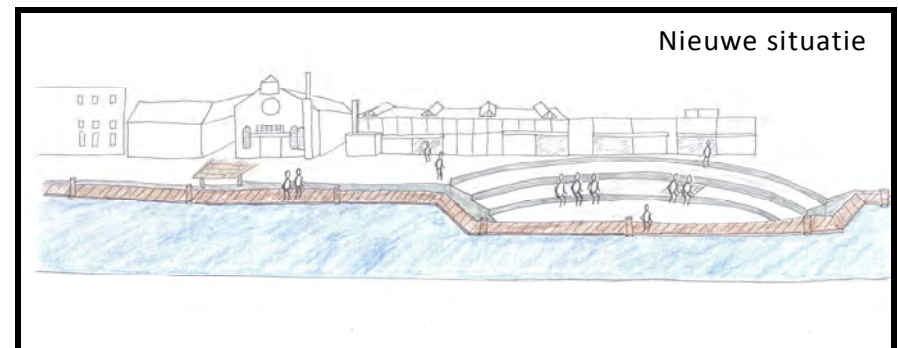
Nieuwe situatie

Figuur65. Impressie ter hoogte van woonblok 5

Kade Persoonshaven – Kant van het industrieterrein

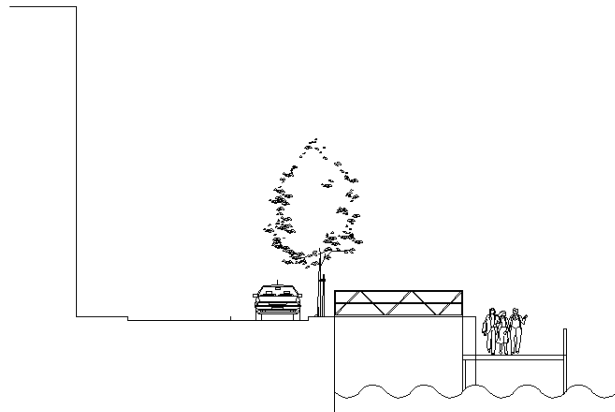
De kade aan de oostzijde (de kant waar o.a. Skateland zich bevindt, zal ook worden aangepakt. Het eerste deel, vanaf de Persoonsdam tot aan het eind van de naast gelegen parkeerplaats blijft echter wel hetzelfde (zie figuur31). Dit, omdat hier het schip voor jongeren aangelegd zal worden, wat een hoge, harde kade vereist. Deze is er momenteel dus aanpassingen zijn niet noodzakelijk. Na het gedeelte waar het schip aan komt te liggen, wordt een trap, vergelijkbaar met de trap aan de kopse kant (aan de Persoonsdam) gecreëerd. Op deze manier kunnen de mensen daar dichterbij het water komen. Voor deze trap langs komt een drijvende vlonder te liggen. Deze vlonder loopt door tot aan de Piekbrug. Aan de achterzijde van de hal die als cultureel centrum ingericht zal worden (zie ingrepen tweede fase) komt weer een trap (die vergelijkbaar is met de trap aan de kopse kant van de Persoonshaven) te liggen. Deze trap zal echter bredere treden hebben, zodat de bezoekers van het cultureel centrum ook van de Persoonshaven kunnen genieten, door deze trap als ‘terras’ te gebruiken.

Figuur66. Impressie Persoonskade – Kant van het industrieterrein

Kade Persoonskade & Piketkade

De Persoonskade en Piketkade zijn kades waaraan heel veel parkeerplaatsen liggen, deze parkeerplaatsen zijn niet eenvoudig naar een andere plek in de buurt te verplaatsen, de afstand tussen de woningen en het water is te klein om looproutes, parkeerplaatsen en een weg te kunnen plaatsen. Daarom dat er bij deze situatie is gekozen om een looppad van hout over het water te creëren. Deze komt op een afstand vanaf de kade te liggen zodat de loopplanken die nu in de Persoonshaven staan niet weggehaald hoeven te worden, en daardoor de link met de vroegere schepen in de Persoonshaven blijft bestaan. Op deze manier kun je een wandelroute langs de Persoonshaven maken zonder tegen auto's aan te kijken, en ben je toch nog dicht bij het water.

Figuur67. Doorsnede kade bij Persoons- & Piketkade

Figuur68. Impressie van Persoons- & Piketkade

Fase 3

Kade bij Unilever, Hunter-Douglas en de Steenplaat

Bij alle drie deze gebouwen en terreinen geldt dat het niet begaanbaar is voor onbevoegden, terwijl alle drie deze plekken een mooi uitzicht bieden, én er ook een doorgaande route gecreëerd kan worden. Door toch langs deze plekken te kunnen, worden bij alle drie deze terreinen in het water een loopbrug gecreëerd. Deze loopbrug wordt op ongeveer twee meter afstand van de kant geplaatst, zodat er geen mogelijkheid is om van de loopbrug toch nog het privé terrein op te komen, daarnaast is de hoogte van deze loopbrug net zo hoog als de kade zodat er geen last is van het golvende water als er een schip langs vaart.

Hoe de paden over het water lopen wordt hieronder op onderstaande afbeelding weergegeven.

Figuur69. Looppaden bij Unilver, Hunter-Douglas en de Steenplaat

Huidige situatie

Nieuwe situatie

Figuur70. Impressie van looppad bij Unilever

Kade Mallegat

Hier hoeft niets aangepast te worden, hier ligt al een mooi looppad te midden van een groen grasveld met bankjes en een goede hoeveelheid bomen. Alleen in het stuk tussen de koepels en het bejaarden tehuis moeten er een heleboel bomen en struiken gekapt worden. Hier is het overzicht wat er allemaal gebeurt weg, waardoor het een onveilige plek kan zijn. Op het moment dat er minder dichte begroeiing is, is er veel meer zicht op deze plek.

Figuur71. Foto bij Mallegat

Figuur72. Luchtfoto van Mallegat

Betrokken actoren

Gemeente Rotterdam

Het grootste gedeelte van alle ingrepen die gedaan worden op het gebied van kades in de wijk Feijenoord gebeurt op het 'grondgebied' van de gemeente. Daarom is de gemeente ook de belangrijkste actor hierbij, zij zullen een groot deel moeten financieren. Maar door dit uit te gaan voeren krijgen de bewoners wel een positief beeld van de gemeente, de bewoners krijgen nu het idee dat de gemeente ook écht iets wil doen in hun wijk. Daarnaast zullen alle ingrepen voor een positiever imago voor de wijk Feijenoord zorgen, doordat er meer mensen naar de wijk trekken om een rondje te wandelen of fietsen. Dit levert positieve publiciteit op voor de wijk en de gemeente.

Woonstad Rotterdam

De op één na grootste actor die ook een groot deel gaat financieren is de woningbouw vereniging in Feijenoord, Woonstad Rotterdam. Ze hebben hier belang bij omdat zij het grootste gedeelte van alle woningen in bezit hebben, het grootste gedeelte van Feijenoord bestaat namelijk uit huurwoningen. Door de nieuwe gecreëerde plekken voor ontspanning en recreatie wordt de wijk aantrekkelijker en daardoor worden de woningen ook aantrekkelijker, wat heel positief is voor Woonstad Rotterdam.

Havenbedrijf Rotterdam

Een andere belangrijke actor is het Havenbedrijf, dit omdat alles wat achter de kades gebeurt, oftewel in het water, eigendom is van het Havenbedrijf. Aangezien er op drie verschillende plekken looppaden over het water komen zijn zij ook een belangrijke actor.

Unilever/ Hunter Douglas/ De Vuurplaat (Bejaardentehuis)

Ook Unilever, Hunter-Douglas en de Vuurplaat zijn actoren die met deze ingrepen te maken hebben, want er komen looppaden langs hun terreinen. Op deze manier krijgen de mensen een 'kijkje in de keuken' van de verschillende bedrijven. Dit zorgt er vooral bij de Bedrijven Unilever en Hunter-Douglas voor dat de bewoners van de wijk Feijenoord ook eens kunnen kijken wat er achter die hoge muren gebeurt, er is meer openheid en dat is voor de bewoners heel belangrijk.

Wereldhavendagen

De ingrepen die gedaan worden bij de kades hebben ook positieve invloed op de Wereldhavendagen, de mensen die tijdens dit evenement naar Feijenoord komen kunnen een wandeling maken of fietsen huren voor een rondje Feijenoord. Ook kunnen zij op een van de mooie plekken gaan zitten om te genieten van een lunch en mooi uitzicht op het vele water in de wijk.

3.3.5 Wereldhavendagen

Aansluiten bij de Wereldhavendagen

Wat zijn de Wereldhavendagen

Bij de Wereldhavendagen worden alle onderdelen en oogpunten van de haven(activiteiten) opengesteld voor de vele bezoekers uit het hele land die langskomen. De havendagen zijn altijd op vrijdag, zaterdag en zondag in het eerste weekend van september. Tijdens deze drie dagen worden de bezoekers op een creatieve en informatieve manier blootgesteld aan alles wat er in de haven gebeurt, tevens zijn er verschillende spektakels zichtbaar op het water.

Bedrijven die te maken hebben met de havenactiviteiten zoals bulkoverslag, chemie, transport, ict en dienstverlening in Rotterdam laten tijdens deze dagen zoveel mogelijk havenmateriaal als grote kranen, innovatieve projecten en schepen aan de bezoekers zien. Ook wordt de bezoekers getoond wat voor carrière mogelijkheden er in bovenstaande bedrijven zijn en welke (vervolg)opleidingen nodig zijn voor verschillende functies in de bedrijven. Ook excursies vormen een belangrijk onderdeel van het programma, deze excursies zijn per trein, boot, bus en vliegtuig en brengen de bezoekers naar verschillende bedrijven en activiteiten.

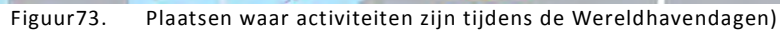
Op vrijdag wordt er in samenwerking met het Educatief Informatie Centrum een speciaal programma voor scholieren georganiseerd. Deze middag bezoeken diverse scholieren het evenementen terrein, waar ze demonstraties op het water kunnen bekijken, een schip bezoeken en bezoeken ze verschillende bedrijven onder het motto 'slimme mensen werken in de haven' die anders niet toegankelijk zijn voor de scholieren. Tevens wordt aan de scholieren getoond met welke (vervolg)opleiding ze kunnen gaan werken bij de verschillende bedrijven.

Daarnaast vindt vrijdag middag een openingsact plaats deze is gelinkt aan het thema dat jaarlijks verandert. Zaterdag avond zijn er ook altijd diverse activiteiten op de Maas. Deze avond wordt op spectaculaire wijze afgesloten met een vuurwerkshow.

Enkele voorbeelden van activiteiten:

- Busexcursie
- Actief rivierzeilen
- Picknick onder zeil
- Stoomrondvaarten
- Wereldhavenboottour

Het thema van vorig jaar was: 'Een bereikbare toekomst'. Dit werd uitgebeeld door 100 bruidsparen op de vrijdag tijdens de opening te laten trouwen en een onvergetelijke dag te bezorgen.

De andere festiviteiten die tijdens het wereldhavendagen ook in Rotterdam waren:

Het cartoonfestival vond plaats op het verbindingspunt tussen de haven en de stad, hier konden de bezoekers zelf cartoons maken maar ook was er een unieke verzameling van havencartoons uit heel de wereld zichtbaar.

Op vrijdagmiddag en zaterdag avond is er ook een vrij toegankelijk programma.

Als je zekerheid wil hebben om mee te kunnen doen aan een excursie kun je de excursies het beste vooraf reserveren en betalen.

Op de Wereldhavendagen worden altijd activiteiten georganiseerd voor verschillende leeftijdsgroepen en voor alle lagen van de bevolking, het is dan ook een echt familie-evenement waar voor iedereen wat te beleven valt.

Wat we willen bereiken met de Wereldhavendagen

Wat er moet worden bereikt met de Wereldhavendagen is dat de wijk Feijenoord een goede naamsbekendheid krijgt, Feijenoord moet weer op de kaart staan van Rotterdam en de hele regio. Dit goede imago moet er voor gaan zorgen dat iedereen graag in wijk komt om: een rondje te lopen, te spelen, te winkelen en natuurlijk om te wonen.

Voor de identiteit van de wijk is het van belang dat de bewoners meer te weten komen over de vroegere havenactiviteiten, door middel van de wereldhavendagen zullen de bewoners inzien dat er vroeger belangrijke havenactiviteiten hebben plaatsvonden in hun wijk. Ook zorgt dit evenement er voor dat de bewoners weer trots op hun wijk kunnen worden, ze leren op een andere manier naar de wijk te kijken. Dit wordt bij de bewoners gerealiseerd doordat er vele mensen speciaal naar hun wijk tijdens de wereldhavendagen om de historie van de wijk te bezichtigen. Op deze manier kan er een goede band tussen de bewoners en de wijk gestimuleerd worden. Zodra Unilever en Hunter Douglas ook gaan deelnemen aan de wereldhavendagen zorgt dit er voor dat deze bedrijven en de bewoners een band kunnen ontwikkelen. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de aansluiting bij de Wereldhavendagen niet meer nodig is om bezoekers naar de wijk te trekken. De wijk moet een op zich zelf staand evenement krijgen waar vele bezoekers op af komen.

Dit evenement er voor gaan zorgen dat er saamhorigheid ontstaat onder de diverse groep bewoners van de wijk. Dit kan worden gerealiseerd door de bewoners mee te laten helpen met het organiseren van de wereldhavendagen. Als verschillende mensen gezamenlijk aan iets werken ontstaat er van zelf een band tussen de mensen, ze willen namelijk met elkaar drie prachtige dagen realiseren.

Waarom aansluiten bij de Wereldhavendagen

- Omdat de inwoners van regio Rijnmond dit evenement als een van de sterkste merken van de Rotterdamse culturele sector zien.
- Het merendeel van de geënquêteerden verwacht het evenement aankomend jaar weer te bezoeken.
- De Wereldhavendagen trekken meer dan 450.000 bezoekers per jaar.

Met de Wereldhavendagen moet worden bereikt dat er meer mensen naar de wijk komen. Aangezien de Wereldhavendagen een goede naam hebben en ieder jaar meer mensen aantrekt kunnen deze mensen gemakkelijk naar de wijk Feijenoord gehaald worden. Om door middel van een nieuw evenement veel mensen naar de wijk te trekken is veel moeilijker, het zal dan jaren duren voordat het evenement een grote naam heeft en er grote getale mensen naar de wijk zullen komen. Om snel resultaat te kunnen behalen is het logischer om aan te sluiten bij de Wereldhavendagen. Een ander positief punt om aan te

sluiten bij de Wereldhavendagen is omdat er veel werklozen in de wijk zijn, tijdens de Wereldhavendagen zijn de verschillende bedrijven altijd opzoek naar werknemers. Wellicht zorgt dit er voor dat de jongeren in deze richting een opleiding willen volgen om er vervolgens bij een van de havenbedrijven te gaan werken. Voor de organisatie van het evenement is het ook interessant om deze samenwerking aan te gaan, omdat ze hun gebied uitbreiden en een evenement worden met een nog grotere omvang. Waardoor de nog meer variatie aan de bezoekers kunnen aanbieden.

Bestaande evenementen

Helderheidfestival

Dit festival heeft inmiddels twee keer plaatsgevonden op het Helderheidplein. Ter nagedachtenis aan de rapper Breyten wordt hier een ieder jaar een rappers wedstrijd gehouden, waarbij de winnaar de bokaal een jaar lang mag houden. Dit evenement wordt mede georganiseerd door de Deelgemeente Feijenoord, Pact op Zuid en Woonstad. Dit evenement vindt plaats op twee avonden, tevens zijn er activiteiten voor kinderen zoals salsalessen.

Feijenoord EET

Deze eet middag was eenmalig actie en, aangezien de opkomst laag was, geen groot succes. Tijdens deze activiteit, die bedacht is door bewoners, was het de bedoeling dat bewoners elkaar ontmoeten tijdens het eten en sommige bewoners brachten zelfs hun lekkerste eigengemaakte gerecht mee.

Oorspronkelijk was het de bedoeling dat dit zou plaatsvinden in het Nassauhavenpark maar vanwege het slechte weer is het evenement naar de Persoonshal verplaatst. Dit kan er ook voor hebben gezorgd dat de drempel om er naar toe te gaan voor de bewoners te hoog was.

Overig

Verder zijn er nog talrijke kleine activiteiten/evenementen georganiseerd die eigenlijk nooit heel veel successen hebben behaald. Dit komt doordat ze of niet goed waren aangekondigd en omdat ze niet jaarlijks terug keren en daardoor geen tijd hebben om tot iets goeds te groeien.

Fase 1 (1 jaar)

Het eerste jaar zal rustig aan worden begonnen met het evenement. Er zal vanuit de hoofdlocatie een excursie komen naar de wijk per boot. Deze boot zal eerst een rondje varen om Feijenoord en vervolgens aan leggen bij de kraan op de Piekstraat. Bij deze kraan kan een demonstratie worden laten zien. Vervolgens loopt iedereen via een rondleiding verder naar de Nassauhaven en kan er eventueel onderweg een historische rondleiding worden gegeven bij de Hunter Douglas. Vervolgens komt iedereen aan bij het Nassauhavenpark hier kan voor catering worden gezorgd door de verschillende ondernemers op de Oranjeboomstraat en het Italiaans restaurant. Daarnaast kan er ook nog een rondleiding worden gegeven op het bedrijfsterrein van Unilever. Waarna ze vanaf daar met de boot terug gaan naar het evenementen terrein. De rondleiding door de wijk kan het best door een bewoner worden gegeven die al zijn/haar hele leven in de wijk woont, deze weet namelijk veel te vertellen over de veranderingen in de wijk door de jaren heen. Bovendien weten ze ook welke havenactiviteiten waar in de wijk hebben plaatsgevonden. Om de bewoners er bij te betrekken kunnen deze worden uitgenodigd om mee te doen aan de historische rondleiding door de wijk vanaf de Piekstraat. Tevens kan in dat weekend ook de opening worden gehouden van de speeltuin in de Feijenoordhaven. Op de vrijdag kan er in samenwerking met de basisscholen een rondleiding door de wijk en de bedrijven worden gegeven voor de kinderen. Op deze manier komen zij

ook te weten hoe belangrijk de havenactiviteiten in hun wijk zijn geweest en willen ze wellicht allemaal schipper worden.

Fase 2 (5 jaar)

In het eerste jaar hebben de bewoners voorzichtig kennis kunnen maken met de Wereldhavendagen zonder er zelf al te veel in te participeren. Tijdens de tweede fase is het belangrijk dat de bewoners steeds meer gaan participeren in de wereld havendagen. Hieronder staan enkele suggesties die kunnen worden uitgevoerd. Het is hierbij belangrijk dat de bewoners uit de wijk zelf ook inspraak hebben over wat voor activiteiten er plaats kunnen vinden, zij moeten er immers voor zorgen dat het een top dag wordt.

Opruimdagen

Het weekend voor de wereldhaven dagen kan er een grote opruimdag worden gehouden waarbij alle bewoners uit de wijk mee helpen om de wijk netjes te maken. Dit kan worden georganiseerd vanuit de basisscholen of de speeltuin. Hierbij is het belangrijk dat de bewoners zich verantwoordelijk gaan voelen voor de openbare ruimte. Om dit verantwoordelijkheidsgevoel te versterken moeten deze opruimdagen nog regelmatig in het jaar worden gehouden waarbij het uiteindelijk de bedoeling is dat er geen centrale opruimdagen meer nodig zijn maar dat de bewoners uit zich zelf de wijk gaan opruimen.

Kunstenaars workshop

Bij de Stampioenwarstraten wonen verschillende kunstenaars deze kunnen workshops geven die gerelateerd kunnen worden aan de Wereldhavendagen, hierbij kan men denken aan workshop schilderen van schepen, muziek maken van haven/schipgeluiden en het maken van kunstobjecten door middel van oude bootelementen en knooptechnieken. De bezoekers van de Wereldhavendagen kunnen ook deelnemen aan deze activiteiten. Om de activiteiten voor beide groepen toegankelijk te maken zullen ze worden gehouden in het Nassauhavenpark, dit omdat dit een locatie is waar de wereldhavendagen rondom plaatsvinden en tevens is deze locatie goed toegankelijk voor alle bewoners uit de wijk.

Roei/kanoworkshop

Er kan een roei/kano workshop worden gegeven, dit is zowel leuk voor de deelnemers van de Wereldhavendagen als voor de bewoners, op deze manier maken ze allemaal kennis met een nieuwe sport, ook zien ze wat je allemaal met water kan doen. Misschien kan er wel een wedstrijd worden georganiseerd onder de buurtbewoners waar ze samen voor gaan trainen aangezien het een teamsport is wordt er een teamband opgebouwd en dit bevordert de saamhorigheid.

Viswedstrijd

Door een viswedstrijd te organiseren wordt er weer op een andere manier van de vele kwaliteiten van het water gebruik gemaakt. Tevens wordt hiermee een andere doelgroep naar de

wijk getrokken wat zorgt dat er grote diversiteit is aan de bezoekers van de wijk. Professionele vissers kunnen de deelnemers meer leren over vistechnieken.

Grote barbecue

Een grote barbecue in de wijk bevordert het contact tussen de bewoners onderling. Ook kan elke cultuur zijn eigengerechten tonen waardoor de bewoners meer over elkaars cultuur en geloof te weten komen. Tevens kunnen de bezoekers van de wereld havendagen hier aan deelnemen. De bewoners kunnen de bezoekers alles over het verleden en heden van de wijk vertellen.

Theatervoorstelling over schippersverhaal

In het cultuurcentrum kan met behulp van de bewoners(kunstenaars) een toneelgroep worden opgezet. Deze groep bewoners kan dan een jaar lang aan een voorstelling werken die ze tijdens de wereldhavendagen kunnen laten zien. Het is zowel leuk voor de bezoekers als voor de buurtbewoners om hier naar te kijken. Onder de toneelspelers wordt de saamhorigheid bevorderd doordat ze met elkaar een jaar lang aan een doel werken. Ook onder de ander bewoners ontstaat er trots om dat het hun vriend, vriendin of buurman er aan mee doet. Om ook echt bij de wereldhavendagen aan te sluiten het stuk over schippers gaan maar natuurlijk kan er ook worden aangesloten op het jaarlijkse wisselende thema.

Piraten schatzoektocht door de wijk

Voor de kinderen kan er een speurtocht worden uitgezet waar bij ze op zoek gaan naar de schat. Tijdens deze tocht kunnen ze alles over havenactiviteiten en de geschiedenis van de wijk leren. Door deze activiteit komen de kinderen op een speelse manier met elkaar en de geschiedenis van de wijk in aanraking.

Muziek/dans avond

In het cultuurcentrum komt een muziekstudio, tijdens het evenement kan er een muziekaftond zijn waarbij iedereen die in de muziekstudio heeft gewerkt het resultaat laten zien. Misschien kan er zelfs een wedstrijd onder de jongeren plaatsvinden, op deze manier worden ze gemotiveerd om doelgericht te werken, en zullen ze ook voor minder overlast op straat zorgen. Dit kan tevens ook met dans worden gedaan. Dit bevordert de saamhorigheid in de wijk, omdat ze samen voor een doel werken en er ontstaat rivaliteit waardoor ze van elkaar zullen willen weten wat ze gaan laten zien. Voor de bezoekers is het leuk om naar de verschillende optredens te kijken. Ook het Helderheidfestival kan hier aan gekoppeld worden.

Wijkverhalenverteller

Er kan voor de kinderen een mooi en spannend schippersverhaal worden verteld, dit is een leuke activiteit voor alle kinderen.

Foto expositie

Er kan een foto expositie worden gehouden met foto's van de wijk van vroeger en heden. Tevens kan mensen worden geleerd hoe ze mooie foto's kunnen maken. Hierdoor kunnen zowel de bezoekers als de bewoners zien hoe de identiteit van de wijk door de jaren heen is veranderd.

Figuur74. Spreiding Activiteiten

Fase 3 (10 jaar)

In de tweede fase zijn de Wereldhavendagen in Feijenoord gegroeid tot een grootstaand evenement waarbij bewoners actief participeren om deze dagen tot een groot succes te maken. Tijdens de derde fase is het de bedoeling dat het een zo veel mogelijk op zich zelf staande evenement voor Feijenoord wordt, het moet een kenmerk van de identiteit van de wijk worden. De Wereldhavendagen moeten niet meer nodig zijn om de mensen naar de wijk te trekken, deze moeten specifiek voor de wijk naar het evenement komen. Om dit ook daadwerkelijk te kunnen bereiken is het belangrijk dat de activiteiten ieder jaar worden uitgebreid zodat er een echt 'Feijenoord weekend' gehouden kan worden, maar wel moet er ieder jaar een vaste basis zijn. Het is belangrijk dat dit grotendeels door de bewoners georganiseerd wordt. De bewoners werken op deze manier aan een gemeenschappelijk doel, het organiseren van een grootschalig evenement wat het saamhorigheidsgevoel onder de bewoners versterkt. Het is belangrijk dat alle groepen en culturen gezamenlijk voor deze dag werken en met elkaar mengen zodat de anonimiteit onder de verschillende groepen afneemt en er een groot saamhorigheidsgevoel ontstaat.

Betrokken actoren

Hunter Douglas en Unilever

Het is van belang om deze bedrijven bij de Wereldhavendagen te betrekken op deze manier kan er namelijk een goede band ontstaan tussen de bedrijven en bewoners. Voor het bedrijf is

dit aantrekkelijk omdat de bewoners dan misschien minder klagen over de overlast die door de bedrijven worden veroorzaakt. Bovendien kunnen Unilever en Hunter Douglas reclame maken en hun bedrijf van de goede kant laten zien, tevens kan er tijdens deze dagen worden gezocht naar nieuwe werknemers.

Stichting Wereldhavendagen

De organisatie van de Wereldhavendagen is een belangrijke actor, omdat ze er mee akkoord moeten gaan dat Feijenoord zich aansluit bij de wereldhavendagen. Zij zullen dus ook de organisatie van dit evenement op zich moeten nemen. Hun belang om Feijenoord te laten aansluiten bij de wereldhavendagen is dat ze het evenement nog verder kunnen uitbreiden waardoor er nog meer ruimte is om meer mensen naar de activiteiten te trekken. Bovendien zijn de activiteiten die nu plaats vinden allemaal aan de andere kant van de Erasmusbrug dan dat Feijenoord ligt.

Gemeente Rotterdam

Ook de gemeente is een belangrijke actor, zij maken immers mogelijk dat Feijenoord ook kan aansluiten door middel van het geven van vergunningen. Als deze vergunningen niet worden verstrekt is het onmogelijk om aan te sluiten bij de Wereldhavendagen. De vergunningen moeten worden aangevraagd bij de gemeente afdeling: Directie Veiligheid/Thema vergunningen. Als het evenement in de toekomst niet meer bij de Wereldhavendagen aansluit en het

evenement alleen in de deelgemeente plaats vindt moet de vergunningen worden aangevraagd bij het kantoor van de deelgemeente. De gemeente heeft ook belang bij dit evenement, voor hun staat het immers goed als er een nog groter evenement plaats vindt dan er nu al plaats vindt. Voor de Deelgemeente is dit evenement van belang omdat dit kan bijdragen aan een goede naam voor de Deelgemeente die op dit moment nog ontbreekt.

Basisscholen

De basisschool is een belangrijke actor voor de jeugd van de wijk. Als de school mee gaat werken aan het evenement maakt dit voor de kinderen duidelijk dat het water uit de wijk vroeger heel belangrijk was en dat het water nog steeds vele kwaliteiten heeft die kunnen worden benut. Tevens kunnen de kinderen worden gestimuleerd om gezamenlijk activiteiten te ondernemen, bijvoorbeeld een theaterstuk voorbereiden, dit stimuleert de saamhorigheid onder de kinderen, ze werken immers voor een gezamenlijk doel.

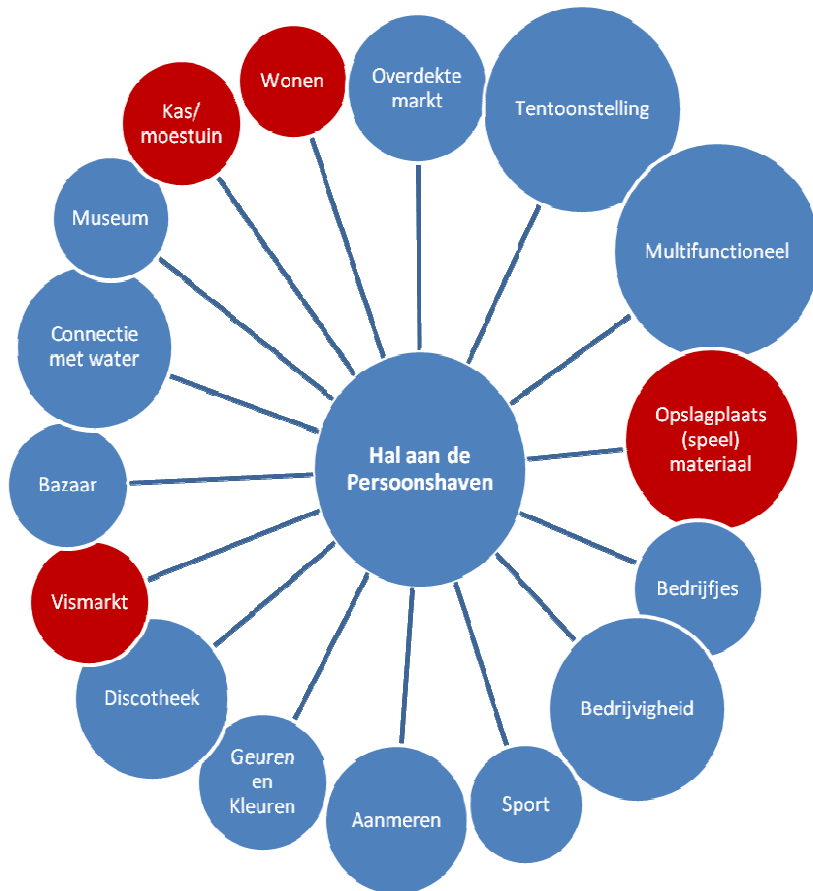
Bewoners

De bewoners zijn de belangrijkste actor. Uiteindelijk moeten de wereldhavendagen er voor zorgen dat de saamhorigheid onder de bewoners wordt verbeterd. De saamhorigheid moet gerealiseerd worden door dat de bewoners het idee te geven dat ze er gezamenlijk voor zorgen dat de wereldhavendagen een groot succes worden en dat het zonder hun niet mogelijk is.

De Wereldhavendagen moeten door alle bewoners worden beschouwd als een identiteitsdrager van de wijk.

3.3.6 Andere Ingrepen

Cultuurhal Persoonshaven

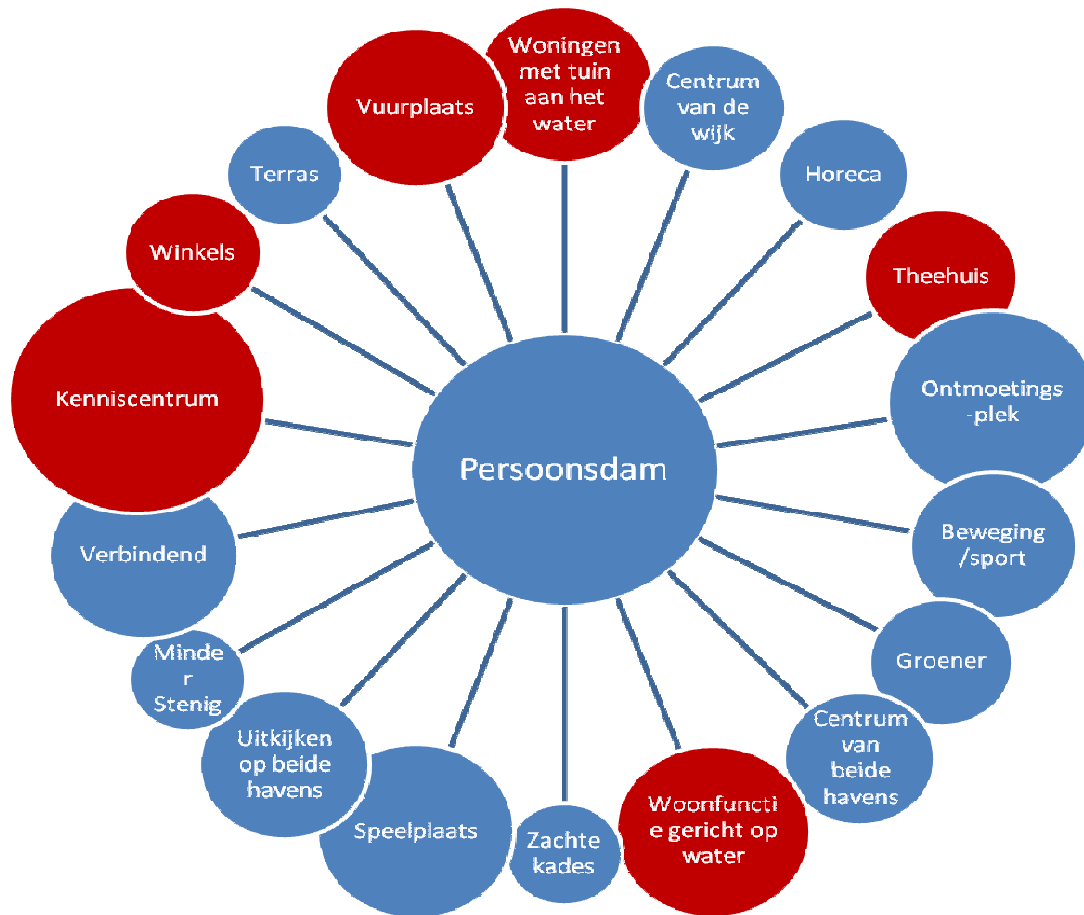

Figuur75. Brainstormsessie Hal aan de Persoonshaven

De ideeën in de roodgekleurde vlakken, leken ons minder geschikt als invulling voor de hal aan de Persoonshaven. Overige ideeën spraken ons wel erg aan. Al deze ideeën zouden samen gevoegd kunnen worden door het creëren van een multifunctioneel cultuur centrum. Dit zou dan ook ons voorstel zijn. Of er in dit cultuur centrum ook ruimte voor sport moet zijn hangt van de vraag te zijner tijd af. De exacte uitwerking hiervan laten wij voor als nog in het midden. Op deze manier blijft er ruimte voor inspraak van de bewoners groep (die mogelijk in de komende 10 jaar zal veranderen), er zal tegen die tijd dus onderzoek moeten worden gedaan naar wat die bewoners groep voor activiteiten in de hal zal willen.

Mogelijke activiteiten die er zouden kunnen plaatsvinden zijn: Bazaar, tentoonstellingen (voornamelijk interessant rond de wereldhaven dagen, zo kunnen de bezoekers die de wijk trekt tijdens deze dagen hier ook van genieten), discotheek, weekmarkt, rommelmarkt, muziekstudio, theater, concert et cetera. Dit idee komt overeen met de identiteit van de wijk Feijenoord, omdat er binnen deze wijk zeer veel mensen met verschillende culturele achtergronden zijn. In dit multifunctionele cultuur centrum kunnen deze culturen, en gebruiken daarvan tot uitdrukking komen.

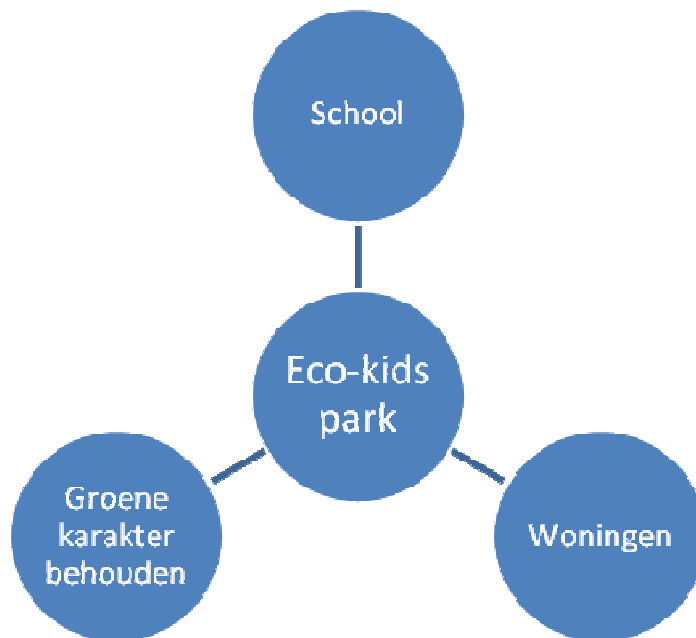
Persoonsdam

De ideeën in de rode cirkels, kwamen volgens ons minder overeen met de visie, of leken ons niet gepast op deze locatie. Een concreet plan over wat er op de Persoonsdam zal gerealiseerd worden is er nog niet. Wel wordt het een gebied waar een sterke connectie met het water gelegd zal worden, bijvoorbeeld door het verzachten van de kades, of door het creëren van een open zicht op beide havens vanaf deze Persoonsdam. Verder moet het wel een plek blijven waar de bewoners actief bezig kunnen zijn (zoals dat nu ook is in de Persoonshal). Sport en ontspanning, daar draait het om op deze locatie. De exacte invulling hangt sterk samen met de wensen van de bewoners. Zij zullen actief betrokken moeten worden bij het ontwerpproces, het moet ten slotte ook hun plek voor sport, ontspanning en ontmoeting voor worden.

Figuur76. Brainstormsessie Persoonsdam

Huidig Eco-kinderpark

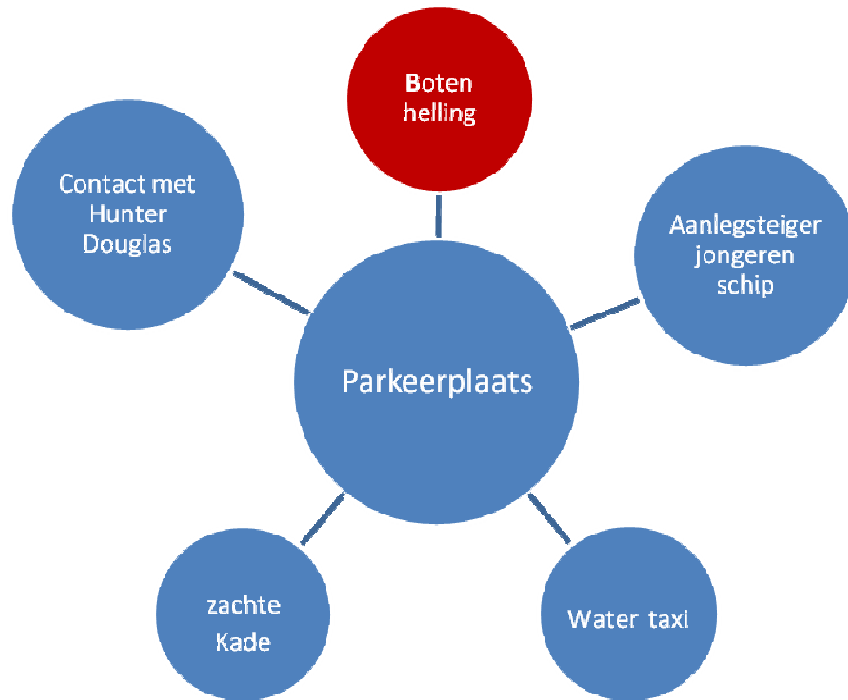

Figuur77. Brainstormsessie huidig Eco-kids park

Het Eco-kids park is voor deze locatie slechts een tijdelijke oplossing. Dit zal in de loop van de jaren verdwijnen. Deze open vlakte zal dan mogelijk opgevuld kunnen worden met een school of/en woningen. Deze optie is vooral interessant indien ook de Persoonsdam aangepakt zal worden. Mogelijk is het wenselijk (om de connectie met het water te vergroten) dat de school en woningen op de Persoonsdam verplaatst zullen worden. Dan is het Eco-kids park een zeer geschikte locatie om deze voorzieningen naar toe te verhuizen. Mocht dit niet nodig blijken dan kunnen er op de locatie van het huidige eco-kids park mogelijk woningen uit een, relatief gezien, hoger markt segment worden geplaatst. Dit vergroot de doorgroeimogelijkheden binnen de wijk Feijenoord. Uit het onderzoek naar de

fysieke identiteit van de wijk Feijenoord bleek namelijk dat het woningaanbod zeer eenzijdig is. Wel is het belangrijk (omdat het zo een centraal gelegen gebied is, veel woonblokken kijken hierop uit) dat het groene karakter behouden blijft. Het moet prettig zijn voor de omwonende om op dit gebied neer te kijken.

Parkeerplaats (aan de Persoonshaven)

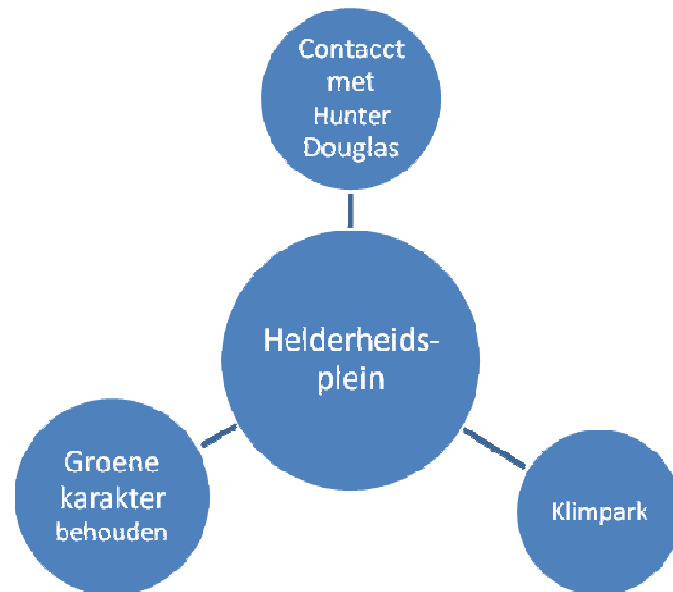

Figuur78. Brainstormsessie Parkeerplaats

Bij deze locatie achten wij (zoals ook uit de brainstormsessie blijkt) het van belang dat er zowel een connectie met het water, als met Hunter Douglas komt. Aan deze parkeerplaats komt het jongeren schip (dat in fase één van deze transitiestrategie zal worden gerealiseerd zal worden) te liggen. Hier moet uiteraard rekening mee worden gehouden bij het ontwerpproces. Ook

voor de kades zijn reeds concrete plannen ontwikkeld (zie uitwerking kades). Hierbij is de kade waar de boot aan ligt hard en hoog gebleven, maar ligt daarnaast een trap die naar het water leidt. Door deze beide ingrepen is het niet meer mogelijk ook een botenhelling (voor het te water laten van boten) te realiseren. Daarnaast is het een ingreep die mogelijk wel bezoekers naar de wijk zou trekken, maar voor de bewoners niet erg relevant is, omdat er nauwelijks boothouders zijn onder de bewoners. De connectie met het water wordt op deze manier gelegd. De connectie met Hunter Douglas zal op een andere manier gelegd moeten worden. Mogelijk kan dit door ervoor te zorgen dat Hunter Douglas ook gebruik zal maken van deze locatie, bijvoorbeeld door het maken van wandelingen van de werknemers langs deze locatie. Eventueel kan er op deze locatie ook een (bovengrondse) auto garage worden gerealiseerd. Door het aanpassen van de verschillende kades, en omdat er mogelijk extra woningen bij worden geplaatst op het huidige eco-kids park kan er vraag naar extra parkeergelegenheden ontstaan. Door deze parkeergarage te creëren kan dit worden opgelost. Daarnaast ontstaat er op straat niveau (indien daar geen parkeerplaatsen komen) een overdekt gebied, wat veel mogelijkheden biedt. Zo zou bijvoorbeeld het jongeren schip gebruik kunnen maken van deze ruimte, of Tos indien het regent en zij toch activiteiten willen aanbieden aan de kinderen.

Helderheidplein

Figuur79. Brainstormsessie Helderheidplein

Dit is een locatie waar momenteel o.a. een voetbalveldje te vinden is. Doordat het zo erg uit het zicht ligt is het echter ook een locatie waar veel graffiti te vinden is en vernielingen plaatsvinden. Hunter Douglas ondervindt dit ook. Door op een leuke manier (bijvoorbeeld door het plaatsen van een klimwand tegen de hoge muren van Hunter Douglas) een connectie te leggen, zal dit naar alle waarschijnlijkheid minder vaak gebeuren. Daarnaast is het een groene locatie. Tussen het groen ligt echter veel rotzooi, dit moet veranderen, zonder het groene karakter kwijt te raken.

3.4 Haalbaarheid

3.4.1 Financiële haalbaarheid

De kosten die gemaakt dienen te worden om de ingrepen ook daadwerkelijk te kunnen financieren, zullen per ingreep nader onderzocht moeten worden. Dit om te bepalen of de kosten er van op wegen tegen de resultaten die de ingreep opleveren. Omdat de ingrepen op dit moment enkel suggesties en ook de mogelijke actoren (die geld zouden kunnen schieten nog niet benadert zijn) is het nog niet mogelijk om de financiële haalbaarheid concreet in beeld te brengen. Door dit financiële plaatje nog niet definitief vast te leggen houd je ook nog de ruimte om de ingrepen in overleg met bewoners, deelgemeente en woonstad zo aan te passen dat ze zowel financieel haalbaar zijn als de gewenste resultaten opleveren. Door ook de bewoners mee te laten denken kunnen er mogelijk ook nog giften van uit onverwachte hoek te verkrijgen zijn. Van enkele ingrepen zal het kosten plaatje hieronder worden beschreven.

Locatie Eco-kinderpark (Creatief Beheer)

In de derde fase wordt de huidige locatie van het Eco-kinderpark van creatief beheer aangepakt. Op deze locatie zouden woningen kunnen worden geplaatst. Als deze vervolgens worden verkocht zorgt dit voor extra inkomsten die weer kunnen worden gebruikt voor het realiseren van de overige ingrepen van de strategie OpWateren.

Persoonshaven

In de Persoonshaven zullen ook verscheidene ingrepen plaats kunnen vinden. Enkel suggesties die in de strategie worden opgenomen zijn het plaatsen van een looppad over het water en het plaatsen van het jongerenschip. Hierna blijft er nog veel ruimte over op het water waar wat mee gedaan kan worden. Een mogelijkheid is om er woonschepen of waterwoningen te plaatsen. Hier kunnen ook extra inkomsten uit worden gehaald die kunnen worden gebruikt voor de financiering van de strategie OpWateren. Het onbenut laten van het water kost geld, juist door het benutten van het water kunnen er meer inkomsten voor de wijk worden gerealiseerd. Daarnaast leveren deze ingrepen op sociaal gebied veel op, wat erg moeilijk in geld is uit te drukken.

Wereldhavendagen

De Wereldhavendagen zorgen ervoor dat er mensen naar de wijk komen en de (water)kwaliteiten van de wijk zien. Dit kan ervoor zorgen dat ze nog een keer terugkomen naar de wijk, of het er met vrienden over hebben die vervolgens ook naar Feijnoord komen om een kijkje te nemen. Dit zorgt ervoor dat de winkels en bedrijven meer bezoekers en klanten krijgen.

Financiële voordelen bewoners

Als de woonwijk een positiever imago krijgt en de kwaliteiten van de wijk verbeterd worden zullen er meer mensen willen wonen waardoor de woningen in de wijk meer waard worden. Doordat er meer mensen naar de wijk trekken zal er meer

bedrijvigheid in de wijk zijn. De horeca gelegenheden en winkels zullen daar baadt bij hebben doordat zij meer (vermogende) klanten hebben en daardoor ook meer inkomsten genereren. Hierdoor hebben de bedrijfjes meer kans op doorgroeimogelijkheden dan in de huidige situatie van de wijk.

Financiële voordelen Deelgemeente Gemeente Feijenoord
Op het moment hebben de wijk en de deelgemeente een slecht imago, waardoor de deelgemeente slecht bekendstaat in Rotterdam. Door de verbeteringen die door de strategie plaatsvinden zal dit imago en de gedachten over de deelgemeente Feijenoord worden verbeterd. Hierdoor zullen bedrijven ook meer potentie zien om te investeren in de wijk wat de gemeente financiële voordelen biedt.

Financiële voordelen Woonstad
Doordat de kwaliteit rond om de woningen wordt verbeterd worden ook hun woningen meer waard. Mochten zij dan woningen verkopen met veel winst kunnen ze die winst gebruiken om de andere woningen te renoveren of nieuwe woningen bouwen. Door renovatie van de huidige woningen krijgen de woningen een betere kwaliteit waardoor er meer huur gevraagd kan worden, dit levert ook extra inkomsten op. Bovendien investeren ze in de leefbaarheid wat een belangrijk speerpunt van de organisatie is. (www.woonstad.nl)

3.4.2 Technische haalbaarheid

Bij alle ingrepen is rekening gehouden met de technische haalbaarheid. Vooral bij de kades hebben natuurlijke factoren (zoals eb en vloed) veel invloed op de technische haalbaarheid gehad. Zo houd de ingreep in dat de kades rondom de wijk toegankelijk moeten zijn voor iedereen. Aangezien bij Unilever en Hunter Douglas de gebouwen heel dicht tegen het water staan en het voor de bedrijven geen voordelen heeft om deze te slopen is dit technisch gezien niet haalbaar. Om deze reden zal de route over het water gerealiseerd moeten. Om de relatie en het contact met het water zo goed mogelijk te realiseren wil je ze het liefst drijvend op het water maken. Helaas is dit technisch gezien onmogelijk omdat het water verschil door eb en vloed en de Maas te hoog is, bovendien zorgen de vele vrachtschepen voor te veel golfslag. Van uit technisch oogpunt is er dan ook gekozen om een vast pad op palen over het water te plaatsen zodat het hoogteverschil van water geen problemen meer veroorzaakt. De vlonders bij het Nassauhavenpark en in de Persoonshaven (aan de zijde van de bedrijven) zijn wel drijvend. Hier is dit wel mogelijk, omdat er minder last is van het hoogte verschil van het water. Het dichtgooien van de Feijnoordhaven is technisch gezien ook haalbaar, een deel ligt al droog. Doordat er al een lange kade is hoeft deze alleen te worden doorgetrokken. Aangezien het water momenteel niet vrij de Feijenoordhaven in en uitstroomt, verander je in principe weinig (een kade voorkomt dit normaal gesproken).

3.5 Risicofactoren

3.5.1 Algemeen

De strategie van het OpWateren is een strategie die sterk afhankelijk is van de participatie van bewoners, terwijl er slechts in de eerste fase kennisgemaakt kan worden met de strategie. Van de bewoners wordt dus verwacht dat zij na slechts één jaar dusdanig veel vertrouwen in de strategie hebben dat zij ook daadwerkelijk hun steentje bij willen dragen. Er is dus een reële kans dat de bewoners minder participeren dan op basis van deze strategie wenselijk is. Daarnaast is een belangrijk doel van de strategie het trekken van mensen naar de wijk. Ook dit valt niet te sturen en is voornamelijk afhankelijk van mond op mond reclame en het beeld dat bezoekers van de wijk krijgen. Oftewel een groot risico dat genomen wordt in deze strategie is, dat er van uitgegaan wordt dat bewoners en bezoekers de strategie aannemen en hun medewerking hieraan verlenen. Het water, waar deze hele strategie om draait, kan uiteraard ook verschillende veiligheidsrisico's met zich mee brengen. Ook zal er veel geld geïnvesteerd dienen te worden om de verschillende ingrepen te realiseren. Ook hierin wordt een zeker risico genomen, omdat het niet slechts een kleinschalig project is, maar een langlopend groot project, en het resultaat vaak niet in geld (maar voornamelijk in sociaal kapitaal) is uit te drukken. Voor de verschillende actoren zijn er ook diverse (voornamelijk

financiële) risico's aan verbonden. Deze risico's zullen hierna per ingreep worden toegelicht en uitgesplitst.

3.5.2 Wereldhavendagen

Factor 1: Organisatie heeft interesse

Het aansluiten bij de Wereldhavendagen brengt risico's met zich mee, er zijn factoren waar weinig tot geen invloed op uit te oefenen is maar die wel belangrijk zijn om de ingreep tot een succes te maken. Allereerst moet de organisatie het er mee eens zijn dat Feijenoord aansluit bij de wereldhavendagen. Wij gaan er van uit dat ze Feijenoord laten aansluiten omdat het voor hen ook voordelen heeft, ze breiden het evenement uit over een gedeelte van Rotterdam wat nu nog niet gebruikt wordt voor het event en doordat het groter wordt kunnen ze een nog meer activiteiten aanbieden en kunnen er nog meer mensen naar het evenement komen. Hierdoor wordt het voor de bedrijven ook steeds aantrekkelijker om te investeren in de Wereldhavendagen.

Factor 2: Bezoekers hebben interesse

Een andere factor wat beïnvloed of de Wereldhavendagen tot een succes kunnen worden is de komst van de bezoekers. Er kan niet worden gegarandeerd dat er ook daadwerkelijk bezoekers van de Wereldhavendagen naar de wijk Feijenoord komen. Maar aangezien er jaarlijks meer bezoekers naar de Wereldhavendagen komen kan ervan uitgaan worden dat er aankomend jaar ook weer vele bezoekers naar de

Wereldhavendagen komen. Om meer zekerheid te krijgen dat deze bezoekers ook daadwerkelijk naar de wijk Feijenoord komen is het belangrijk om een aantrekkelijk activiteitenprogramma in de wijk neer te zetten. Om tijdens de Wereldhavendagen een variërend programma neer te zetten is het belangrijk dat Hunter Douglas en Unilever mee werken aan het evenement. Op dit moment kunnen wij nog niet garanderen dat ze dit ook daadwerkelijk doen. Wel heeft het aansluiten bij de Wereldhavendagen voor de bedrijven veel positieve bijwerkingen, deze zijn al beschreven bij de ingrepen van de strategie OpWateren, waardoor de kans dat ze mee willen doen groter is.

Factor 3: Bewoners hebben interesse

De bewoners zijn ook een belangrijke factor om de gewenste resultaten te bereiken. Een hoofddoel van de ingreep is om de saamhorigheid onder de bewoners te vergroten. Dit willen we bereiken door de bewoners gezamenlijk de Wereldhavendagen te laten organiseren, doordat ze samen aan een gemeenschappelijk doel werken wordt het gevoel van saamhorigheid onder de bewoners verbeterd. Ze leren elkaar en elkaars cultuur kennen waardoor er betere omgangsvormen tussen bewoners ontstaat. Er kan niet worden gegarandeerd dat alle bewoners zich in willen zetten voor de Wereldhavendagen, wel kunnen we constateren dat er verschillende bewoners uit de wijk al eerder activiteiten hebben georganiseerd of hier een poging toe hebben gedaan (zie uitwerking ingreep Wereldhavendagen). Hieruit kunnen we

concluderen dat er zeker wel animo is onder de bewoners om activiteiten te organiseren. Dit zal werken als een sneeuwbal effect; als de andere bewoners zien dat de activiteiten worden georganiseerd een succes worden is de kans groot dat ze ook gemotiveerd om mee te helpen en vele successen te behalen.

3.5.3 Jongerenschip

Factor 1: Hebben de jongeren interesse

De jongeren spelen een belangrijke rol bij het slagen van het jongerenschip. Zij worden mede organisatoren van de activiteiten op het schip. Zonder de jongeren krijgt het schip dus geen invulling. De eerste activiteiten zullen wel georganiseerd worden door (onder andere) Stichting Welzijn Feijenoord. Het is van belang dat deze activiteiten de jongeren trekken, en het schip een vast honk voor hen gaat vormen waar zij terecht kunnen in hun vrije tijd. Het is echter ook mogelijk dat de jongeren geen interesse hebben, of dat er 'slechts' een bepaalde groep komt, waardoor het aanbod aan ideeën voor activiteiten beperkt blijft en het na verloop van tijd dood zal bloeden.

Factor 2: Actoren hebben geen interesse

Bij de uitwerking van het concept van het jongerenschip worden diverse actoren genoemd die mogelijk een bijdrage zouden kunnen leveren. Eén van deze actoren is het Havenbedrijf Rotterdam. Naast positieve publiciteit levert het

leveren van het vrachtschip en het verbouwen daarvan, hen niks (directs) op. Uiteraard ontstaat er mogelijk op langere termijn bij de jongeren uit de wijk Feijenoord wel meet interesse van schepen en de haven, wat het Havenbedrijf indirect voordelen op kan leveren. Het is echter de vraag of het Havenbedrijf Rotterdam op basis hiervan bereidt is mee te werken. Hetzelfde geldt voor Unilever en Hunter Douglas. Deze zullen benaderd worden als mogelijke geldschieters. Meewerken aan dit project levert hen positieve publiciteit op, en zal de relatie tussen de wijk en de bedrijven verbeteren, daarnaast wordt mogelijk de interesse bij jongeren gewekt om bij deze bedrijven te werken. Het is echter de vraag of zij dit voldoende vinden op te participeren.

Stichting de Nieuwe Kans wil de jongeren die deelnemen aan het traject graag stimuleren om een vak te leren, het schip biedt daarvoor de gelegenheid. Wel moet je je hierbij afvragen of je de jongeren die deelnemen aan het traject van Stichting de Nieuwe Kans voor het oog van andere jongeren uit de wijk moet laten werken, en of dit ook geen nadelige gevolgen kan hebben voor de jongeren uit de wijk (jongeren die het traject van Stichting de Nieuwe Kans doorlopen doen dat natuurlijk niet zomaar).

Ook zijn er nog twee actoren (Roteb en Stichting Welzijn Feijenoord) die onder leiding van de deelgemeente staan. Deze zullen dus participeren indien de deelgemeente dit van hen verlangt.

3.5.4 Speelplaats Feijenoordhaven

Factor 1: Hebben de kinderen interesse

In de wijk Feijenoord zijn al zeer veel speelplaatsen aanwezig. Deze variëren in grootte en aanbod. Soms staat er slechts één speeltoestel, maar er is ook een speeltuin met een daar aan gekoppelde speeltuin vereniging. Of de kinderen interesse hebben in nog een speelplaats is de vraag. Het aanbod aan speeltoestellen wat aangeboden wordt in deze speelplaats is echter wel uniek. Daarnaast ligt de Feijenoordhaven in een gebied waar in de huidige situatie, vergeleken met de rest van de wijk, relatief weinig speelplaatsen zijn.

Factor 2: Actoren hebben geen interesse

Actoren die mogelijk betrokken kunnen worden bij het realiseren van deze speelplaats zijn de gemeente (DS+V), Woonstad Rotterdam en Havenbedrijf Rotterdam. De eerste twee hebben er beide profijt van als het wonen in deze wijk als plezierig wordt ervaren. Hier kan deze speelplaats aan bijdrage. Bij hen zal echter ook de vraag rijzen of er niet al voldoende speelplaatsen in de wijk Feijenoord aanwezig zijn. Havenbedrijf Rotterdam is verantwoordelijk voor de kades, en zal dus betrokken zijn bij het doortrekken van de kade die de Feijenoordhaven van de Maas afsluit. In principe hoeven zij hier 'slechts' toestemming voor te geven. Dit heeft voor hen geen nadelige gevolgen, omdat de Feijenoordhaven momenteel geen functie heeft voor het Havenbedrijf Rotterdam.

Factor 3: Veiligheid

Zoals al vermeldt wordt de kade doorgetrokken om veiligheidsredenen. Het hoogteverschil tussen de huidige kade en de lager gelegen Feijenoordhaven blijft echter bestaan. Dit zou mogelijk gevaarlijke situaties kunnen opleveren. In de huidige situatie is dit hoogteverschil er ook, zonder dat er verder aanpassingen zijn gedaan om veiligheidsredenen (zoals het plaatsen van hekken of iets dergelijks). Om die reden worden er rond de kade geen extra veiligheidsmaatregelen genomen.

De speeltoestellen zijn allemaal gekeurd op verschillende (veiligheids)punten en zullen (indien deze goed onderhouden worden) voldoende veilig zijn. De ondergrond is zand, maar indien dit noodzakelijk wordt geacht (door bijvoorbeeld degene die de speelplaats zal plaatsen) kunnen hier nog extra veiligheidsondergronden (zoals rubberen tegels) worden geplaatst.

3.5.5 Kades

Factor 1: Bewoners/bezoekers hebben geen interesse

De kades worden aangepakt om de relaties met het water te versterken. Er is echter de mogelijkheid dat de bewoners hier geen interesse in hebben. De 'oudere' bewoners die veelal in de wijk zijn komen wonen, omdat zij in de haven hebben gewerkt, hebben al die relatie met het water en kunnen de kwaliteiten hiervan waarderen. Deze groep zal, naar alle

waarschijnlijkheid, dan ook gebruik gaan maken van deze aangepaste kades. De andere bewoners groepen hebben vaak minder met het water, waardoor zij mogelijk de meerwaarde van het aanpassen van deze kades en het gebruikmaken hiervan niet direct zullen inzien.

Factor 2: Actoren hebben geen interesse

Het aanpakken van alle kades is een zeer grootschalig en duur project. Er zijn echter slechts zeer weinig actoren bij betrokken, over wie de kosten gespreid kunnen worden; de (deel)gemeente, Havenbedrijf Rotterdam en Woonstad. Ook zijn bij bepaalde delen (de kades langs deze bedrijven, of organisatie) Hunter Douglas, Unilever en Humanitas betrokken, zij zullen echter 'slechts' hun toestemming dienen te geven om een looppad over het Maas water te creëren in hun 'achtertuin'. Het grootste struikelblok zijn dus de kosten. Deze worden gespreid over twee fases wat de financiële belasting voor de organisaties drukt.

Factor 3: Veiligheid

Doordat de relatie met het water wordt aangegaan, kunnen de bewoners en bezoekers op veel plaatsen ook dicht bij het water komen. Dit kan met voornamelijk voor kinderen gevaarlijke situaties opleveren. De drijvende paden en de looppaden over het water zullen hierom allemaal afgezet worden met (houten) hekwerken. De drijvende vlonders worden echter niet afgezet. Dit omdat deze op druk bezochte locaties komen te liggen, waardoor, mocht er iets mis gaan er

hulp in de buurt is. Daarnaast is er op die plekken ook de mogelijkheid zelfstandig weer op het droge te klauteren, doordat de vlonders op waterniveau zijn.

4 Conclusies

4.1 Conclusies & Evaluatie

Tijdens de eerste fase zijn we begonnen met de volgende onderzoeksvraag: *Hoe wordt de identiteit van de wijk Feijenoord gepercipieerd door de gebruikers van de wijk?* Vervolgens is er onderzoek gedaan naar vier aspecten van die identiteit. Namelijk sociale identiteit, fysieke identiteit, geografische identiteit en historische identiteit. Op basis van de vergaarde gegevens over de identiteit zijn een negental conclusies getrokken, waarop hieronder gereflecteerd zal worden.

Eén van de conclusies was dat de kwaliteiten die het water te bieden hebben onvoldoende benut wordt. Eén van de redenen om verder te gaan met deze conclusie (om gebruik te maken van het water, om de situatie in de wijk Feijenoord te verbeteren), was dat mede daarmee ook andere problemen (die geconcludeerd zijn uit het onderzoek naar de identiteit van Feijenoord) zouden kunnen worden opgelost. In onderstaande tekst zal bekeken worden of, voor de acht overige conclusies die getrokken zijn op basis van het onderzoek naar de identiteit van Feijenoord, daar daadwerkelijk een oplossing voor gevonden is.

Conclusie 1: *Veel openbare ruimte zonder gebruikskwaliteit*

De openbare ruimte is verbeterd, echter zijn deze verbeteringen wel beperkt gebleven tot de gebieden rond het water (zie figuur 1), met name rond de beide havens.

Conclusie 2: *De verschillende culturen komen niet samen*

Het doel van deze strategie was om het water als centrum van de wijk te laten fungeren. Dit centrum zal doordat rekening gehouden is met de identiteit (en dus met de verschillende culturen) een plek voor iedereen worden, waardoor ook de verschillende culturen elkaar daar zullen kunnen ontmoeten.

Conclusie 3: *Binnenplaatsen woonblokken, hebben geen sociale functie*

Aan de binnenplaatsen wordt in deze strategie niks veranderd. Wel zou het een logisch gevolg kunnen zijn dat, doordat de saamhorigheid onder de bewoners wordt bevorderd, ontmoeting op deze binnenplaatsen ook vaker plaats zal vinden. Mogelijk zullen er dan initiatieven, vanuit de bewoners, ontstaan om deze ruimten te verbeteren.

Conclusie 4: *Kansrijken verlaten de wijk door het ontbreken van doorgroeimogelijkheden*

In de strategie 'OpWateren' zijn geen concrete plannen opgenomen om extra woningen uit een duurder marktsegment te plaatsen. Wel is er een mogelijke locatie (het huidige Eco-kids park) aangewezen waar het eventueel zou kunnen.

Conclusie 5: *Geen relatie tussen de multinationals (Unilever en Hunter Douglas) en de wijk*

Deze multinationals worden in deze strategie meer bij de wijk betrokken, door hen te betrekken bij diverse activiteiten, waaronder de wereldhavendagen. Ook gaan ze fysiek gezien meer deel uitmaken van de wijk, door het doortrekken van de kades. Nu liggen deze multinationals als het ware met de rug naar de wijk. Door het doortrekken van de kades, kunnen de bewoners ook de andere (meer open) kant van de multinationals zien.

Conclusie 6: *Skateland heeft geen relatie met de wijk*

Skateland wordt niet direct betrokken bij de wijk. Wel wordt het (industrie) gedeelte waar Skateland ligt aantrekkelijker gemaakt voor de bewoners. Dit door bijvoorbeeld het creëren van een cultuurcentrum in één van de naast gelegen hallen. Op deze manier zullen de bewoners dus wel bekender raken met Skateland.

Conclusie 7: *Rijksmonument heeft geen sociale functie*

Het Rijksmonument krijgt in onze strategie niet direct een sociale functie. Wel liggen er momenteel bij de gemeente plannen over het creëren van een horecagelegenheid in dit gebouw. Dit zou goed binnen de plannen van de strategie passen, omdat dit mede zal bijdrage aan het creëren van het centrum op en rond het water. Ook zou het fijn zijn voor bezoekers aan de wijk (gedurende de wereldhavendagen bijvoorbeeld) om een gelegenheid als deze binnen de wijk te

hebben.

Conclusie 8: *Feijenoord ligt centraal in de regio maar is moeilijk bereikbaar*

De vraag naar het vergroten van de bereikbaarheid is van de kant van de bewoners gering. Hierom is er in deze transitiestrategie (die er voornamelijk voor de bewoners is) weinig aandacht aan geschonken. Echter als er meer bezoekers naar de wijk getrokken worden, wordt dit nog een punt van aandacht. Het is de bedoeling dat er voornamelijk 'dagjes' mensen naar de wijk getrokken worden. Voor hen is het gebruik van de water taxi uiteraard erg leuk. Er is momenteel een aanlegsteiger voor de water taxi, welke nu nauwelijks benut wordt. Door het trekken van 'dagjes' mensen zal die waarschijnlijk meer benut worden, en mocht er een nog grotere vraag ontstaan dan kan er een aanlegsteiger voor de watertaxi bijgeplaatst worden.

Concluderend kan gezegd worden dat veel van de problemen die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen ook daadwerkelijk aangepakt worden met deze transitiestrategie, het zij direct (door fysieke ingrepen gepresenteerd in de strategie) of indirect (de strategie helpt de bewoners bij het vormen van eigen initiatieven). De bewoners en daarmee de identiteit van de wijk Feijenoord hebben centraal gestaan bij het vormen van deze transitiestrategie. Dit zijn echter dynamische processen, waardoor wij de eigen initiatieven van bewoners erg hoog waarderen. Het vormen van eigen

initiatieven doe je echter niet alleen, daarvoor geldt; samen sta je sterk. De ontmoeting stimuleren was daarom ons hoofddoel, en of de transitiestrategie op dat punt voldoet kan alleen maar blijken uit de praktijk.

4.2 Aanbevelingen

De transitiestrategie OpWateren is opgesteld voor de wijk Feijenoord in Rotterdam. De ingrepen genoemd in dit rapport zijn 'slechts' suggesties voor aanpassingen in deze wijk. Ook met andere ingrepen zou hetzelfde doel dat nagestreefd wordt (vergroten van de saamhorigheid) kunnen worden bereikt. Het water gebruiken biedt hier echter de ultieme kans toe, waardoor hierop focussen wel enorm veel mogelijkheden biedt.

Deze transitiestrategie is opgesteld voor de wijk Feijenoord in Rotterdam, en is gebaseerd op de identiteit van deze wijk. Het toepassen van de strategie is dus niet mogelijk op andere wijken. Wel kan de werkwijze worden overgenomen. Bij het opstellen van plannen voor een wijk, is het namelijk essentieel voor het slagen van deze plannen dat ze conform zijn met de huidige identiteit. Zijn de plannen conform de identiteit dan zullen de bewoners deze gemakkelijker accepteren, waardoor een breder draagvlak ontstaat. Dit draagvlak is van groot belang voor het succesvol doorvoeren van de plannen. In deze strategie wordt een groot deel van de concrete uitwerkingen van bepaalde plannen bij de bewoners gelegd. Dit omdat

identiteit dynamisch is, en de plannen dus continu aan de vraag en de wensen van bewoners getoetst dienen te worden. Tevens biedt dit een goede gelegenheid om de kloof tussen gemeente en bewoners te verkleinen, wat (voornamelijk) in achterstandwijken van groot belang is, omdat de bewoners erg ontevreden over de gemeente en bepaalde ingrepen kunnen zijn, voelen zij zich onbegrepen.

Het opstellen van deze transitiestrategie is naar aanleiding van de minor Sociaal Duurzame Wijk. De minor duurde een half jaar. Uiteraard is het onmogelijk alle informatie te verzamelen die relevant kan zijn voor het opstellen van een transitiestrategie binnen dit tijdsbestek. De onderzoeksmethoden zijn hierdoor ook beperkt gebleven. Zo is er 'slechts' gebruik gemaakt van interviewen, observeren en literatuurstudie. Mocht er meer tijd zijn geweest, waren de methoden mental mapping en het organiseren van een groepsgesprek onder de bewoners waarschijnlijk goede aanvullingen geweest. Mental mapping had meer informatie over belangrijke locaties en routes binnen de wijk kunnen verschaffen. Het groepsgesprek had een beter inzicht kunnen verschaffen in de omgangsvormen binnen de wijk, want waarschijnlijk zullen de bewoners ons anders te woord hebben gestaan dan mede bewoners. Er is echter op basis van de verworven gegevens uit het interviewen, observeren en de literatuur een transitiestrategie, bestaande uit drie fases, opgesteld. Deze transitiestrategie bevat per fase verschillende ingrepen, welke in meer of mindere mate zijn uitgewerkt.

Terugkoppeling van de bewoners op deze ingrepen is er nog niet. Maar zou verworven kunnen worden met behulp van interviews of een groepsgesprek.

Referentielijst

Bijlsma, L. et al., 2008. Transformatie van woonwijken met behoud van stedenbouwkundige identiteit, Rotterdam: NAI Uitgevers.

Clusters, J., 2004. *KEI-atelier Wijkidentiteit en branding*, Rotterdam: KEI.

Colijn, A., 2001. *Woonmilieus als motor*, Hilversum: Aedes.
Available at: http://www.kei-centrum.nl/view.cfm?page_id=1901&item_type=documentatie&item_id=36.

Deben, L. & Reijndorp, A., 2005. *Reputaties op drift*, Delft: OTB.

Feijter, H.D., 2006. Gemengd wonen van sociale klassen vermindert armoede niet. *Building Business*, (5). Available at: http://www.kei-centrum.nl/view.cfm?page_id=1903&item_type=opinie&item_id=145.

Frijhoff, W.T.M., 1995. De sprekende stad: stedelijke identiteit en ruimtelijke ordening.

Hazeu, C.A. et al., 2005. Buurtinitiatieven en buurtbeleid in Nederland anno 2004: analyse van een veldonderzoek van 28 casussen, Amsterdam University Press.

Hoef, R.V.D., 2003. *Wijken voor een geherstructureerd identiteitsdenken*, Groningen: Technische planologie, Rijksuniversiteit Groningen.

Houtum, H.J., Dormans, S.E.M. & Legendijk, A., 2003. De verbeelding van de stad: de constructie van de stedelijke identiteit van Arnhem, Groningen, Maastricht en Tilburg. *DGVH/NETHUR partnership*; 22.

KEI-Centrum, 2003. Onveiligheid blijft in verbeterde buurten.
Available at: http://www.kei-centrum.nl/view.cfm?page_id=1893&item_type=nieuws&item_id=1386.

Lynch, K., 1960. *The image of the city*, the MIT Press.

Pellenbarg, P.H., 1991. Identiteit, imago en economische ontwikkeling van regio's, Geo Pers.

Piersma, A., 2008. Onderscheidende Wijken: een onderzoek naar het eigene van zes Groningse woonwijken. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Reinders, L., 2004. Branding Nieuwland. *Rooilijn*, 36(3), 116–121.

Reinders, L., 2003. Een supermarkt van wijkconcepten: imago, identiteit en herprofilering in de stedelijke vernieuwing. *Tijdschrift voor de volkshuisvesting*, 9(6), 38–41.

Reinders, L., 2005. Identiteit, ruimte en de emotionele logica van een post-industriële stad. *Agora Tijdschrift voor sociaal-ruimtelijke vraagstukken*, 21(2), 4–7.

Reinders, L., 2004. Merkwaardige wijken: De rol van identiteit bij de transformatie van stadswijken: een terreinverkenning, Onderzoeksinstituut OTB.

Sanders, F.C., 2006. Identiteit in het woondomein: Woonassertiviteit en sociale cohesie. In *Reflecties op het woondomein*. Eindhoven: Bouwstenen Publicatiebureau, pp. 7-13.

Ufkes, E., 2010. Culturele Diversiteit Binnen één Wij(k). Available at: <http://nl.in-mind.org/content/culturele-diversiteit-binnen-%C3%A9%C3%A9n-wijk-0> [Accessed January 7, 2011].

Uitermark, J., Duyvendak, J.W. & Kleinhans, R., 2007. Gentrification as a governmental strategy: social control and social cohesion in Hoogvliet, Rotterdam. *Environment and Planning A*, 39(1), 125.

Van Dale, 2010. Van Dale Uitgevers. Available at: <http://surfdiensten.vandale.nl/>.

Van Dorst, M., 2006. Een duurzaam leefbare woonomgeving: fysieke voorwaarden voor privacyregulering, Eburon Uitgeverij BV.

Van Gestel, T. et al., 2008. Wijken in identiteitscrisis?! , 12(34), 32.

Velde, G.J.T., 2003. Transformatie en het ontwerp. *Duurzame Stedelijke Vernieuwing*, 2(7).

Vette, W.D., 2008. Invloed van renovatie en nieuwbouw op waardeontwikkeling in woonwijken. Amsterdam: Amsterdam School of Real Estate.

VROM-Raad, 1999. *Stad en wijk: verschillen maken kwaliteit*, Den Haag: VROM-Raad.

Wever, M., Essay erfgoed, toerisme en identiteit Site: Museumwerf Vreeswijk.

Bijlagen

A. Casestudies

I. Theoretisch Kader

Om een vergelijking tussen de casestudies mogelijk te maken, en vervolgens deze ook te vergelijken met het onderzoeksgebied, Feijenoord, is er een theoretisch kader opgesteld. Op deze manier zal er binnen elk van de casestudies gekeken worden naar dezelfde aspecten die relevant zijn voor ons onderzoek, namelijk de aspecten die betrekking hebben op de identiteit van een wijk en welke gevolgen dit heeft voor de ingrepen die er uitgevoerd worden. De tabel hieronder zal voor elk van de casestudies en ook voor de wijk Feijenoord (zo ver als mogelijk) worden ingevuld.

Identiteit:	Kernwaarden:		Fysieke ingrepen	Sociale ingrepen	Resultaten
Sociale aspecten					
Fysieke aspecten					
Geografisch aspecten					
Historische aspecten					

Uit deze tabel blijkt dat er eerst op zoek zal worden gegaan naar de identiteit van een wijk, aan de hand van de vier aspecten die de identiteit vormen (zie deelvraag: wat is identiteit). Vervolgens wordt deze identiteit samengevat in een aantal kernwaarden (dit is een gebruikelijke stap binnen de 'branding' van een wijk). Daarna wordt er gekeken welke fysieke ingrepen vervolgens zijn uitgevoerd om bepaalde aspecten van de identiteit te benadrukken en de wijk aantrekkelijker te maken. Dit zelfde voor de sociale ingrepen binnen de wijk. En als laatste wordt er gekeken naar wat er nu daadwerkelijk verandert is. Dit gaat vooral over de veranderingen op sociaal gebied. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat de mensen binnen de wijk door de ingrepen een sterkere band met elkaar hebben gekregen, of dat het beeld (het imago) van de wijk drastisch veranderd is.

De resultaten van deze casestudies zullen ons, naar verwachting, meer grip geven op wat identiteit van een wijk betekent, hoe deze identiteit gebruikt kan worden voor fysieke en sociale ingrepen en ook wat de resultaten van deze fysieke en sociale ingrepen kunnen zijn.

II. Klarendal, Arnhem

Bepaling identiteit

Sociaal:

- De wijk Klarendal heeft 7.325 inwoners.
- Grootste deel is tussen 20 en 40 jaar.
- Veel mensen met een verschillende etniciteit.
- Veel alleenstaande huishoudens.
- 10,9% onder de 65 heeft een wwv(Wet werk en Bijstand)
- Vergeleken met de stad Arnhem is het inkomen in de wijk bij alle type huishoudens veel minder.
- De jeugdwerkloosheid (15-24 jaar) bedraagt officieel 6,1%
- Het veiligheidsgevoel in Klarendal is ook veel lager dan het geheel van Arnhem.
- Veel criminaliteit en drugs overlast.

Fysiek

- Totaal 3700 woningen
- 40% is gebouwd voor de tweede wereldoorlog.
- Overige woningen komen voornamelijk uit de jaren '70 en '80
- 79% van de woningen zijn huurwoningen.
- 62% van de woningen zijn eengezinswoningen of meergezinswoningen.
- Veel woningen met een slechte bouwkundige kwaliteit.
- De wijk was vroeger bestemd voor katholieke arbeiders.

Inkomen naar type huishouden [â,- (x 1000)], 2007

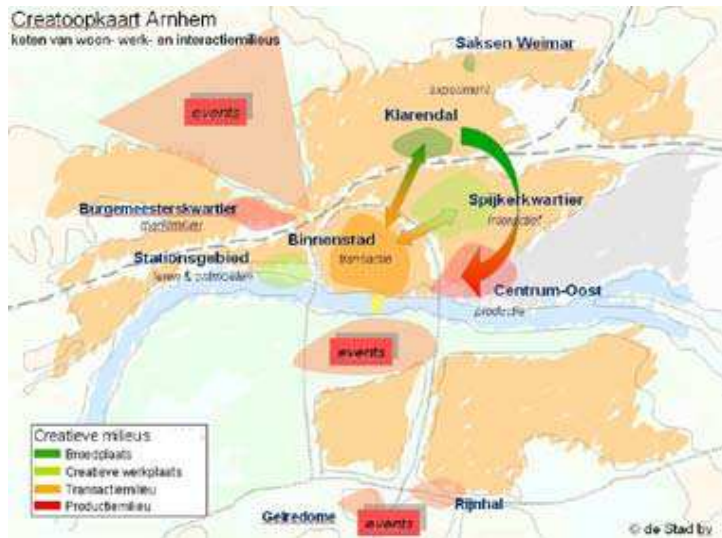
Wijk: Klarendal

	Wijk Klarendal	Gemeente Arnhem
eenpersoons hh.	15,7	18,3
paar zonder kinderen	28,6	35,6
paar met kinderen	34,2	41,6
eenoudergezin	21,2	24,1
overige hh.	33,9	38,7
totaal hh.	22,8	29

Bron: CBS; Regionaal Inkomensonderzoek 2007

Geografisch

- Wijk wordt in het zuiden begrensd door spoorlijn
- Wijk licht dicht bij het centrum van Arnhem, grens is de spoorlijn.

Historisch

- Voor de oorlog was het een wijk met een groot winkelaanbod waar mensen buiten de wijk ook naar toe kwamen om te winkelen. Na de oorlog is de wijk in verval geraakt en nu is er veel winkel leegstand en verloedering in de openbare ruimte.
- De eerste delen zijn in 1830 gebouwd.
- In het bezit van belangrijke mode opleidingen. Hier komen veel bekende Nederlandse ontwerpers vandaan

Fysieke ingrepen

Sociale aspecten

- 100% mode, door de nieuwe bedrijvigheid is er weer veel leven op de straten en komen de bewoners makkelijker met elkaar in contact.
- Het oude stationsgebouw is een belangrijke ontmoetingsplek voor de wijk geworden.

Fysieke aspecten

- 100% mode woningstichting volkshuisvesting koopt panden aan en knapt ze op
- Het gebouw van het voormalige station is in de wijk geplaatst

Geografische aspecten

Historische aspecten

- 100% mode, panden worden verhuurd aan modeondernemers zodat er weer bedrijvigheid in de wijk ontstaat.

Sociale ingrepen

Sociale aspecten

- Groengroep, deze zorgt er voor dat de bewoners gezamenlijk activiteiten/acties ondernemen om de wijk te verbeteren.
- Wijkactieplan is gemaakt door de bewoners, op deze manier is er een goed beeld ontstaan van de problemen in de wijk en kunnen er oplossingen komen.
- Wijkactieplan; Hier hebben verschillende bewoners vanuit de wijk de problemen in de wijk geanalyseerd en

vervolgens oplossingen bedacht. Op deze manier leren de bewoners elkaar kennen en krijgen ze een gemeenschappelijk doel.

Fysieke aspecten

- Groengroep, deze zorgt er voor dat er veel groen in de wijk komt en dat openbare ruimten weer van kwaliteit worden voorzien.
- Klarendal Kom Op waarbij met het wijkplatform (die bestaat uit bewoners van de wijk Klarendal) er voor zorgt dat de pleintjes weer in goede staat hersteld worden.

Geografische aspecten

Historische aspecten

- Klarendal Kom Op deze zorgt er voor dat de pleintjes die zijn verdwenen tijdens de vele nieuwbouwprojecten weer in ere worden hersteld.

Ingrepen

100% mode, bij dit project worden vervallen panden aan gekocht de woningstichting volkshuisvesting die ze vervolgens verhuurd aan nieuwe modeondernemers. Op deze manier worden de lege winkelpanden weer gebruikt in de wijk. Ook kan de wijk zich onderscheiden van andere wijken het is een echte 'mode' wijk geworden. Zo lopen er weer mensen door de straten en ontstaan er sociale contacten.

Het station is verplaatst en heeft nu de functie ontmoetingsplek van de wijk. Er zijn onder andere een

restaurant, ateliers en woningen. Het station is verplaatst omdat het niet meer paste in het nieuwe ontwerp voor het station. Inmiddels is het 'oude station' een belangrijk icoon van de wijk geworden.

Klarendal Kom Op, Dit project is ontstaan in samenwerking met het wijkplatform. De integrale visie bundelt volkshuisvesting, ruimtelijke en sociaaleconomische ontwikkelingen en draagt oplossingen aan. De terugkeer van de pleintjes. Die zijn verdwenen tijdens al die nieuwbouwprojecten. Dat waren prachtige ontmoetingsplekken, open en veilig.

In Klarendal is een wijkensessie met bewoners georganiseerd waar bewoners en professionals in de wijk aan deelnamen. Per thema is geïnventariseerd wat de problemen en mogelijke aanpak zou zijn. Daarnaast zijn de corporaties en instellingen die werken in de wijk via een brief gevraagd om in te brengen welke inzet gewenst is en wat zij daaraan kunnen bijdragen. Dezelfde vragen zijn uitgezet binnen de gemeentelijke organisatie. Op basis van de wijkanalyse en de inbreng van bewoners, corporaties en instellingen is vervolgens het Wijkactieplan opgesteld. Tijdens de presentatie van dit wijkactieplan hebben bewoners en professionals in de wijk opmerkingen over het conceptplan te geven. Deze opmerkingen zijn verwerkt in het definitieve plan. Punten die zijn besproken: Achter de voordeur, veiligheid, sport en cultuur, integreren/inburgering, leren en opgroeien, werken, wonen.

Groengroep is ontstaan, er is een Groen opbouwwerker aangenomen deze stelt samen met bewoners een activiteitenplan op en zorgt voor bredere participatie van

bewoners bij straten en pleinen waar de groengroep activiteiten voorbereid en uitvoert.

Resultaten

- Samen met bewoners is een kruiden- en bloementuin aangelegd op twee braakliggende terreinen. Zodra deze locaties worden bebouwd met een Multi Functioneel Centrum, sporthal, wijkplein en/of andere voorzieningen, verhuizen de tuinen naar andere terreinen. Het concept van deze tijdelijke tuinen wordt de Reizende Tuin genoemd.
- Twee straten krijgen klinkers in plaats van het geplande asfalt en meer groen.
- Op diverse plekken in de wijk zijn boomspiegels verbeterd en bloembollen gepoot.
- Er zijn verschillende bomen van de BGB-kaplijst verwijderd, waardoor ze kunnen blijven staan.
- Bij bouwspiegelplaats De Leuke Linde komt een parkje met bloeiende bomen en struiken.
- Er zijn per 1 september 2009 twee conciërges op scholen aangesteld.
- Er wordt gewerkt aan een brede school. Ook komt er een Centrum voor Jeugd en Gezin.
- Het schoolverzuim is per 1 september 2009 gereduceerd naar 6,9% (64 van de 929 leerlingen).
- Om het aantal werkzoekenden te verlagen, zijn twee participatiecoaches in Klarendal aan het werk (voor de

vier krachtwijken zijn acht coaches aangesteld). Tot nu toe hebben zij 32 wijkbewoners naar werk en opleiding geleid. Daarnaast is een activeringsteam (Arnhem in Beweging) van start gegaan. In dit team is een tiental bewoners opgeleid en gecoacht om medebewoners tot activiteit te bewegen.

- Er doen 127 personen mee aan een inburgeringstraject. 35 van hen zijn gestart met een Alfabetiseringstraject, 78 zijn gestart met een Werktraject en 14 volgen een traject Opvoeding & Educatie. 21 mensen hebben hun traject inmiddels succesvol afgerond.
- Voor de veiligheid op straat zijn er drie wijkagenten en twee toezichthouders actief.
- In het kader van het Vernieuwingsproject (bezoeken achter de voordeur door maatschappelijk werkers) zijn in 2009 71 huishoudens bezocht. Daarnaast hebben de participatiecoaches (primair gericht op toeleiding naar werk) cliënten doorverwezen: 8 naar schuldhulpverlening, 28 naar hulpverleners, 2 naar begeleid wonen en 19 hebben een aanvraag gedaan om inkomensondersteuning.
- In 2009 maken 540 mensen gebruik van de WWB, een daling van 16%.

Deze resultaten komen allemaal uit 2009 bovendien zijn het nog niet zozeer resultaten maar vooral acties die worden ondernomen, of er ook daadwerkelijk verbeteringen in de wijk

zijn is onduidelijk. Resultaten voor duurzame verbetering zijn niet te vinden, bovendien zijn dit niet de resultaten die door de bewoners worden verteld en kan het dus ook gewoon een verkoop praatje voor de wijk zijn. Wel is duidelijk dat het wijkplatform nog steeds actief bezig is en er steeds meer wordt bereikt. Wel is het zwerfafval nog steeds een probleem in de wijk.

Ook is er een probleem ontstaan tussen het wijkplatform en de andere bewoners van de wijk, zij beschuldigen het platform er van dat ze de wijkbudgetten verdelen onder zakkenvullers, vriendjes en stichtingen zonder enige doelstelling. Tot op dit moment is nog geen oplossing gevonden de verstandhouding tussen beide te verbeteren.

Bron:

<http://www.gelderlander.nl/voorpagina/arnhem/6908520/Crisis-in-Klarendal-na-schelden-en-dreigen.ece>

Enkele uitspraken van de bewoners

‘Ach, het is nog lang geen Amsterdam’, relateert een winkelier. Maar om nou te zeggen dat Klarendal het aards paradijs is? Gerrit Dassen (54), bewoner met een hoofdletter B, heeft moeite om ze(Turken) te porren voor de goede zaak. ‘Dat is jammer want het is belangrijk dat ons wijkplatform de stem vormt van de hele wijk.’

Een dame uit de Vinkenstraat wil weten hoe het zit met de beloofde pannenkoeken op de eerste schoonveegavond. ‘Het is onvoorstelbaar. Er doen 32 gezinnen mee!’

‘Belachelijk, probleemgevallen neerzetten in een wijk die al genoeg kopzorgen heeft!’

Een paar jaar geleden vertelde ik in de binnenstad nooit dat ik uit Klarendal kwam, maar nu kom ik ronduit voor uit.’ Monique Kreuzen (33)

Het project Klarendal Kom Op. ‘Het beste project dat de wijk ooit overkwam’, zegt Monique.

Ik ben bij allerlei activiteiten in Klarendal betrokken. Opvallend is de toegenomen betrokkenheid van bewoners. Participatie was al aardig, maar wordt steeds serieuzer. Zo hebben we een adviserende rol bij het verdelen van de budgetten: waar kunnen we het geld het beste aan besteden? We zitten er bovenop en maken stappen vooruit.’

‘Vorig jaar is het modekwartier Klarendal geopend. Een gedeelte van de wijk waar vooral modeondernemers zich hebben gevestigd. Er is een mooi gebouw met winkeltjes, horeca en een monsteratelier. In de wijk zijn ook veel kunstenaars gevestigd. Jaarlijks vindt de manifestatie Wijken voor Kunst plaats, die een impuls aan cultuur geeft. Al deze activiteiten hebben tot doel de economie en de levendigheid terug te brengen in de wijk en dragen bij aan het welzijn van de bewoners.’

Hier uit kun je opmaken dat er een stijgende lijn in de wijk zit maar dat er nog vele stappen moeten worden gemaakt.

Identiteit:		Fysieke ingrepen	Sociale ingrepen	Resultaten:
Sociale aspecten	- De wijk Klarendal heeft 7.325 inwoners. - Grootste deel van de bewoners is tussen 20 en 40 jaar. - Veel mensen met verschillende etniciteit. - Veel alleenstaande huishoudens. - 10,9% onder de 65 heeft een wwv(Wet werk en Bijstand) - De jeugdwerkloosheid (15-24 jaar) bedraagt officieel 6,1% - Veel criminaliteit en drugs overlast - Laag veiligheids gevoel	- 100% mode, door de nieuwe bedrijvigheid is er weer veel leven op de straten en komen de bewoners makkelijker met elkaar in contact. - Het oude stationsgebouw is verplaatst en hierdoe een belangrijke ontmoetingsplek voor de bewoners uit de wijk geworden.	- Groengroep, deze zorgt er voor dat de bewoners gezamenlijk activiteiten/acties ondernemen om de wijk te verbeteren. - Wijkactieplan is gemaakt door de bewoners, op deze manier is er een goed beeld ontstaan van de problemen in de wijk en kunnen er oplossingen komen. - Wijkactieplan; Hier hebben verschillende bewoners vanuit de wijk de problemen in de wijk geanalyseerd en vervolgens oplossingen bedacht. Op deze manier leren de bewoners elkaar kennen en krijgen ze een gemeenschappelijk doel.	- Samen met bewoners is een kruiden- en bloementuin aangelegd op twee braakliggende terreinen. Zodra deze locaties worden bebouwd met een Multi Functioneel Centrum, sporthal, wijkplein en/of andere voorzieningen, verhuizen de tuinen naar andere terreinen. Het concept van deze tijdelijke tuinen wordt de Reizende Tuin genoemd. - Er zijn per 1 september 2009 twee conciërges op scholen aangesteld - Er wordt gewerkt aan een brede school. Ook komt er een Centrum voor Jeugd en Gezin. - Het schoolverzuim is per 1 september 2009 gereduceerd naar 6,9% (64 van de 929 leerlingen). - Om het aantal werkzoekenden te verlagen, zijn twee participatiecoaches in Klarendal aan het werk (voor de vier krachtwijken zijn acht coaches aangesteld). Tot nu toe hebben zij 32 wijkbewoners naar werk en opleiding geleid. - Daarnaast is een activeringsteam (Arnhem in Beweging) van start gegaan. In dit team is een tiental bewoners opgeleid en gecoacht om medebewoners tot activiteit te bewegen. - Er doen 127 personen mee aan een inburgeringstraject. 35 van hen zijn gestart met een Alfabetiseringstraject, 78 zijn gestart met een Werktraject en 14 volgen een traject Opvoeding & Educatie. 21 mensen hebben hun traject inmiddels succesvol afgerond. - Voor de veiligheid op straat zijn er drie wijkagenten en twee

				toezichthouders actief. - In het kader van het Vernieuwingsproject (bezoeken achter de voordeur door maatschappelijk werkers) zijn in 2009 71 huishoudens bezocht. Daarnaast hebben de participatiecoaches (primair gericht op toeleiding naar werk) cliënten doorverwezen: 8 naar schuldhulpverlening, 28 naar hulpverleners, 2 naar begeleid wonen en 19 hebben een aanvraag gedaan om inkomensondersteuning. - In 2009 maken 540 mensen gebruik van de WWB, een daling van 16%. - Ook is er een probleem ontstaan tussen het wijkplatform en de andere bewoners van de wijk, zij beschuldigen het platform er van dat ze de wijkbudgetten verdelen onder zakkenvullers, vrienden en stichtingen zonder enige doelstelling. Tot op dit moment is nog geen oplossing gevonden de verstandhouding tussen beide te verbeteren
Fysieke aspecten	- Totaal 3700 woningen - 40% is gebouwd voor de tweedewereldoorlog. - Overige woningen komen voornamelijk uit de jaren '70 en '80 - 79% van de woningen zijn huurwoningen. - 62% van de woningen zijn eengezinswoningen of meergezinswoningen - Veel woningen met een slechte bouwkundige kwaliteit. - Veel leegstand van winkel/bedrijfspande	- 100% mode woningstichting volkshuisvesting koopt panden aan en knapt ze op. - Het gebouw van het voormalige station is in de wijk geplaatst	- Groengroep, deze zorgt er voor dat er veel groen in de wijk komt en dat openbaren ruimten weer van kwaliteit worden voorzien. - Klarendal Kom Op waarbij met het wijkplatform(die bestaat uit bewoners van de wijk Klarendal) er voor zorgt dat de pleintjes weer in goede staat hersteld worden.	- Samen met bewoners is een kruiden- en bloementuin aangelegd op twee braakliggende terreinen. Zodra deze locaties worden bebouwd met een Multi Functioneel Centrum, sporthal, wijkplein en/of andere voorzieningen, verhuizen de tuinen naar andere terreinen. Het concept van deze tijdelijke tuinen wordt de Reizende Tuin genoemd. - Twee straten krijgen klinkers in plaats van het geplande asfalt en meer groen Op diverse plekken in de wijk zijn boomspiegels verbeterd en bloembollen gepoot - Er zijn verschillende bomen van de BGB-

n	- Wijk wordt in het zuiden begrensd door spoorlijn - Wijk licht dicht bij het centrum (ten noorde) van Arnhem, grens is de spoorlijn - Vergeleken met de stad Arnhem is het inkomen in de wijk klarendal bij alle type huishoudens veel lager. - Het veiligheidsgevoel in klarendal is veel lager ten opzichte van heel Arnhem. - Vroeger kwamen mensen van buiten de wijk/stad naar klarendal om te winkelen. Door de verpaupering niet meer.	- 100% MODE zorgt er voor dat klarendal weer op de wijk komt te staan en geeft redenen om buitenstaanders weer naar de wijk te laten komen.	- Door dat er weer een mode functie in wijk is komen er ook daadwerkelijk meer mensen van buiten wijk naar klarendal komen.	- kaplijst verwijderd, waardoor ze kunnen blijven staan. - Bij bouwspiegelplaats De Leuke Linde komt een parkje met bloeiende bomen en struiken.
Geografisch aspecten				

III. Mariahoeve, Den Haag

Sociale aspecten:

- De wijk Mariahoeve heeft 13.640 inwoners
- 9,6% daarvan is werkeloos (inclusief Marlot)
- Beroepsbevolking bestaat uit 4300 mensen
- €21.267 hebben de mensen gemiddeld te besteden
- 61% van de wijk is autochtoon
- 1 op de 3 bewoners is ouder dan 60 jaar
- Er wonen veel mensen met verschillende levensstijlen
- Grote tevredenheid door huidige bewoners over de wijk, maar tegenwoordig gaat wijk achteruit doordat vele mensen uit geherstructureerde wijken naar Mariahoeve trekken.
- Groot deel alleenstaanden
- Hoog percentage lage inkomens: 55% (t.o.v. Den Haag 55%)
- Beperkt aanbod werkgelegenheid

Fysieke aspecten:

- Totaal aantal woningen in de wijk is 7760
- Er zijn 2320 koopwoningen (= 30%)
- 1600 particuliere huurwoningen (21%)
- En 3840 sociale woningen (49%)
- 1360 woningen hebben 1 of 2 kamers (17%)

- 2480 woningen hebben 3 kamers (31%)
- 3520 woningen hebben 4 kamers (44%)
- 480 woningen hebben 5 kamers (6%)
- 160 woningen hebben 6 kamers of meer (2%)
- De wijk komt uit 1953
- Een groene wijk vol plantsoenen, binnenhoven en groenstroken.
- Gebouwd naar een Scandinavisch voorbeeld
- Vooral naoorlogse gestapelde woningbouw (90%)
- Bestaat uit 6 verschillende buurten
- 170 ha groot

Plattegrond wijk Mariahoeve

Plattegrond wijk Mariahoeve

Geografische aspecten:

- Ligt aan de rand van Den Haag
- Afstand tot centrum: 1,5 tot 3

wijk liep die een goede wijkontwikkeling zijn die plannen nooit uitgevoerd

Sociale aspecten:

Fysische ingrepen:

- Herinrichting wijkpark De Horst
- Aanpassen/nieuwbouw van het Diamant College zodat het een brede school wordt (dmv het toepassen van Resto Van Harte en een wijkpodium)
- Aanpassen/herinrichten wijkpark De Horst
- Bundelen van zorgaanbieders in een zorgpunt
- Buurtkamer – corporatie woning waar mensen elkaar ontmoeten

Sociale ingrepen:

- Voorlichting om burgers actief in te zetten voor hun openbare ruimte
- Inzetten Buurt Interventie Team (BIT): schouwen van de wijk
- Bundelen van zorgaanbieders in een zorgpunt
- Buurtconciërges aanstellen – toezicht rond en in wooncomplexen

Historische aspecten:

- Wijk gebouwd tussen 1957 en 1964
- Groot gedeelte van het gebied waar de wijk ligt behoorde tussen 1885 en 1907 bij Wassenaar
- Plannen voor de wijk al gemaakt ver voor de Tweede Wereldoorlog, maar doordat er een spoorlijn door de

- Burenhulpcentrale – werkt op het concept ‘dienst en wederdienst’
- Mariahoeve festival – meerdaags cultureel festival
- Buurtkamer – corporatie woning waar mensen elkaar ontmoeten
- ‘een schoon portiek’- woningcorporaties maken de portieken schoon en organiseren portiekgesprekken met alle bewoners om omgangsregels op te stellen
- Met een diploma van school – scholen sluiten overeenkomst om met zijn allen de grote aantallen schooluitval tegen gaan
- Kinderen in beweging – een breed langlopend programma om het ernstige overgewicht van kinderen aan te gaan.
- ‘jong filmt oud’- op deze manier respect krijgen voor elkaar

Fysieke aspecten:

Fysische ingrepen:

- Groot onderhoud of renovatie huidige woningen
- Sterk verouderde complexen wijken voor nieuwbouw
- Samenvoegen van woningen
- Toevoegen van 800 nieuwe woningen

- Nieuwbouw voor aantal scholen
- Aanpak winkelcentrum Het Kleine Loo en wijkpark De Horst
- Vernieuwing winkels Het Kleine Loo inclusief kantoren en toevoeging stedelijk winkelplein
- Aanpassen/nieuwbouw van het Diamant College
- Aanpassen/herinrichten wijkpark De Horst
- Het nieuwbouwen van een business center ‘Kleine Loods’
- Plaatsen ondergrondse vuilcontainers

Sociale ingrepen:

- Voorlichting om burgers actief in te zetten voor hun openbare ruimte
- Inzet Buurt Interventie Team (BIT): schouwen van de wijk
- Buurtconciërges aanstellen – toezicht rond en in wooncomplexen
- Burenhulpcentrale – werkt op het concept ‘dienst en wederdienst’
- ‘een schoon portiek’- woningcorporaties maken de portieken schoon en organiseren portiekgesprekken met alle bewoners om omgangsregels op te stellen

Geografische aspecten:

Fysische ingrepen:

Sociale ingrepen:

Historische aspecten:

Fysische ingrepen:

Sociale ingrepen:

- 'jong filmt oud'- op deze manier respect krijgen voor elkaar, leren hoe de wijk vroeger in elkaar zat

Resultaten

De aanpassingen in de wijk Mariahoeve zijn begonnen in 2009. Er is dus nog onvoldoende toegepast om conclusies te kunnen trekken.

Identiteit:	Fysieke ingrepen	Sociale ingrepen	Resultaten:
- 13.640 inwoners - 9,6% is werkeloos (inclusief Marlot) - Beroepsbevolking zijn 4300 mensen - gemiddelde besteding is €21.267 - 61% is autochtoon - 1 op de 3 bewoners is ouder dan 60 jaar - Veel verschillende levensstijlen - Grote tevredenheid door huidige bewoners over de wijk, maar tegenwoordig gaat wijk achteruit doordat vele mensen uit gehedestruureerde wijken naar Mariahoeve trekken. - Groot deel alleenstaanden - Hoog percentage lage inkomens: 55% (t.o.v. Den Haag 55%) - Beperkt aanbod werkgelegenheid	- Herinrichting/aanpassen wijkpark De Horst. Hierdoor gaat het park voldoen aan de huidige behoefte, en komen er meer mensen naar het park toe (nieuwe contacten). - Aanpassen/ nieuwbouw van het Diamant College zodat het een brede school wordt (dmv het toepassen van Resto Van Harte en een wijkpodium). Dit zorgt ervoor dat er een wijkcentrum komt waar mensen met elkaar in contact kunnen komen. - Bundelen van zorgaanbieders in een zorgpunt. Groot centrum waar je voor al je problemen terecht kunt. - Buurtkamer – cooperatie woning waar mensen elkaar ontmoeten, nieuwe netwerken ontstaan.	- Voorlichting om burgers actief in te zetten voor hun openbare ruimte. Dit zorgt er voor dat burgers respect krijgen voor hun openbare ruimte, en een schone openbare ruimte zorgt voor een betere buurt. - Inzetten Buurt Interventie Team (BIT): schouwen van de wijk. Hangende mensen aanspreken, mensen die vuilstorten etc. - Buurtcongriges aanstellen – toezicht rond en in wooncomplexen. Deze mensen kunnen de bewoners aanspreken op hun gedrag, waardoor het leefbaarder wordt. - Burenhulpcentrale – werkt op het concept ‘dienst en wederdienst’. Elkaar helpen met iets waar je goed in bent. Bijvoorbeeld het bakken van taarten voor de verjaardag van je buurman en hij schildert je ramen ervoor. - Mariahoeve festival – meerdaags cultureel festival. Het samenbrengen van de wijk op een centraal punt, nieuwe mensen leren kennen. - Buurtkamer – cooperatie woning waar mensen elkaar ontmoeten - ‘een schoon portiek’- woningcoöperaties maken de portieken schoon en organiseren portiekgesprekken met alle bewoners om omgangsregels op te stellen - Met een diploma van school – scholen sluiten overeenkomst om met zijn allen de grote aantallen schooluitval tegen gaan - Kinderen in beweging – een breed langlopend programma om de ernstige overgewicht van kinderen aan te gaan. - ‘jong flint oud’- op deze manier respect krijgen voor elkaar	- Het business centrum ‘de kleine loods’ is geopend, dit is een ontmoetingscentrum en werkplek voor zzp'ers.

Fysieke aspecten	- Totaal aantal woningen in de wijk is 7760 - Er zijn 2320 koopwoningen (= 30%) - 1600 particuliere huurwoningen (21%) - En 3840 sociale woningen (49%) - 1360 woningen hebben 1 of 2 kamers (17%) - 2480 woningen hebben 3 kamers (31%) - 3520 woningen hebben 4 kamers (44%) - 480 woningen hebben 5 kamers (6%) - 160 woningen hebben 6 kamers of meer (2%) - De wijk komt uit 1953 - Een groene wijk vol plantsoenen, binnenhoven en groenstroken. - Gebouwd naar een Scandinavisch voorbeeld - Vooral na-oorlogse gestapelde woningbouw (90%) - Bestaat uit 6 verschillende buurten - 170 ha groot	- Groot onderhoud of renovatie huidige woningen. Dit zorgt ervoor dat de woningen weer voldoen aan de eisen van de huidige tijd. - Sterk verouderde complexen wijken voor nieuwbouw - Samenvoegen van woningen. - Toevoegen van 800 nieuwe woningen - Nieuwbouw voor aantal scholen - Vernieuwing winkels Het Kleine Loo inclusief kantoren en toevoeging stedelijk winkelplein - Aanpassen/herinrichten wijkpark De Horst - Het nieuwbouwen van een business center 'Kleine Loods' - Plaatsen ondergrondse vuilcontainers, dit zorgt ervoor dat de openbare ruimte er anders uit komt te zien.	- Voorlichting om burgers actief in te zetten voor hun openbare ruimte. Hierdoor krijgen mensen respect voor hun openbare ruimte, en deze beginnen te onderhouden. - Inzetten Buurt Interventie Team (BIT): schouwen van de wijk. Letten op kapotte ramen, overvolle vuilnisbakken en andere vernieling. - Buurtcongres aanstellen – toezicht rond en in wooncomplexen. Zorgen ervoor dat problemen aan het complex (zoals een kapot raam) wordt aangepakt. - Burenhulpcentrale – werkt op het concept 'dienst en wederdienst'. Het verven van je huis of het verzorgen van een voor- of achtertuin. - 'een schoon portiek' - woningcoöperaties maken de portieken schoon en organiseren portiekgesprekken met alle bewoners om omgangsregels op te stellen	- Het project van renovatie/herstructurering is pas in 2009 echt begonnen, de onderstaande punten zijn tussen resultaten: - Er zijn 88 woningen bijgebouwd in 2009, dit worden de aankomende jaren alleen maar meer. - Het business centrum 'de kleine loods' is geopend, dit is een ontmoetingsc entrum en werkplek voor zzp'ers.
Geografisch aspecten	- Ligt aan de rand van Den Haag - Afstand tot centrum: 1,5 tot 3 km			
Historische aspecten	- Wijk gebouwd tussen 1957 en 1964 - Groot gedeelte van het gebied waar de wijk ligt behoorde tussen 1885 en 1907 bij Wassenaar - Plannen voor de wijk al gemaakt ver voor de Tweede Wereldoorlog, maar doordat er een spoorlijn door de wijk liep die een goede wijkontwikkeling zijn die plannen nooit uitgevoerd			

IV. Hoogvliet, Rotterdam

Sociale Identiteit

Hoogvliet is in 2 delen op te delen: Noord en Zuid. Noord valt te karakteriseren als een pluralistisch gezelschap van sociaal en economisch zwakkeren. Aspecten die in de verschillende wijken van Noord naar voren komen zijn: een kille sfeer, matige onderlinge cohesie, saai, onveilige straten, naar binnen gekeerd. Zo valt bijvoorbeeld in de wijk Westpunt op dat er opvallend veel echt verwarde mensen op straat lopen, ramen met lappen afgedekt zijn en verwilderde tuinen vol staan met winkelwagentjes. In Noord wonen veel mensen op een klein oppervlak en spelen noties van anonimiteit een dominante rol. Zuid is te karakteriseren als een monocultureel gezelschap van suburbanen of buitenwijkbewoners. Aspecten die in de verschillende wijken van Zuid naar voren komen, zijn: knus, kneuterig, rustig en gemoedelijk. Zo wonen in de wijk Zalmplaat bijvoorbeeld veel ouderen.

Hoogvliet als geheel genomen is naar binnen gericht, heeft een laag profiel en een gezagstrouwe, volgzame en gelaten houding. Het is een samenleving van migranten (in eerste instantie Brabanders en Zeeuwen, later uit de Antillen en Suriname) met gebrekkige sociale samenhang. Positief gevonden wordt de diversiteit aan mensen. En er is 'ruimte' in de hoofden van mensen: de contrasten tussen culturen, arm en rijk, natuur en gebouwde omgeving worden niet weggemoffeld. Er heerst een grote mate van binding met de wijk. Zo wil 90% van de zittende bewoners niet weg, 67% wil er voor altijd blijven wonen.

Fysieke Identiteit

De opzet van Hoogvliet is te schematiseren als een centrale kern omringd door zeven woonwijken. De wijken zijn rondom school en wijkcentrum opgebouwd. Hoogvliet heeft een groen karakter. Grenzen tussen woongebieden worden gemarkeerd door natuurlijke grenzen. Naast dit 'buffergroen', is er ook een 'groene bufferzone' die de deelgemeente scheidt van de omgeving. Er zijn veel volkstuinen, grasvelden, sportvelden, bomen, rietkragen en vlindercorridors in Hoogvliet. Aan de rand van Hoogvliet bevindt zich het Ruigeplootbos, het enige zoutwater getijdenlandschap in Europa. Opvallend aan de stedenbouwkundige structuur is het verkeerssysteem, zo lopen er dwars door Hoogvliet drie lange wegen. De openbare ruimte is ruim opgezet. Ook hier valt Hoogvliet in tweeën te delen. Het noordelijke deel heeft een stedelijk milieu van modernistische woonwijken. Het is aangelegd volgens de normen van de modernistische stedenbouw, veel groen, licht en ruimte. Veelal portiek- en maisonnettewoningen. Gebouwen die eruit zien als kubistische blokken, waarin ieder architectonisch detail is uitgebannen. Rondom de gebouwen, op relatief grote afstand van elkaar verwijderd, liggen openbare groenvoorzieningen. Het centrum heeft een 'doorsnee-uitstraling': gewoon, nuchter en praktisch. Het zuidelijke deel kenmerkt zich door rustige en groene woonwijken van eengezins- en koopwoningen met een lage bebouwingsdichtheid. Het bestaande raster van wegen en groenvoorzieningen is ingericht als een sub urbaan

woongebied, gekenmerkt door een ruime opzet, lage woonheden en een beperkt aantal voorzieningen. De scheiding tussen Noord en Zuid loopt parallel met die tussen stad en suburb. Hoogvliet is te zien als een gefragmenteerde locatie, waar je je lastig kunt oriënteren. Het natuurlijke landschap, de resten van het oude dijkdorp en de moderne stedenbouwkundige structuren bestaan naast elkaar.

Geografische Identiteit

Hoogvliet is te zien als buitenwijk van een metropool, buitenplaats, eindpunt, perifere restwijk van Rotterdam. Een satellietstad, welke in geografisch en mentaal opzicht ver van de moederstad Rotterdam verwijderd is. Economisch en cultureel afhankelijk. Hoogvliet is bedacht als satellietstad voor 60.000 mensen, die leven in harmonie en orde, weg van de drukte, chaos en het gewoel van de stad. Hoogvliet is ondergeschikt, heeft een underdogpositie ten opzichte van Rotterdam. Kenmerken die naar voren komen: een 'wij-zij-gevoel' eenvoudig, gewoon, inwaartse oriëntatie. Bij het merendeel van de bewoners en ondernemers uit Rotterdam roept Hoogvliet geen enkele associatie op. Hoogvliet heeft een beeld van een gezichtsloze en anonieme locatie, te midden van een complex stedelijk landschap van moderne industriecomplexen, haventerreinen, snelwegen, polders en waterwegen. Ingebed in een prei-industrieel netwerk van polders, dijken en dorpen, vertaalt dit pastorale netwerk zich in een interne oriëntatie. Ingebed in een complexe regionale infrastructuur van havenbekkens, industrie, snelwegen en

spoorlijnen, vertaalt dit industriële landschap zich in een mondiale oriëntatie. Het is een feeëriek landschap: een bedachte en kunstmatige stad op een vernield natuurlijk landschap. Het aanpalende industriecomplex dient tegenwoordig slechts een decorfunctie voor Hoogvliet. Hoogvliet heeft een open relatie met de Oude Maas. En het is een dorp met de faciliteiten van een stad.

Historische Identiteit

Hoogvliet was in vroeger tijden een idyllisch dijkdorpje. Het is van origine gebouwd op een voormalig eiland, mede hierdoor wordt aan Hoogvliet een laag profiel en aan de Hoogvlietse bevolking een inwaartse oriëntatie toegeschreven. In 1952 wordt begonnen met de aanleg van een nieuwe stad ten zuidwesten van Rotterdam. Het diende om arbeiders van de nabijgelegen petrochemische industrie te huisvesten om woonwerkverkeer noord-zuid te beperken. Begin jaren '60 worden de noordelijke wijken Nieuw Engeland, Digna Johanna, Meeuwenplaat-Noord en Oudeland gerealiseerd. Vanaf midden jaren '60 wordt het zuidelijke deel gerealiseerd. Eind jaren '60 valt de directe economische relatie met de nabijgelegen industrie weg als gevolg van de gedeeltelijke automatisering van de industriesector. Dit leidt tot grote werkloosheid. In een beschouwing over de Nederlandse stedenbouw wordt gerept van een "ten dode genoemde" stad, een stedenbouwkundige mislukking. Tussen 1976 en 1985 vertrekken circa 6000 mensen, Hoogvliet krijgt te kampen met veel leegstand en hoge mutatiecijfers. Het noordelijke deel verwordt tot een

concentratieplek van sociale en materiële problemen, waar vooral lagere inkomensgroepen, ouderen en allochtonen onderdak vinden. Door een gemeentelijke herindeling in 1984 horen de wijken Meeuwenplaat-Zuid, Zalmplaat en Boomgaardshoek nu ook tot Hoogvliet. In de jaren '80 vangen de Gemeente en woningcorporaties aan met de vernieuwing van het noordelijke deel. Criminaliteit en drugsoverlast worden aangepakt middels een 'probleemaccumulatiebeleid' en een 'onderwijsvoorrrangsbeleid', en in het kader van de 'sociale vernieuwing' en het Grotestedenbeleid worden tal van projecten opgezet. In 1998 worden de wijk Tussenwater en het bedrijventerrein de Gradering opgeleverd. De recente geschiedenis van Hoogvliet kenmerkt zich als een continu proces van slopen, breken, bouwen en verhuizen. Er heerst een lange traditie van ondergeschiktheid en underdogpositie ten opzichte van Rotterdam.

Ingrepen

Fysieke Ingrepen

Heerlijkheid Hoogvliet

Heerlijkheid Hoogvliet is een vrijetijds- en recreatiepark, gelegen in de noordwest-rand van Hoogvliet. Het bestaat onder andere uit een Villa waar mensen hun eigen feesten kunnen organiseren, een openluchtbioscoop, een grote vijver, ruimte voor sportactiviteiten, barbecueplaatsen en Hobbyhutten. Jaarlijks wordt een festival georganiseerd welke het programma van de Heerlijkheid aankondigt.

Campus Hoogvliet

Gezamenlijke nieuwbouw voor drie scholen voor voortgezet onderwijs. De drie scholen zullen faciliteiten met elkaar delen. Wijkvoorzieningen zullen op de Campus ondergebracht worden. Centrum van onderwijskundige vernieuwing met een open en groen karakter.

Westerstein

Het Westerstein-project bestaat uit een gevelapplicatie en een publicatie waarin de herinneringen aan dierbaren van de bewoners van deze serviceflat in tekst en beeld zijn vastgelegd.

Cohousing

Een vorm van gemeenschappelijk wonen waarbij iedere bewoner naast zijn eigen privé-huis ook nog de luxe heeft van een voorziening die gedeeld wordt met de andere bewoners. Het Hof van Heden project bestaat uit een groep toekomstige bewoners die belang hechten aan een gezonde en verantwoorde levensstijl, met een gedeelde (moes)tuin en/of ontmoetingsruimte. Het Wonen met Muziek project richt zich op (professionele) musici, die op elk moment van de dag hun vak willen kunnen uitoefenen zonder lawaai van buiten en zonder dat de burens klagen. Beide bewonersgroepen hebben een belangrijke rol in het samenstellen van de afzonderlijke programma's van eisen van hun toekomstige woning en de uiteindelijke keuze voor de ontwerpers.

Hergebruik maisonnetteflats

SchoolParasites

Alternatieven voor noodlokalen bij (basis)scholen. Van deze nieuwe vorm, bekroond met de Dutch Design Award 2004, staan er 3 in Hoogvliet.

Getijdengeul

Een nieuw stuk natuur wordt toegevoegd.

Ontwikkeling Oefenfabriek voor de procesindustrie in de onmiddellijke nabijheid van Hoogvliet.

Oedevlietse Park

Second opinion op bestaande stedenbouwkundig plan, in deze studie zijn de landschappelijke waarden van het park als belangrijkste uitgangspunten genomen.

StadsOrnamenten

Serie ingrepen in de openbare ruimte van Hoogvliet om verschillende wijken en onderdelen van Hoogvliet te voorzien van symbolen, toegangspoorten en andere vormen van stedelijke monumenten.

Parkeermorfologie

Innovatieve oplossingen parkeren openbare ruimte.

Groene Voegen

Parkway-achtige verkeerswegen die Hoogvliet doorsnijden.

Renovatie Tramhuis

Door leegstand raakte het bouwtechnisch in deplorabele toestand.

A15

Ontwikkeling luifelvariant voor de verbreding van de A15.

Sociale Ingrepen

Passanten in het Gastenverblijf

Journalisten, ontwerpers, onderzoekers, kunstenaars en andere creatievelingen worden uitgenodigd om een paar dagen in het tramhuis te verblijven, Hoogvliet te leren kennen, en op basis

daarvan een stuk te schrijven, een ontwerp te maken, een advies te geven, foto's te maken, et cetera

Imagocampagne: Helemaal Hoogvliet

Door middel van mediacampagne om Hoogvliet aantrekkelijker te maken.

Nieuwe Logica voor Westpunt

Ontwikkelen nieuwe stedenbouwkundige visie die de bestaande kwaliteiten van de wijk Westpunt als uitgangspunt neemt, waarbij zowel aan de karakteristieke ruimtelijkheid van de modernistische stedenbouw als aan het idee van collectiviteit in de woonomgeving een nieuwe interpretatie wordt gegeven.

Logica

Ontwikkelen model de belangrijkste fysieke kenmerken zijn vastgelegd.

Alleenstaande moeders

Zestal bijeenkomsten met deelgemeente, corporatie en tien alleenstaande moeders, waarbij geluisterd wordt naar hun specifieke wensen ten aanzien van de woning en de woonomgeving.

Reizende maquette

Schaalmodel galerij
flat ter tentoonstelling.

Historisch Hoogvliet

Onderzoek naar de plannings-, stedenbouw-, en architectuurgeschiedenis van Hoogvliet.

WiMBY Week

Buitententoonstelling over Hoogvliet: haar heden en nabije toekomst.

Ecologica

Analyse en plan voor de in Hoogvliet gelegen groenstructuur.

Vrije tijd in Hoogvliet

Kunstproject bevindingen toeristische kwaliteiten Hoogvliet, mondt uit in toeristische reisgids.

Lichtplan

Lichttoepassingen op markante locaties zoals de Miereneter van Calder, het Stelconplein en de Welhoeksche Dijk.

Effecten

Heerlijkheid Hoogvliet

Het project bevordert de bewonersparticipatie: het programma is gebaseerd op de wensen van de bewoners.

Het park biedt inwoners uit Hoogvliet en regio meer dan voorheen de mogelijkheid gebruik te maken van de groene omgeving.

Het is de verzamelplek van het sociale en collectieve (verenigings)leven van Hoogvliet, dit trekt bezoekers uit Rotterdam aan.

Er wordt ruimte geboden aan starters op de verenigings- en cultuurmarkt.

Campus Hoogvliet

De band tussen Hoogvliet en de omliggende regio wordt sterker: de Campus heeft een regionale functie en is gemakkelijk bereikbaar.

De metrohalte Zalmplaat wordt sociaal veiliger: het ligt niet meer geïsoleerd en wordt intensief gebruikt.

Krachtige stimulans voor sociaal-culturele ontwikkelingen: het onderwijsniveau stijgt.

Wijkvoorzieningen verbeteren en worden meer en beter gebruikt: voorzieningen zijn gegroepeerd en kwalitatief verbeterd.

Westerstein

Opwaardering van de woonomgeving: bijzonder kunstwerk op gevel geprojecteerd.

Een architectuur die vertelt over de identiteit van Hoogvliet: het laat de identiteit en het leven achter de anonieme gevels van de wederopbouwarchitectuur zien.

Passanten in het Gastenverblijf

Een kunstproject vindt plaats in Hoogvliet, waarbij MC's en andere hip hop producers uit Rotterdam en Hoogvliet uitgenodigd worden aan deel te nemen: trekt kunstliefhebbers van binnen en buiten Hoogvliet aan.

Cohousing

Verhoogt de verscheidenheid van de wijk: nieuwe groep middeninkomens met creatieve/culturele beroepen en interesse.

Trekt bewoners aan die meer behoefte hebben aan sociale samenhang: maakt het karakter van Hoogvliet meer divers en interessanter.

Imagocampagne: Helemaal Hoogvliet

Laat nieuw publiek kennis maken met alle facetten Hoogvliet: mensen die hiermee onbekend waren worden geïnformeerd, versterkt positie in de regio.

Hergebruik maisonnetteflats

Bestaande woningvoorraad verbetert: woningen voldoen aan eisen van deze tijd.

Komt tegemoet aan woonwensen grote groep woningzoekenden uit Hoogvliet: jongeren en alleenstaande ouders hebben kans op geschikte woning.

Nieuwe Logica voor Westpunt

In plaats van een anonieme woonomgeving, wordt de wijk Westpunt een woonomgeving van collectiviteit.

Logica

Verbetert de stedenbouwkundige samenhang: door alle betrokken partijen wordt gewerkt volgens een vast model.

SchoolParasites

De wijk wordt in de scholen weerspiegeld: de anonieme naoorlogse scholen krijgen een gezicht en een eigen verhaal, waarin zowel de architectuurgeschiedenis als de sociale ontwikkeling van de wijk weerspiegeld wordt.

Getijdengeul

De kwaliteiten van de getijdenrivier worden benut: er wordt een geul gegraven die dit dynamische landschap Hoogvliet binnen haalt.

Alleenstaande moeders

Woningen en woonomgeving zijn nu geschikt voor specifiek deel inwoners.

Reizende maquette

Maakt mensen bekend met vernieuwingen Hoogvliet: publieksvriendelijk presentatiemodel.

Proeffabriek

Biedt jongeren uit de wijde omgeving de kans om praktijkervaring op te doen met het besturen van petrochemische installaties.

Landmark dat de relatie van Hoogvliet met haar industriële omgeving nieuw leven inblaast.

Versterkt de verbindingen tussen de stad Hoogvliet en het Rotterdamse haven- en industriecomplex.

Historisch Hoogvliet

Geschiedenis Hoogvliet gedocumenteerd.

Maakt geschiedenis Hoogvliet bekend: overzichtspublicatie verschijnt.

Oedevlietse Park

Ontbrekende typische Hoogvlietse kenmerken worden uitgebuit: het groene karakter van het stadsdeel, de open relatie met de Oude Maas en de diversiteit van de bevolking.

WiMBY Week

Door te laten zien wat zich achter de voordeur afspeelt, wordt de anonieme identiteit van bewoners in het openbaar gebracht. Mensen voelen zich verbonden met de fysieke veranderingen van hun buurt.

StadsOrnamenten

Bewoners worden bewust gemaakt van de kwaliteiten en schoonheden van Hoogvliet: de gelaagdheid, de diversiteit en de samenhang van Hoogvliet worden vertaald in beelden en kunstwerken.

Het imago van Hoogvliet als een mooie, interessante en levendige plek wordt versterkt: kwalitatief hoogstaande en originele manifestatie trekt belangstellenden.

Parkeermorfologie

Positieve bijdrage imago Hoogvliet: innovatieve parkeeroplossingen gelden als voorbeeld voor heel Nederland.

Groene Voegen

Structureren een van de gezichtsbepalende elementen van Hoogvliet: de verkeerswegen accentueren de Groene Voegen.

Ecologica

Behoud van ecologische kwaliteit Hoogvliet: verbetering kwaliteit groen in en om de stad na stadsvernieuwing.

Renovatie Tramhuis

Behoud fysiek object historie: een van de weinige nog bestaande historische gebouwen is gered.

Vrije tijd in Hoogvliet

Bewoners en Rotterdammers en toeristen worden bekend gemaakt met wetenswaardigheden, plekken en uitgaansgelegenheden in Hoogvliet: onbekende kwaliteiten Hoogvliet raken bekend bij publiek.

Lichtplan

Herdefinieert verlichtingsinfrastructuur: veroorzaakt lichteffecten en kan bediend worden om verhalen te vertellen.

A15

In plaats van een vreemde bedreiging is de A15 nu onderdeel van het moderne landschap: de uitbreiding van de A15 wordt niet als een geïsoleerd probleem beschouwd, maar als een ontwikkelingszone.

Identiteit		Ingrepen	Effecten	Conclusies
Sociaal	- Laag profiel - Anoniem - Veel mensen, klein oppervlak - Gezagstrouw - Volgzaam - Gelaten - Naar binnen gericht - Diversiteit aan mensen en culturen - Gebrekkige sociale samenhang - Noord: sociaal en economisch zwak, kil, saai, matige onderlinge cohesie - Zuid: knus, kneuterig, gemoedelijk, rustig - Er is 'ruimte' in de hoofden van mensen: de contrasten tussen de culturen, arm en rijk, natuur en gebouwde omgeving worden niet weggemoffeld - 90% van de zittende bewoners wil niet weg, 67% wil er voor altijd blijven wonen	Maatschappelijk Hoogvliet	- Bevordering bewonersparticipatie - Sociale en collectieve (verenigings)leven van Hoogvliet verzameld - Ruimte voor starters op de verenigings- en cultuurmarkt.	
		Compass Hoogvliet	- Metrohalte Zalmlaats sociaal veiliger - Krachtige stimulans voor sociaal-culturele ontwikkelingen: het onderwijsniveau stijgt. - Wijk-voorzieningen worden meer en beter gebruikt	
		Westertrein	- Leven achter de voordeur zichtbaar	
		Passanten in het Gastenverblijf	- Bevordering creatief en kunstzinnig denken	
		Cohousing	- Verhoging verscheidenheid van de wijk - Verbetering sociale samenhang	
		Harmonie maatschappij	- Tegemoetkoming woonwensen jongeren en alleenstaande ouders	
		Nieuwe Logica voor Westpunt	- Verbetering collectiviteit woonomgeving - Sociale ontwikkeling wordt weerspiegeld in school	
		Achddiffracties	- Woningen en woonomgeving zijn nu geschikt voor specifiek deel inwoners.	
		Alleenstaande moeders	- Jongeren doen praktijkervaring op in procesindustrie	
		Oudevliet Park	- De diversiteit van de bevolking wordt uitgebuit	

[illegible]

	roept Hoogvliet geen enkele associatie op - Heeft een beeld van 'gezichtsloze' en 'anonieme' locatie, gelegen tussen industrie en snelweg - Ondergeschikt, onderdogpositie ten opzichte van Rotterdam, 'wij-zij-gevoel', eenvoudig, gewoon - Economisch afhankelijk - Ingebed in pre-industrieel netwerk van polders, dijken en dorpen, dit pastorale netwerk vertaalt zich in een interne oriëntatie - Ingebed in een complexe regionale infrastructuur van havenbekkens, industrie, snelwegen en spoorlijnen, dit industriële landschap vertaalt zich in een mondiale oriëntatie - Aanpalend industriecomplex dient tegenwoordig slechts een decorfunctie voor Hoogvliet - Feeëriek landschap: bedachte en kunstmatige stad op een vernield natuurlijk landschap - Dorp met de faciliteiten van een stad - Open relatie met de Oude Maas		Hoogvliet en de omliggende regio wordt sterker: de Campus heeft een regionale functie en is gemakkelijk bereikbaar. - De metrohalte Zalmplaat ligt niet meer geïsoleerd en wordt intensief gebruikt.
		Passanten in het Gastenverblijf	- Trekt kunstliefhebbers van binnen en buiten Hoogvliet aan.
		Imagocampagne: Helemaal Hoogvliet	- Laat nieuw publiek kennis maken met alle facetten Hoogvliet - Versterkt positie in de regio.
		Schoolplein	- Dragen bij aan levendigheid en aantrekkelijkheid Hoogvliet, als voorbeeld voor soortgelijke wijken
		Omgevingsplan	- De kwaliteiten van de getijdenrivier worden benut: er wordt een geul gegraven die dit dynamische landschap Hoogvliet binnen haalt.
		Reizende maquette	- Maakt mensen bekend met vernieuwingen Hoogvliet
		Proefafbreuk	- Biedt jongeren uit de wijde omgeving de kans om praktijkervaring in procesindustrie - Landmark dat de relatie van Hoogvliet met haar industriële omgeving nieuw leven inblaast. - Versterkt de verbindingen tussen de stad Hoogvliet en het Rotterdamse haven- en industriecomplex.
		Historisch Hoogvliet	- Maakt geschiedenis Hoogvliet bekend
		Gedepiëte Park	- de open relatie van Hoogvliet met de Oude Maas wordt uitgebuit
		StadsOrnamenten	- Bewoners wordt bewust gemaakt van de kwaliteiten en

		schoonheden van - Het imago van Hoogvliet als een mooie, interessante en levendige plek wordt versterkt: kwalitatief hoogstaande en originele manifestatie trekt belangstellenden.
		Parkeermorfologie - Positieve bijdrage imago Hoogvliet: innovatieve parkeeroplossingen gelden als voorbeeld voor heel Nederland.
		Groene Voegen - Structureren een van de gezichtsbepalende elementen van Hoogvliet: de verkeerswegen accentueren de Groene Voegen.
		Ecologica - Behoud van ecologische kwaliteit Hoogvliet: verbetering kwaliteit groen in en om de stad na stadsvernieuwing.
		Vrije tijd in Hoogvliet - Bewoners en Rotterdammers en toeristen worden bekend gemaakt met wetenswaardigheden, plekken en uitgaansgelegenheden in Hoogvliet: onbekende kwaliteiten Hoogvliet raken bekend bij publiek.
		A15 - In plaats van een vreemde bedreiging is de A15 nu onderdeel van het moderne landschap: de uitbreiding van de A15 wordt niet als een geïsoleerd probleem beschouwd, maar als een ontwikkelingszone.
		Profielplan - Blaast de relatie van Hoogvliet met haar industriële omgeving nieuw leven in
Historisch	- Was in vroeger tijden een idyllisch dijkdorpie - Van origine gebouwd op een voormalig eiland, mede hierdoor wordt aan Hoogvliet een laag profiel en aan de Hoogvlietse bevolking een inwaartse oriëntatie	Historisch Hoogvliet - Geschiedenis Hoogvliet gedocumenteerd. - Maakt geschiedenis

	toegeschreven - 1952: begonnen met aanleg nieuwe stad ten zuidwesten van Rotterdam - Diende arbeiders in nabijgelegen petrochemische industrie te huisvesten om woon-werkverkeer noord-zuid te beperken - Opgezet als stad voor industriearbeiders - Jaren '60: Directe economische relatie met nabijgelegen industrie viel weg als gevolg van gedeeltelijke automatisering - Industrie sector, welke tot grote werkloosheid leidde - In een beschouwing over de Nederlandse stedenbouw wordt gerept van een "ten dode genoemde" stad, een stedenbouwkundige mislukking - (1976-1985) circa 6000 mensen vertrekken, Hoogvliet krijgt te kampen met veel leegstand en hoge mutatiecijfers - Het noordelijke deel verwordt tot een concentratieplek van sociale en materiële problemen, waar vooral lagere inkomensgroepen, ouderen en alloctonen onderdak vinden - Lange traditie van ondergeschiktheid en onderdogpositie ten opzichte van Rotterdam - Continu proces van slopen, breken, bouwen en verhuizen			Hoogvliet bekend: overzichtspublicatie verschijnt.
		stadmonumenten		- Historische identiteit wordt geaccentueerd door toevoeging symbolen, toegangspoorten en andere vormen van stedelijke monumenten
		Renovatie Tramhuis		- Behoud fysiek object historie; een van de weinige nog bestaande historische gebouwen is gered.

V. Wielwijk, Dordrecht

Identiteit

Sociale aspecten:

De Wielwijk is een wijk in Dordrecht met ongeveer 6.000 bewoners. De grootste groepen worden gevormd door de jongeren en de 65-plussers. Binnen de Wielwijk is de bevolkingssamenstelling erg eenzijdig, met name als men kijkt naar het inkomen van de bewoners. 80% van de bewoners moet het maandelijks inkomen van minder dan €1.500 doen en ongeveer 1.000 van de Wielwijkers geven aan schulden te moeten maken om rond te kunnen komen. Dit zal ook veroorzaakt worden door het relatief hoge percentage werklozen, 17,7% van de beroepsbevolking is namelijk werkloos en 13,7% ontvangt een uitkering. Ook is er een zwakke sociale infrastructuur binnen de Wielwijk, één van de oorzaken is waarschijnlijk dat Wielwijkers het minst positief staan tegenover allochtonen (in vergelijking met de andere wijken in Dordrecht).

Maar toch is 37% van de bewoners allochtoon, wat voor spanningen zal zorgen tussen de autochtonen en allochtonen bevolkingsgroepen. Minder dan 50% van de bewoners zegt zich te hechten aan de wijk waarin zij wonen, daarnaast geven de door de bewoners gegeven rapport cijfer over hun wijk ook een niet zeer positief beeld (zie figuur). Dit komt waarschijnlijk ook doordat er relatief veel overlast is in de Wielwijk en er een groot gevoel van onveiligheid is. Al deze aspecten hebben ervoor gezorgd dat de Wielwijk werd geselecteerd als één van de 40 krachtwijken binnen Nederland.

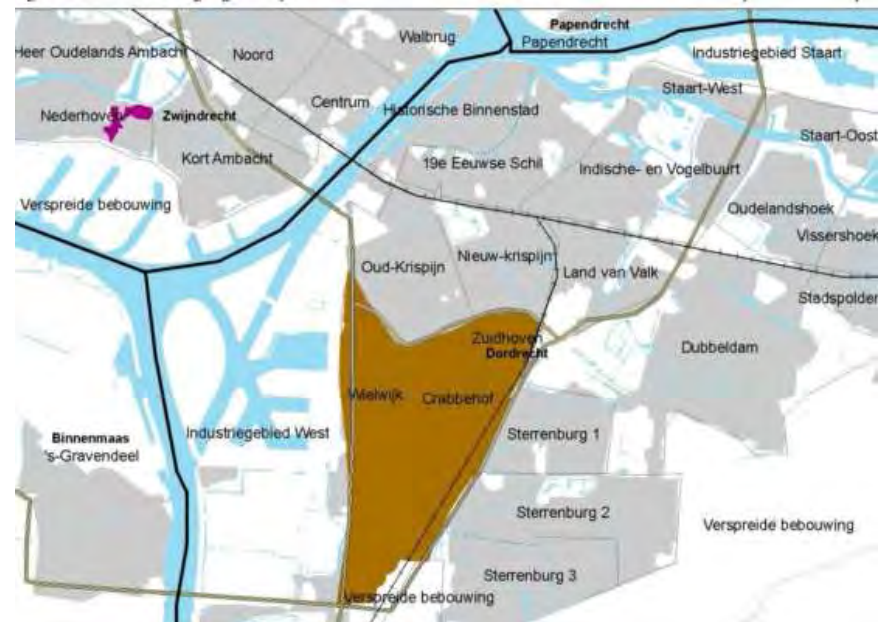
Indicatoren	Wielwijk	Dordrecht
Monitor leefbaarheid en veiligheid (2005)		
Rapportcijfer algemeen oordeel over de buurt*	6,2	7,6
Rapportcijfer sfeer in de buurt	6,5	6,9
Score sociale samenhang*	5,3	6,1
Rapportcijfer leefbaarheid*	6,3	6,9
Leefbaarheidscore*	6,1	6,8
Rapportcijfer woonomgeving*	6,3	7,0
Rapportcijfer veiligheid in de buurt*	6,1	6,7
Aandeel van de bevolking dat zich het afgelopen jaar actief heeft ingezet om de eigen buurt te verbeteren	18%	16%
Jongerenmonitor (2003)		
Tevredenheid voorzieningen, 'Jongeren die vinden dat er niet genoeg te doen is in de buurt'	58%	58%
Aandeel jongeren met een bijbaan	22%	34%
Aandeel jongeren dat zich vaak of af en toe verveelt	66%	50%

Fysieke aspecten:

De wijk is gebouwd volgens het 'Nieuwe Bouwen', waarbij licht, lucht en ruimte centraal staan. Dit is nog steeds duidelijk terug te zien in de wijk. Zo is er veel groen en water in de wijk en lijken de vele portieketagewoningen als stempels in het groen geplaatst te zijn. In totaal zijn er 2.800 woningen in de Wielwijk, hiervan zijn maar liefst 90% sociale huur woningen. De kwaliteit van de woningen is van matig niveau, dit omdat de woningvoorraad voor een groot deel verouderd is. De twee belangrijkste gebieden in de openbare ruimte zijn het Admiraalsplein en het Wielwijkpark. Het Admiraalsplein vormt het hart van de wijk en hieraan zijn ook veel voorzieningen gevestigd, hierbij moet wel gezegd worden dat dit plein en de omliggende ruimte verloederd is. Het Wielwijkpark vormt de 'groene long' van de wijk, de gebruikskwaliteit hiervan is echter ook sterk achteruit gelopen en de bereikbaarheid is ook niet optimaal.

Geografische aspecten:

De wijk ligt pal aan de snelweg A16 wat overlast en luchtverontreiniging veroorzaakt. Verder kan gezegd worden dat de wijk geïsoleerd ligt van het stadscentrum. Dit veroorzaakt dat de wijk sterk naar binnen gericht is. Op de het figuur hieronder is de ligging van de Wielwijk te zien.

Historische aspecten:

De wijk is gebouwd tussen 1957 en 1963 in een voormalige polder. De woningen zijn deels opgetrokken uit puinresten van het bombardement op Rotterdam tijdens de Tweede Wereldoorlog. De wijk werd onder meer gebouwd door werknemers van de Holland-Amerika-lijn. Dit trok destijds bewoners die een pioniersinstelling hadden. Verder waren de woningen destijds niet voor iedereen betaalbaar, er was met name gericht op het hogere marktsegment.

Werkwijze van herstructurering:

Voor begonnen werd met de herstructurering van de wijk werd er eerst een brandingssessie met de bewoners gehouden, om er achter te komen wat men belangrijk vond in de wijk en welke leefstijlen men had. De figuur hiernaast geeft een visualisatie van de leefstijlen binnen de wijk weer. Hierin staan rood en blauw voor een individuele, stedelijk dynamische levensstijle en geel en groen voor een collectieve en traditionele (kindvriendelijke) levensstijl. Ook werd er cultuurhistorisch onderzoek gedaan. Met behulp van deze beide

Weerbaar en Anders. Ook werd er een wijkvisie opgesteld:

Wielwijk sterk en weerbaar, en werd er een beeldmerk gevormd (zie figuur links). Vervolgens is er met de herstructurering zoveel mogelijk rekening gehouden met de kernwaarden en de wensen van de bewoners.

Ingrepen voor herstructurering

Fysieke ingrepen:

In totaal zullen er tussen de start van het herstructureringproject van de Wielwijk en 2025 ruim 1060 woningen gesloopt worden, waar 860 woningen voor terug geplaatst zullen worden. Ook zal er tussen de 3000m² en de 5000m² aan bedrijfsruimte worden toegevoegd. Dit zal gebeuren aan de hand van een aantal kleinere projecten die binnen de looptijd van het project uitgevoerd zullen worden.

Admiraalsplein:

Dit is het hart van de wijk, maar is erg verloederd geraakt. Dit zal met verschillende kleinere projecten die hieronder zullen worden beschreven getracht te worden opgelost.

onderzoeken werden de kernwaarden van de wijk opgesteld. Deze zijn: Divers, Eigen, Zelfstandig,

De Compagnie:

Twee basisscholen, die eerst pal naast de snelweg geplaatst waren, krijgen een nieuwe locatie. Hiervoor wordt de Trompflat gesloopt en op de vrijgekomen plaats krijgen de basisscholen Albatros en Meander een plekje. Een andere naast gelegen flat, de Ruyterflat wordt volledig gerenoveerd en op de begane grond wordt een ruimte voor een HOED (huisartsen onder een dak), een fysiotherapeut en een psycholoog gereserveerd. Ook worden er een nieuw wijkcentrum en (multifunctionele) sportzaal geplaatst.

Sportpark Zeehaven:

Dit sportpark zal worden gerevitaliseerd, waardoor het naar verwachting weer meer mensen zal trekken. Dit is een project dat pas helemaal aan het eind zal worden gerealiseerd.

Praktijkschool:

De praktijk school die aan de rand van de wijk gelegen is zal worden uitgebreid. De uitbreiding wordt noodzakelijk geacht door de geluiden die uit de wijk komen. Veel jongeren vonden namelijk dat het onderwijs dat gegeven werd niet goed aansloot op hun wensen, dat hopen ze met deze uitbreiding wel mogelijk te maken.

Stuyvesantflat:

Deze flat huisvest niet alleen woningen maar ook zijn hier enkele winkels in gevestigd. Aan onderhoudt was echter jaren

niks gedaan. Daarom worden de voor- en achter gevel geheel vernieuwd. Ook is de entree verplaatst en is er een lift bijgebouwd. Verder worden er in de woningen ook aanpassingen gedaan. Zo is overal dubbelglas geplaatst en nieuw sanitair gekomen.

Zilvervloot:

Dit is een deelproject van de vernieuwing van het Admiraalsplein. De Zilvervloot is een nieuwbouwproject bestaande uit een groot winkelcentrum met daarboven 130 koopwoningen die gelegen zijn rond een binnentuin. De Zilvervloot heeft een zeer grillige architectuur, deze is ontstaan door de medewerking van buurtbewoners die verschillende ideeën hadden over de woonplattegronden. Deze grillige architectuur maakt het een bijzonder complex wat niet in elke wijk zou passen.

Zeehavenbuurt-oost:

Dit is een buurt gelegen aan de noordkant van de wijk. Hier zullen de bestaande woningen gesloopt worden waardoor er plaats komt voor de bouw van nieuwe woningen. Er worden zowel huur- als koopwoningen gebouwd.

Scheepskwartier:

Dit is een gebied waar 56 nieuwe woningen zullen worden gerealiseerd, deze woningen zullen verkocht worden in de vrije verkoop.

Parklint:

Het groene karakter bleek voor de bewoners erg belangrijk. De kwaliteit van het huidige park was echter benedenmaats en de bereikbaarheid was ook slecht. Daarom zal er ook een nieuwe groenstructuur in de wijk worden gerealiseerd, het Parklint.

Sociale ingrepen:

Ook op het sociale gebied zullen er veel nieuwe initiatieven worden toegepast in de komende jaren. Deze zijn ook weer verdeeld in kleinere projecten die hieronder aan bod komen. Al deze projecten zullen regelmatig (elke drie jaar) worden geëvalueerd, en indien nodig kunnen deze dan worden bijgestuurd.

Te woon:

Project waarbij er bij de nieuwe woningen in de wijk zowel de mogelijkheid is om deze te kopen als te huren. Dit biedt voor veel bewoners extra mogelijkheden, ondanks de beperkte financiële middelen die zij vaak bezitten.

Kansenmakelaar:

Persoon die bemiddeld voor de kopende partij van een huis. Hierdoor weten de kopers beter wat hun mogelijkheden zijn.

Kansenzone:

Dit is een locatie in de wijk die vrij wordt gehouden. Van deze ruimte kunnen bewoners vervolgens gebruik maken als zij een bepaald initiatief hebben. Zo is er bijvoorbeeld het initiatief voor een tweedehands bouwmarkt, waarbij tweedehands

gereedschap en dergelijke wordt verkocht, dit zal daar waarschijnlijk een plekje gaan krijgen.

Achter de voordeur:

Maatschappelijk werkers zullen, aan de hand van ingevulde enquêtes, bij verschillende gezinnen op bezoek gaan en deze gezinnen met 'kleine' problemen. Zo zullen zij hen bijvoorbeeld wijzen en advies geven over huur- en zorgtoeslagen.

Wielwijk werkt!:

Werkmakelaars zullen gaan bemiddelen tussen bedrijven met openstaande vacatures en werklozen/werkzoekende. Op deze manier wordt hopelijk het grote aantal werklozen in de wijk terug gedrongen.

Wielwijk Toneelwijk:

In de wijk worden een aantal initiatieven op de integratie van diverse bewonersgroepen en deelname van bewoners op het gebied van kunst, cultuur en sport te bevorderen. Zo is er een toneelgroep, maar ook een kinderrestaurant.

Resultaten:

Allereerst moet gezegd worden dat het herstructureringsproject binnen de Wielwijk nog in ontwikkeling is. Alle projecten zullen in 2025 afgerond zijn. Dan kunnen de resultaten die het herstructureren pas in kaart worden gebracht. De resultaten die hieronder worden

weergegeven zijn dus tussentijdse resultaten. Allereerst wordt in het figuur hieronder het totale kostenplaatje dat de herstructurering van de wijk met zich meebrengt getoond. Zoals te zien is gaan alle projecten samen ruim 32,5 miljoen kosten. Of dit het uiteindelijk waard blijkt te zien moet uiteraard nog blijken.

	INVESTERINGEN	OPBRENGSTEN	CO-FINANCIERING / DEKKING	RESULTAAT
Vastgoed	€ 153.823.355	€ 155.576.658		€ 1.753.303
Parkeren privaat	€ 9.525.000	€ 10.722.000		€ 1.197.000
Parkeren openbaar	€ 1.807.500			-€ 1.807.500
Openbare ruimte	€ 19.487.969			-€ 19.487.969
Sociaal programma	€ 14.456.250		€ 2.000.000 (*) € 2.400.000 (**)	-€ 10.056.250
Project management	€ 4.280.200			-€ 4.280.200
TOTAAL:	€ 203.380.274	€ 166.298.658	€ 3.900.000	-€ 32.681.616

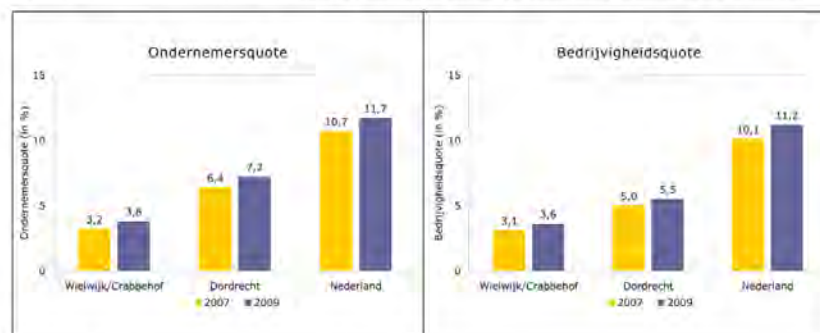
(*) Bijdrage vanuit de zgn. Pechtoldgelden

(**) Bijdrage van Gemeente en Woonbron

Een onderdeel van het herstructureringsplan voor de Wielwijk was onder andere het realiseren van 3000m² tot 5000m² extra bedrijfsruimte. Dat dit effect heeft blijkt al enigszins uit de cijfers. Zo is de ondernemersquote van 3,2% in 2007 toegenomen tot 3,8% in 2009. En ook de toename in

bedrijvigheidsquote zal hier een geval van zijn (3,1% in 2007 naar 3,6% in 2009). Deze toenames zijn echter nog zeer minimaal en overstijgen niet de landelijke toename. In vergelijking met Nederland of Dordrecht staat het er op deze twee punten in de Wielwijk nog steeds slecht voor.

Figuur 17 Ondernemersquote en bedrijvigheidsquote Wielwijk/Crabbehof, Dordrecht en Nederland

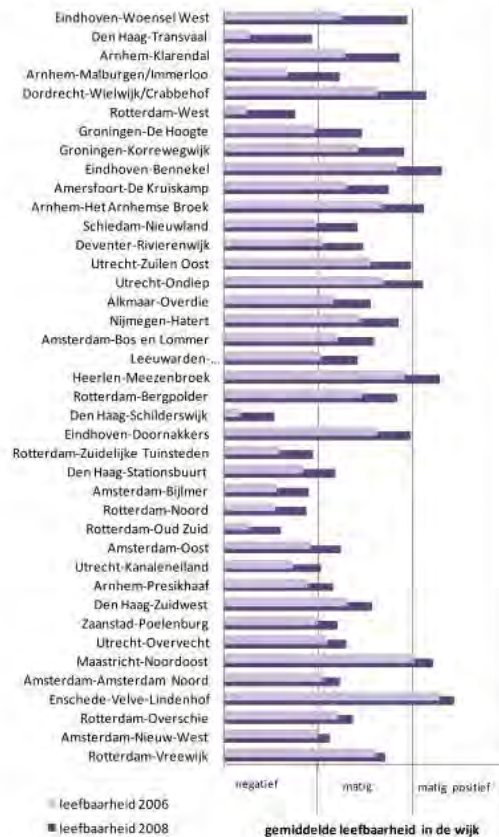

Bron: EIM, op basis van CBS en Kamer van Koophandel.

Wel een zeer belangrijke verbetering is de toegenomen gemiddelde leefbaarheid. In 2006 werd de leefbaarheid door de Wielwijkers als matig ervaren, en in 2008 als matig positief. Deze vooruitgang kwam met name door de verbetering van de sociaaleconomische bevolkingssamenstelling. Uiteraard is ook hier nog ruimte voor verbetering maar als deze trend door zet

is dat zeker positief voor de wijk.

figuur 2.1 Ontwikkeling van de leefbaarheid in de 40 wijken 2006-2008, geordend naar de grootte van de verbetering

Bron: Leefbaarometer, bewerking RIGO

Hier tegenover staat dat er onlangs in het Algemeen Dagblad, Drechtsteden (5 oktober 2010) een artikel stond over een reeks overvallen in de Stuyvesantflat. Één van de bewoners vertelde boos: 'Het is de zoveelste keer dat iemand wordt bestolen. Ik schaam mij voor deze flat en dus lieg ik tegen kennissen dat ik in het Dordtse Hout woon. Het is niet meer veilig, maar Woonzorg doet helemaal niks.' Er is dus een lichte verbetering te zien, maar deze heeft nog niet voor alle bewoners positieve effecten. Hopelijk is dit aan het eind van de herstructurering wel het geval.

	Identiteit:	Fysieke ingrepen	Sociale ingrepen	Resultaten:
Sociale aspecten	- +/- 6000 inwoners - Eenzijdige bevolkings-samenstelling - Zwakke sociale infrastructuur - Bewoners zijn pioniers - Gemiddeld inkomen ligt laag - 37% van de bewoners is allochtoon. - Relatief veel overlast - Wielwijk is sterk naar binnen gericht - Veel jongeren en 65+ ers binnen de wijk - Groot gevoel van onveiligheid - 17,7% is werkloos - Rapportcijfer algemeen oordeel over de buurt: 6,2	- Tussen nu en 2025 worden 1060 woningen gesloopt, waar 860 woningen voor in de plaats komen. - Er zal tussen de 3000 m2 en 5000m2 aan bedrijfsruimte worden toegevoegd. - De 'Compagnie' (nieuwbouwproject voor o.a. 2 basisscholen). - Sportpark Zeenhaven. - Praktijkschool aan de rand van de wijk wordt uitgebreid. - Admiraalsplein wordt - geherstructureerd. - Renovatie - Stuyvesantflat. - De Zilvervloot. - Zeehavenbuurt-oost (bouw van nieuwe woningen). - Verbeteren van de luchtkwaliteit (minder bebouwing direct naast de snelweg). - Het parklint (nieuwe groenstructuur). - Kansentflat (flat waarin beginnende ondernemers zich kunnen vestigen).	- Nieuwe woningen worden aangeboden volgens het 'Te woon'-systeem. - Alle ingrepen zullen regelmatige (elke 3 jaar) worden geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. - Initiatief Stichting Wielwijk Kansrijk. - Kansenmakelaar - Kansenzone (lokatie waar verschillende initiatieven van bewoners gevestigd kunnen worden). - Achter de voordeur - Werkmakelaars - Wielwijk Toneelwijk	- Het project loopt tot 2025 alle genoemde resultaten zijn tussen een tussentijdse peiling. - Totale kosten die zullen worden gemaakt voor het realiseren van alle ingrepen: € 32.681.616 - Situatie in Stuyvesantflat nog steeds problematisch (onlangs een reeks overvallen). - Ondernemers- quote is toegenomen van 3,2% in 2007 naar 3,8% in 2009. - Ook de bedrijvigheidsquote is toegenomen van 3,1% naar 3,6 %. - De gemiddelde leefbaarheid is toegenomen van matig (2006) naar matig positief (2008).
	Fysieke aspecten	- Wijk is gebouwd volgen het 'Nieuwe Bouwen' - Veel groen en water in de wijk - Veel portieketagewoningen - Wijkcentrum was verloederd - Woningvoorraad verouderd - Wielwijkpark belangrijk (groende long van de wijk) - Veel sociale huurwoningen (90%) - Woningen van kwalitatief matig niveau - In totaal 2.800 woningen - Admiraalsplein vormt het hart van de wijk		
Geografische aspecten	- De wijk ligt pal aan de snelweg A16 - De wijk ligt geïsoleerd van het stadscentrum - De wijk ligt in west-Dordrecht			
Historische aspecten	- Wijk is gebouwd tussen 1957 en 1963 - Gebouwd in voormalige polder - Woningen deels opgetrokken uit puinresten van het bombardement op Rotterdam in WOII - Werd onder meer gebouwd door werknemers van de Holland-Amerika-lijn - Woningen waren destijds niet voor iedereen betaalbaar (hogere markt segment)			

VI. Identiteitsonderzoek Feijenoord

Sociale Identiteit

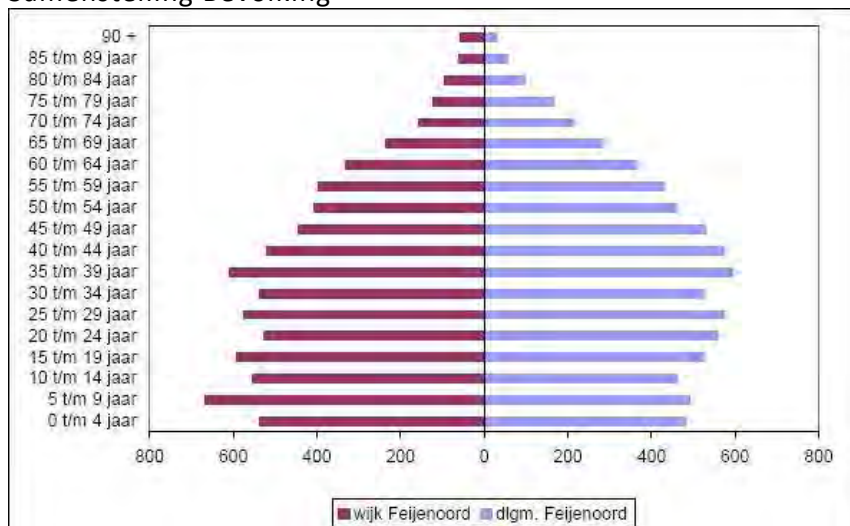
Demografische gegevens

Aantal inwoners: 7.422

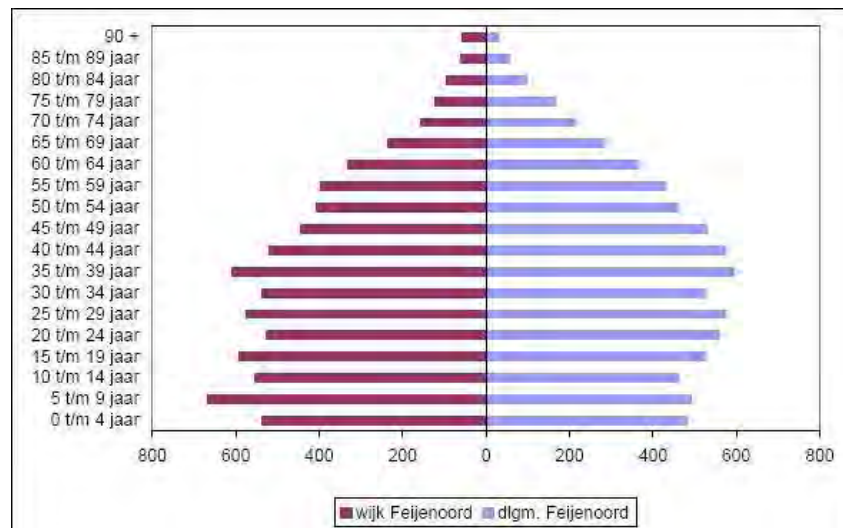
Aantal huishoudens: 3.314

Aantal bewoonde adressen: 3.032

Samenstelling Bevolking

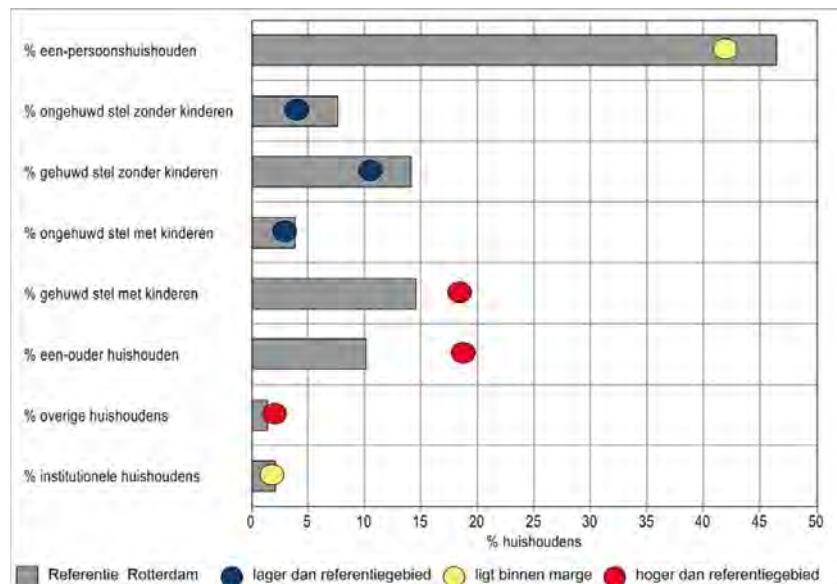

Leeftijdspiramide van de wijk Feijenoord en de deelgemeente Feijenoord [aantal bewoners]

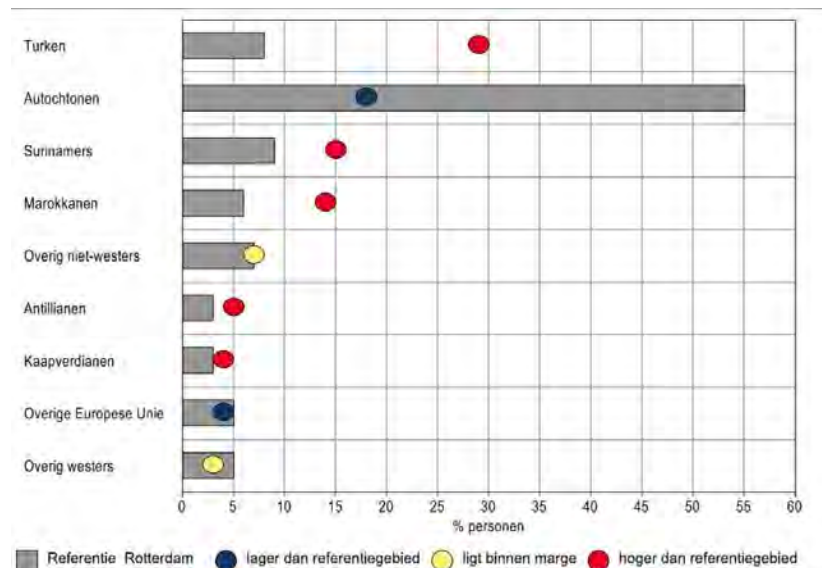
Leeftijdspiramide van de wijk Feijenoord en de gemeente Rotterdam [aantal bewoners]

Om een goede vergelijking tussen de buurt, de deelgemeente en de stad mogelijk te maken, is in de leeftijdspiramiden het totaal aantal inwoners van de deelgemeente en Rotterdam gelijk gesteld aan het totaal aantal inwoners van de buurt

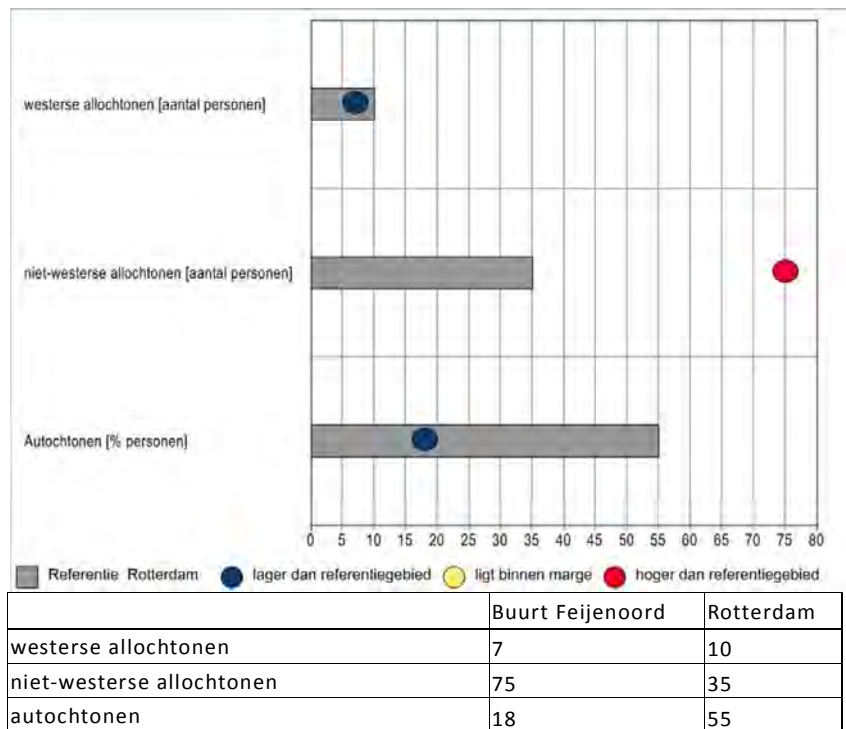
	Buurt Feijenoord	Rotterdam
% een-persoonshuishouden	38,6	45,8
% gehuwd stel met kinderen	20	15,3
% een-ouder huishouden	19	10,1
% gehuwd stel zonder kinderen	10,9	14,8
% ongehuwd stel zonder kinderen	4,3	7,3
% institutionele huishoudens	2,9	2,2
% ongehuwd stel met kinderen	2,7	3,3
% overige huishoudens	1,6	1,3

Type huishoudens [%]

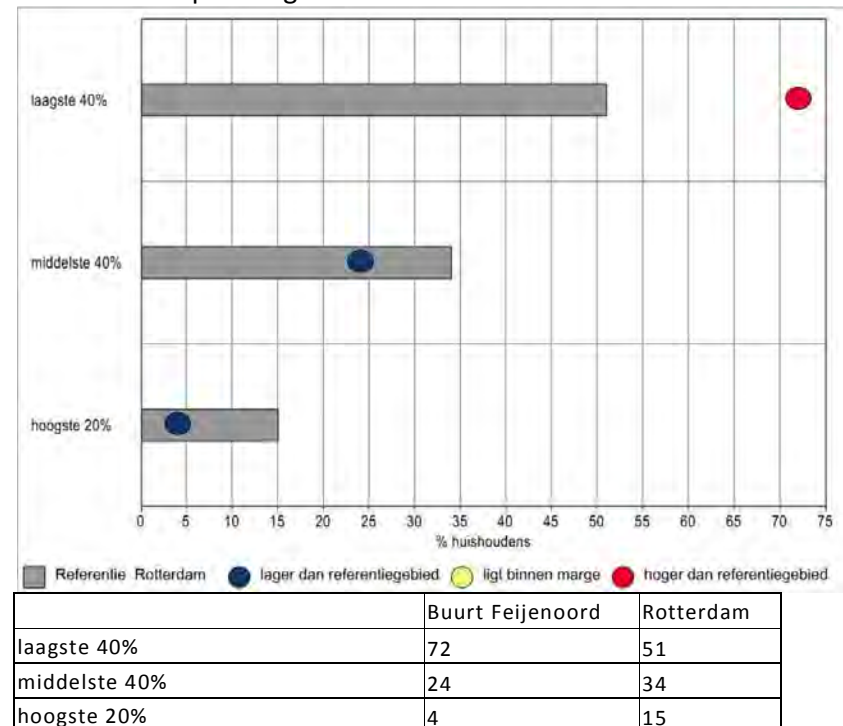
	Buurt Feijenoord	Rotterdam
Turken	29	8
Autochtonen	18	55
Surinamers	15	9
Marokkanen	14	6
Overig niet-westers	7	7
Antillianen	5	3
Kaapverdianen	4	3
Overige Europese Unie	4	5
Overig westers	3	5

Etnische samenstelling van de bevolking [%]

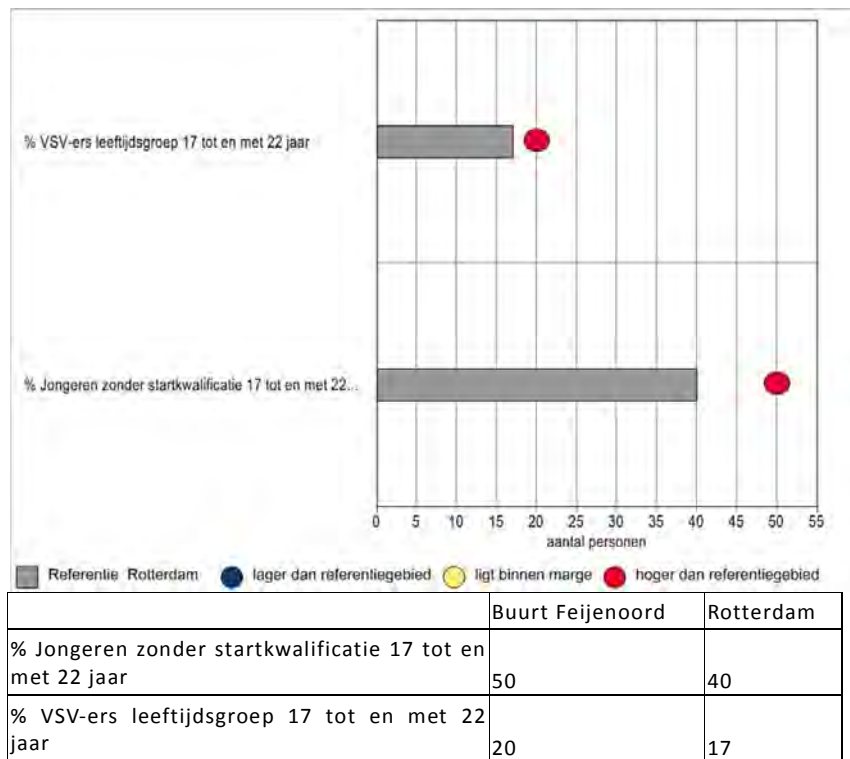

Etnische samenstelling van de bevolking [%]

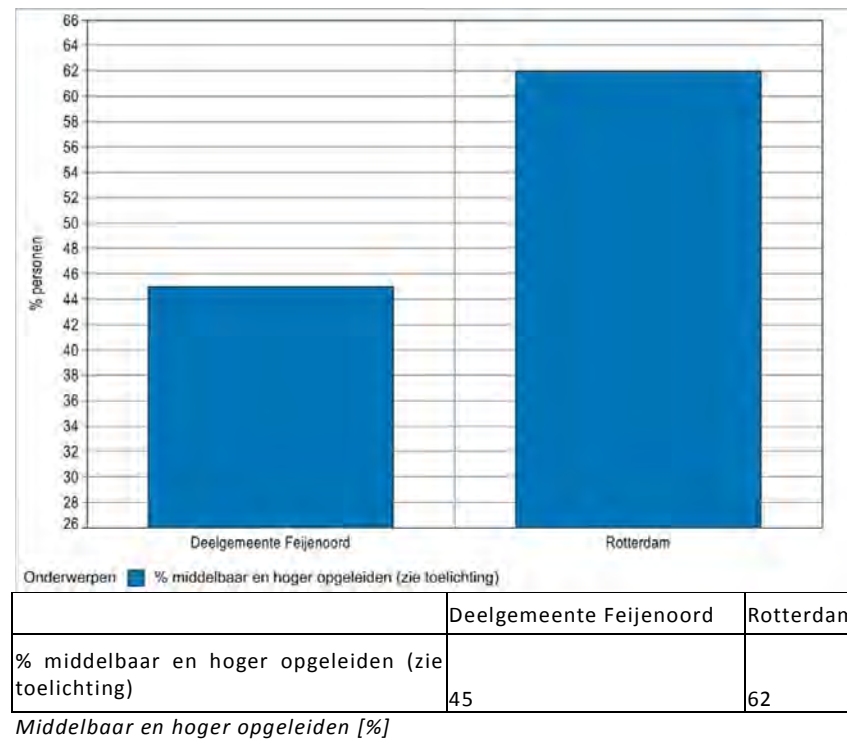
Inkomen & Opleiding

Huishoudens met een besteedbaar huishoudeninkomen waarmee 'de 'onderste' 40 % (tot € 16.600) respectievelijk de 'middelste' 40 % (tot € 26.500) respectievelijk de 'bovenste' 20 % (tot € 26.500) van de Nederlandse inkomensverdeling behoort [%]

Jongeren zonder startkwalificatie, Vroegtijdig SchoolVerlaters in de leeftijdsgroep 17 t/m 22 jaar [%]

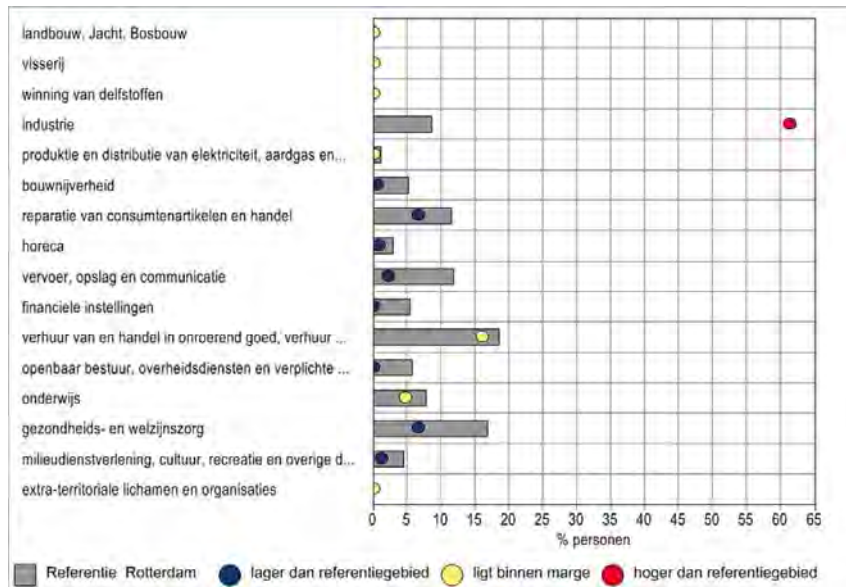

Middelbaar en hoger opgeleiden [%]

Beroepsbevolking

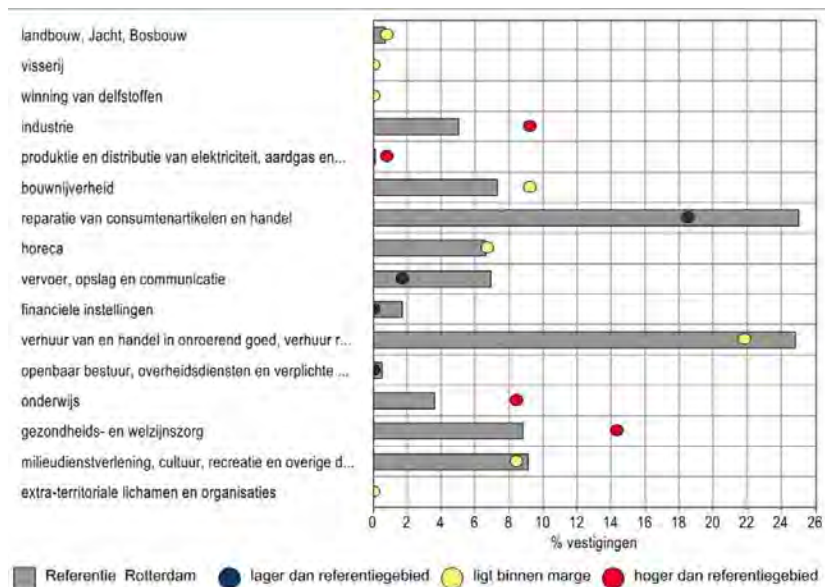
67% van de bevolking tussen 15 en 64 jaar oud.

15% Deelgemeente Feijenoord geregistreerd werkloos, 8% Rotterdam.

	Buurt Feijenoord	Rotterdam
industrie	58,4	8,5
verhuur van en handel in onroerend goed, verhuur van roerende	16,9	18,4
gezondheids- en welzijnszorg	9	17,1
reparatie van consumentenartikelen en handel	6,6	11,5
onderwijs	4,3	8,3
vervoer, opslag en communicatie	2,3	11,5
milieudienstverlening, cultuur, recreatie en overige dienstverlening	1,2	4,5
bouwnijverheid	0,7	5,3
horeca	0,5	2,9
productie en distributie van elektriciteit, aardgas en water	0,1	1,2
extra-territoriale lichamen en organisaties	0	0
openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	0	5,6
financiële instellingen	0	5,1
winning van delfstoffen	0	0,1
visserij	0	0
landbouw, Jacht, Bosbouw	0	0,1

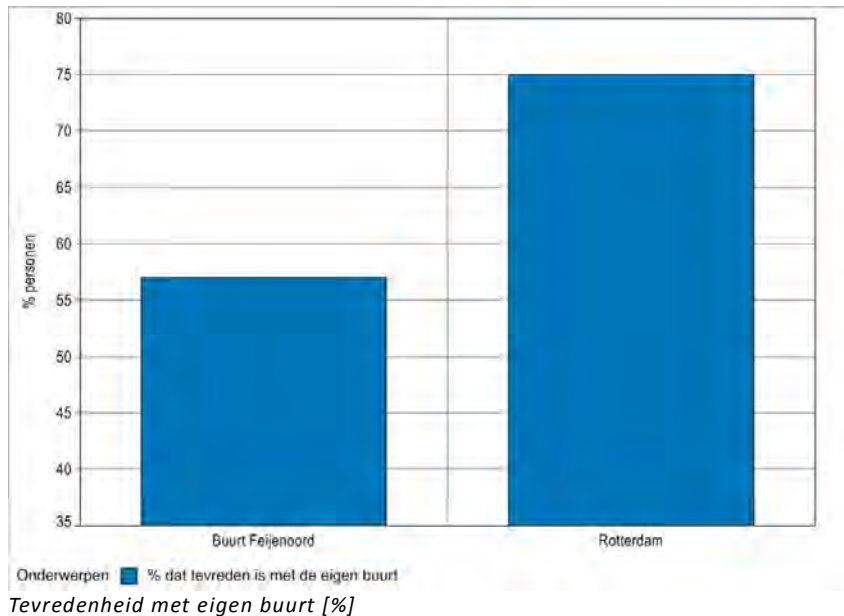
Werkzame Beroepsbevolking naar sector [%]

	Buurt Feijenoord	Rotterdam
verhuur van en handel in onroerend goed, verhuur roerende goed, zakelijke dienstverl	28,3	25,8
reparatie van consumtenartikelen en handel	16,5	24,3
gezondheids- en welzijnszorg	14,2	9,3
bouwnijverheid	9,4	7,3
industrie	8,7	4,9
milieudienstverlening, cultuur, recreatie en overige dienstverlening	7,9	8,9
onderwijs	7,1	3,6
horeca	5,5	6,4
vervoer, opslag en communicatie	1,6	6,6
productie en distributie van elektriciteit, aardgas en water	0,8	0,1
extra-territoriale lichamen en organisaties	0	0
openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	0	0,5
financiële instellingen	0	1,6
winning van delfstoffen	0	0
visserij	0	0
landbouw, Jacht, Bosbouw	0	0,6

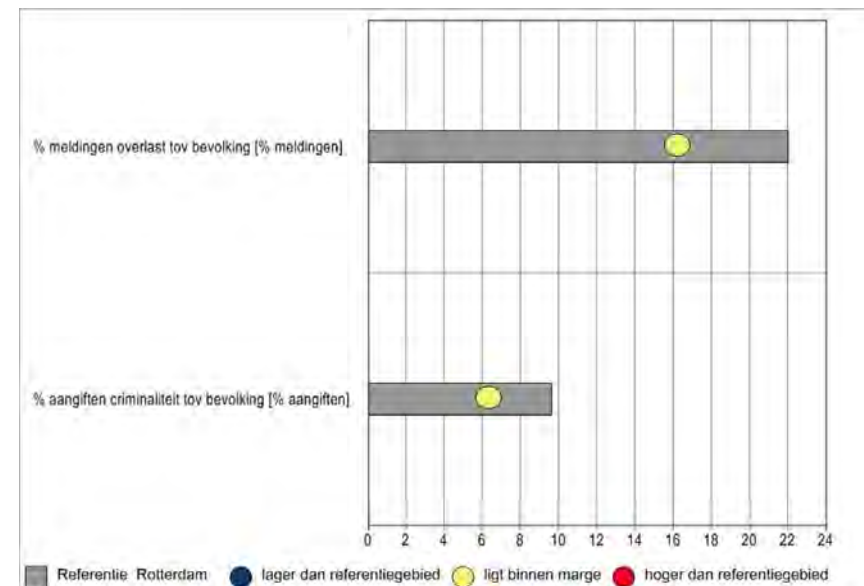
Bedrijfsvestigingen naar sector [%]

Leefbaarheid

Als men de wijk Feijenoord vergelijkt met de andere wijken binnen deelgemeente Feijenoord op basis van het aantal aangiften van criminaliteit komt deze wijk goed uit de bus, 'slechts' 6% (is 437 aangiften) van de totale aangiften binnen de deelgemeente gaan over incidenten binnen de wijk Feijenoord, terwijl het gemiddelde op 8,3% ligt. Ook het aantal meldingen van overlast binnen de wijk Feijenoord (16,3%) ligt lager dan het gemiddelde aantal van de deelgemeente

Feijenoord (20,6%). Dit geeft echter wel een enigszins vertekend beeld, omdat het binnen alle wijken van de deelgemeente Feijenoord relatief slecht gaat kijkend naar de twee genoemde punten.

	Buurt Feijenoord	Rotterdam
% meldingen overlast tov bevolking [% meldingen]	16,3	21,8
% aangiften criminaliteit tov bevolking [% aangiften]	6	9,3

Aangiften en meldingen van criminaliteit en overlast [%]

Sociale Index Feijenoord

Een andere belangrijke indicator op het gebied van leefbaarheid is de sociale index. Uit deze sociale index blijkt dat veel van de meegenomen punten binnen de categorie kwetsbaar tot sociaal zeer zwak vallen. Uiteraard moet hierbij wel vermeld worden dat een deel van de sociale index gebaseerd is op (subjectieve) ervaringen van de bewoners, en dat de enquêtes waarmee het onderzoek is uitgevoerd steekproefsgewijs zijn uitgegeven (wat de resultaten kan beïnvloeden).

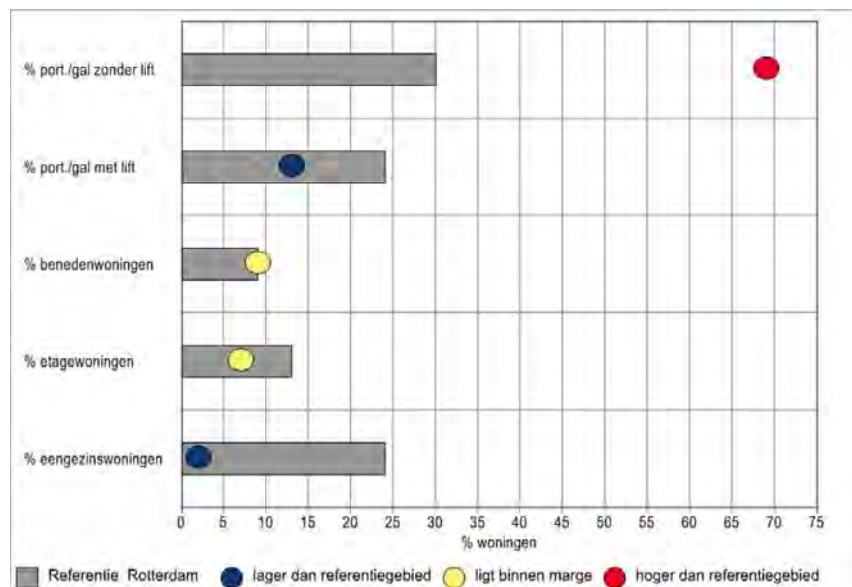
Sociale Index Rotterdam

Verklaring van de kleuren en de grenzen (van laag naar hoog): donkerrood = sociaal zeer zwak (< 3,9), rood = probleem (3,9 tot 4,9), grijs = kwetsbaar (5,0 tot 5,9), groen = sociaal voldoende (6,0 tot 7,0) en donkergroen = sociaal sterk (7,1 en hoger).

Fysieke Identiteit

Woningen

Totaal aantal woningen: 3.195

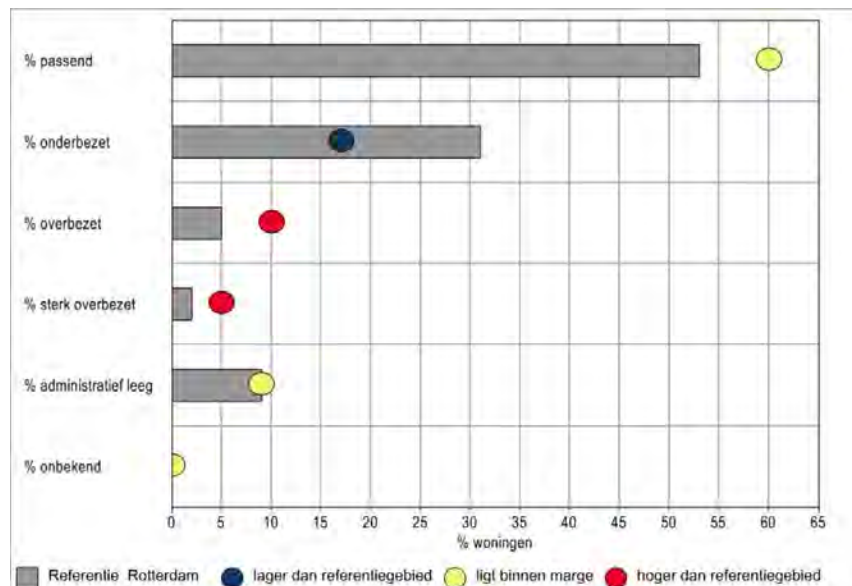

	Buurt Feijenoord	Rotterdam
% port./gal zonder lift	69	30
% port./gal met lift	13	24
% benedenwoningen	9	9
% etagewoningen	7	13
% eengezinswoningen	2	24

Woningtype [%]

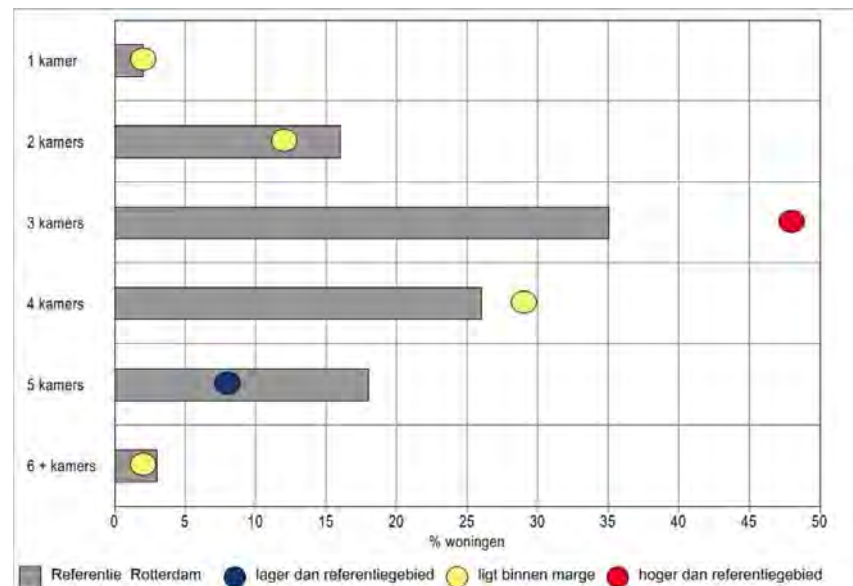

Lichtbruin: Eengezinswoningen
Donkerbruin: Portiek-/etagewoningen

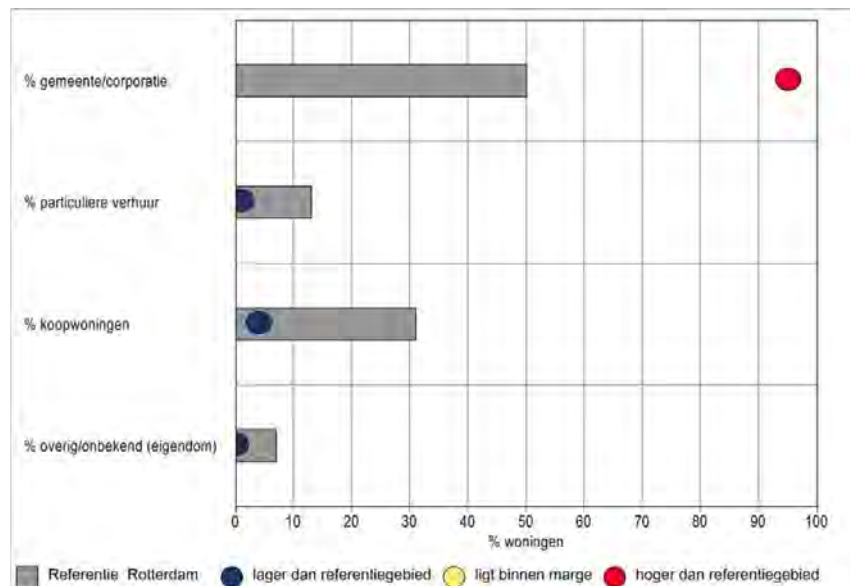
	Buurt Feijenoord	Rotterdam
% passend	60	53
% onderbezet	17	31
% overbezet	10	5
% administratief leeg	9	9
% sterk overbezet	5	2
% onbekend	0	0

Bezettingsgraad/leegstand woningen [%]

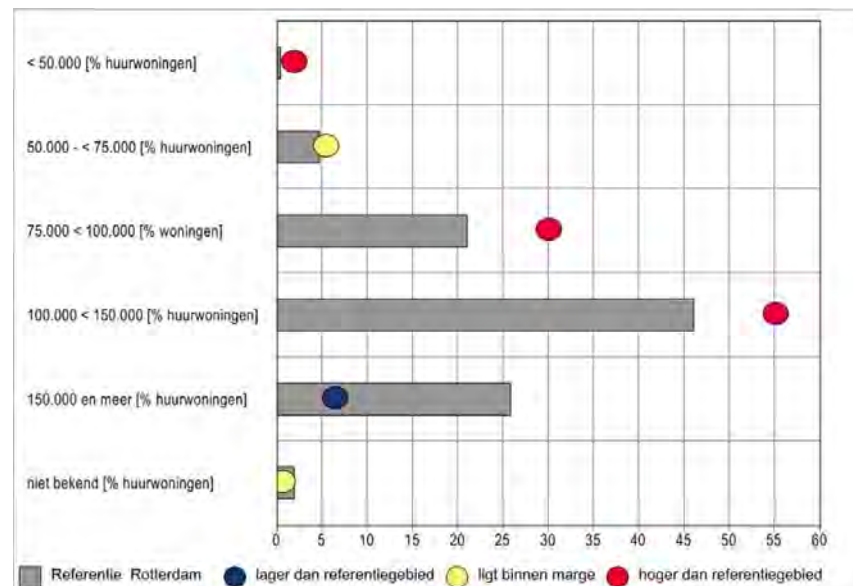
	Buurt Feijenoord	Rotterdam
1 kamer	2	2
2 kamers	12	16
3 kamers	48	35
4 kamers	29	26
5 kamers	8	18
6 + kamers	2	3

Kameraantal woningen [%]

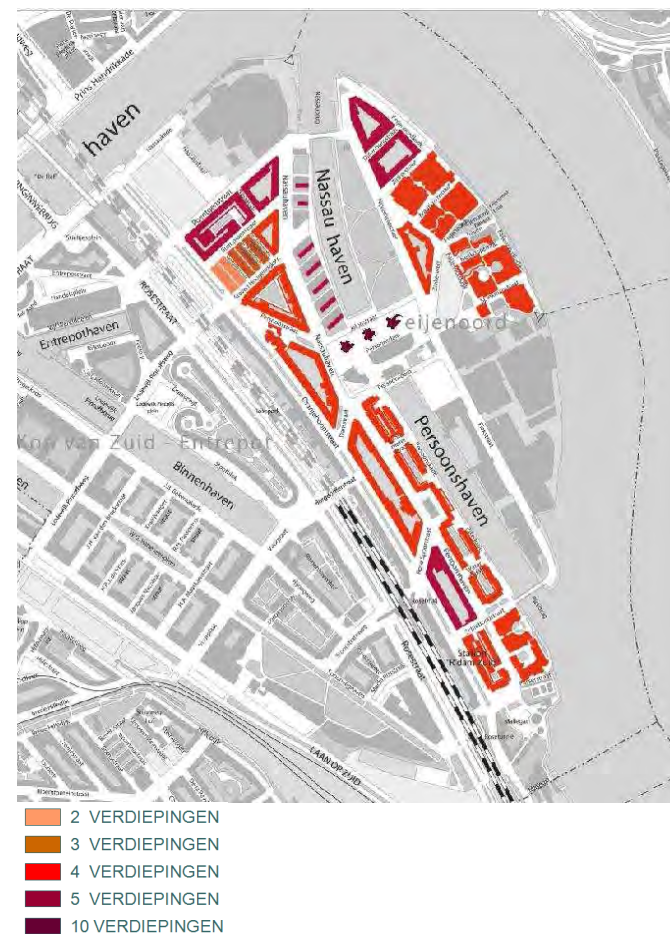
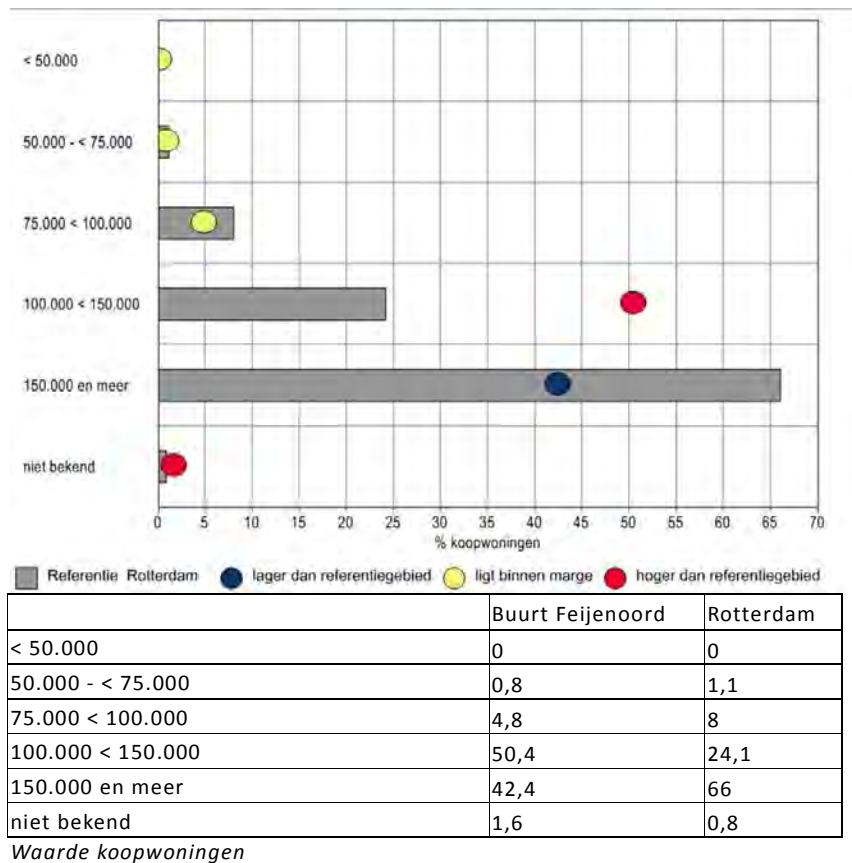
	Buurt Feijenoord	Rotterdam
% gemeente/corporatie	95	50
% particuliere verhuur	1	13
% koopwoningen	4	31
% overig/onbekend (eigendom)	0	7

Eigendom woningen [%]

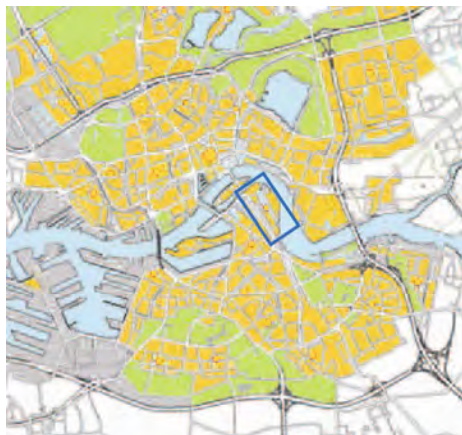
	Buurt Feijenoord	Rotterdam
< 50.000 [% huurwoningen]	1,9	0,4
50.000 - < 75.000 [% huurwoningen]	5,4	4,7
75.000 < 100.000 [% woningen]	30	21
100.000 < 150.000 [% huurwoningen]	55,1	46
150.000 en meer [% huurwoningen]	6,4	25,8
niet bekend [% huurwoningen]	0,6	1,9

Waarde huurwoningen

Geografische Identiteit

Centrale ligging in de regio

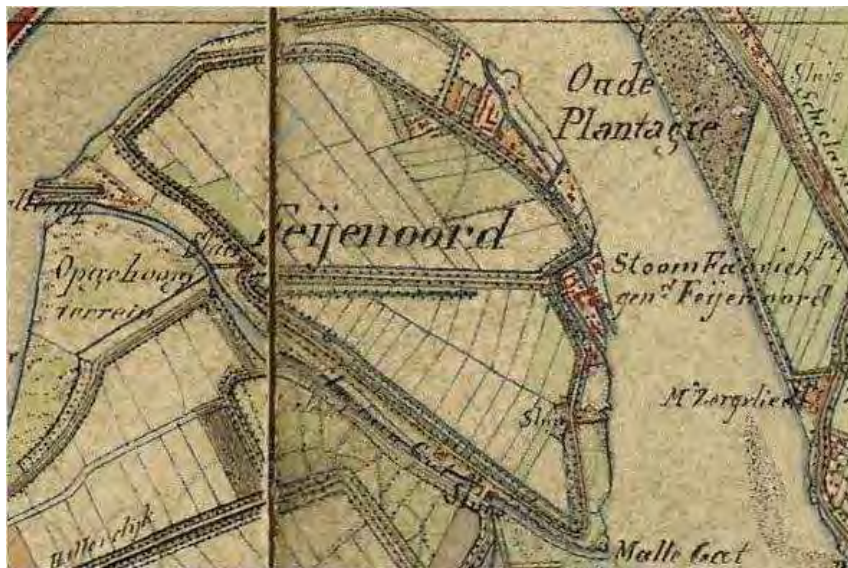
Ligging Feijenoord ten opzichte van Centrum

Begrenzing van de wijk

Historische Identiteit

In 1823 vestigde zich het scheepsbouwbedrijf op Feijenoord. In de komende decennia vestigden zich meer rederijen die zich voornamelijk bezighielden met het vervaardigen van stoomschepen. De eerste woningen werden om de fabrieken gebouwd, voor de arbeiders die in deze fabrieken werkten.

Topografische Kaart Feijenoord uit 1850

In december 1872 werd de Rotterdamsche Handels Vereeniging (RHV) opgericht. De RHV had tot doel Feijenoord uit te bouwen tot een ultramodern spoorweg- en havengebied. Weiland en

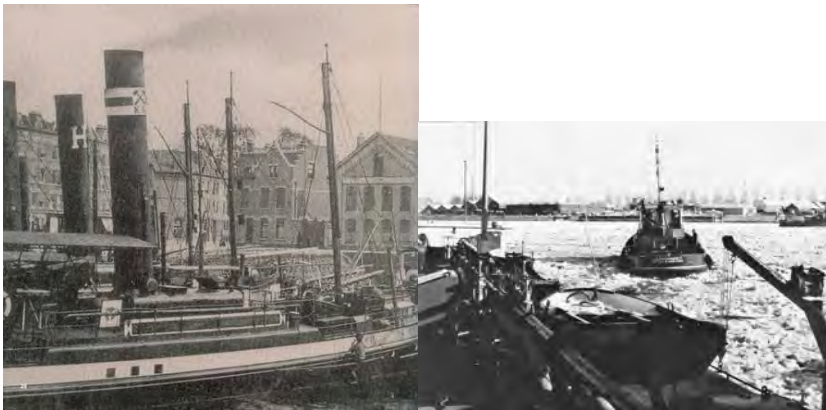
maakten plaats voor handel- en entrepotterreinen, laad- en loskaden verrezen aan de oevers, en straten, pakhuizen, woonhuizen, spoorlijnen en havens voorzagen Feijenoord van een volstrekt gewijzigde infrastructuur.

Persoonsdam

Vanaf eind jaren '70 van de negentiende eeuw werd Feijenoord geleidelijk ook een woongebied voor grote aantallen arbeiders. Migranten uit vooral Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant, in de volksmond 'boerenij' genoemd, gingen als losse arbeiders aan de slag bij de spoorwegaanleg of graafwerkzaamheden of ze verhuurden zich aan

polderwerkmaatschappijen die hen enige tijd van arbeid voorzagen. Het woon- en leefklimaat van de nieuwe arbeiders werd geheel gedomineerd door bazen, onderbazen, koppelbazen en controleurs, die een ijzeren regime handhaafden.

Scheepvaart

Van Ravesteyn typeerde de Feijenoordse straten als volgt: “Nagenoeg alle wegen in dit kwartier waren particulier eigendom, aangelegd zonder enig systeem, slecht onderhouden en gereinigd terwijl straatverlichting schier ontbrak; men zou zich er inderdaad niet gewaand hebben op slechts enkele minuten gaans uit het hart van een grote stad tegen het einde van de negentiende eeuw.”

Persoonshaven

Op Feijenoord was de woonstad dus volledig ondergeschikt aan de werkstad. Wonen en werken werden zoveel mogelijk gecombineerd, wegen en straten waren breed opgezet zodat er verzonken railsoren in pasten voor het verkeer naar de havens en goederenstations. De arbeiders in de wijk werden geëxploiteerd door de spoorwegbazen. Ieder bedrijfsrisico werd afgewenteld op de arbeiders. Bij gerechtelijk vonnis was de werknemer wettelijk verplicht om toegebrachte schade, bijvoorbeeld bij ongelukken, zelf aan de benadeelde te vergoeden. Op grond hiervan werden zelfs gevangenisstraffen opgelegd naar aanleiding van bedrijfsongevallen.

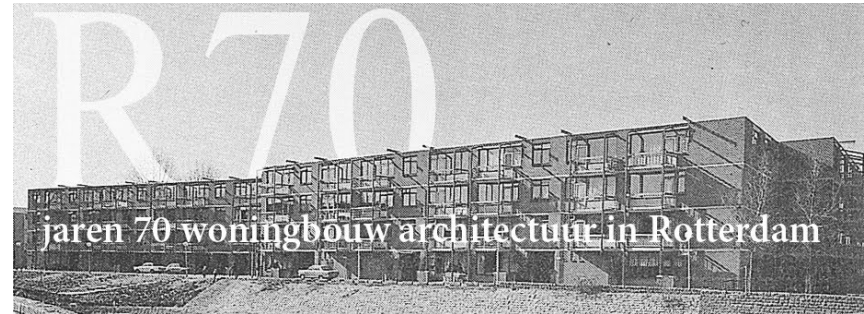

Feijenoord gezien vanaf het noorden

Eind negentiende eeuw werden de nog vrije kavels rondom het havengebied volgebouwd met woningen.

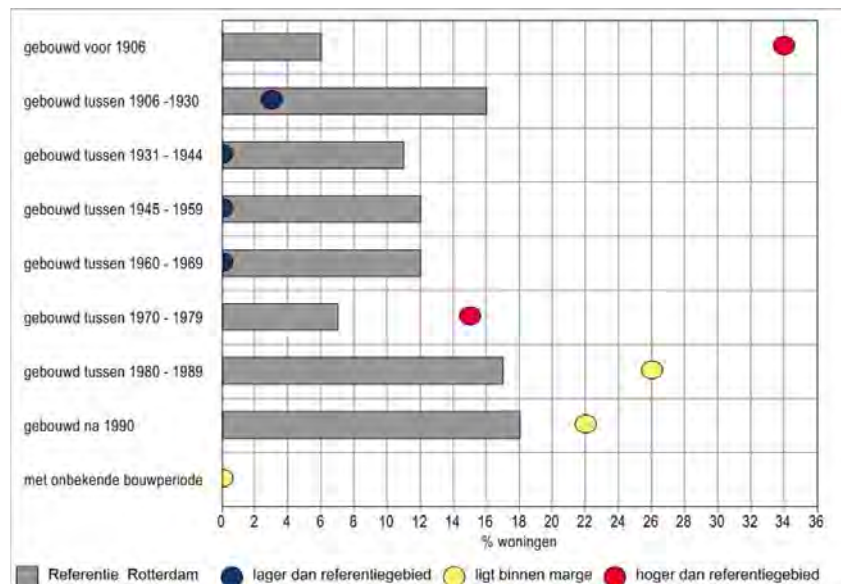
Nadat halverwege twintigste eeuw er minder werk beschikbaar kwam voor de arbeiders, trok een groot deel van de 'boeren' naar nieuwbouwwijken net buiten de stad.

De intensieve stadsvernieuwingsoperatie in de jaren '70 en '80 maakten dat de pakhuizen en fabrieken gesloopt werden. De lege kavels aan de havens werden volgebouwd met moderne portiekwoningen. Deze woningen werden vooral bewoond door gastarbeiders uit Turkije en Marokko, die naar Rotterdam kwamen om te werken.

Feijenoordkade

Deze nieuwe woningen en nieuwe bewoners bepalen voor een groot deel het huidige karakter van de wijk Feijenoord. De vroegere havenactiviteit is verdwenen, de havenstructuur is hoewel gebleven. Van de grote fabrikanten zijn er twee overgebleven: het huidige Unilever en Hunter Douglas. Hoewel er in de jaren '70 en '80 nieuwe woningen gebouwd zijn aan de havens, is er een plek onbebouwd gebleven. De grond onder het huidige Nassauhavenpark is te vervuild gebleken om op te bouwen.

	Buurt Feijenoord	Rotterdam
gebouwd voor 1906	34	6
gebouwd tussen 1906 - 1930	3	16
gebouwd tussen 1931 - 1944	0	11
gebouwd tussen 1945 - 1959	0	12
gebouwd tussen 1960 - 1969	0	12
gebouwd tussen 1970 - 1979	15	7
gebouwd tussen 1980 - 1989	26	17
gebouwd na 1990	22	18
met onbekende bouwperiode	0	0

Bouwperiode woningen [%]

Monumentenlijst Feijenoord

Rijksmonumenten (1)

Nijverheidstraat 53

Het pand van de voormalige 'Rotterdamse Cementsteenfabriek van Waning & Co'

Een rijksmonument is een gebouw, watermassa, terrain of ander object dat tenminste vijftig jaar oud is en van national belang is vanwege de schoonheid, betekenis voor de wetenschap of de cultuurhistorische waarde.

Vastgelegd in: Monumentenwet 1988

Peildatum: 06 mei 2010

http://www.rotterdam.nl/DSV/Document/Monumenten/RijksMonumentenlijst_website_05-2010.pdf

Gemeentelijke monumenten (2)

Persoonshaven 906

Schoorsteen met waterreservoir

Gashouders

Een gemeentelijk monument is een gebouw, object, watermassa of ander object dat van algemeen belang is voor Rotterdam wegens zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde.

Vastgelegd in: Monumentenverordening Rotterdam 2003

Peildatum: 06 mei 2010

http://www.rotterdam.nl/DSV/Document/Monumenten/GemeentelijkeMonlijst_website_05-2010.pdf

Beschermde stadsgezichten (0)

Beschermde stadsgezichten zijn groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid,

onderlinge ruimtelijke structurele samenhang of wetenschappelijke waarde. Het gaat dus om een samenspel van de stedelijke structuur en de bebouwing van een gebied. Het gaat bij rijksbeschermd stadsgezichten altijd om gebieden die ouder zijn dan vijftig jaar.

Vastgelegd in: Monumentenwet 1988

Beeldbepalende objecten (5)

Piekstraat 69-77

Panden van de voormalige 'Kuypers machinefabriek' en de 'Struycken & Co metaalfabriek'.

Nassauhaven 433

Gebouw voormalige 'Christelijke lagere school', nu schoolgebouw Groen van Prinstererschool.

Nassauhaven 387

Theehuis Barbaros

Oranjeboomstraat 109-111

Voormalige Jongensschool 'Feijenoord', nu Kunstgebouw Oranjeboom (kunstenaarsatelier), *binnenkort sloop*.

Piekstraat 18-40/Nijverheidstraat 131

Fabrieksgebouw

In Rotterdam is een groot aantal gebouwen te vinden die geen status hebben als gemeentelijk monument, maar wel van monumentale waarde zijn, zogenaamde beeldbepalende objecten. Voor deze panden geldt geen wettelijke bescherming, maar de gemeente zet zich wel in om de warden van deze panden te behouden.

Vastgesteld door: Bureau Monumenten, Gemeente Rotterdam.

Beeldbepalende gevelwanden (0)

Ook kent Rotterdam monumentale gevelwanden. Deze komen zelden in aanmerking voor een monumentenstatus, maar zij bepalen voor een belangrijk deel wel het karakter van de stad. Deze wanden versterken de ruimtelijke kwaliteit en instandhouding wordt dan ook gestimuleerd.

Vastgesteld door: Bureau Monumenten, Gemeente Rotterdam.

VII. Analyse Resultaten Onderzoek naar Identiteit

Sociale Identiteit

Fysieke Identiteit

Geografische Identiteit

Historische Identiteit

B. Interviews

VIII. Interview met Jeff Erkens

Afgenomen op woensdag 13 oktober 2010 in de kleine Koepel in de wijk Feijenoord, Rotterdam. Afgenomen door Timo Knibbe, Daniëlle Bakker, Daphne Bakker, Sanne Loeve en Renske Zengers.

Jeff Erkens is manager van de organisatie de Nieuwe Kans in de Koepels in Rotterdam.

J: Jeff

R: Renske

T: Timo

S: Sanne

D: Daniëlle

D:Daphne

minuut 0-12, uitgewerkt door Timo

Introductie van ons.

Minor van verschillende studies.

Wat de minor inhoud en waarom wij hem interviewde.

Meneer vroeg aantal vragen over onze minor.

Wij vertellen dat het niet alleen om fysieke aspecten gaat maar ook om sociale aspecten. en dat we aan de hand van onderzoek op verschillende vlakken ons hebben gespecialiseerd. En hierna een strategie moeten bedenken wat op het vlak waar we ons op hebben gespecialiseerd.

Daarna waar wij op ons hebben gespecialiseerd. (omdat we met 3 groepjes waren)

Meneer Jeff Erkens verteld ons dat hij in Australië is geweest en dat de kolonisten daar de Aboriginals huizen hebben gegeven en de Aboriginals daar helemaal geen behoefte aan hadden en gewoon binnen fikkie gingen stoken en de ramen eruit tikken.

Renske verteld dat vaak aan een tekentafel je niet de waarheid voor ogen hebt en dat wij daarom zo'n onderzoek verrichten. Dus om het samen met de bewoners en mensen die er mee bezig zijn een oplossing te vinden voor het door hun gedefinieerd probleem.

Meneer Jeff Erkens vraagt hoe wij te werk zijn gegaan. En renske verteld over de veldacademie de leefvelden en hoe wij te werk gaan. Dat het begint met vooral op internet opzoeken. En proberen alles op te zoeken. en dat wij nu aan het specialiseren zijn.

groepje van renske was aan het specialiseren op het samenwerken tussen verschillende participerende instanties organisaties en bewoners. En of de samenwerking daar goed of slecht tussen gaat.

Sannes groepje wilde de identiteit van de wijk proberen te definiëren.

Meneer Jeff Erkens vraagt wat wij gaan doen met ons verslag "of wij het aan de gemeente willen aanbieden". Wij vertellen dat het voor onze docenten is maar ook voor allemaal betrokkenen met wie wij allemaal spreken. De eindpresentatie zullen we allemaal een strategie presenteren met daarin wat wij denken dat een oplossing kan zijn of kan bijdrage aan een oplossing van voor de probleemstelling. Hier komen ook allemaal organisaties kijken. Als er dan misschien een heel goed idee tussen zit dan kan dat natuurlijk opgepakt worden.

Meneer Jeff Erkens verteld dat die denkwijze van jongerenwerk wat hij doet. En deelt ons een boekje uit.....zij kijken op 4 fronten naar hun jongeren fysiek, sociaal, psychisch en zingeving. Dat is een totaal pakket om lekker in je vel te zitten. Als je je goed voelt kan je meer en wil je ook meer. "En ingeving is dan het laatste wat boven water komt". Want die jongens zijn in stress, verslaafd en dakloos. En als je daar dan mee aan de gang gaat dat dan ook de ingeving komt aan het eind en ze wel dingen willen.

Renske vraagt hoe ze aan de jongeren komen.

Meneer Jeff Erkens verteld: De jongens worden door een soort netwerk aangeleverd door jongerenloket.

Ze zijn een Rouvoetpilot, hij heeft 3 jaar geleden 9 pilots in het leven gebracht. Zij zijn 1 van Rotterdam. Zij hebben als opdracht harde kern werklozen en schoolverlaters.

Timo vraagt of de nieuwe kans nog steeds een pilot is:

Nee ze zijn geen pilot meer en zijn aan het kijken waar ze onder worden gebracht.

Maar het kan zijn dat het wordt gestopt! Ze vallen onder de overheid, ze krijgen nu nog geld van het ministerie. Renske vraagt of het zomaar kan stoppen als ze zeggen het is niet belangrijk genoeg en jullie zijn jullie geld kwijt.

Meneer Jeff Erkens zegt het niet te verwachten omdat zij goed uit de bus rollen. "We hebben onafhankelijke onderzoekers langs gehad en die rapporten waren gewoon goed".

En hun cijfers zijn gewoon goed maar dat betekent niet dat je in de lucht mag blijven. De gemeente Rotterdam moet bezuinigen. En de Nieuwe Kans valt onder vele verschillende vlakken en clubjes. Justitie jongeren maar ook weer niet helemaal. Detentie jongeren, 150

psychiatrie, onderwijs en samenleving.(waarmee hij volgens mij suggereerde dan er geen concrete instantie is waar zij onder vallen en ze dus misschien geen geld meer kunnen krijgen) "dus kunnen niet zeggen wij blijven klaar."

Maar hun denkwijze is wel van deze tijd. Vroeger als je iets had gingen ze gelijk opereren nu vragen doctors eerst van sport je wel enz.

De hele denkwijze is tegenwoordig ook anders:

Vroeger werden gewoon de huizen uit de grond gestamd en werd er niet gekeken wie er ging wonen en wat voor mensen. "nee, huizen werden gebouwd en daar moest je in leven."

Tegenwoordig letten ze ook op de functie van huizen, hoeveel mensen en wat voor mensen er in komen te wonen.

(ergens, kon niet verstaan waar) stonden gewoon ALLEMAAL eengezinswoningen waren allemaal hetzelfde. Maar kijk je in Kanissen doen ze allemaal verschillende woningen doorelkaar om het te mixen. "En daar zit ook veel meer een idee achter." In de denkwijze naar jongeren ook. "Het is een combinatie van. Lichaam en geest moet in balans zijn"

Renske vraagt wat voor programma ze geven: worden ze 5 dagen per week bezig gehouden?

Meneer Jeff Erkens: ligt eraan er word een maatprogramma opgesteld voor iedereen apart.

Maar dat komt door zijn achtergrond

minuut 12-24, uitgewerkt door Sanne

J: Ik zal een heel klein beetje vertellen over mijn achtergrond. Ik ben 15 jaar geleden ben ik begonnen met het project vroegtijdig

schoolverlaters. Dat waren dus jongeren die op het VMBO zaten, Lts of speciaal onderwijs en die werden daar van school gestuurd maar er was niks voor hen. Toen zijn we begonnen met een soort programma te maken, waarbij we heel gericht gingen werken naar wat wil je worden. Want als je nou tegen mij zegt waarom heb ik leren integreren en differentiëren en weet ik veel wat, dan zeg ik ook daar heb ik geen kloot aan gehad en mijn hele werkzame leven ga ik daar niks aan hebben ook. Maar ik heb et wel gedaan omdat ik de discipline had en omdat mijn ouders zeiden je moet naar school en noem maar op. Maar die gasten kwamen natuurlijk uit een nest waar hun ouders werkloos waren. Dus dan heb je al heel gauw waarom ga ik dat nou doen. Dus haken ze af. En het is ook zo dat als je ergens niet goed in bent vindt je het vaak niet leuk. Het komt heel weinig voor dat mensen zeggen ik kan absoluut niet tennissen maar ik doe het toch iedere week omdat ik het zo leuk vindt. Dus we gaan heel erg kijken van wat vindt je nou leuk en waar zitten jou kwaliteiten, want ieder mens heeft kwaliteiten. En daar zijn we toen mee aan de slag gegaan, was voor jongeren van 16 tot 18jaar. En daarna heb ik een project gedraaid voor gedetineerden en ex-gedetineerden. Dus dat waren echt justitie klanten. En vervolgens ben ik gaan werken op de speciaal-onderwijs school en praktijkonderwijs voor 12 tot 16-jarige. Dus uiteindelijk heb ik de hele range gehad, van 12 tot 50 en van mensen die zelf problemen veroorzaken tot mensen die in de problemen zitten in Rotterdam. Daar is ook dit idee uitvoortgekomen. Dus wij hebben gewoon een programma van 8 tot zeggen we 4uur. Met ook gewoon een rooster, dus alles is ook heel strak gekaderd. En in principe gaan wij met jongeren samen kijken wat goed voor hen is. Het zijn allemaal jongeren die heel ver van de

arbeidsmarkt afstaan, dus al een jaar thuis zitten of geen opleiding afgemaakt hebben en ga zo maar door, vanuit detentie komen. In principe krijgen wij die jongeren aangemeld, dus dan gaan wij contact leggen en hen ook vertellen wat wij doen.

R: Je zei die krijgen jullie aangemeld via jongerenloket maar zijn er nog meer aanmeldpunten?

J: Ja, via jongerenloket, via reclassering, via DoZa, via het Albeda, het ACT-jeugd, dat is voor jongeren met psychische problemen, Bouman, voor jongeren met een verslaving. En wat is het gebied waar deze jongeren vandaan komen? Rotterdam breed werken we, alleen je merkt wel dat het gros uit deze buurt komt, omdat het hier dichtbij zit.

R: Deze buurt in de zin van de wijk Feijenoord of meer de deelgemeente Feijenoord?

J: Ja je moet meer aan de deelgemeente denken, want we hebben ook de Afrikaanderbuurt, IJsselmonde, dus we zijn wel redelijk georiënteerd op de Zuidoever, maar er zijn toch ook aardig wat jongens die van de andere kant komen.

R: En heb je ook het idee dat je je hele doelgroep bereikt?

J: Nee, er zijn er natuurlijk veel meer. Maar kijk, wij zijn wel het absolute sluitstuk. Dus dat betekent dat als niemand het meer weet, dan komt hij naar ons toe en gaan wij ermee aan de slag. Of hij haakt aan of niet, en op het moment dat hij niet aanhaakt, dus dan is het echt een niet-willer dan is het ook de bedoeling dat iedereen dan zegt: dan trekken we onze handen ervan terug, want hij heeft al zoveel trajecten gedaan en al zoveel kansen verprutst en nu pak je die kans niet, dan is het ook klaar. Dan wordt de uitkering stop gezet en wordt al de zorg eraf gehaald en noem maar op. Want die jongens

zitten toch al in de criminaliteit, want anders zouden ze hier wel aan de gang gaan, dus dan gaat het hele verhaal, van ja maar dan gaat hij banken beroven, maar ja dat doet hij allang. Je denkwijze is gewoon heel anders, het is niet zo dat wij een jongen aangemeld krijgen die op ons zit te wachten. Nee, we krijgen ze aangemeld omdat ze overlast veroorzaken en dat soort dingen.

R: En hoe reageren de jongeren over het algemeen? Dus bijvoorbeeld hoeveel van de 10 jongeren haken eraan?

J: Het ligt eraan, het is kijken per jongen. Soms krijg je ook opeens sociaal wenselijk gedrag, dan denken ze van laat ik dat maar doen, want dan ben ik weer eventjes uit de problemen en dan heb ik even geen last van, je weet wel. Dus wij zijn wel heel erg bezig met het verander-proces en van waar wil jij nou naartoe. En wij hebben het team ook zo ingericht.. Normaal gesproken, laten we het vergelijken met een architecten bureau, zeg je van nou je hebt allemaal tekenaars zitten en dat zie je in het onderwijs ook, en je ziet het bij de coaching pool, daar heb je allemaal coaches zitten, maar wij hebben gezegd we gaan een team samenstellen van mensen met allemaal specifieke kwaliteiten. Dus we hebben mensen die specifiek een opleiding hebben gedaan om te trainen met die jongens, om die jongens vooruit te krijgen. We hebben een SPV'er zitten, een sociaal-psychologisch-verpleegkundige. We hebben iemand die jaren lang in de stad heeft gewerkt, dus die traceert jongeren, en die probeert ook de eerste contacten te leggen en noem maar op. En ik zelf ben onderwijzer. Ook hebben we een psycholoog hier rondlopen. Dus zo hebben we allemaal mensen met verschillende kwaliteiten. Ook hebben we heel erg gekeken naar leeftijd, dus niet allemaal jong en niet allemaal gemiddeld, dus we hebben nu een groep in de leeftijd

van 50 tot 24. Er is ook een collega van 62, dat is een oude bouwvakker, die geeft ook les en die heeft natuurlijk ook weer een heel andere insteek en kijk naar de jongens. En dat allemaal bij elkaar maakt dat je een soort van voetbal team krijgt, weet je wel, het zijn niet allemaal spitsen, maar je hebt ook een rechts-back en een links-back en die hebben allemaal specifieke kwaliteiten en dat samen maakt dan dat je een team krijgt waarmee je een aardige wedstrijd kan spelen. Maar dat is mijn ding, ik vergelijk namelijk alles met voetbal.

R: En waarom richten jullie je vooral op de groep van 18 tot 23-jarige?

J: We hebben onderzoek gedaan in Rotterdam en vanaf 18 houdt eigenlijk alles op. Je bent niet meer leerplichtig, dus er zit geen leerplichtbeambte meer voor je, jeugdreclassering en jeugdzorg houden ook op bij 18. Dus vanaf 18 merk je vaak dat jongeren in een soort gat vallen. En dan heb je ook nog te maken met ouders die er niet meer achteraan zitten en noem maar op. De basis ligt er natuurlijk bij de jongeren of kinderen absoluut geen opvoeding genoten hebben.

R: Want uit wat voor achtergrond komen de jongeren?

J: Dat is wisselend, ze komen overal en nergens vandaan, maar wel bijna allemaal uit verstoorde gezinnen. Ouders gescheiden, dat wil natuurlijk niet zeggen dat dat altijd slecht is. Of de moeder moet het alleen doen, moeder moet werken en kan daardoor ook geen tijd besteden aan de kinderen. Dus kinderen gaan dan op een gegeven moment ook maar zelf dingen doen. Je merkt daardoor ook dat jongens hier heel erg hun eigen plan trekken, omdat ze nooit van mensen sturing krijgen. En heel veel dingen zijn hen ook gewoon niet

verteld. Bijvoorbeeld, een kip die in een legbatterij heeft gezeten, die weet dus absoluut niet, al zal die überhaupt broeds worden, hoe die de kuikens moet opvoeden. Als jij een kip uit een nest haalt waar jongen hebben gezeten dan weet dat jong uiteindelijk ook weer hoe hij een jong op moet voeren. Zo moet je denken, als het je nooit verteld is kan je het ook niet weten. Dus je kunt het de jongeren vaak ook niet kwalijk nemen, want ze weten het gewoon niet. Ze weten niet dat als je hier binnenkomt dat je goedendag zegt enzo. Of dat je überhaupt iets in de prullenbak moet gooien terwijl denken, heel simplistisch, maar er staat toch een prullenbak op nog geen meter bij je vandaan?! Als ik dat vroeger deed dan zei iemand in mijn omgeving van hé daar is dat ding voor. Heel simplistisch bedacht hoor, maar het is wel zo.

R: En hoelang duurt jullie programma?

J: Dat is afhankelijk van de jongeren. Wij hebben ons programma opgesplitst in fasen. Dus we krijgen een aanmelding binnen dan gaan we contact leggen met zo'n jongen en dan komt hij in de instroomgroep, en dan gaan we hem heel rustig laten wennen aan op tijd komen en in het programma bepaalde onderdeeljes mee draaien. Dan komen ze onder andere hier in de fietsenwerkplaats en dan kunnen ze hun eigen fiets in elkaar zetten. Wij kunnen dan ook gelijk een beetje kijken van wat voor jongen is het. En dan moeten ze ook een sporttest doen, dus dan gaan we ook hun bloeddruk meten enzo. Daarna gaan we ook beginnen met hier ontbijten en voeding en dat soort dingetjes.

R: Dus eigenlijk begin je echt helemaal bij het begin?

J: Ja, want er zijn ook heel veel jongens die helemaal niet weten wat gezonde voeding is. Die zijn bijvoorbeeld gewend om 's ochtends een

blikje Redbull te drinken of chips te eten. Daarvan zeggen wij: Jeetje ga je nu al chips eten?! Maar als dat is wat jij gewend bent dan weet je niet beter. Dat zijn dus hele processen waarvan je zegt dat gaan we doorbreken. En dan gaan we ook uitleggen waarom het belangrijk is dat je alle vitaminen en dergelijke binnenkrijgt. Jongens, en we hebben er ook af en toe een dame tussen zitten, zijn door jaren slechte voeding ook gewoon minder ontwikkeld. Dat is toch vreselijk. Ze blowen als een ketter, daar maak je ook zoveel mee kapot. Maar ja, als jij dat niet ziet of je weet het niet... En het zijn vaak ook wel jongeren met een laag IQ. Maar sowieso in de wijk Feijenoord zul je niet heel veel slimme mensen tegenkomen. En dan kan je heel primair zeggen, als je slim bent ga je hier niet wonen, en dat is nog waar ook. Want als je de mogelijkheid hebt ga je hier niet wonen. Want ik bedoel ik ga niet met mijn gezin met drie kinderen zeggen van ik ga eens lekker in Feijenoord wonen.

R: Maar de locatie is toch wel erg mooi, zo aan het water?

J: Ja dat klopt, als je alleen woont. Want hier bij de Vuurplaat heb je ook een best wel luxe wijk zitten. Want net achter de Vuurplaat zit zo'n wijk met allemaal eengezinswoningen, ook met het idee om toch een iets andere laag van de bevolking te trekken.

R: Maar daar wonen de mensen toch nog redelijk beschermt?

J: Ja dat is inderdaad nog redelijk beschermt, maar loop je de straat uit bij de Vuurplaat dan zie je al die dealers op de hoek staan.

R: Maar nog even terug naar het programma. Er staat op de site dat jullie met dwang en drang werken?

J: Dwang en drang is heel simpel. Bijvoorbeeld een jongen komt bij ons en hij heeft nog een taakstraf lopen, als die hier dan gewoon aan de slag gaat dan vervalt jouw taakstraf. Op het moment dat hij hier

dan niet meer komt, koppelen we het terug en dan krijgt hij alsnog die taakstraf. Of als een jongen nog voor de rechter moet komen, en hij zegt tot ziens tegen ons, dan gaat hij alsnog zitten. En dan heb ik ook zoiets van...

R: En wat zijn de cijfers qua mensen die het programma succesvol doorlopen?

J: Ik zal je straks een boekje geven, want uit mijn hoofd zou ik het niet weten. Maar wij moeten dus voortgangsrapportages maken, want daar krijg je je geld gewoon voor. En daar staan alle cijfers en dingen in.

R: Maar naar jou idee. Werkt het programma?

J: Ja, het werkt wel, maar dat is natuurlijk weer mijn vakgebied, want ik ben onderwijzer, dus ik denk meer in klassen en je geeft hier geen onderwijs want je hebt te maken met een doelgroep die daar echt nog voor zit. Dus laten we zeggen..deze jongeren zijn wel doorgeslagen.

minuut 24-36, uitgewerkt door Daphne

R: Maar als ze zo'n programma hier hebben afgerond, wat gebeurt er dan met ze?

J: Bijna alles gaat naar werk of naar een vervolgopleiding.

R: Dus dan hebben ze een baan gevonden?

J: Ja dat klopt. Als ze ook richting de uitstroom gaan dan ga je ook aan de slag met een CV en dat soort dingen. En dan gaan ze ook solliciteren. Maar het tijdspad dat bepalen ze uiteindelijk zelf. We hebben jongens die zijn na twee maanden weg, maar we hebben er ook die hier na een jaar nog dood leuk rondlopen.

R: Maar het zijn dus vooral jongens. Is er ook nog verschil in etniciteiten?

J: Ja het meerendeel is Nederlands alleen hebben ze wel een ander kleurtje. Maar je komt natuurlijk in een stadium waarin je 2^e en 3^e generaties hebt. 1^e generatie die heb je bijna niet meer. Na dat hele verhaal van Verdonk is natuurlijk toch wel de grens dicht gegaan. Dan heb je natuurlijk nog wel een stukje gezinsherenigers, maar ook bijna niet meer, want in de jaren '70 kwamen heel veel Marokkaanse en Turkse mannen hier. Die kwamen hier wonen en later gingen ze al die gezinnen hierheen halen. Maar nu zit je in een stadium waarin je vooral te maken hebt met 3^e en 4^e generatie. En dat zijn jongeren die gewoon echt op vakantie naar Marokko gaan, 1 keer per jaar. Maar die hebben daar verder niks mee. Maar ze zien er nog wel uit als Marokkanen.

R: Maar die worden misschien nog wel opgevoed met die cultuur.

J: Ja dat is zo ja. D'r zitten jongeren bij die uit vrij moderne gezinnen komen, maar er zitten er ook bij die toch wel uit hele traditionele gezinnen komen.

R: En zorgt dat dan ook nog voor extra problemen?

J: Ja je ziet wel vaak dat die gasten uit traditionele gezinnen eerder ontsporen. Dat is zelfde als in Nederland. Hier heb je natuurlijk ook streng gereformeerd. De jongeren gaan daar dan of in mee of je ziet dat kinderen er tegenin gaan. Een gouden middenweg is vaak niet mogelijk, maar dat heeft te maken met het feit dat het geloof dat ook niet toestaat. Dus dan zeg je, nou dan maar helemaal niks. Maar dat heeft te maken met het type geloof. En dat zie je bij die traditionele Marokkanen en Turken maar ook bij orthodoxe Joden. Dat is of alles of niets. En als jij nou gewoon een vader hebt die wel is naar de

moskee gaat enzo, die vindt het ook niet erg dat je geen hoofddoekje draagt ofzo. Zo moet je dat dus ook een beetje zien. Je hebt hier een paar jongens zitten die echt uit traditionele gezinnen komen. Dat zie je ook bij hen thuis. Et hele huis is ook ingericht, weet je wel, met van die grote tafels en een hele lange bank, tv in de hoek. Je kan het helemaal zo afspiegelen.

R: Maar spreek je die gezinnen dan ook echt?

J: Nee, dat is heel lastig. Ik zit ook helemaal niet in die cultuur. Dat zag ik al op nieuw Zuid. Daar had ik natuurlijk 12 tot 16. Ouders zijn toch wel heel erg betrokken met hun kinderen. Maar op ouderavonden, dan was het duwen, trekken, sleuren om ouders over de vloer te krijgen om te vertellen hoe het met hun kind gaat. Daar kan je je echt helemaal niks bij voorstellen. Want kijk ik heb zelf drie kinderen, en dan ga je netjes naar de ouderavonden. Ik zou ook niet durven om er een over te slaan. Al is het alleen maar om het feit dat als je niet gaat, dat je aan het eind te horen krijgt dat je kind moet doubleren of weet ik et wat. Dus je wilt natuurlijk wel op de hoogte blijven van de ontwikkelingen.

R: Maar heb je enig idee waardoor het zou kunnen komen dat ouders niet komen?

J: Dat hangt voornamelijk af van het niveau. Want het gaat over het praktijkonderwijs en dan praat je over mensen met een IQ onder de 80. Die zijn zelf amper in staat om het hoofd boven water te houden. Die krijgen vervolgens kinderen. Dat leeft daardoor allemaal langs mekaar heen. Als we hier intake gesprekken houden, en je vraagt joh wat doet je vader. Dan weet de helft niet eens het beroep van z'n vader. Of wat de broer of zus doet. Ja school, maar wat voor school dan, dat weten ze niet. Dus het leeft langs mekaar heen in die huizen

en ze zijn allemaal bezig om zich zelf staande te houden. De ouders ook, door de financiën en noem maar op. Dus die zijn helemaal niet bezig met de opvoeding van hun kind.

R: Jullie bieden hier een programma aan, maar proberen jullie ook wel die gezinnen erin te betrekken?

J: 9 van de 10 keer, als ze nog thuis wonen, halen we ze juist weg bij het gezin.

R: Maar stellen jullie dan voor om op zich zelf te gaan wonen? Of is dat begeleid wonen?

J: Dan gaan ze naar een begeleid kamer traject. Hier op de Putselaan heb je het Klooster zitten. Daar hebben ze kamers, dat is een soort CVD. Dat is begeleid kamer wonen. Dan hebben ze een kamertje met een aantal jongens. Dat et daar ook een grote toring zooi is nemen we voor lief, want soms is het gewoon beter om thuis weg te gaan. Kijk als jij bij gezinnen thuis loopt waar kleine kinderen rond lopen en de deuren zijn uit de schanieren getrapt, dan moet je wat. Maar dat is wel lastig. Die mensen krijgen ook allemaal maar kinderen dus het houdt mekaar allemaal in stand. Die praktijk school waar ik heb gezeten wordt ook maar groter en groter. Op een gegeven moment bestonden we 25 jaar en toen kwam de 3^e generatie binnen wandelen.

R: Maar wat is volgens u dan de oplossing?

J: Dat moet jij zeggen. Nee de oplossing is, en dat zijn ze nu ook wel aan het doen, is dat je veel eerder in het gezin moet ingrijpen.

R: Want de problemen beginnen wel allemaal binnen het gezin?

J: Luister, als jij een huis gaat bouwen, en je heipalen zijn niet goed, dan kan je bouwen wat je wilt, maar het huis stort toch altijd in. En de eerste vier jaar van je opvoeding, dat blijkt uit onderzoek, zijn

bepalend voor de rest van je leven. Dat betekent dat als jij de eerste vier jaar verwaarloosd wordt, dan kan je het vergeten. Bij wijze van he. Want je hebt natuurlijk survivertjes der bij zitten, je hebt altijd uitzonderingen. Maar dat heeft natuurlijk weer te maken met een stukje niveau. Maar als jij nou toevallig nou niet zo slim bent, en je groeit ook nog is in zo'n wijk op. Kijk groei jij in een dorp op waar tante Sjaan en tante Truus er ook voor je zijn, dan komt het wel goed. Dan kan je bij wijze van spreken bij de melkboer op de hoek een baantje vinden. Maar dat is hier allemaal niet. Het is een harde wereld in de grote stad zeg je dan. Je moet is voor de gein een week lang als dakloze gaan rond zwerven, dan wordt je helemaal gek.

R: Maar als je nou kijkt naar deze wijk, de wijk Feijenoord. Dan zitten jullie hier en je biedt wel iets aan, maar eigenlijk is het dus al te laat..

J: Dat is niet zo, het is te laat tussen aanhalingstekens. Wij krijgen die gasten natuurlijk binnen en dan proberen we ze wel een soort van de zin van het bestaan bij te brengen, en uiteindelijk werkt dat ook wel. Alleen het zijn mensen waarvan je zegt die hebben een leven lang zorg nodig.

R: Zijn er hier nog echt dingen die je mist?

J: Wat ik zelf mis is, we zitten nu hier en dat is een fantastische locatie, maar ik zou veel meer willen om met de jongeren te doen. En dan praat je over een ruimte waar je meer dingen kan maken, waar je een zaagtafel neer kan zetten, lasapparaten, zodat je ook daar meer mee kan.

R: We hebben ook van verschillende jongeren gehoord dat er niet echt ruimte is om muziek op te nemen?

J: Ja dit was een muziekstudio, maar dat was meer een soort drugspand aan het worden. Dus uiteindelijk hebben ze toen besloten dat dat niet handig was, want er is geen toezicht op.

R: En dat was dus het probleem?

J: Ja, muziek gaat toch heel vaak gepaard met soft drugs gebruik. De meeste mooie liedjes worden toch gemaakt als iemand onder invloed is. Nooit 's morgens vroeg volgens mij. Nee, maar dat weet ik niet. We hebben hier verderop een garagebox gehuurd, want we kanoen ook in de Maas. Kijk je moet ook gebruik maken van je omgeving. Dus dat betekent, we hebben het trapveld, we hebben de fitness, en noem maar op. Dus daar passen we ook ons programma op aan. Nu hebben we dan ook die garage box. Daar hebben we wat touwen liggen dan kunnen we groepsopdrachten doen tussen die bomen hier, en noem maar op. En waar de water taxi komt daar kunnen we die kano's het water in doen. En dan kunnen we op de Maas een beetje kanoen. Dus je moet heel erg kijken van, niet zozeer wat is er niet, maar uiteindelijk ook heel erg kijken van waar kunnen we wel gebruik van maken? Hebben we die ruimte dan gaan we dat doen, maar die hebben we nog niet. Dat is hetzelfde als dat je allemaal slecht personeel hebt, dan kan je ook nooit een goed product op tafel zetten.

R: Maar als organisatie, kloppen jullie dan ook wel eens aan bij een andere organisatie voor hulp?

J: Ja, kijk als wij jongeren hebben met zware psychische problematiek dan gaat tie naar ACT dat zit ook hier in Feijenoord. Dan kan zo'n jongen daar terecht, en daar zit ook de psycholoog. Alles wat wij niet zelf in huis hebben dat haal ik ergens anders vandaan.

R: Maar je kijkt dus echt per case, en dan ga je daar achteraan bellen?

J: Ja. De SPV'er die bepaald uiteindelijk of iemand echt psychische problemen heeft en of er wat mee moet gebeuren. Want kijk iedereen heeft zeg maar psychische problemen, maar wij kunnen er mee leven, maar als het belemmeringen op gaat leveren dan ga je ook hulp zoeken. En dat halen we ook ergens anders. Dat kopen we in. Dat is hetzelfde als bij huisvesting. Dan gaan we naar de kredietbank en dan worden alle schulden in kaart gebracht, en dan gaan hun ook contact zoeken met de schuldeisers, want die jongeren lopen allemaal met schulden. Dat is variërend van 1000 tot en met 20000 euro schuld, en daar moet je natuurlijk wat mee en daar moeten de jongeren ook wat mee. En als dat uiteindelijk in kaart gebracht is dan zie je ook dat er een stukje stress verdwijnt. Want er is niets zo vervelend als dat jij elke week incasso brieven krijgt.

R: En als je nou kijkt naar alle maatschappelijke organisatie die binnen Feijenoord aanwezig zijn, is er dan nog iets dat je echt mist? En dan, even vanuit mijn groep gedacht, voor de jongeren van de groep 12 tot 20?

J: Nou wat je niet hebt hier is wat ze noemen een PLC, dus een praktijkleer centrum. Dus de klassieke beroepen, elektro, metaal etc. Zoiets moet je nog hier hebben in de wijk. Daar kan je dan ook 's avonds mee aan de slag.

R: Of iets met schepen, want dat past natuurlijk bij Rotterdam.

J: Ja, ja

R: Maar je zou dan dus graag een dependance van een MBO-school hier in de wijk willen?

J: Nee zo moet je het niet zien. Want het VMBO en noem maar op dat zit hier in de Afrikaanderbuurt, dus dat zit er net naast. We zijn natuurlijk wel bezig met de ontwikkelingen van nieuwe scholen, alleen ik zou het veel meer zoeken in een centrum, waar je technisch gezien van alles kan doen. Op het gebied van met je handen werken. Van naaimachines, tot en met een stukje lassen, knutselen aan de auto, weet je wel zo. Ook wat 's avonds open is en waar ze ook fietsen hebben. Kijk wij hebben dit nu allemaal in elkaar gezet, maar dat is omdat wij dat zo verzonnen hebben, maar het kan natuurlijk allemaal veel beter en leuker. En dan kan je ook de wijk er meer bij betrekken.

minuut 36-48, uitgewerkt door Renske

J: ...tot en met een stukje lassen, iets met een auto. Iets wat ook 's avonds open is, waar ze ook fietsen hebben. Wij hebben dit hier nu allemaal in elkaar gezet, dat is omdat wij dat verzonnen hebben, maar dat kan natuurlijk allemaal veel beter en leuker. Dan ga je ook de wijk er meer bij betrekken.

R: Dat je hobby's creëert voor de buurtbewoners

J: Onder andere. Overdag heb je de klassieke.. Dan ga je je contacten leggen met je brancheorganisaties, stichting hout en meubel, voor elektrotechniek heb je Kentek, metaal is geloof ik Nail (?), Nederlands, rekenen.. Het zit er nu allemaal wel, maar ook weer net niet. Want je kan waarschijnlijk bij de Dam kan je bijvoorbeeld een cursus Nederlands doen voor allochtone vrouwen ofzo. Maar dat is allemaal een beetje hap-snap. Ik heb een technische achtergrond en dat is iets waarvan ik vind dat het hier mist. Daar moet je natuurlijk ook weer goede begeleiding op zetten. Alle fietsen die mensen hier

hebben staan buiten of ze hebben achter een schuur. Ik denk dat als je een soort van klusruimte of zoiets maakt, dan kunnen mensen daar ook heen om hun band te plakken voor hun kind. Alhoewel er ook heel veel kinderen zijn die geen fiets hebben, daar hebben we wel eens naar gekeken bij Nieuw Zuid, daar gingen geloof ik drie handen per klas omhoog. Maar ook dat kan je dan stimuleren, want waarom hebben ze geen fiets? Iedere dag wordt ie gejat, banden staan leeg, ze weten niet hoe ze een band moeten plakken of hoe het werkt. Dat zijn natuurlijk allemaal problemen waar je als je thuis bij je ouders woont helemaal niet over nadenkt want dat is daar allemaal. Maar je merkt het al als je in een flat woont dat het al lastiger wordt. Ik heb thuis een garage met zo'n ding weet je wel, dan kan je gewoon even je fiets omhoog trekken. Dat maakt het toch allemaal heel vanzelfsprekend. Alleen hoeveel mensen dat niet hebben? Dat is hier allemaal niet, moet je maar eens door die wijk lopen. Dat is allemaal drie verdiepingen met allemaal van die gezamenlijke schuurtjes of niet.. Er zit volgens mij geen enkel fietsenmaker hier, er zit wel een brommer ding, Vet, bij de hefbrug, maar voor de rest zit het er allemaal niet hier.

T: Nog een vraag, uit hoeveel jongeren bestaat jullie groep?

J: Wij hebben er op dit moment iets van 150 in behandeling. Maar wij hebben een instroomgroep, maar die komen niet iedere dag, die zijn we ' naar binnen aan het lokken'. De doorstroom dat zijn een mannetje of 20 op dit moment.. die ook niet iedere dag komen he? Dat is bij de waan van de dag, daarom hebben we ook een busje waar we ze elke dag mee halen. En dan hebben we de uitstroomgroep, dat zijn jongeren die dus ook richting werk gaan. En we hebben nu iets van 20 aanmeldingen. En we hebben heel veel

jongeren die hier komen maar waar wij van zeggen dat ze beter ergens anders terecht kunnen. Dus die bemiddelen wij.

R: Kunnen jullie de vraag aan?

J: In de zomerperiode wel, dan zijn er niet zoveel aanmeldingen want dan is het mooi weer. Maar in de winterperiode merk je dat het wat drukker wordt ja, Alaska-gangers, zo noemen ze dat.

R: Hebben jullie dan ook wachtlijsten?

J: Nee, we hebben geen wachtlijsten, wij zullen dan alleen eerder iemand ergens anders naar toe bemiddelen. Als je heel veel tijd hebt dan zeg je, dan kunnen we het er wel bij hebben en nu wordt het drukker en dan ga je jongeren eerder bij andere projecten weg zetten.

T: Maar is er wel een groep die hier fulltime zit?

J: Ja, de doorstroomgroep. Maar daar zitten ook jongeren bij die hier maar twee dagen komen en die bijvoorbeeld drie dagen ergens anders onderwijs volgen. Het is maatwerk, we hebben jongeren die komen hier vijf dagen per week maar we hebben er ook die komen hier drie dagen in de week en de rest doen ze ergens anders onderwijs, dat is heel wisselend.

R: Ok, ik heb nog een stelling voor u, deze is: 'Hoe ontstaan wijkproblemen, onder invloed van jongeren of worden jongeren beïnvloed door de wijkproblemen waardoor het probleemjongeren worden'.

J: Ik zou zeggen de tweede, want in de basis is iedereen een goed mens. Het is heel erg afhankelijk van.. Je kan mensen in hokjes zetten, bepaalde types zijn heel erg beïnvloedbaar en die zullen heel snel daar in mee gaan en je hebt degenen die wat sterker in hun schoenen staan. Je hebt natuurlijk de klassieke voorbeelden van de

miljardair die in de Bronx is opgegroeid maar die wel zijn ding heeft gedaan. Alleen als ik denk over dat ik hier in de wijk Feijenoord zou opgroeien dan zou ik het een stuk moeilijker hebben dan laten we zeggen in Barendrecht.

R: Komt dat dan door de wijk of komt dat dan eerder door het gezin waarin de kinderen opgroeien?

J: Het is een stukje geschiedenis. Het komt door de wijk, de huren in bijvoorbeeld de Oranjeboom, wat zal het zijn, 400 a 500 max? Misschien iets meer? Dan trek je bepaald volk aan en dat is niet iets wat je in een keer om kunt draaien of eruit kunt trappen.

R: Maar stel dat ze hier alles platgooien en allemaal nieuwe woningen hier neerzetten en de helft is sociale woningbouw en de helft is koopwoningen dat dan alle problemen opgelost zouden zijn?

J: niet alleen met de woningen, maar dan los je een heel groot gedeelte van de problemen op ja.

R: Maar de gezinsproblematiek blijft..

J: Je infrastructuur die moet je veranderen. Gezinsproblematiek blijft, maar het is niet zo prominent aanwezig omdat het half om half is en dat scheelt heel veel, of je 50 probleemgezinnen hebt of 25. De hele hulpverleningssector hier, laten we zeggen de familie Bensaïd, je kan ze zo verzinnen. Dat zijn generaties lang.. De ervaren jongerenwerker, dat zijn de klassieke namen die in een wijk problemen veroorzaken. Dus wat dat betreft als je het uit elkaar trekt dan is het probleem veel minder prominent aanwezig. En nogmaals, goed voorbeeld doet volgen, dus als ik nou netjes mijn straatje aanveeg 1 keer in de week dan gaat mijn buurman dat misschien ook wel doen.

S: Dus je hebt eigenlijk rolmodellen nodig

J: Ja, maar dat zie je toch ook bij de Johan Cruijff courts. Als je het hebt over een rolmodel, dit is dan het van Bronckhorst.. (wijst naar voetbalveldje buiten). Als die gasten clinics geven komt iedereen. Dat zijn ook de mensen die uiteindelijk invloed kunnen uitoefenen, dat zijn de klassieke files in de hulpverlening. Waarom willen ze zo graag clinics en dat beroemde Nederlanders toespraken gaan houden? Dat zijn toch de mensen de mensen waar je van zegt: moet je nou kijken! En het mooiste is nog, voetballers zijn een klassiek voorbeeld, want die zijn ook niet slim. Op die voetbalvelden lopen misschien drie HBO'ers rond in heel Nederland. Dus dat is wel belangrijk, dus ik geloof daar wel in. Dat is ook het probleem hier op heel Zuid, Afrikaanderbuurt ook, ik rij er dagelijks doorheen en ik zie geen huis van drie ton staan daar. Gaat er ook niet komen zoals het er nu uitziet. Maar je kan natuurlijk zeggen, op een gegeven moment moet het roer ook om. Het hele verhaal 'arbeiders' dat is niet meer, wat je hier in deze buurt krijgt.. Het zijn complete getto's aan het worden. R: Maar hier in de buurt zijn ook al wel wat nieuwbouwdingen gebouwd toch?

J: Hier?

T: Op de kop van het eiland Feijenoord

R: Je krijgt naar mijn idee daar helemaal geen menging in de wijk, het zijn losse stukjes..

J: Ik vind het ook een heel lastig vraagstuk. Zelf zeg ik: je moet gewoon zo veel mogelijk zorg erin gooien, want alles platgooien dat ga je toch niet doen. En door middel van heel veel jongerenwerk en heel veel activiteiten gaan mensen wel het goede voorbeeld krijgen. Als ze het niet van binnenuit krijgen dan moet je proberen het van buitenaf zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Maar dat betekent dat

je op basisscholen.. Als jij kan kiezen tussen de basisschool hier of de basisschool in Nieuwe kerk aan de IJssel als je les geeft dan kiezen heel veel voor Nieuwe kerk aan de IJssel. Vaak is het zo dat in dit soort wijken bij basisscholen het personeel ook kwalitatief veel minder is dan in andere buurten. Als je kunt kiezen tussen ingenieursbureau ' Sloop maar wat raak', of je kunt kiezen voor ingenieursbureau met een of andere chique naam die een goede reputatie heeft. Die trekken beter personeel.. Alles heeft met elkaar te maken. Albert Heijn gaat hier niet komen hoor.. Alles staat met elkaar in verband, het is iets wat in de loop van jaren zo is gegroeid. En je moet je er op een gegeven moment ook maar bij neerleggen. Tuurlijk kan je beginnen met, laten we zeggen, als je een burn-out krijgt.. Als je echt een goede burn-out krijgt..

minuut 48-eind, uitgewerkt door Daniëlle

J: Als je echt een goede burn-out krijgt ben je echt een paar jaar bezig om erover heen te komen maar een burn-out eer dat je die hebt. Als mensen dan de klok gaan terug draaien zijn ze echt 5 a 6 jaar bezig om uiteindelijk bij die burn-out te komen. 5 jaar lang stress en uiteindelijk is die druppel die de emmer doet overlopen en dan is het klaar. En dan zie je dat die mensen ook compleet instorten. Het is echt een proces van jaren. Wat wel positief is dat je in Feijenoord heel veel groepen mensen hebt zoals wij, SWF, deelgemeente die met elkaar om de tafel zitten, en die gaan bekijken hoe je alles kunt gaan verbeteren. Ook TOS zit hier, daarnaast hebben we ook een regie-groepje. Wij zitten hier overdag, Daniel van de Thai-box-vereniging zit hier 's avonds. Ze hebben ook onderzoeken gedaan,

van komen hier nou veel vrouwen. Nou blijkt het dat hier heel weinig vrouwen 's avonds komen, het is echt een mannending.

R: En dat regiegroepje, jullie komen elke week samen?

J: Ja, dat heeft ook wel een tijd geduurd. Dat is een keer in de zes weken, toevallig hebben we hier pas nog rond gelopen met zijn allen. Uiteindelijk komt er dan uit voort dat er nieuwe vuilnisbakken komen, dat heeft wel nut. Ook zijn ze hier nu de grasveldjes aan het opknappen. Daarnaast hadden we heel veel last van zwerfvuil, zo'n Cruijf koord is leuk maar vervolgens zie je dat als we in de zomer hier 40 a 50 mensen 's avonds hebben rondlopen die afval achterlaten. Als je dan hier 's ochtends komt ben je verbaasd daarover. Maar de schoonmaak ging tot het eind van de oranjeboomstraat, en met zo'n regie-groepje overleg kom je tot de conclusie dat er even iets verder door gelopen moet worden en grotere vuilnisbakken geplaatst moeten worden. Meer mensen meer capaciteit, dat zijn dingen waarmee je bezig bent om de wijk beter te maken.

T: Hebben jullie ook contact met bureau Frontline of de stadsmariniers?

J: Nog niet, alleen het is wel grappig dat je dat zegt want ik heb toevallig net voorlichting gegeven bij Veilig en toen heb ik kennis met hem gemaakt. Maar dat samenwerken met andere organisaties gebeurt dus ook niet zo snel, want Rotterdam heeft er zoveel. Dat wij ook zoiets hebben van wow!? Volgende week komen ze van Horizon die zijn bezig met gedetineerden en ex-gedetineerden. Wat wij willen is kennis maken met een gedetineerde al vanaf dat hij in de gevangenis zit. Daar kan je dan al je eerste contacten leggen en als dan zo iemand dan vrijkomt dan kan je hem gelijk hier parkeren.

R: Zou je een overkoepelend orgaan willen die alles in de gaten heeft?

J: Die zijn er wel al, dat systeem hebben ze ontwikkeld na aanleiding van het Maasmeisje, Sisa heet dat. Als je dan een deelnemer hebt en je wilt zien welke organisaties er allemaal mee bezig zijn, dat tik je de deelnemer zijn naam in. Op die manier kan je dan linken en regie groepjes maken. Bij het maasmeisje waren ongeveer 7 hulpverleners bezig, maar vervolgens is ze wel in stukken gesneden, dat is trouwens hierachter, gevonden. Dus dat is wel heel belangrijk.

R: Uit het rapport van het maasmeisje was geconcludeerd dat het niet duidelijk was wie nou eindverantwoordelijk was voor het meisje, hoe gaat dat nu dan?

J: Ja, ze zijn gewoon langs elkaar heen gelopen. Wat wij nu proberen is dat wij 3 a 4 gesprekken organiseren. Dus dat betekend op het moment dat wij een aanmelding krijgen, gaan wij ons hele netwerk af zoals Dosa en dan vertellen we ze dat die jongen nu bij ons zit.

R: Maar zeggen jullie dan, hij zit nu bij ons dus wij zijn verantwoordelijk?

J: Nou dat ligt eraan, als hun huisvesting bijvoorbeeld ergens anders ligt dan zijn zij er verantwoordelijk voor.

R: Maar er zijn wel duidelijke regels opgesteld van wie er dan wel verantwoordelijk zijn?

J: Ja, er wordt in ieder geval wel over gecommuniceerd.

T: Welke rol spelen de stadsmariniers, hebben jullie daar contact mee?

J: Nee, daar hebben wij geen contact mee. Die hebben ook een soort regiefunctie, maar die hebben Dosa ook. Of de stadsmariniers iets toevoegen, nee dat weet ik niet. Ik moet ook heel eerlijk zeggen dat

ik de manager ben van het hele project, dus ik ben ook niet heel specifiek bezig met het begeleiden van jongeren. Ik weet ook niet in hoeverre de stadsmariniers gelinkt zijn met de Dosa. Iedere jongen die hier komt wordt een Dosa-jongen. En Dosa zit weer in het gezin, kijk wij krijgen bijvoorbeeld een jongen die heeft een vriendinnetje en die is weer zwanger. Dan weten wij dat we die bij Dosa al aanmelden want dat kind zou wel ergens ondersteuning bij nodig hebben. Dat gebeurt wel, maar daar zijn met name maatschappelijk werkers mee bezig.

T: Heeft u nog iets te zeggen over de wijk Feijenoord?

J: Nee, nou wat ik net al zei dat is wat ik zie hier in Feijenoord, het is iets dat al zolang zo is, dat het heel moeilijk is om het terug te draaien. Als je kijkt naar de geschiedenis, het is al 40 jaar zo. Bepaalde groepen zijn Rotterdam uitgetrokken en naar de randgemeentes gegaan. Dan praat je van nieuwe-kerk tot Oud-Beijerland en Barendrecht. Als je bijvoorbeeld een onderzoek zal doen in Leerdam dat is een dorp net buiten Rotterdam, dan zie je dat het gros van de mensen ooit in Rotterdam heeft gewoond. We zijn allemaal weggegaan, dat geldt voor mij ook. Ik ben in Kralingen opgegroeid, maar op het moment dat je kinderen krijgt ga je toch daarbuiten wonen. Dan heb ik liever dat ze daar opgroeien. En dan komt er in mijn woning een Antilliaans of Marokkaans gezin wonen. We hebben het dus ook wel een beetje over ons afgeroepen. Het waren allemaal arbeiderswijken. Je kan het niet meer terugdraaien, je moet veel meer kijken naar cultuur. Net als waar ik mijn verhaal mee begon, we kunnen natuurlijk voor een Aboriginal een woning bouwen maar dat wil die man niet. Dus je moet veel meer kijken naar wat die mensen willen. Ze zijn hier nou eenmaal en laten we er dan

maar ook het beste van maken. Waar je alleen wel voor moet uitkijken is dat je niet complete Marokkaanse of Chinese wijken gaat krijgen. Je hebt allemaal andere steden waar dat wel gebeurt is. De vraag is of we dat in Rotterdam zouden willen. Ja nou nogmaals ik zou zelf willen dat er zo veel mogelijk door elkaar zou gaan worden gemengd.

R: Bedoelt u dan dat gezinnen naar andere wijken moeten verhuizen?

J: Nee, mensen gaan zelf wel weg omdat ze het geld ervoor hebben of mensen kunnen niet weg omdat ze er geen geld voor hebben, dus is dit het. Alleen mensen die heel veel overlast veroorzaken daarvan kan je zeggen dat je ze onder dwang ergens anders gaat parkeren. En zo'n wijk heeft ook wel wat vind ik, om nou een heel blok neer te halen en er een aantal villa's neer te zetten, zou dat de oplossing worden? Ik denk het niet. Het is wat het dat betreft heel lastig, maar het is nu eenmaal zoals het is en je kunt wel met zijn allen proberen het zo goed mogelijk te gaan maken. De mensen die hier wonen zijn er ook niet minder om, maar ja als je geen geld hebt om een eengezinswoning te gaan betalen, dan kom je hier terecht. En dan moet je er ook het beste van maken en dan vind ik ook dat je vanuit maatschappelijk oogpunt moet zeggen dat je er ook het beste voor hun van moet maken. Want waarom heeft Barendrecht 12/13 voetbalvelden en een club hier op zuid met pijn en moeite 1? Op die manier. In de tijd dat deze wijken ontstonden was men helemaal niet bezig met recreëren en dat soort dingen. Je ziet dus in dit soort wijken ook weinig speelruimte, al hebben ze hier (omdat er hier toevallig ruimte was) wel een speeltuin. In die arbeidersgezinnen was het recreëren en sporten helemaal niet zo prominent. Dat was toch

ook iets meer voor de elite, dat is langzaam veranderd. Zo moet je dat ook eigenlijk zien. Mijn vader is in het oude noorden opgegroeid, die deed ook niet aan voetbal of dat soort dingen. Ja, dat deed je gewoon op straat. Mensen werkten toen gewoon van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Aan het begin van deze eeuw was dat natuurlijk heel normaal, toen was alles voor de elite. Maar tegenwoordig is dat wel anders.

IX. Straatinterviews

Interview 1: met een oudere man die we tegenkwamen bij de Eco-tuin.

Algemene vragen:

Wat is uw geslacht?

Man

Wat is uw leeftijd?

Niet genoemd

In welke straat woont u?

Woont in het hoge complex naast de eko-tuin,

Heeft daarvoor op 3 andere plekken in de wijk gewoond.

Hoelang woont u in de wijk?

Woont 48 a 49 jaar in de wijk

Met wie woont u samen in huis?

Woont alleen, zijn vrouw is overleden.

Bent u getrouwd?

Was getrouwd, nu weduwnaar

Hebt u kinderen, hoeveel?

Ja, Zijn kinderen zijn buiten de stad gaan wonen want zij konden binnen de wijk geen geschikte woning krijgen

Werkt u?

Nee, nu met pensioen

Hij is vanaf zijn 14de jaar gaan werken, dit kwam vooral doordat hij geld voor zijn familie moest gaan verdienen. Was de tweede uit een gezin van 14 personen (12 broertjes en zusjes).

Hij zat van zijn 18de jaar op de kraan

En heeft daarna jaren gevaren in de koopvaardij

Naar welke school gaat u of gaan uw kinderen?

Kinderen zijn al heel lang het huis uit

Bent u gelovig? Zo ja, welk geloof?

Niet genoemd

Algemeen

Wat vindt u positief van de wijk Feijenoord?

Maakt zich niet druk om hoe de wijk nu is, past zich gewoon aan

Wat vindt u negatief aan de wijk Feijenoord?

Er wonen steeds minder hollandse mensen in de wijk, dat vindt hij wel jammer.

Daarnaast ergert hij zich aan het straatvuil, hij is van mening dat dit ook één van de oorzaken is van het wegtrekken van de mensen. Daarnaast trekken de mensen ook weg als ze geld hebben om een huis buiten te wijk te huren/kopen.

Wat vindt u mooi aan de wijk Feijenoord?

Maakt zich niet druk om hoe de wijk nu is, past zich gewoon aan

Wat vindt u kenmerkend aan de wijk Feijenoord?

Er wonen veel nationaliteiten, 90% van de wijk is buitenlander.

Wat mist u in de wijk Feijenoord?

Kan niets noemen omdat hij zich niet druk maakt over hoe de wijk nu is, hij past zich gewoon aan

Wat ziet u graag veranderen/aangepast worden in de wijk Feijenoord?

-

Is de wijk in de afgelopen jaren veranderd?

Vindt dit moeilijk om aan te geven omdat hij vroeger weinig thuis was door zijn werk (hij heeft de hele wereld over gezworven door zijn werk).

Wat hij wel als opmerking heeft is dat het vroeger een hele andere cultuur was (maar dat was zo in heel Nederland), een echte volksbuurt, de deuren stonden altijd open en je kon overal koffie komen drinken. Ook waren er vroeger veel meer cafés in de wijk.

Sociaal

Welke plekken vermijdt u liever?

Hij voelt zich niet onveilig in de buurt

Hoe ervaart u de relatie met uw burens?

Over contacten in de buurt zegt hij: de mensen waar hij jaren mee was omgegaan hebben hem niet geholpen toen hij elke week naar het ziekenhuis moest, een mevrouw die ook bij de speeltuin hielp heeft hem toen wekelijks naar het ziekenhuis gebracht en daar zelfs op hem gewacht.

Hoe vaak drinkt u koffie met u burens?

-

Aan welke activiteiten in de wijk doet u mee?

Aan weinig activiteiten, al zijn er tegenwoordig wel veel meer plekken waar je naar toe kan, maar het is eigenlijk te laat om mensen van zijn leeftijd naar buiten te willen trekken.

Hoe vaak doet u mee aan activiteiten in de wijk?

-

Fysiek

Wat vindt u een fijne plek in de wijk om te verblijven/te komen?

Zijn favoriete plek was de speeltuin want daar heeft hij vroeger gewerkt, dat hebben ze hem afgenomen. Nu gaat hij elke dinsdag en donderdag voor zijn kopje koffie naar de eko-tuin toe.

In de zomer zijn er ook veel ouderen buiten, dit zijn ook fijne plekken.

Welke plekken vermijdt u liever?

Hij heeft geen plekken te melden die hij liever vermijdt, hij voelt zich overal veilig.

Geografisch

Hoe vaak komt u buiten Feijenoord?

Hij komt eigenlijk niet buiten Feijenoord, maar heel soms gaat hij naar Scheveningen toe. Hier is hij als kind opgegroeid, vindt dit eigenlijk veel mooier en leuker want: er gaat gewoon niets boven Scheveningen. Maar is in deze wijk beland door zijn werk en het daarna in deze wijk leren kennen van zijn vrouw.

Interview 2: Interview bij de speeltuin met een man die daar vrijwilliger is.

Algemene vragen:

Wat is uw geslacht?

Man

Wat is uw leeftijd?

Onbekend

In welke straat woont u?

Onbekend

Hoelang woont u in de wijk?

Woont nu 17 jaar in de wijk

Met wie woont u samen in huis?

Onbekend

Bent u getrouwd?

Onbekend

Hebt u kinderen, hoeveel?

Ja, onbekend hoeveel, wonen in de buurt.

Werkt u?

Onbekend

Naar welke school gaat u of gaan uw kinderen?

Kinderen zijn al het huis uit.

Bent u gelovig? Zo ja, welk geloof?

Onbekend

Algemeen

Wat vindt u positief van de wijk Feijenoord?

Feijenoord is een gemende wijk, zie het als een soep die bestaat uit verschillende ingrediënten die door elkaar gemengd zijn.

Wat vindt u negatief aan de wijk Feijenoord?

Hij is positief over de wijk, maar het beleid is slecht.

Wat vindt u mooi aan de wijk Feijenoord?

De mix van culturen in de wijk vindt hij het mooiste en kenmerkende aan de wijk.

Wat vindt u kenmerkend aan de wijk Feijenoord?

Kenmerkend aan de wijk is de mix, alleen lijken er weinig Hollandse dingen in de buurt te zijn, dat mist hij wel. Maar als al deze mensen wegtrekken dan kan je er niet zoveel aan doen dat er zo weinig Hollandse dingen zijn.

Wat mist u in de wijk Feijenoord?

Hij mist de Hollandse dingen, en er is weinig voor jongeren (16-20jaar) in de wijk.

Wat er dan moet komen: een goede plek, iets georganiseerd, iets waar alles gemixt kan worden.

Wat ziet u graag veranderen/aangepast worden in de wijk Feijenoord?

Een plek voor de jongeren (zie hierboven).

Is de wijk in de afgelopen jaren veranderd?

Er is heel veel veranderd in vergelijking met vroeger, vroeger waren er heel veel Hollandse mensen. Dit is wel de grootste verandering in de wijk.

Daarnaast heeft hij de hele bouw van 'kop van Zuid' meegemaakt, alles groeit in de wijk.

Sociaal

Welke plekken vermijdt u liever?

Er is geen plek genoemd waar hij zich onveilig voelt.

Hoe ervaart u de relatie met uw burens?

Goede relatie met burens, lachen met elkaar, mensen positief benaderen.

Ook zegt hij tegen zijn burens als er iets is, een voorbeeld daarvan is over zijn portiek. Daar horen de schoenen niet buiten, en ook geen andere spullen. Hij heeft dat gezegd tegen zijn burens, zodat zijn bijvoorbeeld burens weten dat dat eigenlijk niet hoort. Want door over dingen te praten los je dingen op en ga je je er niet aan irriteren.

Hoe vaak drinkt u koffie met u burens?

Onbekend

Aan welke activiteiten in de wijk doet u mee?

Wat hij precies doet is bij ons onbekend, maar hij geeft voetbaltraining aan jongeren, hij helpt in de speeltuin en gaat door de hele wijk, waar hij ook verscheidende mensen aanspreekt.

Over de initiatieven van bijvoorbeeld TOS in de wijk zegt hij het volgende: ze hebben hun eigen mensen ik ga me er niet mee bemoeien, het is leuk, alleen nadeel is dat het bijna alleen maar 's zomers is. Ze hebben hun eigen visie, het is niet negatief maar misschien moeten ze ook meer voor jongeren doen.

Hoe vaak doet u mee aan activiteiten in de wijk?

Onbekend

Fysiek

Wat vindt u een fijne plek in de wijk om te verblijven/te komen?

Zijn favoriete plek is de speeltuin, maar ook in de buurt van de Jumbo en Oranjeboomstraat.

Welke plekken vermijdt u liever?

Onbekend

Geografisch

Hoe vaak komt u buiten Feijenoord?

Alles wat hij binnen de wijk doet, doet hij buiten de wijk ook.

Interview 3: Een man die in Kapsalon Feijenoord was, wilde niet zo lang met ons praten omdat hij vond dat hij te weinig erover kon zeggen.

Algemene vragen:

Wat is uw geslacht?

Man

Wat is uw leeftijd?

Onbekend

In welke straat woont u?

Woont in de wijk IJsselmonde

Vanaf wanneer woont u in de wijk?

Woont nog niet zo lang in IJsselmonde, maar hoelang precies is onbekend.

Wat vindt u positief van de wijk Feijenoord?

Het is een nationale wijk en er hangt een fijne sfeer.

Interview 4: Een jongen die in Kapsalon Feijenoord was

Algemene vragen:

Wat is uw geslacht?

Man

Wat is uw leeftijd?

Ergens begin in de 20

In welke straat woont u?

Onbekend

Hoe lang woont u in de wijk?

Hij woont er al vanaf zijn geboorte

Met wie woont u samen in huis?

Onbekend

Bent u getrouwd?

Nee

Hebt u kinderen, hoeveel?

Nee

Werkt u?

Onbekend

Naar welke school gaat u of gaan uw kinderen?

Onbekend

Bent u gelovig? Zo ja, welk geloof?

Onbekend

Algemeen

Wat vindt u positief van de wijk Feijenoord?

De manier waarop mensen met elkaar omgaan, er komen veel mensen de kapsalon binnenlopen voor een praatje

Wat vindt u negatief aan de wijk Feijenoord?

Onbekend

Wat vindt u mooi aan de wijk Feijenoord?

Onbekend

Wat vindt u kenmerkend aan de wijk Feijenoord?

Wat typisch is voor Feijenoord, de hangjongeren in de wijk, dit is dan ook een groot probleem waarmee Feijenoord te kampen heeft

In de leeftijdscategorie van 15 tot 18 jaar hangen ze rond op hoeken, gooien ramen in etcetera, dit doen ze volgens hem uit verveling. Vroeger gebeurde dit minder omdat er toen veel meer georganiseerd werd, maar tegenwoordig niet meer.

Wat mist u in de wijk Feijenoord?

Voor jongeren werd er vroeger wel veel georganiseerd, het buurthuis was 5 dagen per week

open, veel voetbaltoernooien/filmavonden. Maar nu hebben alle jongeren geen dagindeling meer doordat deze activiteiten weggevallen zijn en daardoor ontstaat verveling.

Wat ziet u graag veranderen/aangepast worden in de wijk Feijenoord?

Heeft al een paar keer gesproken met de gemeente en politie over aanpassingen voor jongeren, dat heeft geleid tot een trapveldje maar met een 'voetbalveldje' is niet genoeg afwisseling aanwezig vindt hij.

Is de wijk in de afgelopen jaren veranderd?

Onbekend

Sociaal

Welke plekken vermijdt u liever?

Onbekend

Hoe ervaart u de relatie met uw burens?

Onbekend

Hoe vaak drinkt u koffie met u burens?

Onbekend

Aan welke activiteiten in de wijk doet u mee?

Onbekend

Hoe vaak doet u mee aan activiteiten in de wijk?

Onbekend

Fysiek

Wat vindt u een fijne plek in de wijk om te verblijven/te komen?

Zijn favoriete plek is de kapsalon (Kapsalon Feijenoord, waar we hem ook spraken)

Welke plekken vermijdt u liever?

Onbekend

Geografisch

Hoe vaak komt u buiten Feijenoord?

Hij gaat niet naar andere wijken, dat is niet nodig.

Interview 5: Een mevrouw die werkt in de sigarenwinkel, waarschijnlijk is die winkel van haar

Algemene vragen:

Wat is uw geslacht?

Vrouw

Wat is uw leeftijd?

Onbekend (ergens 40-50)

In welke straat woont u?

Woont niet in de wijk, woont op de Piet-smit-kade (wijk: Oud-Ijsselmonde)

Hoelang woont u in de wijk?

Woont niet in de wijk maar komt hier al 20 jaar

Met wie woont u samen in huis?

Onbekend

Bent u getrouwd?

Onbekend

Hebt u kinderen, hoeveel?

Onbekend

Werkt u?

Ja, in de sigarenwinkel in Feijenoord

Naar welke school gaat u of gaan uw kinderen?

Onbekend

Bent u gelovig? Zo ja, welk geloof?

Onbekend

Algemeen

Wat vindt u positief van de wijk Feijenoord?

Het is een hele sociale wijk, je weet alles van elkaar en daardoor is er ook veel sociale controle in de wijk. Dat maakt het een leuke wijk.

Daarnaast is het hier geven en nemen, bijvoorbeeld met junks, ze geven hier hun laatste dubbeltje nog uit en als ze de volgende keer wat geld te weinig hebben dan is dat niet zo erg.

Wat vindt u negatief aan de wijk Feijenoord?

Ze heeft geen negatieve dingen te melden over de wijk Feijenoord

Wat vindt u mooi aan de wijk Feijenoord?

Dat de wijk zo sociaal is.

Wat vindt u kenmerkend aan de wijk Feijenoord?

Het is een kinderrijke buurt, maar alle kinderen/jongeren worden op sommige plekken telkens weggestuurd.

Wat mist u in de wijk Feijenoord?

Er is niets voor de jongeren, ze kunnen er zelf niets aan doen dat ze gaan hangen. Het is eigenlijk allemaal heel krom, ze mogen heel veel niet en daardoor gaan ze hangen wat ook weer niet mag etcetera.

Wat ziet u graag veranderen/aangepast worden in de wijk Feijenoord?

Onbekend

Is de wijk in de afgelopen jaren veranderd?

Het beleid is veranderd, en is alleen maar krom geworden.

Daarnaast gaan er veel mensen weg doordat ze krijgen, maar al die mensen gaan toch de wijk missen en komen er regelmatig terug.

Eigenlijk kunnen er nog een hoop dingen in de wijk, zolang we wel de controle erover houden.

Sociaal

Welke plekken vermijdt u liever?

Onbekend

Hoe ervaart u de relatie met uw burens?

Onbekend

Hoe vaak drinkt u koffie met u burens?

Onbekend

Aan welke activiteiten in de wijk doet u mee?

Onbekend

Hoe vaak doet u mee aan activiteiten in de wijk?

Onbekend

Fysiek

Wat vindt u een fijne plek in de wijk om te verblijven/te komen?

Een favoriete plek: er zijn meerdere fijne plekken in de buurt, vooral hier in de straat

Welke plekken vermijdt u liever?

Onbekend

Geografisch

Hoe vaak komt u buiten Feijenoord?

Woont buiten de wijk Feijenoord, dus komt vaak buiten de wijk.

Interview 6: een man die we op straat tegen kwamen, en die benieuwd was naar wat wij aan het doen waren

Algemene vragen:

Wat is uw geslacht?

Man

Wat is uw leeftijd?

Onbekend

In welke straat woont u?

Oranjeboomstraat

Hoelang woont u in de wijk?

Woont nu 6 jaar in de wijk, is door werk naar deze wijk gekomen. Maar wil zo snel mogelijk deze wijk verlaten om ergens anders te gaan wonen.

Met wie woont u samen in huis?

Vrouw en kinderen

Bent u getrouwd?

Ja

Hebt u kinderen, hoeveel?

Ja, 3: 16, 13 en 1

Werkt u?

Onbekend

Naar welke school gaat u of gaan uw kinderen?

Onbekend

Bent u gelovig? Zo ja, welk geloof?

Onbekend

Algemeen

Wat vindt u positief van de wijk Feijenoord?

Hij heeft geen positieve dingen te melden, meneer heeft overal leuk gewoond behalve hier.

Wat vindt u negatief aan de wijk Feijenoord?

Kinderen spelen tot heel laat buiten, op tv zijn ze hierover ook veel aan het zeuren, hij vindt dit lang buiten spelen/zijn ook niet goed. Daarnaast is ook de kwaliteit van de scholen veel minder in deze buurt.

Ook negatief, al heeft dit met de woningstichting te maken, is dat hij zich gediscrimineerd voelt door de woningstichting, ze keuren veel dingen goed die eigenlijk helemaal niet goed zijn volgens deze man, veel gebreken aan woningen.

Wat vindt u mooi aan de wijk Feijenoord?

Vindt niet dat er mooie dingen zijn aan de wijk.

Wat vindt u kenmerkend aan de wijk Feijenoord?

Dat er véél gekleurde mensen zijn, dat maakt de wijk rommelig.

Wat mist u in de wijk Feijenoord?

Er is geen buurthuis in de buurt, dit mist hij vooral voor zijn kinderen in de buurt.

Geen enkele blanke wil hier wonen, de kwaliteit is hier namelijk veel minder → hij mist wel de blanken in de buurt

Wat ziet u graag veranderen/aangepast worden in de wijk Feijenoord?

Onbekend

Is de wijk in de afgelopen jaren veranderd?

Onbekend

Sociaal

Welke plekken vermijdt u liever?

Onbekend

Hoe ervaart u de relatie met uw burens?

Hij heeft wel contacten met zijn burens

Hoe vaak drinkt u koffie met u burens?

Onbekend

Aan welke activiteiten in de wijk doet u mee?

Onbekend

Hoe vaak doet u mee aan activiteiten in de wijk?

Onbekend

Fysiek

Wat vindt u een fijne plek in de wijk om te verblijven/te komen?

Beetje wandelen door de hele wijk en het Feijenoord stadion

Welke plekken vermijdt u liever?

Onbekend

Geografisch

Hoe vaak komt u buiten Feijenoord?

Onbekend, maar wil graag (en zo snel mogelijk) buiten de wijk gaan wonen. Het liefste ook buiten Rotterdam,

waar kinderen kunnen studeren, en kinderen buiten kunnen spelen. Hier in deze wijk voelt hij zich namelijk een zeurpiet in huis, anders krijgt hij problemen. Een kind kan je hier niet vrij laten, je moet constant vragen waar hij/zij is.

Interview 7: Met een mevrouw van kapsalon Lida (aparte afspraak met haar gemaakt)

Algemene vragen:

Wat is uw geslacht?

Vrouw

Wat is uw leeftijd?

50 jaar

In welke straat woont u?

Nvt (woont in Middelland)

Hoelang woont u in de wijk?

Nvt (werkt er 20 jaar)

Met wie woont u samen in huis?

Alleenstaand.

Bent u getrouwd?

Nee.

Hebt u kinderen, hoeveel?

Nee.

Werkt u?

Ja, werkt als huidtherapeute in Beauty- & Kapsalon
Lida aan de Oranjeboomstraat 157.

Naar welke school gaat u of gaan uw kinderen?

nvt

Bent u gelovig? Zo ja, welk geloof?

Onbekend, hoogstwaarschijnlijk niet-gelovig.

Algemeen

Wat vindt u positief van de wijk Feijenoord?

Samenstelling van de bevolking: veel verschillende
culturen. Groot dorp in een stad: de wijk heeft een
dorps karakter. In de zomer zie je mensen op straat,
buiten, praten, gezellig.

Wat vindt u negatief aan de wijk Feijenoord?

Veel jonge kinderen 's avonds laat nog op straat, doen
slechte dingen.

Wat vindt u mooi aan de wijk Feijenoord?

Feijenoordkade.

Wat vindt u kenmerkend aan de wijk Feijenoord?

Het dorpse karakter, de vele buitenlanders. Personen
(red.: Hoogopgeleiden, kansrijken) die de wijk verlaten
(verhuisd naar Barendrecht of Capelle a/d IJssel) zijn
nog vaak in de wijk te vinden, redenen: familiebezoek,

dorpse karakter, kapper/winkeltje waar ze graag
komen.

Wat mist u in de wijk Feijenoord?

Goede ov-verbinding met de rest van Rotterdam (bus
door de Oranjeboomstraat, tram door de wijk). Een
supermarkt.

Wat ziet u graag veranderen/aangepast worden in de wijk
Feijenoord?

Oranjeboomstraat: zitten kuilen in de stoep, luifels
van winkels niet netjes

Is de wijk in de afgelopen jaren veranderd?

Alles is totaal veranderd, niks is hetzelfde gebleven. De
woningen zijn verbeterd: dat is positief. Het spoor lag
er nog (red.: is nu grotendeels ondertunneld). Eerst
woonden er vooral Nederlanders, nu vooral
buitenlanders.

Sociaal

Welke plekken vermijdt u liever?

Nvt

Hoe ervaart u de relatie met uw burens?

(In dit geval collega-ondernemers) Ze heeft geen
contact, alleen dag en hallo, ieder voor zich. Zou graag
een ondernemersvereniging van de grond zien komen,
georganiseerd sta je sterker tegenover gemeente en

bewonersverenigingen. Het opzetten van een ondernemersvereniging is eerder mislukt, de meeste ondernemers kennen deze vorm van ondernemen niet: het hoeft niet van hun, het kost geld.

Hoe vaak drinkt u koffie met u buren?

Onbekend/nvt

Aan welke activiteiten in de wijk doet u mee?

geen

Hoe vaak doet u mee aan activiteiten in de wijk?

nvt

Fysiek

Wat vindt u een fijne plek in de wijk om te verblijven/te komen?

Vindt het fijn om vanaf Erasmusbrug, via Stieltjesstraat de wijk (Oranjeboomstraat) in te komen lopen. Feijenoordkade: op bankje zitten, uitzicht op het water en naar de overkant (De Esch).

Welke plekken vermijdt u liever?

Nvt

Geografisch

Hoe vaak komt u buiten Feijenoord?

Nvt

C. Verslagen

X. Confrontatiecollege

Confrontatie college 10 september 2010

John Drisse en vriend, ze wonen beide al jaren in de wijk Feijenoord.

John is geboren in een woning aan de Feijenoorddijk en is altijd in de wijk blijven wonen. Hij vertelt hoe de wijk er vroeger uitzag en hoe deze door de jaren heen veranderd. Ook had hij een artikel mee uit 'het vrije volk' van 25 januari 1978 waarin staat dat de bewoners Feijenoord metingen wilden van de fabriek waar ze aluminium smelten en luxaflex maken, omdat er regelmatig veel rook uit kwam. Inmiddels zit er een filter op zodat de lucht gezuiverd wordt, en er dus minder giftige gassen vrij komen.

Ook verteld hij dat volgens hem de bomen in het park langs de Nijverheidsstraat geplant zijn volgens een adoptieplan maar volgens hem heeft niemand bewijs dat ze deze bomen geadopteerd hebben. Verder geeft hij de tip om te kijken op buurtlink.nl alleen doen helaas niet veel buurtbewoners hier aan mee.

De plannen voor de wijk zijn niet bekend bij de bewoners er heerst dus veel onwetendheid over deze plannen.

Ook is volgens hem de criminaliteit voor 1980 sterk toe genomen, vooral veel inbraken bij woningen, kelders en bergingen vonden er toen plaats.

Veel mensen vertrekken naar Spijkenisse vooral de lagere sociale klasse.

Wat hij wel goed vindt is dat de kinderen van alle culturen zo goed met elkaar samen spelen, ze hebben geen probleem met de andere culturen wat heel positief is.

Hij vindt het nog steeds leuk in de wijk Feijenoord, maar dat zou heel goed kunnen komen doordat zijn hele verleden hier in de wijk heeft plaatsgevonden. Hij vindt het wel jammer dat ze de boel laten verpauperen en heeft hij moeite met het bedrijf Douglas, deze fabriek veroorzaakt ook veel gezondheidsproblemen.

Ook vindt hij het jammer dat de havenactiviteiten verdwenen zijn dit zorgde namelijk voor veel levendigheid in de wijk. Een ander probleem dat hij heeft is dat de bus niet meer standaard overal komt, er zijn namelijk verschillende lijnen verdwenen. Vooral ouderen hebben hier last van doordat zij minder mobiel zijn. Als laatste vertelt hij dat de meeste oorspronkelijke bewoners in de flat bij de Jalonstraat wonen.

Als we nog meer vragen hebben kunnen we altijd naar de Steenplaat komen en naar hem vragen, zijn vriend die ook aanwezig was zit in de cliëntenraad.

Eef Pedemoes, ze is een medewerkster van creatief beheer voor eco-kinderparken, er is een eco-kinderpark in Feijenoord.

Eef zit op dinsdag en donderdag vanaf 10.00 op de locatie in Feijenoord. In de ochtend komen vooral de bewoners uit de flat langs om een kopje koffie te drinken. Tussen de middag komen de kinderen die van school naar huis gaan meestal ook even langs om te kijken. Ook na schooltijd komen ze altijd langs om te helpen met wat er dan ook te doen is.

Het zijn vooral kinderen tussen de 6-11 jaar die echt de helpen want vanaf groep acht voelen ze zich eigenlijk te oud voor deze activiteit. In de leeftijd voor zes jaar komen ze ook wel maar niet zo zeer om te helpen maar meer om een beetje achter haar aan te lopen en met zand te spelen. Als het lekker weer is komen sommige moeders ook even kijken.

Ze zitten op deze plek doordat zij door de gemeente gevraagd zijn om dit op deze locatie dit project uit te voeren.

Haar mening over Feijenoord is dat vooral de naam Feijenoord een probleem veroorzaakt, vaak wordt dit door de war gehaald met de deelgemeente en ontstaan er onterecht slechte verhalen over de wijk omdat er binnen de deelgemeente meerdere wijken liggen met een negatief imago.

Ze hanteert op het terrein drie basis regels: altijd neutraal zijn, niet over geld praten en niet over politiek praten met de mensen.

Er zijn ongeveer 50 kinderen die regelmatig terug komen maar dit veranderd soms ook wel een beetje.

Ze is het hele jaar aanwezig met uitzondering van een maand winterstop.

Suzan Damen, ze werkt bij bureau Frontlijn en doet een project waarbij ze achterstand moeders helpt (en dan bij de problemen achter de voordeur)

Ze helpen (alleenstaande) moeders om hun leven weer op orde te krijgen. Vaak wonen ze in kleine woningen met heel weinig meubelen en apparatuur waardoor ze onder andere geen normale maaltijden kunnen maken. Ook is er geen speelgoed aanwezig,

hebben ze grote financiële problemen en openen ze de post niet meer.

Deze mensen worden geholpen door studenten die een half jaar elke week langs komen om te helpen deze zaken weer op orde te stellen. Ze zorgen dat de administratie weer op orde komt, dat er aan de primaire levensbehoefte wordt voldaan en helpen ze met de structuur in hun leven en in de opvoeding terug te krijgen.

Dit project bestaat sinds 2007 en komt voort uit een andere actie, bij alle projecten die ze doen werken ze altijd via het uitvoeren en treden dus echt in de werkelijkheid en helpen de mensen direct.

Een laatste ding dat ze verteld is dat ze ons aanraad om eens bij de sociale dienst op het Zuidplein binnen te lopen en de sfeer te proeven.

Huisbaas van het pand voor sport/recreatie en van het buurtcentrum

Op deze locatie komen vier basisscholen en een middelbare school om te gymmen.

Verder zijn er iedere zondag activiteiten zoals voetbal, basketbal en dansen, maar er kan ook vergaderd of andere dingen plaatsvinden.

Ze werken in opdracht van de deelgemeente, deze betalen ten slotte ook alles zodat het gebouw kan blijven draaien.

Het gebouw wordt ook soms verhuurt voor een hele lage prijs zodat ze nog een klein beetje inkomsten hebben, het overige betaalt de deelgemeente.

De verschillende activiteiten die plaatsvinden worden vaak verzorgd door de studenten.

Iets dat ze erg jammer vinden is dat ze moeite hebben om naast de kinderen (die wel komen) moeite hebben om de ouders mee te krijgen naar de activiteiten. Dit komt volgens hem doordat ze van huis uit niet gewend zijn om naar hun kinderen te kijken of zelfs samen activiteiten met hun kinderen te ondernemen.

Ewout van TOS (Tuis Op Straat)

De TOS-medewerkers geven informatie van de jongeren vaak door aan gemeente, politie en andere instanties, de jongeren weten dit zelf vaak niet.

Naar de activiteiten die zij organiseren komen jongeren van 4 t/m 14 jaar en voornamelijk jongens. Voor oudere jongeren zijn andere organisaties zoals Jongeren makelaar en JoLo. Die zitten bij de groene koepel, hier komen vooral Turkse jongens en eigenlijk geen meisjes en andere culturen.

In het zuiden aan de rechter kant worden de kinderen vaak door hun ouders binnen gehouden.

Volgens hen was er vroeger meer overlast door de jongeren.

Ze vallen zelf onder stichting welzijn van deelgemeente Feijenoord en krijgen daar ook geld van om de activiteiten te organiseren, deze activiteiten komen op drie locaties voor en dan is deze activiteiten voornamelijk voetbal.

Safiye van de Turkse Moskee

Kinderen kunnen vanaf vijf jaar naar de moskee om rustig te wennen en vanaf zeven jaar krijgen ze ook daadwerkelijk les. Ze leren dingen

over de koran maar ook over normen, omgangsvormen en dergelijke zaken.

Maar er vinden ook andere activiteiten plaats zoals dansen en computer les. Naar deze activiteiten mogen ook mensen komen die niet geloven.

In Feijenoord is er ook een Marokkaanse Moskee, hier zijn alleen activiteiten voor de mannen volgens haar.

Geld voor de Moskee komt van de overheid in Turkije net zoals de imam, deze blijft vier jaar in Nederland en moet dan weer terug naar Turkije (het nadeel hiervan is dat de imam slecht Nederlands spreekt).

In de wijk Feijenoord zijn veel Koerdische mensen.

De imam spreekt de jongeren aan die zich niet gedragen. Dit weet hij doordat mensen zoals de politie dit aan hem vertellen. Ook gaat hij vaak naar plekken waar jongeren hangen zodat hij ze kan vertellen dat ze overlast veroorzaken. Hij doet dit doordat de meeste jongeren beter naar de imam luisteren dan naar hun ouders.

Volgens haar ontstaan de problemen door dat de ouders te weinig aandacht hebben voor hun kinderen. Ze vragen niet meer hoe het met ze gaat, maar alleen je moet dit doen en dat doen.

Barbara van Steen, zij is van woningcorporatie Woonstad

Ze heeft verteld over de nieuwe plannen voor de 'Kop van Feijenoord', in de plannen staat dat er een nieuwe school komt maar ook een nieuw sportcentrum. Ook willen ze op meerdere plekken groen gaan toevoegen.

Het dagelijks beheer wordt ook door de woningcorporatie verzorgd, dit is het oplossen van het zwerfvuil, onderhoud van portieken en het tegen gaan van het dumpen van grofvuil. Dit is dan ook het grootste probleem dat in Feijenoord speelt.

Om dit tegen te gaan worden er ook regelmatig mensen de wijk in gestuurd die gaan 'schouwen', ze letten dan op kapotte dingen of plaatsen waar grofvuil is gedumpt. Dit geven ze dan door zodat het gemaakt of opgeruimd kan worden. Want als er nette straten zijn zullen mensen ook minder snel hun grofvuil of ander afval dumpen.

Er is een stijgende lijn te vinden in de huisuitzettingen, het gaat meestal om schulden en niet om sociale problemen met de burens. Want volgens haar is Feijenoord de armste wijk van Rotterdam.

Er is veel sprake van druk op de openbare ruimte omdat er veel openbare ruimte is en parkeren wordt een steeds groter probleem heeft zij als laatste te melden.

XI. De Koepels

Bezoek 1

Na het eten bij de grote speeltuin besloten we om nog een rondje te lopen door wijk. We kwamen bij de koepels uit en om er achter te komen wat daar zich daar binnen afspeelde zijn we naar binnen gegaan. We kwamen gelijk Daniel tegen, hij heeft daar al 25 jaar een kickbox school. Zijn broer was daar vroeger al mee begonnen maar dat ging niet goed dus een tijdje later heeft hij het overgenomen. Daniel wordt betaald door de gemeente een tijdje terug werd hij bijna ontslagen omdat de gemeente het nut er niet van in zag. Daniel kent veel jongeren uit de wijk en daarbij ook de jongeren die niet op het rechte pad zitten. Hij werkt veel meer uur dan dat de gemeente hem betaald maar hij kan het niet over zijn hard verkrijgen om de kinderen en jongeren voor een dichte deur te laten staan. De jongeren komen vanaf 16.00 en vaak is het tot over twaalfen nog druk in de koepel. Elke woensdag, vrijdag en zondag zijn er kickboxlessen waar iedereen aan mee mag doen. Om 16.30 hebben kleintjes anderhalf uur les en van 19.00 tot 21.00 de ouderen maar die blijven altijd langer door trainen. Er wordt van de kinderen een kleine bijdrage gevraagd. Kleine kinderen betalen vijf euro per maand, de grotere betalen 15 euro per maand en wil je alleen fitnissen betaal je 10 euro per maand. Omdat hij al 25 jaar in de wijk lessen geeft kennen alle ouders hem en sturen ze hun kinderen graag naar Daniel.

Hij geeft aan dat hij strakke regels heeft voor iedereen die in zijn gebouw komt. Zo wordt het niet geoorloofd als je te laat aanwezig bent, wat voor reden het ook mag zijn. Geloof je ze niet dan belt hij hun ouders om te kijken of ze de waarheid spreken. De dames kleedkamer is voor mannen verboden, kom je er toch in de buurt dan mag je absoluut niet meer komen in de koepels. Hoort hij dat je buiten de koepels vecht, mag je ook niet meer komen. Hij probeert ze het pratend de problemen te laten oplossen, willen ze toch vechten, moeten ze dat in de koepel doen maar dit gebeurt nooit. Er mag niet gebloed en gerookt worden zowel in het gebouw als voor deur, de jongeren moeten als ze willen roken of blowen een stukje verder aan het water gaan staan.

Hij zegt dat veel jongeren in de wijk problemen hebben thuis, vaak krijgen ze geen tot liefde en aandacht thuis simpelweg omdat hun ouders geen tijd voor ze hebben en zelf ook nooit aandacht hebben gehad van hun ouders. Ook is er veel armoede, halverwege de maand hebben ze veel honger, hij legt dan broden met beleg neer waar de kinderen gulzig van eten(hij betaald dit zelf). De kinderen en jongeren missen eigenlijk een veilig huis. Hij probeert dan ook een tweede huis voor ze te creëren met veel veiligheid. Inmiddels woont hij niet meer in de wijk maar loopt elke dag wel naar de wijk en als hij jongeren tegen komt die aan het rond hangen zijn spreek hij ze hier op aan en neemt ze mee naar de koepels. Volgens hem voelen de jongeren zich ongehoord. Zo zijn er veel rappers die daar graag een eigen ruimte voor zouden willen hebben maar de gemeente wil hun hier geen plaats voor geven.

Ook is er nog een groep jongeren die hij niet goed bereikt. Ze poken veel om geld en gebruiken drugs. Ze mochten een tijdje in de koepels komen maar dit werkte niet dus zijn ze ook daar niet meer welkom. Volgens Daniel zijn deze jongeren echt verknipt en lukt het ze niet om een nieuw doel in hun leven te krijgen.

Hij heeft de gemeente al opgegeven, er valt niet met ze te onderhandelen, ze zien het belang van de koepel niet in waar deze slecht wordt onderhouden.

Graag zou hij een sportpark bij de koepel krijgen zodat dit onder andere gebruikt kan worden hardlopen et cetera. Hij denkt dat andere bewoners uit de wijk deze dan ook kunnen gebruiken. Ook wil hij graag dat de verlichting bij en rond om de koepels verbeterd worden. Nu mogen meisjes vaak niet komen als het donker is om dat de weg er naar toe niet goed verlicht is.

Hij heeft graag dat de coffeeshop sluit, naar zijn idee lopen jongeren te makkelijk naar binnen om er wat te halen. Als de shops er niet zijn kunnen ze ook niet in de verleiding komen.

Tevens ontdekte we dat de nieuwe kans overdag in het gebouw zit. De nieuwe kans helpt jongeren die al een jaar geen opleiding meer doen en geen startkwalificatie hebben om een goede school te zoeken maar ook er voor te zorgen dat ze naar school blijven gaan. Met hun is een afspraak gemaakt om overdag een keer te praten.

Bezoek 2

Bij het tweede bezoek zijn we wezen kijken naar een les van de kinderen. Hier onder staan kort een aantal punten welke zijn opgevallen.

Ze zijn inderdaad strikt met laatkomers, deze moeten een hand geven en eerst opdrukken voor ze mee mogen doen.

Enkele moeders drinken boven thee terwijl hun kinderen les krijgen. Ook zitten er beneden op de trap ander kinderen en vaders naar de les te krijgen

Daniel maakt terwijl 2 jongens even les geven met de vaders, moeders en kinderen die staan te kijken

Er deden vooral jongens mee maar er waren ook twee meisjes.

Het is belangrijk dat je continue mee doet, zodra de kinderen stil staan worden ze hier op aangesproken.

In het kantoor zat de hele tijd een meisje huiswerk te maken achter een computer. In de ruimte boven waar computers staan zitten ook jongeren samen achter de computer of ander games te doen.

Aan het einde van de les moeten ze twee minuten helemaal stil zitten en moet het ook in de hele koepel stil zijn.

Er zijn alleen allochtonen die mee doen aan de training

Bezoek 3

Tijdens het derde bezoek heb ik mee gedaan met de les van 19.00. Hier onder kort de punten die op vielen.

Laatkomers moeten een hand geven en vervolgens eerst gaan opdrukken

Ook hier moet er continu worden gedaan, doet een iemand niet meer begint iedereen opnieuw.

Jongens staan links en meisjes rechts.

Er deden zowel allochtonen als autochtonen mee

Iedereen wil je graag helpen om de oefeningen onder de knie te krijgen maar er kan eigenlijk niet worden gekletst, ze zijn zeer geconcentreerd bezig.

Na de training gaat de jongens nog even helemaal tegen elkaar los.

Voor de wedstrijd groep zijn er nog extra trainingen.

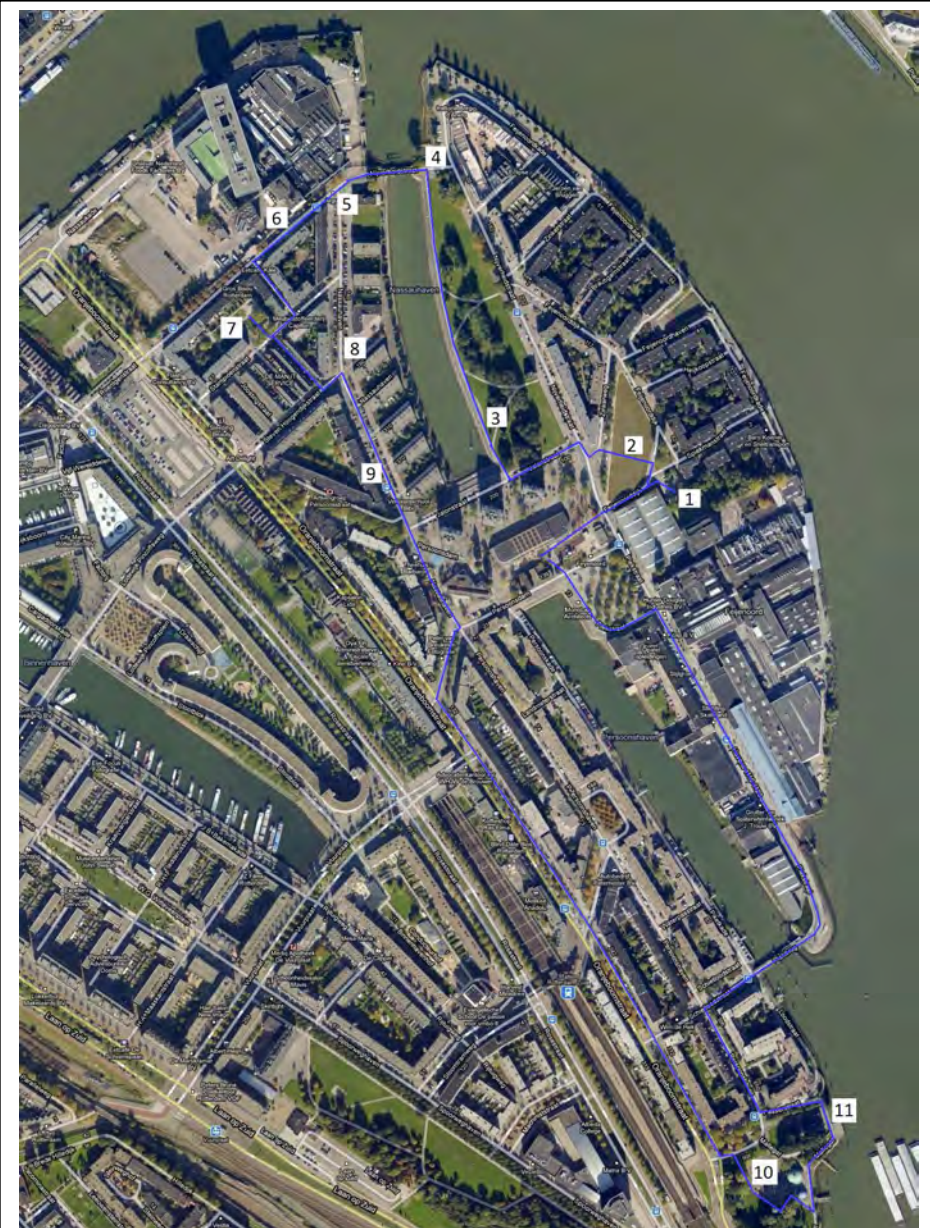
XII. Rondleiding 'Thuis Op Straat'

Meeloopdag TOS

Op maandag 18 oktober 2010 hebben wij een dag meegelopen met één van de medewerkers (Ewout) van Thuis Op Straat die actief is binnen de wijk Feijenoord. Hij heeft ons eerst een rondleiding door de wijk Feijenoord gegeven, en ons vervolgens in een TOS-jas gehesen en ons kennis laten maken met de activiteiten die zij voor kinderen organiseren.

Rondleiding door de wijk Feijenoord

Op de kaart hiernaast is aangegeven in blauw welke route wij (ongeveer) gelopen hebben. Tijdens de rondleiding zijn ook foto's van verschillende locaties gemaakt. Deze locaties worden op de kaart aangegeven met de cijfers 1 t/m 11 en refereren met de nummers op de foto's.

Route van de rondleiding gegeven door TOS door de wijk Feijenoord

Op foto's 1.1 en 1.2 is het Helderheidplein te zien. Hier is een voetbalveldje aangelegd, dat wij, ondanks eerdere wandelingen door de wijk, nog nooit gezien hadden. Het ligt ook enigszins verscholen. Ewout vertelt ons dat het, nadat het pas was aangelegd intensief gebruikt werd en de graffiti op de omringende muren toen ook mooi was. Door slecht onderhoud kwamen er echter gaten in de omringende muren te zitten, wat aanleiding gaf tot een nieuw spel, namelijk stenen uit de muur over het hek gooien naar de parkeerplaats, waarbij het raken van een auto punten opleverde. Ook vertelt Ewout ons dat als we hier maar een enig tijd blijven staan er iemand uit de aangrenzende flat komt en zijn afval in de bosjes achter het veldje dumpst.

Vervolgens kwamen we bij het Eco-kinderpark, wat te zien is op foto 2.1. Dit park is een initiatief van creatief beheer. Bewoners mogen via creatief beheer op dit veldje uitvoeren wat zij willen. Zo is er een moestuintje, een hutje en een aantal speeltoestellen. Onlangs is er een nieuw speeltoestel geplaatst, dit toestel was 'over' omdat een speeltuintje (in een andere wijk) werd opgeheven. De grond onder huidige eco-kids park was vervuild, dit belemmerde de gemeente nieuwe woningen op deze ruimte te bouwen. Zij hebben toen drie meter zand op de vervuilde grond gestort en creatief beheer de mogelijkheid gegeven het eco-kids park te starten. Dit belemmerd uiteraard wel de mogelijkheden voor creatief beheer, want op zand groeit weinig en diep graven is ook niet toegestaan.

Daarna kwamen we lang het Nassauhavenpark. Zoals ook op de kaart te zien is, zijn de afmetingen van dit park behoorlijk groot en ligt het mooi aan het water. Verder is er echter weinig leven in het park. Af en toe zit er iemand op één van de bankjes of laat er iemand zijn hond uit. Dat is ook meteen een groot probleem. Er ligt veel hondenpoep in het park en ook zijn er veel meeuwen. Daarbij is het ook onveilig voor kleine kinderen, omdat de waterkant erg steil afloopt (zie foto 3.4). Op de Kop van Zuid is er een soort gelijke haven. Die wordt echter veel meer gebruikt. Daar worden boten aangelegd en vinden watersporten plaats, wat de haven veel levendiger maakt. Een fysiek verschil is er niet echt, het gaat vooral op de bewoners, want leg je hier een jacht neer dan is hij of binnen een uur vernield of gestolen. Wel zijn er speciale, bankjes (zie foto 3.2) geplaatst, waarvan niemand gebruik schijnt te maken en die waarschijnlijk erg duur waren, volgens Ewout. Tos organiseert in dit park geen activiteiten.

Foto 3.1 Nassauhavenpark

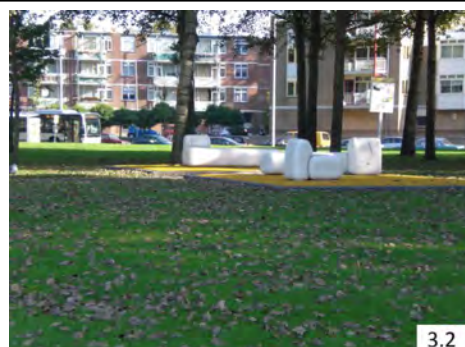

Foto 3.2 Nassauhavenpark

Foto 3.3 Nassauhavenpark

Foto 3.4 Nassauhavenpark

Toen we even verder liepen kwamen we op het punt waar de Nassauhaven overloopt in de Maas. Op foto 4.1 is te zien dat hier een aanlegplaats voor de watertaxi is, waar ook weer bijzonder weinig gebruik van wordt gemaakt. Want wat moeten mensen van de overkant nou in Feijenoord? En de Feijenoorders zelf komen waarschijnlijk ook maar één tot twee keer per jaar in het centrum.

Foto 4.1 Zicht op de Maas

Daarna liepen we tegen het Zadkine aan (zie foto 5.1), wat verbazingwekkend was, omdat uit oriënterend onderzoek was gebleken dat er geen mbo/hbo/wo-onderwijs binnen de wijk was. Ewout vertelde ons dat het ook klopt dat hier geen Mbo-opleidingen worden gegeven. Af en toe wordt er als het goed is een taalcursus of iets dergelijks gegeven, verder zie je er zo af en toe een beveiliging lopen, maar verder gebeurt er weinig in dit gebouw.

Aan het water zit ook een grote Multinational gevestigd, namelijk Unilever. Hier werken echter (bijna) geen bewoners van de wijk Feijenoord, maar allemaal mensen van buiten af. Ook is dit bedrijf niet erg maatschappelijk betrokken. Zij hebben slechts één keer meegedaan met een activiteit waar ook TOS bij betrokken was. Die ene activiteit werd vervolgens uitgebreid gefilmd door Unilever en alle kinderen kregen boterhammen met Calvé pindakaas en Blue Band boter. Erg nep dus allemaal volgens Ewout. Als je ook tegen het gebouw aankijkt is er een grote muur rond omheen opgetrokken. Het bedrijf scheidt zich dus af van de wijk.

Daarna zijn we naar het Stampioenplein gelopen, een plein dat voorheen zeer intensief gebruikt werd door kinderen als speelplaats, en waar ook TOS activiteiten organiseerde. De kindertekeningen en het daarbij hangende bordje (hierop staan de pleinregels opgesteld door TOS) op foto 7.1 laten dit kindvriendelijke karakter nog zien. Momenteel doen er echter veel verschillende (verontrustende) verhalen de ronde over dit plein. Zo krijgt Ewout regelmatig van kinderen en buurtbewoners te horen dat er mannen met wapens rondlopen, maar door de wijkagenten worden deze verhalen ontkracht en ook andere kinderen of buurtbewoners geven aan dat dit onzin is. Feit is wel dat er nu geen kind meer te bekennen is op dit plein, en dat het voor TOS ook geen nut meer heeft om hier activiteiten te organiseren want er komt geen kind meer op af, ondanks de vele speeltoestellen die er op het plein te vinden zijn. Volgens Ewout lokken veel spelende kinderen ook treiterkoppen aan. Dan hebben ze namelijk veel slachtoffers. Als deze 'slachtoffers' dan uiteindelijk vertrekken omdat ze het getreiterd beu zijn, is er voor de treiterkoppen ook niet veel meer aan, en blijft zo'n plein als dit leeg. Opmerkelijk is ook dat er juist veel sociale controle mogelijk is op dit plein, het is namelijk omringt met huizen die op dit plein uitkijken.

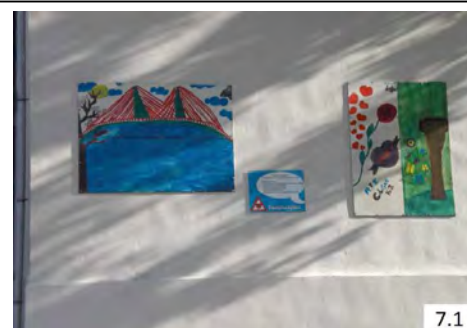

Foto 7.1 Stampioenplein

Foto 7.2 Stampioenplein

Foto 7.3 Stampioenplein

Foto 7.4 Stampioenplein

Foto 7.5 Stampioenplein

Daarna zijn we naar de plek gelopen waar TOS nu zijn activiteiten (die eerst op het Stampioenplein werden gehouden) houdt. Dit is op het plein van een school/buitenschoolsopvang (zie foto 8.1). Ondanks dat de voorzieningen hier veel minder zijn (minder ruimte, stenen in plaats van gras en slechts één speeltoestel) zijn hier wel kinderen aan het spelen. Ook zagen wij hier stoeptegels met afbeeldingen hierop (zie foto 8.2 en 8.3). De stoeptegels op foto 8.2 zijn volgens Ewout pas een week geleden gelegd. Deze geven (in dit geval) een veilige route naar school weer, ook zijn er tegels die veilige routes naar speelplaatsen en dergelijke aangeven. De tegel op foto 8.3 is al langer in gebruik, en geeft aan dat het een 'veilig gebied' is waar je op dat moment verkeert.

Foto 8.1 Plein van school

Onderweg kwamen we ook veel andere gebouwen van andere organisaties tegen die actief zijn binnen de wijk, zoals het gebouw van het jeugdcentrum (waar binnenactiviteiten voor kinderen worden georganiseerd). Maar ook hebben we de Kracht van de Vrouw gezien en is ons verteld waar de buurtvaders te vinden zijn.

Foto 8.2 Route naar school

Foto 8.3 Veilig gebied

Foto 9.1 Jeugdcentrum

Daarna zijn we over de Oranjeboomstraat naar Mallegat of, zoals de bewoners het meestal noemen, de koepels gelopen. Hier is een Cruijf-courtje te vinden, twee basketbalveldjes, de watertoren en uiteraard de koepels. De watertoren staat op de monumentenlijst, maar ondanks dat zou TOS deze graag betrekken bij hun activiteiten. Zo is er het plan om het mogelijk te maken om te abseilen hiervan af. Wel moet volgens Ewout het gehele gebied beter verlicht worden en zijn er wat slordigheden, zoals bijvoorbeeld steentjes rond het Cruijf-court, die het voetballen op het court pijnlijk kunnen maken als je valt (want de stenen komen uiteraard ook op het court te liggen).

Ooit was er ook het idee om een aanlegplaats voor de waterbus (bus over het water die o.a. ook de plaatsen Dordrecht, Gorinchem en Sliedrecht aan doet) hier te creëren, maar dat plan is nooit uitgevoerd. Dit door gebrek aan animo voor deze dienst.

Waar heel mensen buiten Feijenoord deze plek waarschijnlijk van kennen is van het 'Maasmeisje' die hier in het water van de Maas is gevonden. De mensen die in de koepels werken hebben haar gevonden.

Foto 10.1 Mallegat

Foto 10.2 Mallegat

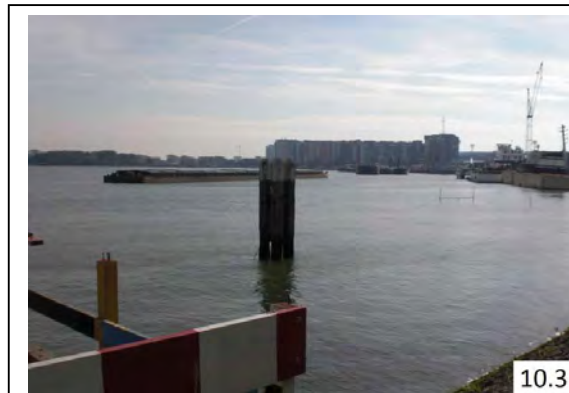

Foto 10.3 Mallegat

Foto 10.4 Mallegat

Achter de koepels ligt de Maas, waar je langs kan lopen naar locatie nummer 11. Dit is volgens Ewout het meest gevaarlijke plekje van Feijenoord. Hier is totaal geen toezicht op, wat ervoor zorgt dat er dingen gebeuren die niet door de beugel kunnen zonder dat iemand daar erg in heeft. Aan de andere kant is dit ook een zeer mooie plek, want je kunt hier prachtig over het water uitkijken.

Foto 11.1 Achter de Koepels/Steenplaat

Foto 11.2 Achter de Koepels/Steenplaat

Uiteraard hebben we tijdens de rondleiding niet alleen over bepaalde locaties gepraat, maar hebben we Ewout ook vragen gesteld over hoe hij Feijenoord percipieert. Hieronder een samenvatting van deze informatie. We hebben Ewout gevraagd hoe hij bij TOS in de wijk Feijenoord terecht is gekomen. Hij vertelde ons dat hij switchte van studie en toen plotseling een stage plaats nodig had. TOS bood hem toen die plek en daar is hij op in gegaan. Hij kwam toen te werken in de Afrikaanderwijk (wat ook een achterstandswijk binnen Rotterdam is). Mensen uit zijn omgeving vroegen zich af of hij dat wel moest doen, omdat het er onveilig kan zijn, maar volgens hem moet iemand het doen, dus waarom niet hij? Daarna krijg hij een vast contract aangeboden en heeft hij zijn studie laten vallen en is voltijd bij TOS gaan werken. Hij heeft toen ook een andere wijk toegewezen gekregen namelijk Feijenoord (en ook één plein (de Paperclip) op de Kop van Zuid). Het grootste verschil volgens hem tussen de Afrikaanderwijk en Feijenoord is dat het in de Afrikaanderwijk veel levendiger is. Er zijn meer mensen op straat en ook meer winkels en dergelijke. Het grootste verschil tussen de Kop van Zuid en Feijenoord is dat er op de Kop van Zuid veel meer is voor kinderen. Zo zijn daar verschillende sportverenigingen, terwijl er in Feijenoord geen één is. Dat is volgens ook het grootste probleem van Feijenoord, er is gewoon helemaal niks.

Reactie op mening Ewout Nassauhavenpark

Ewout vertelt ons dat er bijna niets in het Nassauhavenpark gebeurde, maar in de zomer wordt dit park juist heel vaak bezocht. Er zitten dan enorme gezinnen te genieten van het mooie weer. Ze zijn aan het barbecueën, of aan het zonnen. In de winter is er dus eigenlijk niets te beleven, terwijl het in de zomer juist druk bezocht wordt. Hier zijn we achtergekomen toen wij een bewonersvergadering bezocht hadden over de inrichting van het Nassauhavenpark. Dit werd namelijk op die avond verteld door bewoners die in de buurt van dit park wonen.